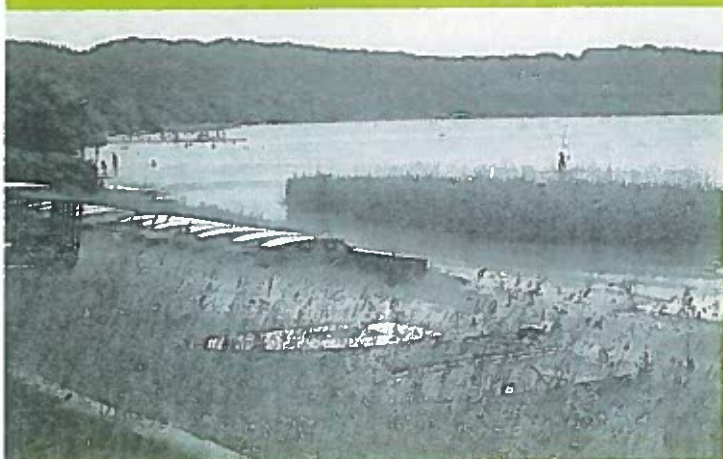

PETER WIND

OVERSIGT OVER BOTANISKE LOKALITETER

7. ÅRHUS AMT

MILJØMINISTERIET
SKOV- OG NATURSTYRELSEN · 90

PETER WIND

OVERSIGT OVER BOTANISKE LOKALITETER

7. ÅRHUS AMT

UDGIVET AF SKOV- OG NATURSTYRELSEN, MILJØMINISTERIET i samarbejde med
DANSK BOTANISK FORENING

KØBENHAVN 1990

Oversigt over botaniske lokaliteter

7. Århus Amt

Udgivet 1990 af: Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen,
Slotsmarken 13, DK-2970 Hørsholm

Bogen er udarbejdet af cand.scient. Peter Wind
Styringsgruppen for den botaniske lokalitetsregistrering
består af:

Per Hartvig (fredningsudvalget) og
Peter Vestergaard, begge Dansk Botanisk Forening
Claus Helweg Ovesen, Skov- og Naturstyrelsen
Redaktion: Claus Helweg Ovesen og Peter Wind
Korttegning: Gyda Andersen, graf.tech.

Udsnit af Geodætisk Instituts kort er gengivet med
Instituttets tilladelse (A460-89)

Tryk: Frederiksborg Amts Avis Bogtrykkeri

Oplag: 1.000

ISBN: 87-503-8206-3

Pris: 150 kr.

Henvendelser om denne publikation rettes til
Botanisk Museum, Gothersgade 130, DK-1123 København K
eller

Skov- og Naturstyrelsen, Naturovervågningskontoret,
tlf. 45 76 53 76

Hidtil udkomne oversigter over botaniske lokaliteter:

1. Sjælland (1976, genoptryk 1979)
2. Den fynske øgruppe (1979)
3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm (1982)
4. Sønderjyllands Amt (1983)
5. Vejle Amt (1986)
6. Ringkjøbing Amt (1990)
7. Århus Amt (1990)

Planlagte udgivelser:

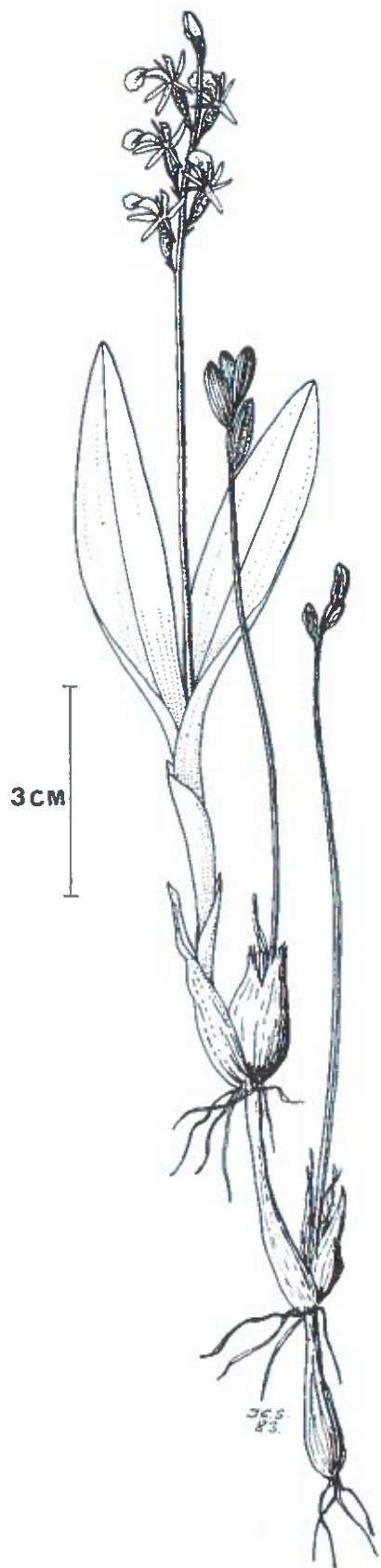
8. Viborg Amt
9. Nordjyllands Amt
10. Ribe Amt

Oversigterne over botaniske lokaliteter kan købes ved henvendelse
til Skov- og Naturstyrelsen, Informationsenheden, eller gennem
boghandelen.

INDHOLD

Forord	5
English summary	7
Indledning	9
Den botaniske lokalitetskode	11
Oversigtskort	17
Områdekort	19
Detailkort	21
Lokalitetsbeskrivelser	
TBU distrikt 12	49
TBU distrikt 13a	52
TBU distrikt 13b	73
TBU distrikt 14	92
TBU distrikt 19	107
TBU distrikt 20	109
TBU distrikt 21	138
TBU distrikt 22a	177
TBU distrikt 22b	200
TBU distrikt 23	215
TBU distrikt 24	229
Kildefortegnelse	
Publicerede kilder	245
Upublicerede kilder	259
Supplerende kildefortegnelse	275
Stednavneregister	277

FORORD

Denne oversigt over de botaniske lokaliteter i Århus amt er syvende bind i den serie, som indledtes med »Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland» (1976). Ligesom de foregående udsendes denne oversigt i samarbejde mellem Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Dansk Botanisk Forening. Som det er tilfældet med de tidligere udsendte oversigter, har også det foreliggende bind til formål at gøre oplysninger fra den botaniske faglitteratur og upublicerede undersøgelser tilgængelige for planlæggende og naturforvaltende myndigheder, undervisningsinstitutioner, naturhistoriske foreninger og for den sags skyld alle botanisk eller naturhistorisk interesserede. Den kan desuden tjene arbejdet med at koordinere lokalitetsoplysninger fra forskellige naturvidenskabelige discipliner.

Oversigten er udarbejdet af cand.scient. Peter Wind efter retningslinier fra Skov- og Naturstyrelsen og Dansk Botanisk Forening. Den er et bearbejdet sammendrag af det materiale, der frem til midten af 1988 er indgået i »Dansk Botanisk Forenings Naturlokalitetsregister» (DBFN). Det drejer sig først og fremmest om oplysninger fra Botanisk Tidsskrift (1900-1981), Flora og Fauna (1900-medio 1988), Fresia (1932-1978), medlemsblade for Dansk Botanisk Forening »Urt» (1977-medio 1988) og for Østjysk Biologisk Forening »Gejrfuglen» (indtil medio 1988). Desuden indgår oplysninger fra andre væsentlige dele af den botaniske faglitteratur og et stort, upubliceret materiale, ikke mindst fra besigtigelser i de senere år.

I lighed med tidligere oversigter er et stort, upubliceret materiale i arkiverne hos bl.a. Danmarks Naturfredningsforening og Naturfredningsrådet samt til dels oplysninger fra Den Topografisk-Botaniske Undersøgelse (TBU) af Danmark ikke medtaget af tidsmæssige grunde i bearbejdelsen.

Ved udsendelsen af oversigter som denne kan man løbe en risiko for, at oplysninger om sjældne planters voksesteder misbruges af plantesamlere. Oplysninger om de mest sjældne eller truede arter er derfor udeladt eller angivet upræcist, hvor det skønnes rimeligt at sløre sådanne oplysninger. Men heller ikke det her publicerede materiale må misbruges. Ingen botaniker eller botanisk interesseret bør foretage indsamlinger på en sådan måde, at landets sjældne planter lider skade.

I bogens tekst anvendes ofte et (x) efter et plantenaavn for at angive, at den pågældende art er sårbar og bør derfor ikke plukkes, opgraves eller på anden måde skades.

Fotografierne i bogen er stillet til rådighed af Eiler Worsøe og Peter Wind, tegningerne af J.Chr. Schou.

Geodætisk Institut har velvilligt tilladt reproduktion af instituttets kort (reproduktionstilladelse A460- 89). I forbindelse med de senere års undersøgelser har mange lodsejere velvilligt tilladt færdsel på deres arealer.

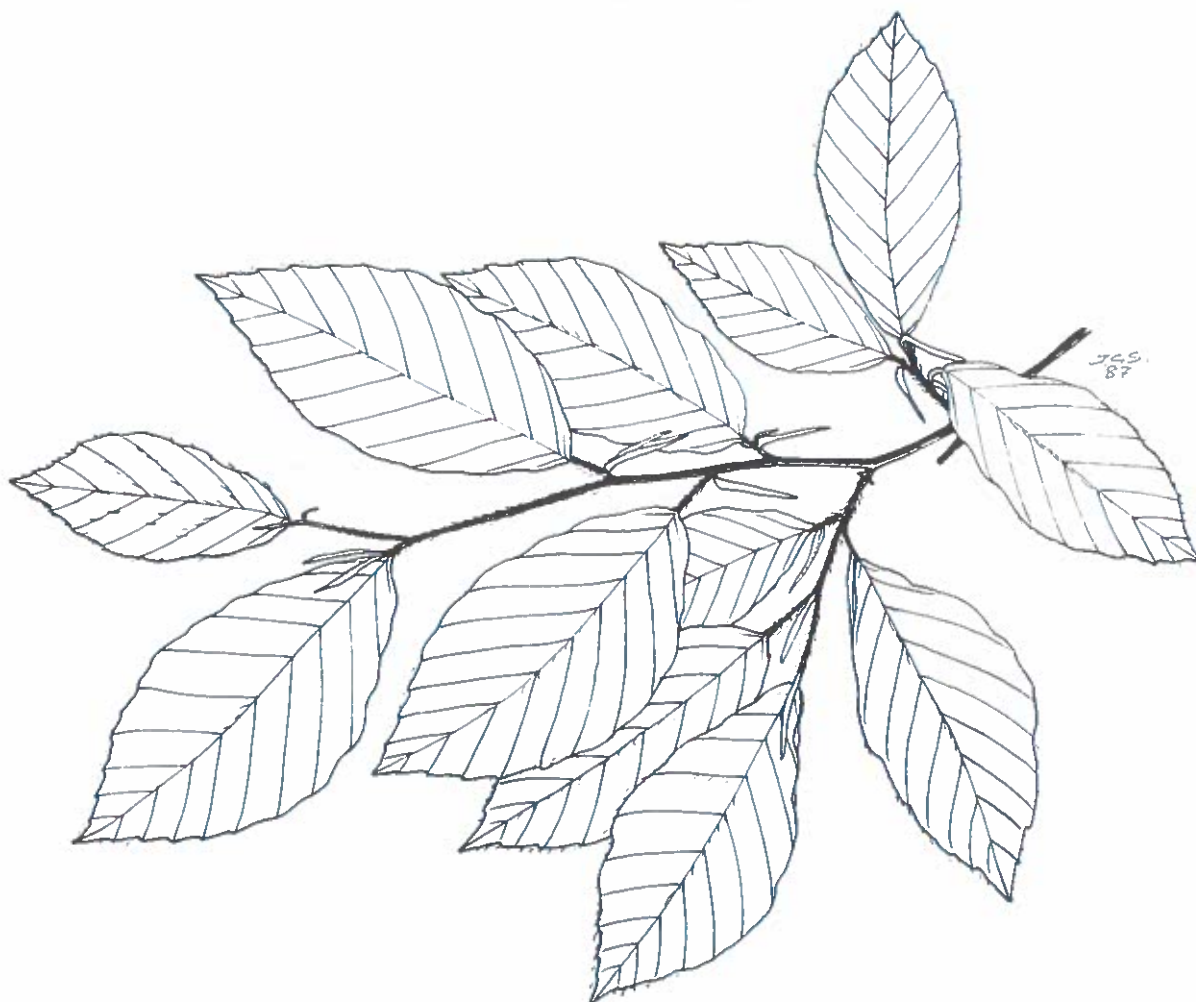
Vi bringer de mange, som på forskellig vis har medvirket til at gøre bogen mulig, en varm tak.

Efter arbejdet med Vejle amt er registeret flyttet fra Botanisk Institut, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole til Botanisk Museum ved Københavns Universitet. Vi vil gerne bringe en tak til disse to institutioner for at have ydet husly til projektet.

Leo Bjørnskov
direktør
Skov- og Naturstyrelsen

Peter Vestergaard
formand for
Dansk Botanisk Forening

Per Hartvig
formand for
Dansk Botanisk Forenings
fredningsudvalg

English Summary

The present book is number seven in a series of books describing botanical localities in Denmark. Like the five preceding volumes (Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland, ISBN 87-503-2111-0, 1976, 2. Den fynske øgruppe, ISBN 87-503-3206-6, 1979, 3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm, ISBN 87-503-3793-9, 1982, 4. Sønderjyllands amt, ISBN 87-503-4548-6, 1983, and 5. Vejle amt, ISBN 87-503-6059-0, 1986), this seventh volume is sponsored by Miljøministeriet (the Ministry of the Environment). The Sixth volume, 6. Ringkøbing amt, has not been issued yet. The text written by Peter Wind follows principles laid down jointly by the Ministry of Environment, the National Forest and Nature Agency and "Dansk Botanisk Forening" (The Botanical Society of Denmark). The book contains a provisional compilation of information concerning the botanical localities of Århus amt, (Århus county), in Eastern Jutland.

The basic source material is compiled from many sources (literature, unpublished archive material, personal contacts and field studies by the author), and therefore the locality descriptions often present information not otherwise available. In presenting the material the book serves two purposes. Firstly it gives direct information about individual localities and so contributes to an assessment of their conservational value. Secondly, the collecting of seemingly trivial data over long periods of time functions as an instrument in biological monitoring. Not only the major localities, but also a large number of less important localities are included, among these many areas about which our present knowledge is either scant or totally absent. Many areas of this type may actually prove to be valuable if only properly investigated. It is hoped that persons with special knowledge of such areas will help fill in gaps so that a more comprehensive edition may be published in the future.

Where the source material is adequate, each locality is briefly described. As a part of the description a representative list of higher plant species is given. Bryophytes, fungi, lichens and algae are mentioned whenever adequate information is available. The species cited are either part of certain plant communities or major elements of the vegetation. Moreover, a number of rare or otherwise interesting species are also mentioned. When publishing a book of this kind, one may run the risk of its being used as a plant hunter's catalogue. To use the book as such would be unethical and quite the reverse of the very purpose of this publication. To help avoid abuse, the exact localities of some rare species are indicated rather vaguely. Furthermore, a symbol is used in the text, (x after a species name), to inform the reader that the plant in question is rare, threatened or vulnerable, and therefore should not be dug up, picked, or otherwise harmed. Of special concern is the conservation of the species cited in Tables 1 and 2 (pp. 14-16). Table 1 (Løjtnant 1986) is a list of endangered and vulnerable (including extinct or probably extinct) Danish plants, the localities of which one should make a special effort to preserve. Table 2 cites the names of species especially vulnerable to collection. It is, however, extremely important to stress that vulnerability of this kind is in no way restricted to the species mentioned in Table 2; it applies to a large number of the species in Table 1 as well as to a large number of Danish plant species not mentioned in the tables, such as *Gentiana pneumonanthe* and *Botrychium lunaria*. Vulnerability to trampling is treated in Table 3. As a rule Danish plant names are cited in accordance with: Kjeld Hansen (ed.): Dansk Feltflora, 1981.

Under the section, "*Bevaring*", one finds remarks or recommendations concerning various aspects of conservation.

To facilitate the practical use of the information contained a so-called "*Lokalitetskode*", (Botanical Locality Code), is included in which symbols are used to indicate

1. the reliability or degree of completeness of the basic documentary material (0, +, ++, +++)
2. the main plant community (S = forest, H = heath, E = meadow, pasture, K = coastal area, V = wet areas such as lake, bog, spring, stream, B = man disturbed sites)
3. an evaluation of the area (i.e. the botanical value, IV, III, II, I)
4. the degree of vulnerability (0, r, s, ms).

The details of the locality code remain to be tested by practical use, but it is hoped that this code will prove to be a useful tool in the conservational planning and in the nature conservation world in general.

INDLEDNING

BOGENS OPBYGNING

Inddeling:

Bogens inddeling af botaniske oplysninger bygger på den Topografisk-Botaniske Undersøgelse (TBU) af Danmark. Landet er ved denne undersøgelse inddelt i 57 TBU-distrikter. Af disse indgår 11 helt eller delvist i Århus amt. Det drejer sig om TBU-distrikt 12, 13a, 13b, 14, 19, 20, 21, 22a, 22b, 23 og 24. TBU-distrikt 12, 13a, 13b, 21, 22a, 22b og 23 ligger udelukkende i Århus amt, der tillige omfatter næsten hele TBU-distrikt 13b og halvdelen af TBU-distrikt 20. Af TBU-distrikt 14, 19 og 24 ligger kun mindre dele i amtet.

Det enkelte TBU-distrikt er opdelt i områder. Disse er nummereret fortløbende startende i det enkelte distrikts nordvest-hjørne. Desto længere mod sydøst et område ligger, desto højere nummer er det forsynet med. (Denne inddeling svarer således til at læse siderne i denne bog). Der er dog to undtagelser, idet der ved udarbejdelsen er taget hensyn til de publicerede dele af TBU-distrikt 20 og 24, hvor flere områder blev nummereret i forbindelse med arbejdet med bind 5, Vejle amt.

Ved at benytte denne fremgangsmåde fås en logisk, sammenhængende nummering. Herved opnås, at det enkelte område bliver let at finde på oversigtskortene, og at dækning af landarealerne bliver total.

Dette har tillige medført, at mange områder dækker flere lokaliteter, hvilket i flere tilfælde har medført en underopdeling for overskuelighedens skyld. I disse tilfælde er den enkelte lokalitet forsynet med et løbenummer.

LOKALITETSBESKRIVELSENE

Lokalitetsbeskrivelserne forsøger (hvor det er muligt) at give en almen beskrivelse af den enkelte lokalitet, dens historie (hvis dette er relevant) og ændringer i nyere tid. Da kildematerialet stort set er udvalgt sådan, at det ikke rækker længere tilbage end til år 1900, skal oplysninger om lokaliteternes historie og vegetation før dette tidspunkt søges andetsteds (ældre litteratur, arkivmateriale og gennem herbariebelæg).

I lokalitetsbeskrivelserne bringes kortere eller længere artslistes for at illustrere vegetationens sammensætning og variationen i plantesamfundene på stedet. Oversigter over danske plantesamfund og de typiske arter for de forskellige samfund findes f.eks. i Danmarks Natur, Politikens Forlag, og i indledningsafsnittet til bind 1. Sjælland. Ved udvælgelsen af arter i lokalitetsbeskrivelserne er der lagt vægt på at medtage netop arter, der er indikatorer for forskellige plantesamfund.

En bøgeskovsliste, som f.eks. indeholder Hulrodet Lærkespore, Fladkravet Kodriver, Tyndakset Gøgeurt, Majblomst, Bølget Bunke, Skovstjerne og Alm. Kohvede, viser i sig selv ud fra disse arter med forskellige krav til jordundsforholdene, at der i den pågældende skov må indgå både muldbunds- og morbundssam-

fund. For at blive udnyttet efter deres hensigt skal artslisterne så at sige læses ud fra en økologisk synsvinkel, det vil sige ud fra et kendskab til de forskellige danske plantesamfund og de forhold, under hvilke de forskellige plantearter optræder i dem.

ANVENDETE PLANTENAVNE

Karsporeplanter og højere planter

er som regel anført med de danske navne i overensstemmelse med Kjeld Hansen (ed.): Dansk Feltflora, 1981, med mindre der er tale om udenlandske planter uden dansk navn. I disse tilfælde er anvendt plantens videnskabelige navne i overensstemmelse med Flora Europaea 1-5 (1964-1980).

Mosser, laver (lichéner) og alger,

som kun delvis har danske navne, benævnes med videnskabelige. Bladmosser er i reglen citeret i overensstemmelse med A.G. Andersen et al.: Den danske mosflora I. Bladmosser (Gyldendal 1976) og levermosserne efter A.G. Andersen et al.: Den danske mosflora II. Lever- og tørvemosser (upubl. manus). Danske navne eller videnskabelige navne på svampe citeres i overensstemmelse med Knudsen og Sørensen: Danske svampenavne 1985.

Laver og alger er ikke citeret i overensstemmelse med nogen bestemt navneliste eller noget bestemt floraværk for de videnskabelige navnes vedkommende.

Symboler

I lokalitetsbeskrivelserne er anvendt følgende symboler:

- (^o) efter et plantenavn eller andet angiver, at det anførte muligvis ikke længere har gyldighed. (Brugt efter et plantenavn betyder det således, at arten vides at have vokset på stedet, men muligvis er forsvundet.)
- (⁺) efter et plantenavn angiver, at den pågældende art må antages at være forsvundet.
- (^x) efter et plantenavn angiver, at planten ikke bør opgraves eller plukkes.

Lokalitetskode og kilder

Efter lokalitetsbeskrivelserne følger den botaniske lokalitetskode, der er udførligt gennemgået på side xx til side xx, og en oversigt over de anvendte kilder i form af numre, der henviser til kildefortegnelsen side xxx.

Ved udarbejdelsen er benyttet oplysninger fra publicerede såvel som upublicerede kilder. Disse omfatter et stort, originalt materiale, der er indsendt af mange personer og er deponeret i Dansk Botanisk Forenings Naturlokalitetsregister.

I kildematerialet indgår tillige oplysninger fra Feltbotanisk Klub's hede- og overdrevsundersøgelse. Endelig er i et vist omfang inddraget oplysninger fra TBU-arkivet, der er deponeret på Botanisk Museum.

Begrænsninger

I bogens tekst står der flere steder, at botaniske oplysninger ikke foreligger. Hermed menes, at naturlokalitetsregistret ikke råder over oplysninger om den pågældende lokalitet f.eks. en skov, vel vidende, at skovens ejer naturligvis kender dens sammensætning.

Af tidsmæssige årsager har det ikke været muligt at udtage oplysninger fra Vesterholt 1988 om svampe-

fund i Århus Amt og Alstrup et al. 1988 om Samsø's laver, ligesom der kun i beskedent omfang indgår botaniske oplysninger fra Århus Amtskommunes naturfredningsafdeling.

Adskillige personer har stillet forslag og har gennemlæst manuskriptet kritisk. Her skal lyde en hjertevarm tak til Erik Buchwald, Erik Hammer, Rita Merete Buttenschøn, Lis Ravnsted-Larsen, Eiler Worsøe, Marrian Würtz Jensen, Erik Wessberg, Jens Christian Schou, Erik Bille Hansen, Mogens Skytte Christiansen, Alfred Hansen, Bertel Hansen og Gert Sten Mogensen.

Februar 1990

Peter Wind

Botanisk Museum

DEN BOTANISKE LOKALITETSKODE

I lokalitetsbeskrivelserne i denne og de foregående bøger bringes et stort, dokumentarisk materiale, som imidlertid er uensartet, og som kan være vanskeligt tilgængeligt i bl. a. planlægningsammenhænge. For at omsætte de botaniske oplysninger til en mere tilgængelig form er der derfor i samarbejde mellem Dansk Botanisk Forening, Hovedstadsrådet og Fredningsstyrelsen (nu Skov- og Naturstyrelsen) udarbejdet en botanisk lokalitetskode (publiceret i URT 81-2).

Efter denne kode kan man med symboler angive følgende:

- hvor godt området er undersøgt, dvs. en karakteristik af materialet i registeret
- hvilke hovedgrupper af plantesamfund (= vegetationstyper), der findes
- hvor værdifuld lokaliteten må skønnes at være
- hvor generelt sårbar lokaliteten er.

Som et femte punkt ville det være ønskeligt at kunne tilføje oplysninger om eventuelle akutte trusler - ligeledes i form af et symbol. Indtil nu er der ikke udarbejdet et sæt symboler, hvormed dette kan udtrykkes kort. Foreløbig bringes oplysninger om akutte trusler derfor enten direkte i teksten eller under afsnittet »Bevaring».

OPBYGNINGEN AF KODEN

1) Karakteristik af materialet

Oplysninger om, hvor godt eller dårligt området er undersøgt, udtrykkes ved følgende fire symboler:

- +++ Særdeles velundersøgt
(f.eks. Mols Bjerge og Hørret Eng)
- ++ Velundersøgt
- + Dårligt undersøgt
(eller: gode, men nu forældede oplysninger)
- o Botaniske oplysninger foreligger ikke.

2) Biotopskode

Hovedgrupperne af de forekommende plantesamfund eller vegetationstyper (dvs. de tilstedeværende biotoper) angives ved en række store bogstaver. Elementerne i denne del af koden, som benævnes biotopskoden, er følgende:

- S *Skove, krat og levende hegn*
(incl. alléer)
- H *Heder og klitter*
(incl. strandoverdrev og sandmarker ved kysten og de bornholmske klippeheder)
- E *Engsamfund på lysåben, tør bund*
(incl. overdrevssamfund, samfund på lysåbne skrænter og gravhøje foruden åbenbundsvegetation i grusgrave, men excl. enge på våd bund, der regnes til kærserien, se V. Til E hører tillige de bornholmske klippeløkker og eksponerede klipper etc.)
- V *Ferske vådområder*
(vandløb, søer, moser incl. højmoser og hele

kærserien, væld, kilder, gadekær m.v.)

- K *Kyster og alle marint prægede områder*
(incl. strandenge (dvs. op til -vinterhøjvandslinien), strandrørsumpe, sand- og stenstrand, vader, rev og selve havet)
- B *Bygningsværker og helkultur*
(eksempelvis landsbyer, dyrkede marker, ruiner, stendiger, ruderater og jernbaner).

Denne biotopsinddeling bygger for en stor del på det arbejde, der indgår i »Danske naturtyper, decimalnøgler» udarbejdet af Bio-datagruppen ved Naturfredningsrådet.

Når man skal inddele noget så sammenhængende som den danske natur i et stift system, er det klart, at der kan opstå mange praktiske problemer. For eksempel kan det tit være vanskeligt at trække grænsen mellem kategorierne »E» og »H». I tvivlstilfælde anvendes kombinationen »E-H». Tilsvarende må man gøre i andre tilfælde. F.eks. hører vejkanter eller vejskrænter med eng- og overdrevslignende vegetation med til »E», mens vejkanter i landsbyer ofte mere naturligt hører til »B». Tvivls- og overgangstilfælde bør angives som »E-B».

I praksis har det vist sig, at visse biotoper helt klart indtager en mellemstilling mellem to biotopstyper, og at de netop bør angives som intermediære. Som eksempler kan nævnes sumpskove, »kulturskove» og rigkærs-/strandengs-mosaik-samfund. Sidstnævnte danner i naturen overgange mellem eller mosaikker af rigkærs- og strandengssamfund og falder altså botanisk i to kategorier. Administrativt falder de i samme kategori med den seneste ændring af naturfredningslovens § 43. Sådanne områder benævnes efter biotopskoden »K-E».

Ved begrebet sumpskov forstås skov eller krat på våd bund (visse typer af askeskov, elleskov, pilekrat og birkeskov), der både kan anses for skov- og for vådbundssamfund. Således står de i lavninger i terrænet, hvor der finder tørvedannelse sted, netop fordi der er tale om våde områder; deres bundflora er stærkt præget af vådbundsarter. På topografiske kort afbildes de dels med skovsignatur og dels med signatur for mose. Administrativt kan det være vanskeligt at trække en grænse mellem det, som egentlig er skov, og det, der efter naturfredningslovens § 43 må anses for vådområder. Disse sumpskove betegnes efter koden »Sv».

»Kulturskove» er eksempelvis de delvis parkprægede overgangstyper mellem herregårdsparker og egentlig skov. De angives som »Sk».

I forbindelse med herregårdsparker, hvor der er overgang fra egentlig have over »kulturskov» til egentlig skov, vil det være rigtigst at angive biotopen som »B-Sk-S».

3) Botanisk evaluering

På grundlag af naturlokalitetsregisterets oplysninger er der til dette bind foretaget en evaluering af de

enkelte lokaliteter. Denne evaluering, dvs. angivelse af en lokalitets botaniske værdi, anbringer en lokalitet i en af følgende kategorier: I, II, III og IV (se Tabel 1).

Selve evalueringen bygger på to kriterier nemlig:

1. Kvantitativt
2. Kvalitativt.

1. Kvantitativt kriterium

Her analyseres en lokalitets artsantal, idet der foretages en regulær optælling af sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter (i det følgende kaldt B-arter). I tabel 1 er der gjort rede for de kvantitative grænser for denne fremgangsmåde. I denne optælling indgår kun de B-arter, der formodes at forekomme på lokaliteten til vurderingstidspunktet.

Denne evaluering er til dels eksakt, men der indgår et betydeligt subjektivt element, fordi det på landsbasis er vanskeligt at give en definition af, hvad man skal forstå ved sjældne, halvsjældne og biotopstypiske arter. Mange arter opfattes nemlig forskelligt alt efter, hvilken del af landet man opererer i. Hvor udpegningen af de sjældne arter som regel ikke giver grundlag for større diskussioner, kan udpegningen af de halvsjældne og biotopstypiske til gengæld være problematisk. I praksis kan problemet løses ved at lade én og samme person skønne evalueringsskaraktererne for samtlige lokaliteter i større dele af landet på én gang.

I mange tilfælde er der dog ikke grund til den store tvivl, når man skal afgøre disse ting. På en lysåben gravhøj eller skrænt vil det f.eks. være rimeligt at medtage Nikkende Limurt, Tjærenellike, Bakke-Svingel og Dunet Havre som biotopstypiske. Derimod bør arter som Eng-Rapgræs, Ager-Padderok og Rød Svingel udelades, fordi de er almindeligt udbredte arter (»ubiquister«).

2. Kvalitativt kriterium

Sideløbende anvendes et kvalitativt kriterium, idet de enkelte biotoper og arter på en lokalitet vurderes. Afslører analysen I-biotoper eller I-arter, medfører dette, at en lokalitet henføres til kategori I (se Tabel 1).

I-biotop. Visse lokaliteter rummer biotoper, der er så typiske, veludviklede eller særprægede, at det på landsplan vil være et tab, hvis de forringes eller ødelægges. Denne type af biotoper eller plantesamfund betinger per definition områdets umiddelbare anbringelse i kategori I, dvs. en lokalitet af største botaniske betydning. Biotoper eller plantesamfund af denne type er f.eks. velbevarede paludellavæld, veludviklede ekstremrigkær (kalkkær), højmoser og alléer med artsrig og velbevaret epifytflora. Denne type biotoper eller plantesamfund benævnes kort »I-biotoper«.

I-art. En lokalitet kan automatisk komme i kategori I, hvis her forekommer blot én af de mest truede eller sårbare danske plantearter. Udgangspunktet for, hvilke arter der er mest truede eller sårbare er s. 20-25 hos Løjtnant (Truede planter og dyr i Danmark 1986), som her er gengivet som Tabel 2, side 14-15. Da arterne i denne tabel automatisk betinger henførelse i kategori I af de lokaliteter, hvor planterne vokser, benævnes de i bogens tekst for »I-arter«.

Som man ser, kan en lokalitet komme i kategori I af flere grunde på én gang. Kjellerup Mose syd for Mariager er en I-lokalitet af samtlige tre mulige grunde fordi:

- 1) mosen rummer mere end 20 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter
- 2) mosen er voksested for I-arter
- 3) mosen rummer ikke blot én, men to I-biotoper (ekstremrigkær og paludella-væld).

Da der kan være tre adskilte begrundelser for at henføre en lokalitet til kategori I, kan det være praktisk for læseren at vide nøjagtigt, hvorfor evalueringsskarakteren er sat til I. Begrundelsen gives derfor i kortfattet form i forbindelse med lokalitetskoden, idet betegnelsen »20 arter« bruges til at angive forekomsten af 20 B-arter eller derover. For lokaliteter, der evalueres som II, III eller IV, er det ikke nødvendigt med en nærmere begrundelse, da disse karakterer jo udelukkende fastlægges ud fra de ovenfor beskrevne kvantitative kriterier, nemlig opregningen af antallet af B-arter.

Bliver en lokalitet henført til kategori I, er der udfærdiget en anbefaling for den pågældende lokalitet. Anbefalingen er at finde i afsnittet »Bevaring«. I enkelte tilfælde, hvor kilderne indikerer dette, har også lokaliteter henført til kategori II fået udarbejdet en anbefaling.

4) Sårbarhed

Angivelsen af lokaliteternes sårbarhed sker ved følgende forkortelser:

- MS Meget sårbare lokaliteter
- S Sårbare lokaliteter
- R Robuste lokaliteter
- 0 De foreliggende oplysninger er for utilstrækkelige til, at man kan udtale sig om lokalitetens sårbarhedsforhold.

Begrebet sårbarhed bruges til at beskrive graden af naturtypernes reaktion på forskellige påvirkninger. Det modsvarer det internationalt brugte begreb »vulnerability«.

Der er en hel række aktiviteter, som kan påvirke en naturtype så meget, at den ændrer sig varigt. De spænder fra bebyggelse, anlæg, bortgravning og dræning over gødskning og forurening til færdsel, tilgroning, tilplantning og plukning af planter.

Det er klart, at intet naturområdes vegetation tåler f.eks. bebyggelse, anlæg, bortgravning eller sprøjtning med herbicider uden at blive ændret eller i værste fald helt at blive ødelagt. Det er ligeledes klart, at et vådområde ikke tåler dræning. Disse påvirkninger er så udbredte og almene, at det turde være helt indlysende, hvad de fører med sig. Derfor er der her i bogen ikke nævnt noget om sårbarhed overfor disse forhold, som ellers skulle have været nævnt under praktisk taget hver enkelt lokalitet.

Sårbarhedsbegrebet er i stedet indskrænket til her at omfatte påvirkninger, som er mindre indlysende. De kan stamme fra forurening, tilgroning, tilplantning, gødskning og publikums slid eller plukning af planter. I hver lokalitetskode er der brugt et symbol til en samlet angivelse af, hvor sårbar netop den bestemte lokalitet er overfor disse seks forhold. Angivelsen kan være sammensat af en viden om, at lokaliteten rummer et artsrigt strandoverdrev, der i sig selv kan tåle temmelig

artsrigt strandoverdrev, der i sig selv kan tåle temmelig meget slid til de fleste tidspunkter på året, med små, men iøjnefaldende bestande af orkidéer, der ikke tåler plukning, og som selv efter en ringe gødskningsindsats vil tage markant skade eller i værste fald helt forsvinde. I et sådant tilfælde vil sårbarheden blive vurderet højt, selvom lokalitetens stabilitet ved den eksisterende driftsform er stor, og overdrevet som helhed tåler ret meget slid.

Visse typer af sårbarhed er måske ikke altid umiddelbart indlysende. Når bestemte alléer eller kirkegårdsdiger angives som sårbare, beror det på, at disse alléers epifytflora hhv. kirkegårdsdigernes flora af forvildede arter, bregner o.a. let tager skade af f.eks. kraftig gødningstilførsel eller herbicidsprøjtning.

Af teksten til de enkelte lokaliteter fremgår det i øvrigt, om der er særlige sårbarhedsforhold. Det sker på forskellig måde:

- i selve teksten i lokalitetsbeskrivelsen
- i nogle tilfælde i det separate afsnit om »Bevaring» (I afsnittet kan der foruden oplysninger om sårbarhedsforhold gøres opmærksom på eventuelle trusler imod området eller f.eks. specielle naturplejensker, ligesom anbefalinger om lokaliteten er anbragt her (se også s. 11).)
- ved symbolet (x) sat efter et plantenavn for at angive, at den pågældende art er sårbar overfor opgravning og plukning på den beskrevne lokalitet.

Sårbarhed overfor opgravning og plukning er et meget varieret begreb, som ikke blot veksler fra den ene plantegruppe eller planteart til den anden, men som kan være forskellig fra lokalitet til lokalitet og fra egn til egn.

Mange »I-arter» (Tabel 2, side 14-15) er opgravnings- og plukningssårbare på mange af deres voksesteder, men ikke nødvendigvis på alle. Nogle arter tåler altså en vis opgravning eller plukning på nogle lokaliteter, mens det samme indsamlingstryk andetsteds kan få alvorlige virkninger på bestanden.

Mens der generelt kan være store variationer i I-arternes sårbarhed, er nogle arter så følelsomme, at de på samtlige voksesteder i landet må beskrives som udpræget sårbare overfor plukning eller opgravning. Et udvalg af denne type arter er vist i Tabel 3 (side 15). Opgravnings- og plukningssårbarhed kan være aktuel for mange andre arters vedkommende end dem, der er nævnt i Tabel 2 og 3. Visse arter er således generelt sårbare overalt, hvor de forekommer (f.eks. Alm. Månerude og Klokke-Ensian). Andre kan være sårbare eller meget sårbare på bestemte voksesteder, men have en ret lille eller ringe sårbarhed andetsteds. Som eksempler fra Århus amt kan nævnes Hjorterod, Tæt blomstret Hindebæger, Lav Hindebæger, Alm. Ulvefod, Hede-Melbærris, Liden Guldstjerne, Eng-Guldstjerne og Hulrodet Lærkespore.

Disse aspekter af planternes sårbarhedsforhold kan være temmelig komplicerede at holde rede på, da der foruden en generel viden også indgår en vurdering af de helt lokale forhold. Anvendelsen af symbolet (x) i forbindelse med plantenavne tjener derfor det bestemte formål at gøre bogens informationer om planternes lokale sårbarhedsforhold så let tilgængelige for læseren som muligt.

Sammen med andre former for sårbarhed overvejes

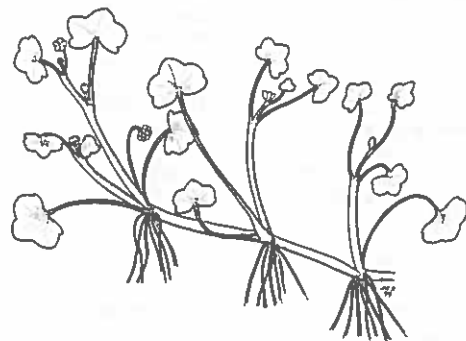
også sårbarheden overfor publikums slid på vegetationen, som indgår som et vigtigt led i lokalitetskodernes information om den samlede sårbarhed. Publikums slid kan medføre søndertrampning eller afbrækning af overjordiske plantedele og sammentrykning eller oprodning af jord og de øverste plantedele i jorden. Hvor meget lokaliteten skades, afhænger af vegetations opbygning, årstiden, vandindholdet, jordbundens opbygning og næringsindhold.

Af Tabel 4 fremgår de enkelte naturtypers særlige sårbarhed overfor netop publikums slid. I tabellen er sårbarheden vist i kolonne a med de tre kategorier, der svarer til de i denne bog benyttede angivelser af sårbarhed. Til sammenligning er vist de fire kategorier, der benyttes i den første danske monografi over naturområders reaktion overfor rekreativ brug: B. Løjtnant (ed.) 1983: »Rapport om naturområdernes sårbarhed. Bæreevne og følsomhed overfor rekreativt brug» (Sønderjyllands amts fredningskontor, Åbenrå). - At der deri bruges fire kategorier skyldes, at en meget lille gruppe naturtyper er fremhævet som særdeles let påvirkelige, f.eks. rensdyrlav-heder og næringsfattige, klarvandede søer. I øvrigt er de to systemer afstemt efter hinanden.

Denne bog Symbol Tekst	B. Løjtnant, 1983 Symbol Tekst
MS meget sårbar lokalitet	++++ særdeles lille bæreevne +++ meget lille bæreevne
S sårbar lokalitet	++ lille bæreevne
R robust lokalitet	+ relativt stor bæreevne

Når der benyttes udtrykket »sårbarhed» i denne oversigt og »bæreevne» hos B. Løjtnant, skyldes det, at sårbarhed her som nævnt kan omfatte flere ting, svarende til anvendelsen af begrebet i Fredningsstyrelsens »Vejledning i fredningsplanlægning nr. 2» 1982.

I B. Løjtnant 1983, ses derimod alene på, hvad en bestemt naturtype kan bære af en bestemt påvirkning, nemlig publikums mekaniske slid. I monografien bringes en gennemgang af de forskellige mekanismer, der afgør, om en naturtype skades så meget eller regenererer så langsomt, at den ændrer sammensætning og dermed efterhånden overgår i en anden naturtype. Der indgår tillige et afsnit, der behandler de mange begreber omkring naturtypernes sårbarhed og bæreevne, idet der er en uklarhed i brugen af begreberne, fordi der er tale om et helt nyt botanisk arbejdsfelt.

Tabel 1. Kategoriseringsgrundlag for den botaniske vurdering (efter Gravesen 1981)

Kategori	Tekst	Kriterier
I	Lokalitet af største botaniske betydning	Kvantitativt: 20 eller flere end 20 B-arter Kvalitativt: I-biotop I-art
II	Lokalitet af stor botanisk betydning	Kvantitativt: 5-19 B-arter
III	Lokalitet af stor betydning	Kvantitativt: 1-4 B-arter
IV	Potentielle lokaliteter	Kvantitativt: Ingen B-arter registreret

Tabel 2. Liste over truede og sårbare, naturligt forekommende karplanter i Danmark (incl. forsvundne og sandsynligvis forsvundne arter). Efter Løjtnant 1986, si. 18-23. Nomenklaturen er i overensstemmelse med Hansen (1985). (Omarbejdet efter Gravesen 1986.)

Arter, der er omfattet af lokalfredninger, er markeret med »&« (efter Hansen 1985). Symbolet »& DK« symboliserer totalfredning i Danmark.

Arterne i denne tabel betegnes i lokalitetskoderne som »I-arter«.

For samtlige disse arter gælder det, at de primært har brug for en effektiv beskyttelse af deres voksesteder. En stor del af arterne er desuden mere eller mindre sårbare over for opgravning og plukning.

	<i>Alchemilla glomerulans</i>	Nogleblomstret Lovefod	&	<i>Corallorhiza trifida</i>	Koralrod
	<i>Alisma gramineum</i>	Kortskafet Skeblad		<i>Crassula aquatica</i>	Korsarve
	<i>Allium senescens</i> ssp. <i>montanum</i>	Kantet Log		<i>Crepis praemorsa</i>	Afbidt Høgeskæg
	<i>Althaea officinalis</i>	Læge-Stokrose	&	<i>Cyperus fuscus</i>	Fladaks
&	<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Horndrager		<i>Cypripedium calceolus</i>	Fruesko
&	<i>Anthericum liliago</i>	Ugrenet Edderkopurt		<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>ochroleuca</i>	Hvidgul Gogeurt
	<i>Anthericum ramosum</i>	Grenet Edderkopurt		<i>Dactylorhiza praetermissa</i>	Prikklæbet Gogeurt
	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	Sort Radeløv		<i>Dactylorhiza sambucina</i>	Hyld-Gogeurt
& DK	<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Murrude		<i>Draba muralis</i>	Mur-Draba
	<i>Asplenium scolopendrium</i>	Hjortetunge		<i>Dryopteris affinis</i>	Guldkæl-Mangeløv
	<i>Asplenium septentrionale</i>	Nordisk Radeløv		<i>Elatine hexandra</i>	Sekshannet Bækarve
	<i>Asplenium trichomanes</i>	Rundfinnet Radeløv		<i>Elatine hydropiper</i>	Vandpeber-Bækarve
	<i>Barbarea stricta</i>	Rank Vinterkarse	&	<i>Epipactis atrorubens</i>	Rod Hullæbe
	<i>Bidens radiata</i>	Fladhoved-Brøndsel		<i>Epipactis leptochila</i>	Storblomstret Hullæbe
	<i>Botrychium matricariifolium</i>	Kamillebladet Månerude	&	<i>Epipogium aphyllum</i>	Knælæbe
	<i>Botrychium multifidum</i>	Stilk-Månerude		<i>Equisetum variegatum</i>	Liden Padderok
	<i>Botrychium simplex</i>	Enkelt Månerude		<i>Eriophorum gracile</i>	Fin Kæruld
	<i>Callitriche hermaphroditica</i>	Host-Vandstjerne	&	<i>Erysimum hieraciifolium</i>	Rank Hjørneklap
	<i>Campanula cervicaria</i>	Hvas Klokke		<i>Euphorbia palustris</i>	Strand-Vortemælk
&	<i>Carex buxbaumii</i>	Kolle-Star		<i>Euphrasia rostkoviana</i>	Kalk-Øjentrøst
	<i>Carex chordorrhiza</i>	Grenet Star		<i>Gagea pratensis</i>	Eng-Guldstjerne
	<i>Carex flava</i>	Gul Star		<i>Genista germanica</i>	Tysk Visse
	<i>Carex hartmanii</i>	Hartmans Star	&	<i>Glaucium flavum</i>	Strand-Hornskulpe
	<i>Carex maritima</i>	Krum Star		<i>Gymnadenia albida</i> ssp. <i>albida</i>	Hvid Sækspore
	<i>Carex pauciflora</i>	Fåblomstret Star		<i>Gymnadenia conopsea</i>	Langakset Trådspore
	<i>Carex pendula</i>	Kæmpe-Star		<i>Hammarbya paludosa</i>	Hjertelæbe
&	<i>Cephalanthera damasonium</i>	Hvidgul Skovlilje		<i>Helosciadium repens</i>	Krybende Sumpskærm
&	<i>Cephalanthera longifolia</i>	Sværd-Skovlilje		<i>Herminium monorchis</i>	Pukkellæbe
	<i>Cephalanthera rubra</i>	Rod Skovlilje		<i>Hieracium cymosum</i>	Kvast-Høgeskæg
	<i>Cerastium pumilum</i> ssp. <i>pumilum</i>	Liden Honsetarm		<i>Hordeum marinum</i>	Strand-Byg
	<i>Cerastium diffusum</i> ssp. <i>subtetrandrum</i>	Øresunds-Honsetarm		<i>Illecebrum verticillatum</i>	Bruskbæger
	<i>Cnidium dubium</i>	Brændeskærm		<i>Inula conyza</i>	Trekloft-Alant
	<i>Coeloglossum viride</i>	Poselæbe		<i>Iris spuria</i>	Blå Iris
				<i>Isoetes echinospora</i>	Gulgrøn Brasenføde
				<i>Isoetes lacustris</i>	Sortgrøn Brasenføde

Juncus alpinus ssp. alpinus	Sod-Siv	norvegica	Norsk Potentil
Juncus alpinus ssp. nodulosus	Stilk-Siv	Primula farinosa	Melet Kodriver
Laserpitium latifolium	Flodfro	Prunella grandiflora	Storblomstret Brunelle
Lathyrus sphaericus	Enblomstret Fladbælg	Pulmonaria angustifolia	Himmelblå Lungeurt
Ledum palustre	Mose-Post	Pulsatilla vernalis	Vår-Kobjælde
Leersia oryzoides	Risgræs	Pyrola rotundifolia ssp. rotundifolia	Mose-Vintergrøn
Limosella aquatica	Dyndurt	Ranunculus nemorosus	Lund-Ranunkel
Liparis loeselii	Mygblomst	Rosa agrestis	Hvid Æble-Rose
Luronium natans	Vandranke	Rosa tomentosa ssp. tomentosa	Langstillet Filt-Rose
Lycopodium alpinum	Bjerg-Ulvefod	Rubus chamaemorus	Muldebær
Lycopodium complanatum	Flad Ulvefod	Salix nigricans	Sort Pil
Lycopodium selago	Otteradet Ulvefod	Saxifraga hirculus	Gul Stenbræk
Lycopodium tristachyum	Cypres-Ulvefod	Scabiosa canescens	Vellugtende Scabiose
Matteuccia struthiopteris	Strudsvinge	Scheuchzeria palustris	Blomstersiv
Mertensia maritima	Hestetunge	Schoenus ferrugineus	Rust-Skæne
Minuartia viscosa	Klæbrig Norel	Schoenus nigricans	Sort Skæne
Najas flexilis	Liden Najade	Scirpus pavulus	Lav Kogleaks
Najas marina	Stor Najade	Sedum sexangulare	Seksradet Stenurt
Oenanthe fluviatilis	Flod-Klaseskærm	Senecio erucifolius	Småfliget Brandbæger
Ophrys insectifera	Flueblomst	Selaginella selaginoides	Dværgulvefod
Orchis militaris	Ridder-Gøgeurt	Sorbus xhybrida	Finsk Røn
Orchis morio	Salp-Gøgeurt	Spergula morisonii	Vår-Spergel
Orchis purpurea	Stor Gøgeurt	Spiranthes spiralis	Skrueaks
Orchis ustulata	Bakke-Gøgeurt	Stachys officinalis	Betonie
Orobancha elatior	Stor Gyvelkvæler	Subularia aquatica	Sylblad
Orobancha loricata	Bittermælk-Gyvelkvæler	Teucrium scordium	Logurt
Orobancha reticulata	Tidsel-Gyvelkvæler	Thelypteris limbosperma	Bjerg-Mangeløv
Osmunda regalis	Kongebregne	Thesium alpinum	Alpe-Nålebæger
Pedicularis sceptrum-carolinum	Kongescepter	Thesium ebracteatum	Horbladet Nålebæger
Peucedanum oreoselinum	Bakke-Svolvrod	Trifolium alpestre	Skov-Kløver
Platanthera bifolia ssp. latiflora	Langsporet Gogellje	Trifolium micranthum	Spæd Kløver
Poa remota	Kæmpe-Rapgræs	Trifolium montanum	Bjerg-Kløver
Polygonum oxyspermum	Strand-Pileurt	Trichophorum alpinum	Liden Kæruld
Polygonum viviparum	Topspirende Pileurt	Utricularia ochroleuca	Kortsporet Blærerod
Polystichum aculeatum	Skjoldbregne	Vicia dumetorum	Krat-Vikke
Potamogeton acutifolius	Spidsbladet Vandaks	Vicia orobus	Lyng-Vikke
Potamogeton coloratus	Vejbred-Vandaks	Viola epipsila	Tørve-Viol
Potamogeton densus	Tæt Vandaks	Viola persicifolia	Rank Viol
Potamogeton rutilus	Rødlig Vandaks	Viola uliginosa	Sump-Viol
Potamogeton trichoides	Hårfin Vandaks	Viscum album	Mistelten
Potentilla norvegica ssp.			

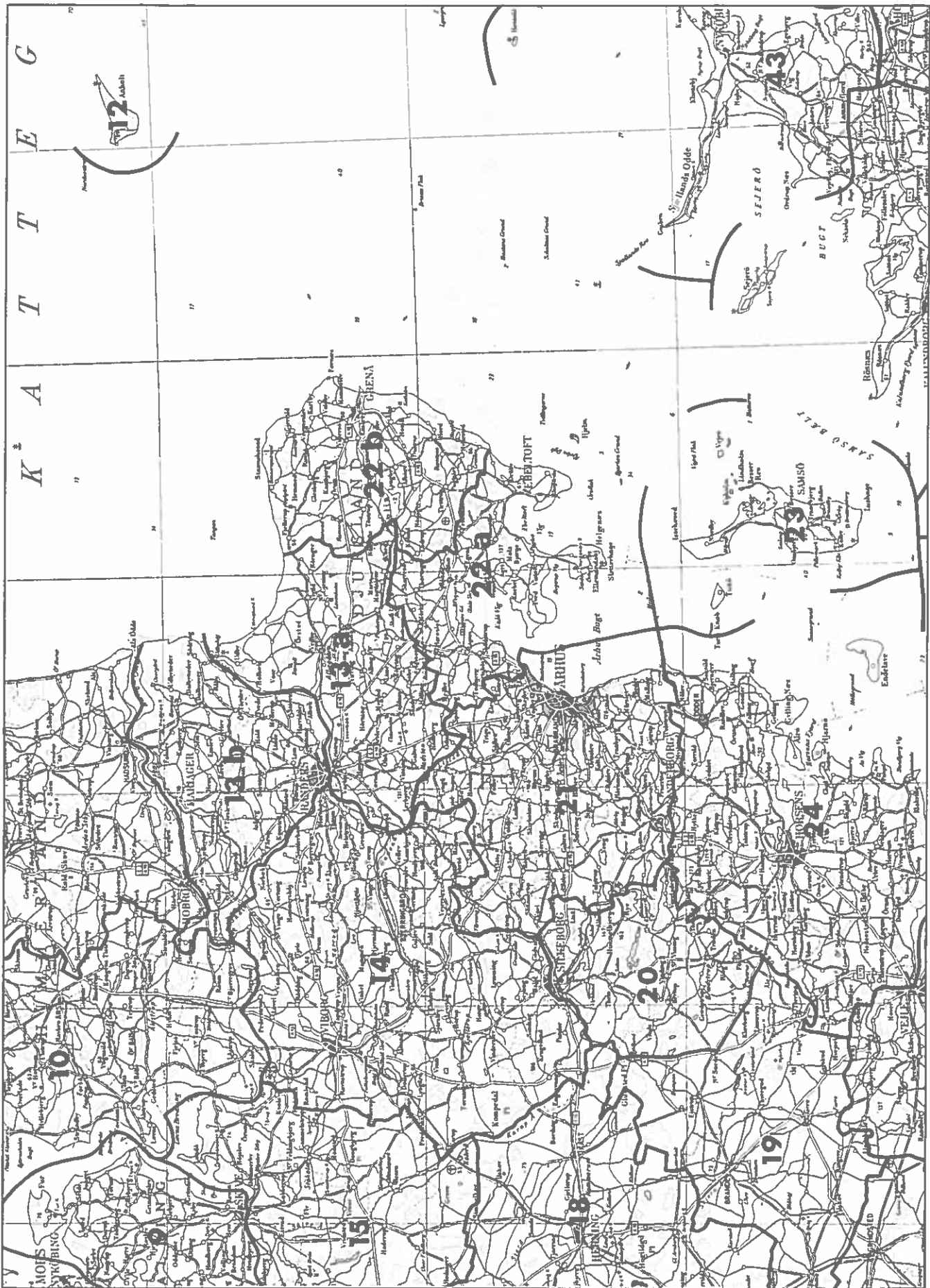
Tabel 3. Eksempler på arter, som er udpræget sårbare overfor planteindsamling og -plukning (smlgn. i øvrigt teksten). (Efter Gravesen 1981).

Anemone apennina var. pallida	Blegblå Anemone (den bornholmske form)	Hammarbya paludosa	Hjertelæbe
Anthericum liliago	Ugrønet Edderkopurt	Liparis loeselii	Mygblomst
Anthericum ramosum	Grenet Edderkopurt	Orchis morio	Salp-Gøgeurt
Asplenium adiantum-nigrum	Sort Radeløv	Orchis purpurea	Stor Gøgeurt
Asplenium septentrionale	Nordisk Radeløv	Orchis ustulata	Bakke-Gøgeurt
Asplenium trichomanes	Rundfinnet Radeløv	Orobancha major	Stor Gyvelkvæler
Betonica officinalis	Betonie	Peucedanum oreoselinum	Bakke-Svolvrod
Cephalanthera damasonium	Hvidgul Skovillje	Phyllitis scolopendrium	Hjortetunge
Cephalanthera longifolia	Sværd-Skovillje	Polystichum lobatum	Skjoldbregne
Cephalanthera rubra	Rød Skovillje	Prunella grandiflora	Storblomstret Brunelle
Coralorrhiza trifida	Koralrod	(og dennes hybrider med Prunella vulgaris, Alm. Brunelle)	Himmelblå Lungeurt
Cypripedium calceolus	Fruesko	Pulmonaria angustifolia	Vår-Kobjælde
Dactylorhiza sambucina	Hylde-Gøgeurt	Pulsatilla vernalis	Gul Stenbræk
Draba muralis	Mur-Draba	Saxifraga hirculus	Skureaks
Glaucium flavum	Strand-Hornskulpe	Spiranthes spiralis	Tørve-Viol
Gymnadenia albida	Hvid Sækspore	Viola epipsila	Rank Viol
Gymnadenia conopsea	Langakset Trådspore	Viola persicifolia	Sump-Viol
		Viola uliginosa	

Tabel 4. Oversigt over naturtypernes sårbarhed over for færdsel (mekanisk slid).
Oversigten viser både de kategorier, der er brugt her i bogen og i -B. Løjtnant (ed.) 1983: »Rapport om naturområdernes sårbarhed». - Nærmere forklaring i teksten.

Symbol i bogens tekst	NATURTYPE	a. efter P. Gravesen (sårbarhed)	b. efter B. Løjtnant (bæreevne)
S Skove, krat, hegn og alléer	Bøgeskov	robust-sårbar	relativ stor-lille
	Egeskov	robust-sårbar	relativ stor-lille
S-Sv Skove på fugtig bund	Egekrat	robust-sårbar	relativ stor-lille
	Nåletræsplantage, i indlandet	robust (-sårbar)	relativ stor (-lille)
H Heder og klitter	Klitplantage	sårbar	lille (-meget lille)
	Askeskov	sårbar	lille-meget lille
E Enge på tør bund	Elleskov	sårbar	lille-meget lille
	Birkeskov	robust-sårbar	relativ stor
	Hvid klit	sårbar	lille-meget lille
	Grønsværklit	robust-sårbar	relativ stor-lille
	Indlandsklit	sårbar	lille-meget lille
	Grå klit og klithede	sårbar-meget sårbar	meget lille-særdeles lille
	Strandoverdrev	robust	relativ stor
	Klippehede	sårbar	lille-meget lille
	Hedelyng-hede	robust-sårbar	relativ stor-lille
	Røvling-hede	sårbar	lille-meget lille
	Sandskæg-hede	sårbar	meget lille
	Rensdyrlav-hede	meget sårbar	særdeles lille
	Rullestenshede	robust-sårbar	relativ stor-lille
	Græshede	robust	relativ stor
	Klokkelyng-hede	sårbar	lille
	Kystklinter og -skrænter	robust-sårbar-meget sårbar	relativ lille-lille-meget lille
	Flade overdrev	robust	relativ stor
	Højmoser	sårbar	lille-meget lille
	Hængesæk	sårbar	meget lille
	V Ferske vådområder	Næringsfattige kær (ikke væld-påvirkede)	sårbar
Næringsrige kær (ikke væld-påvirkede)		robust-sårbar	relativ stor-lille
Næringsfattige kær (væld-påvirkede)		sårbar-meget sårbar	meget lille-særdeles lille
Næringsrige kær (væld-påvirkede)		sårbar	meget lille
Våde enge-almønt		robust	relativ stor
Næringsrige, naturlig klarvandede søer		robust	relativ stor
Næringsrige, naturlig brunvandede søer		robust	relativ stor
Næringsrige, forurenede søer		robust	relativ stor
Næringsfattige, klarvandede søer		meget sårbar	særdeles lille
Næringsfattige, brunvandede søer		sårbar	meget lille
Kildebække, uregulerede		sårbar	meget lille
Mindre åer, uregulerede		sårbar	lille
Større åer, uregulerede	robust	relativ stor	
Regulerede åer	robust	relativ stor	

OVERSIGTSKORT 1

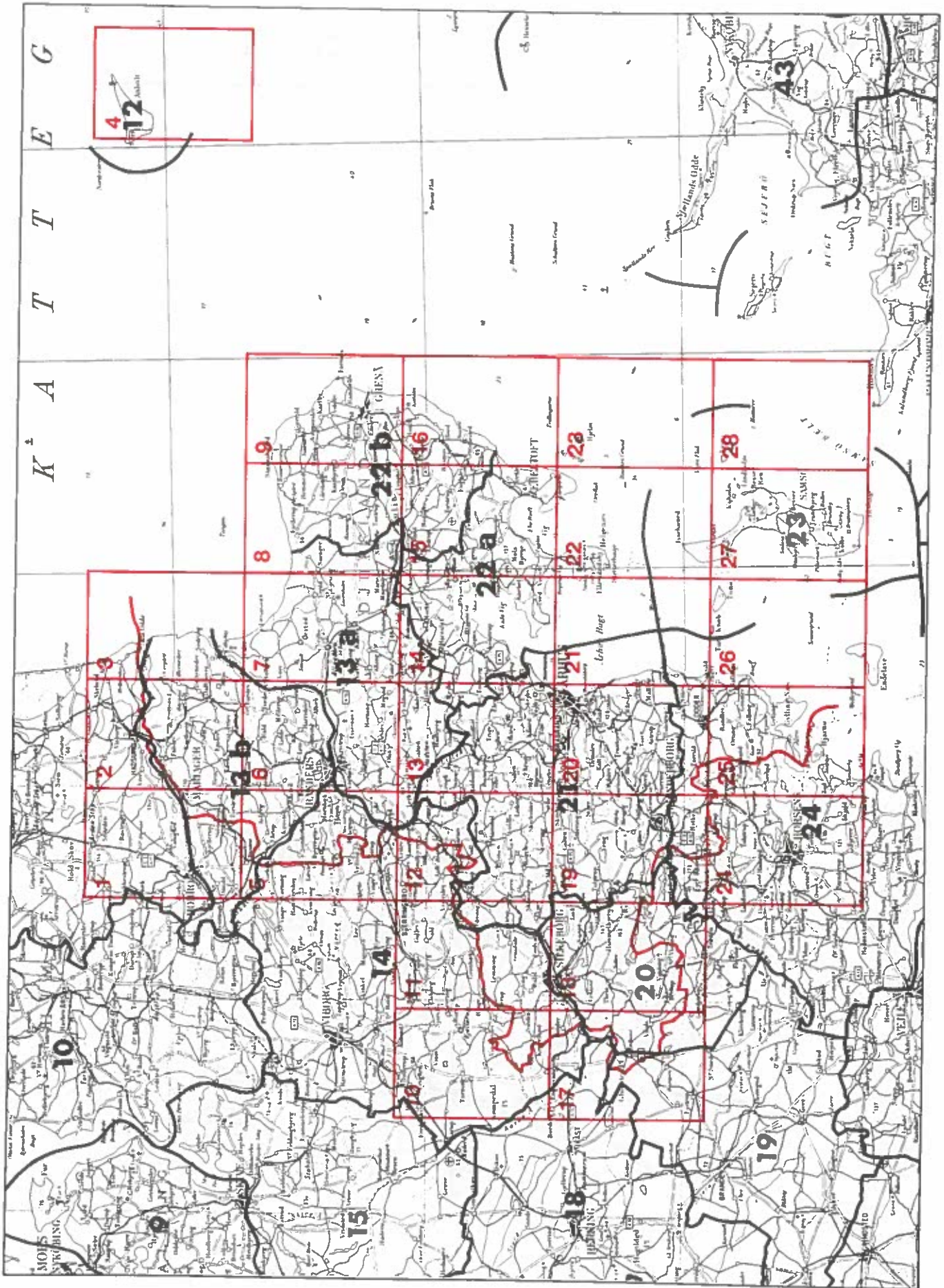
Inddelingen af Århus amt i Topografisk-Botaniske Undersøgelser distrikter (TBU-distrikter).

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts kort over Danmark i 1:500.000.

Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.

Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

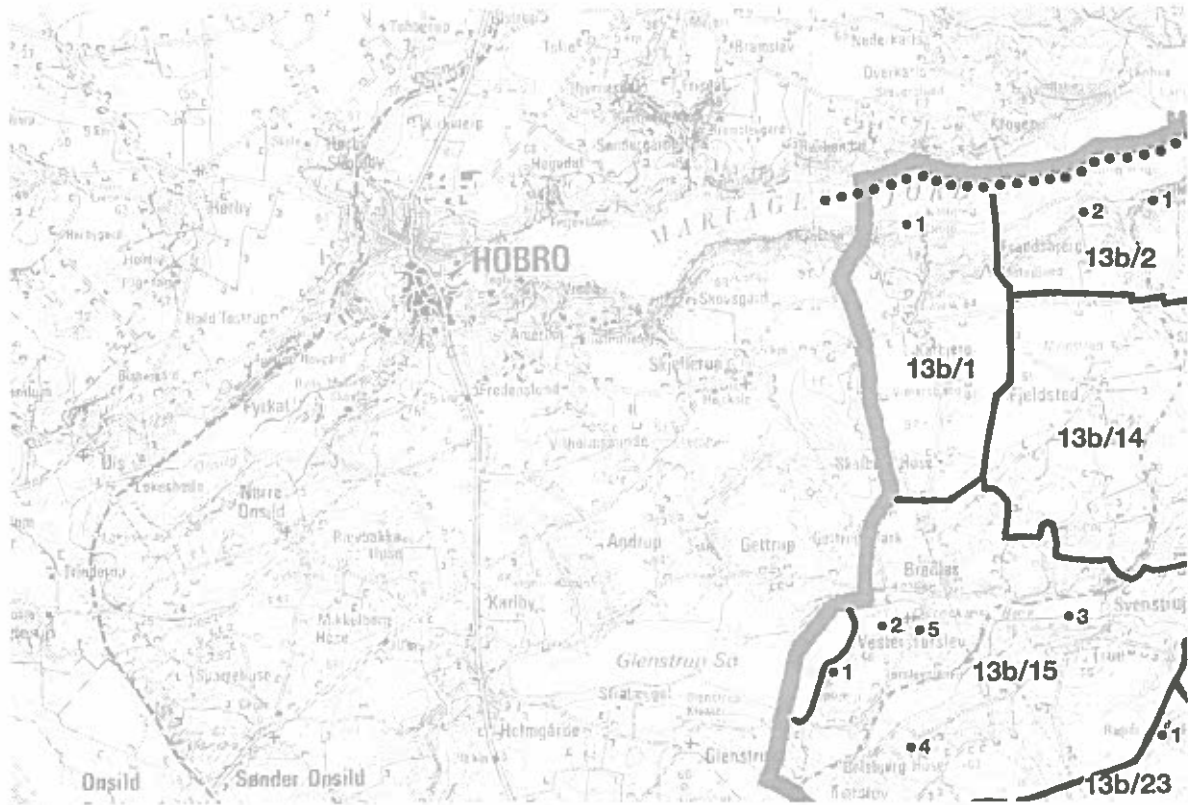
OVERSIGTSKORT 2

Placering af lokalitetskortene 1-28.
 Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts kort over Danmark i 1:500.000.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

SIGNATURFORKLARING TIL LOKALITETSKORT 1-28

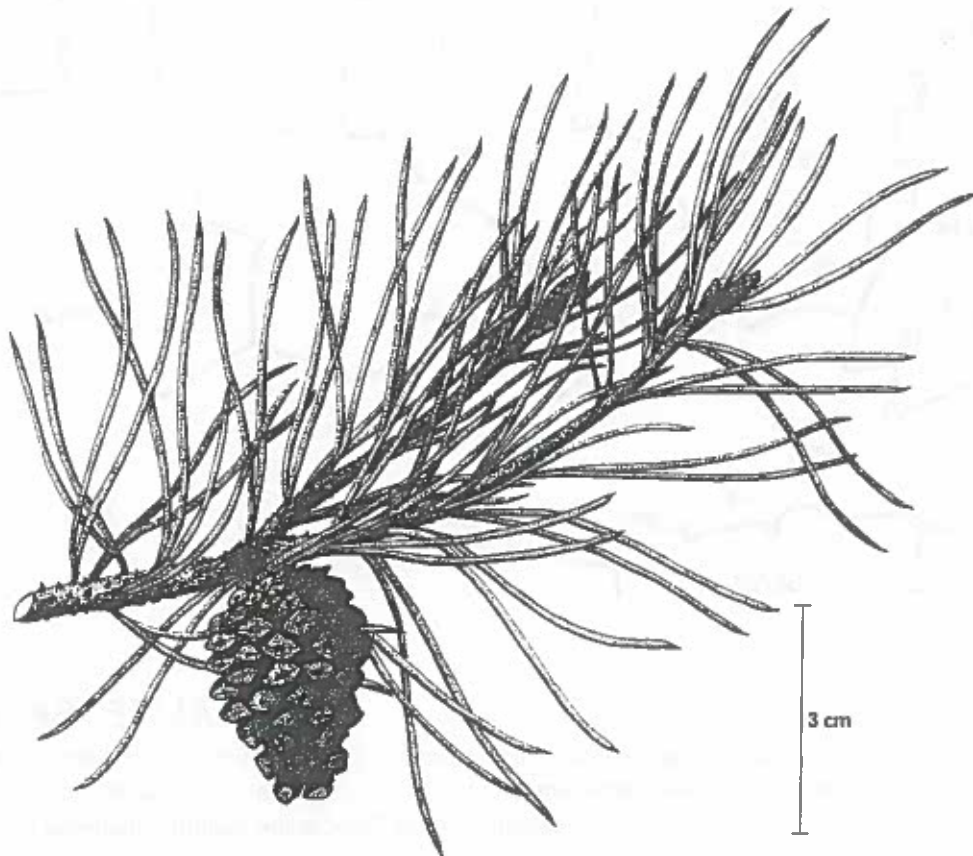
- Amtsgrænse
- TBU Distriktsgrænse
- Områdegænse

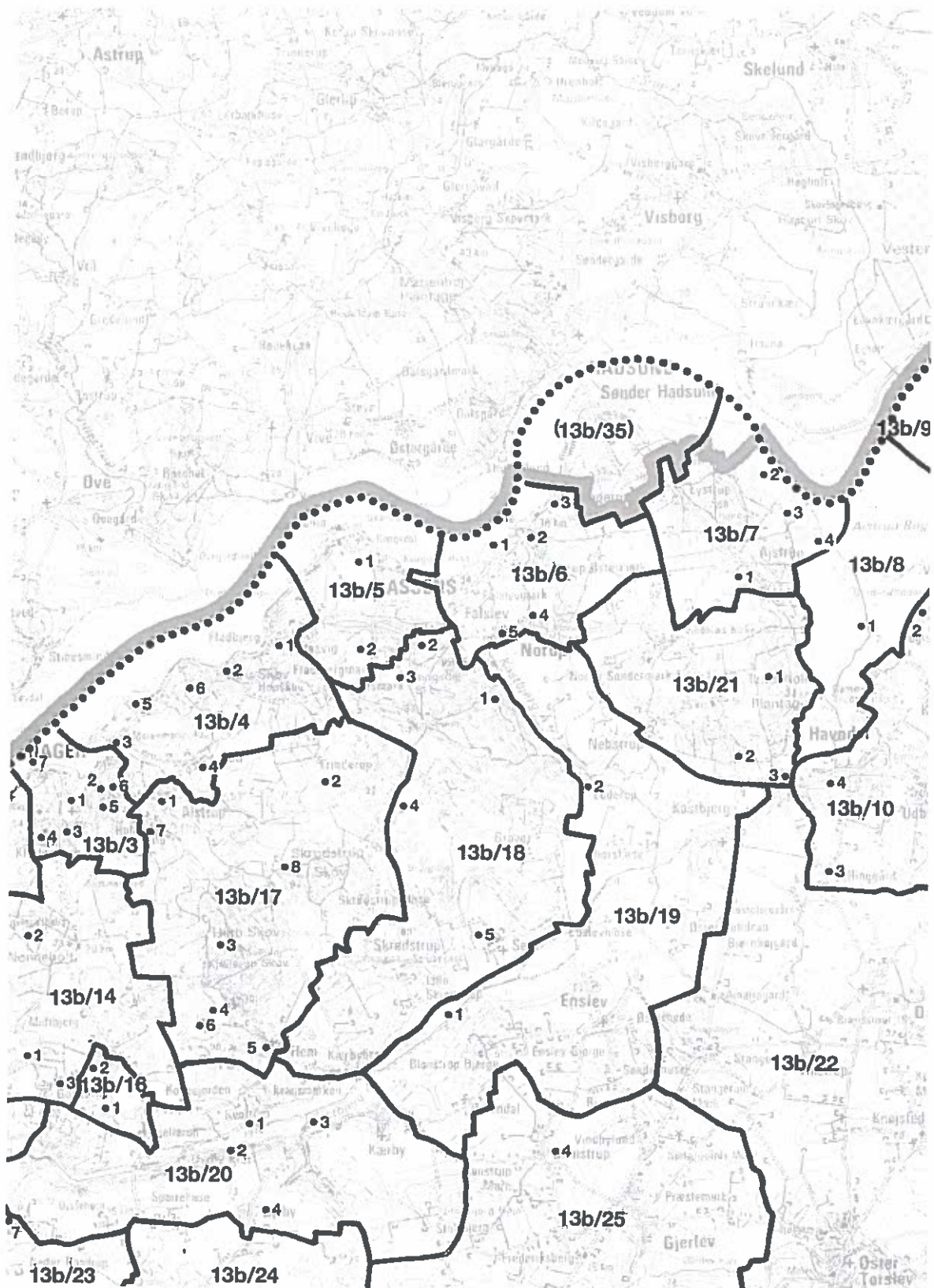

LOKALITETSKORT 1

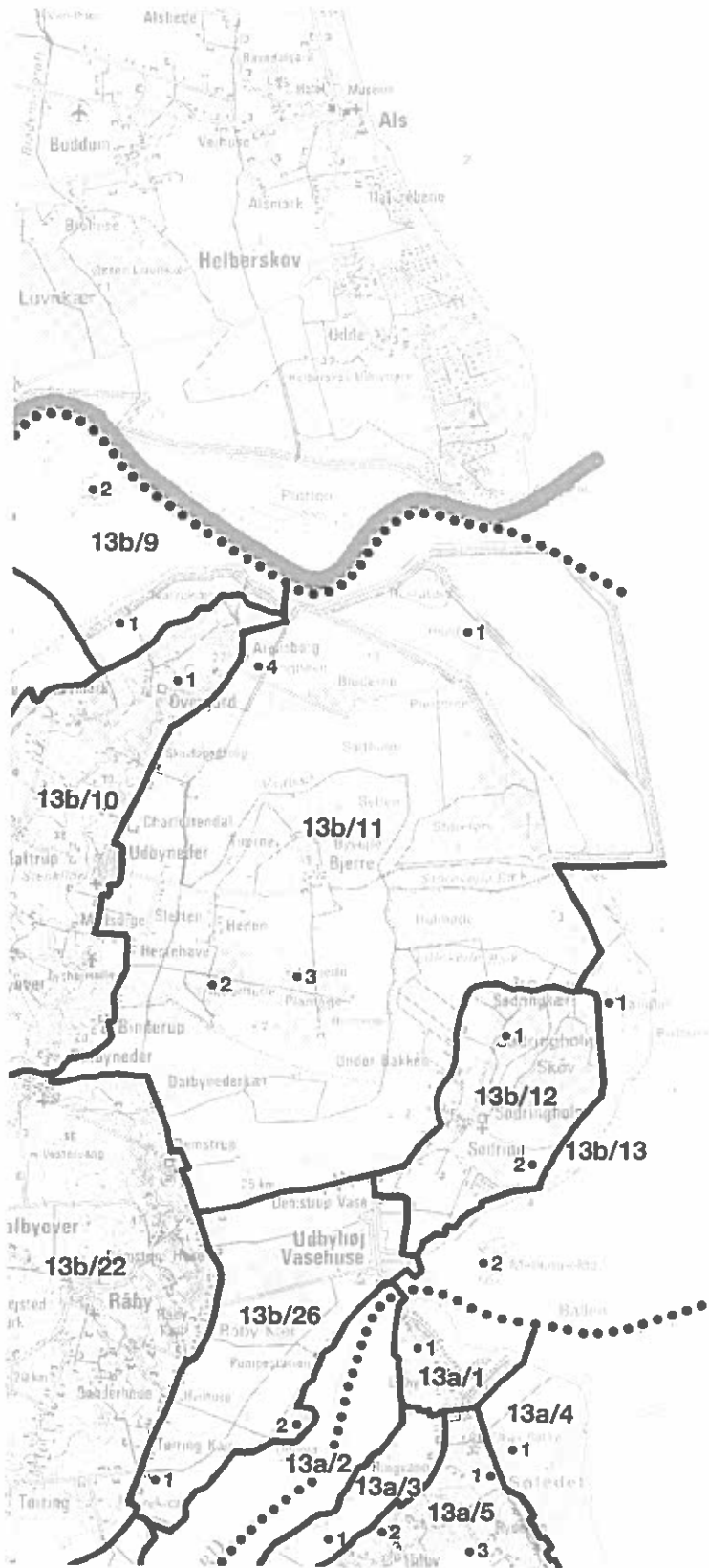
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

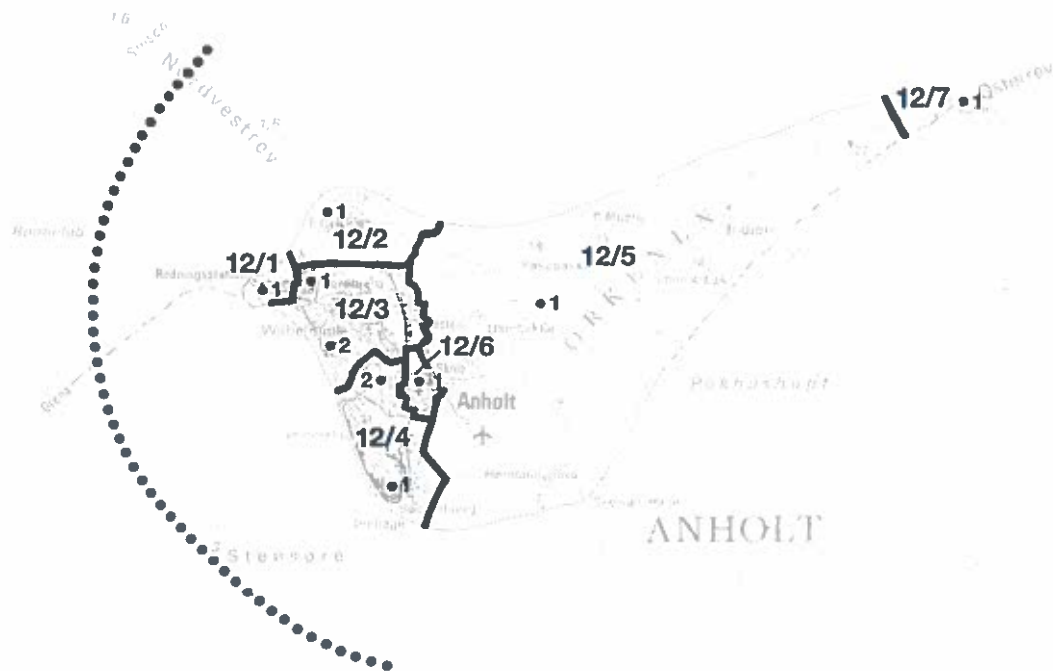
LOKALITETSKORT 2

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

LOKALITETSKORT 3

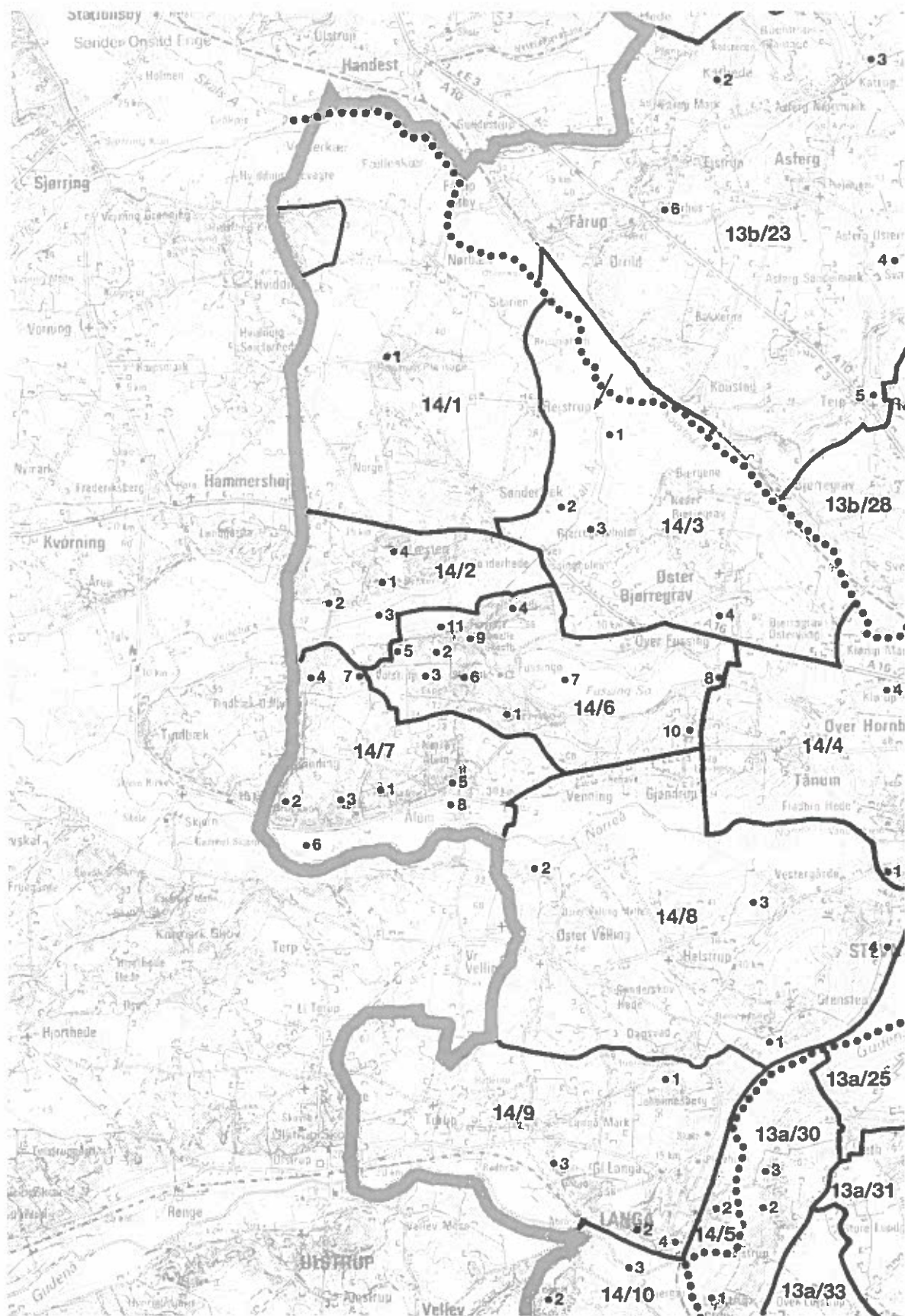
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

LOKALITETSKORT 4

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

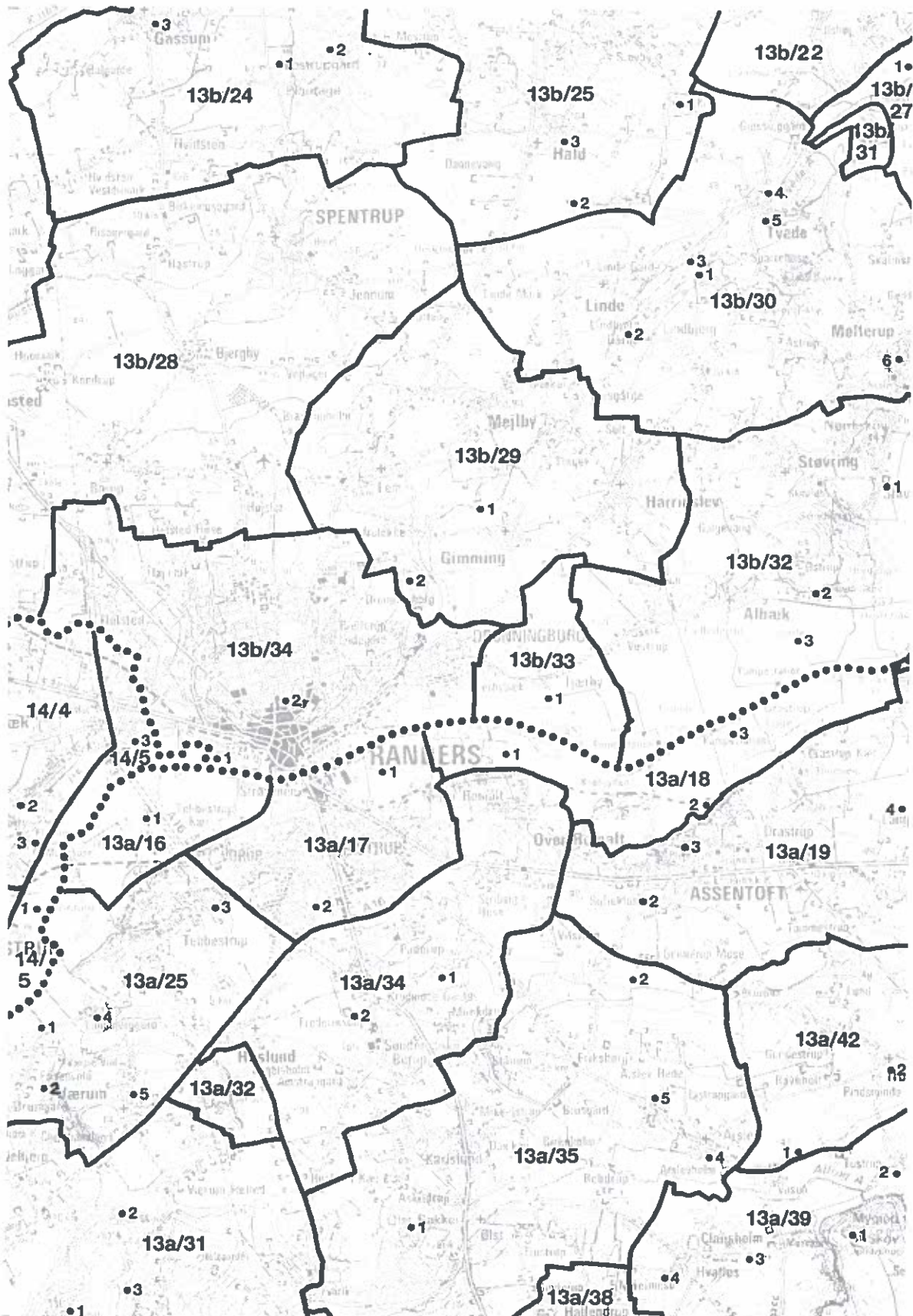

LOKALITETSKORT 5

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.

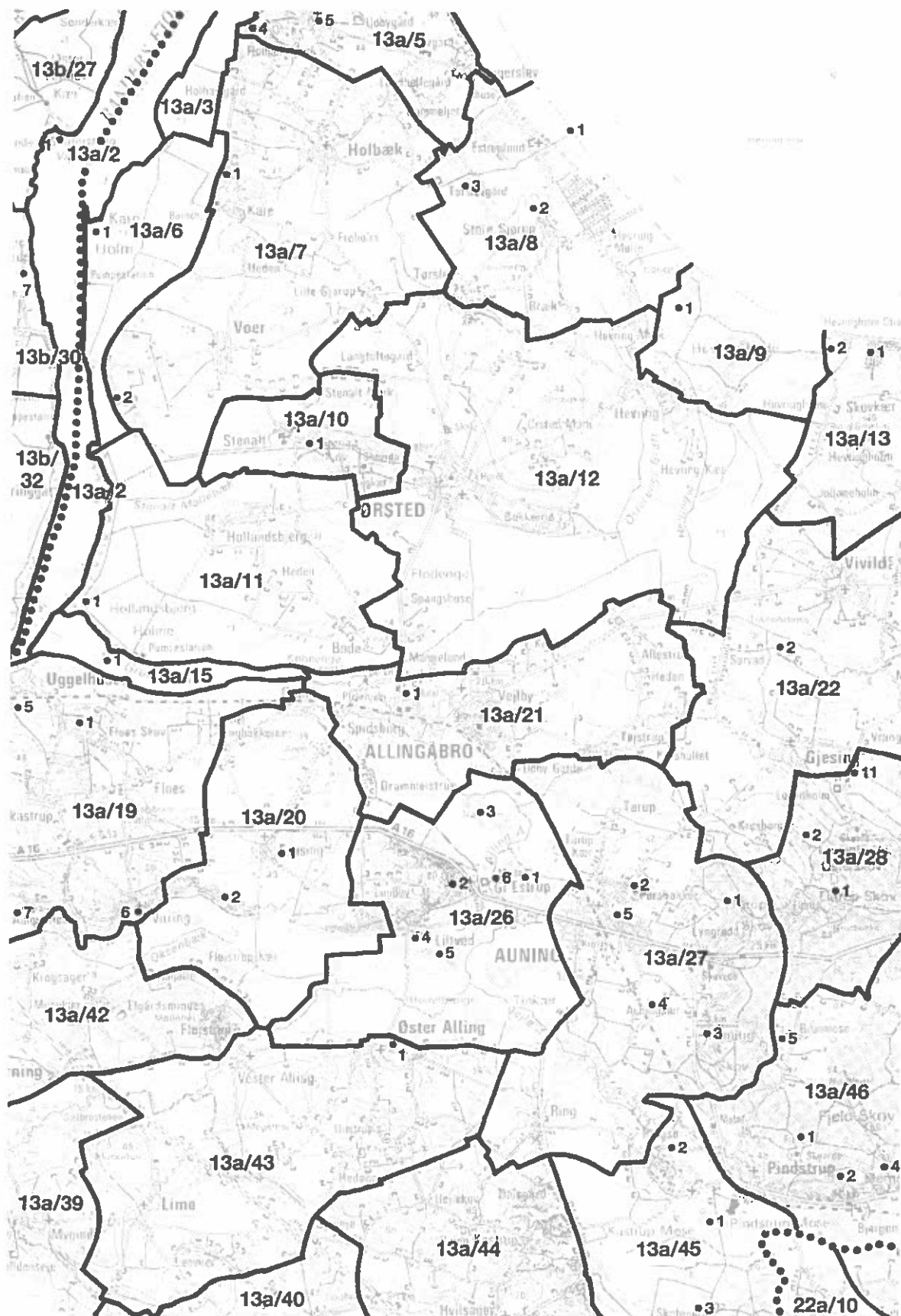
Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.

Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

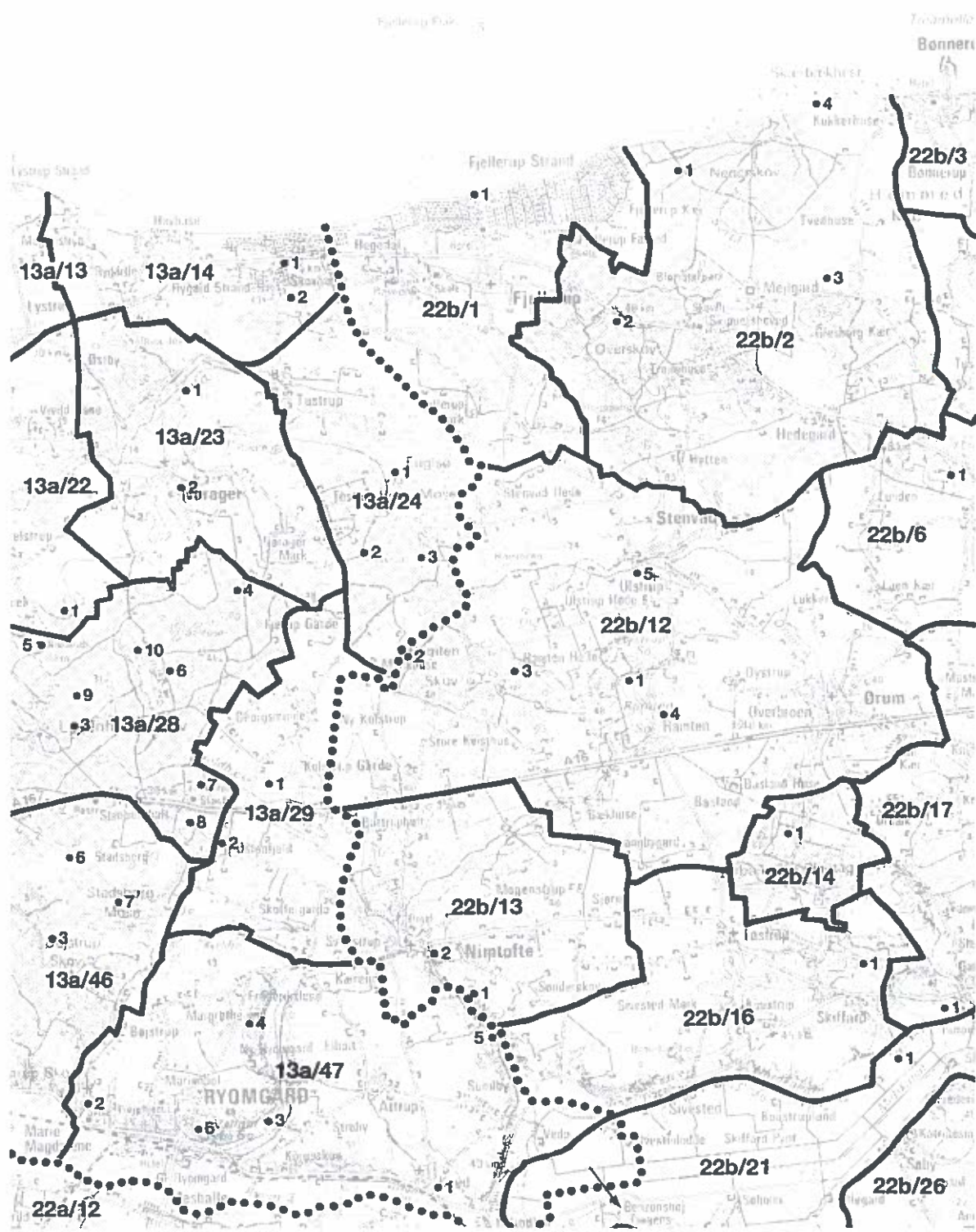
LOKALITETSKORT 6

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

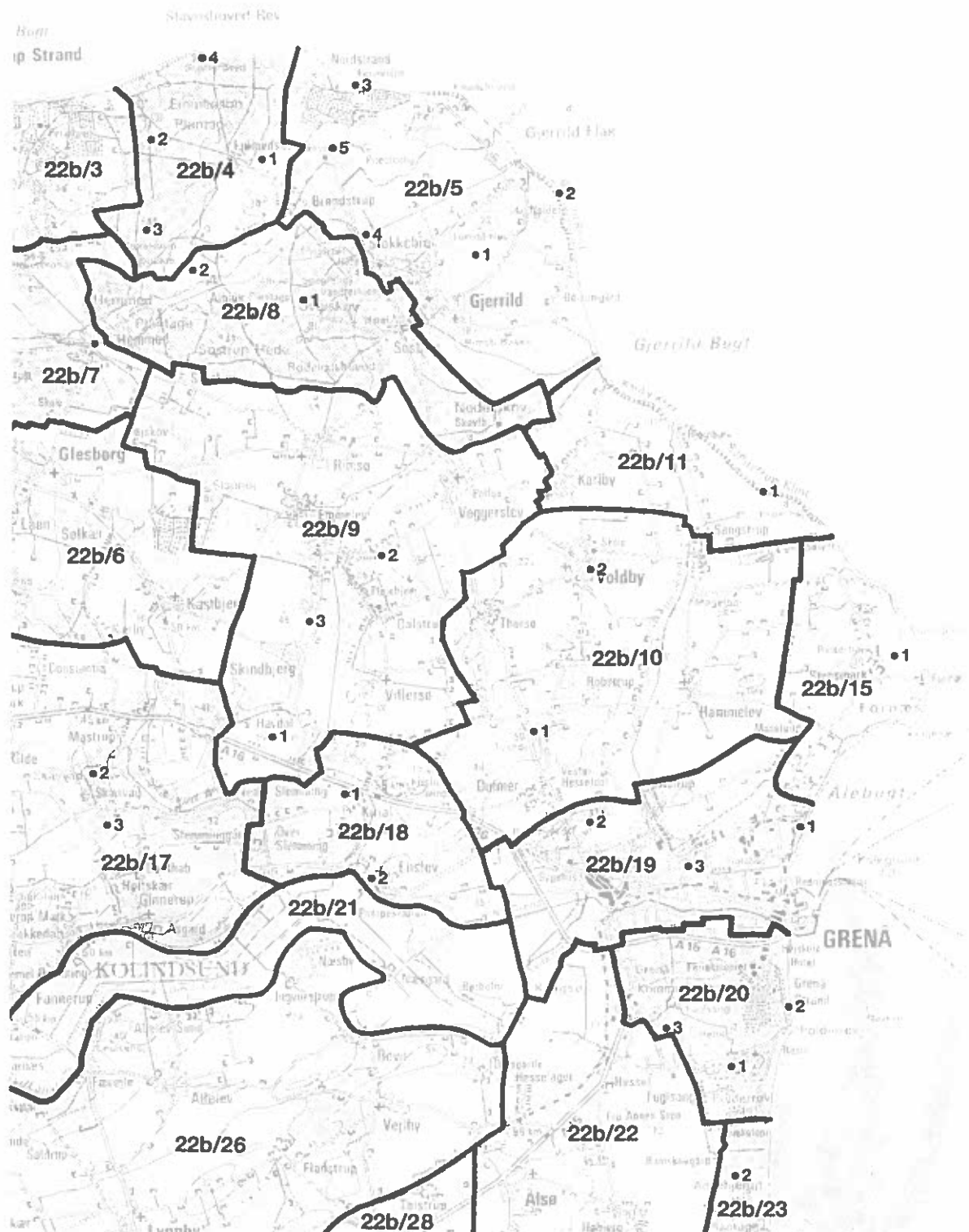
LOKALITETSKORT 7

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

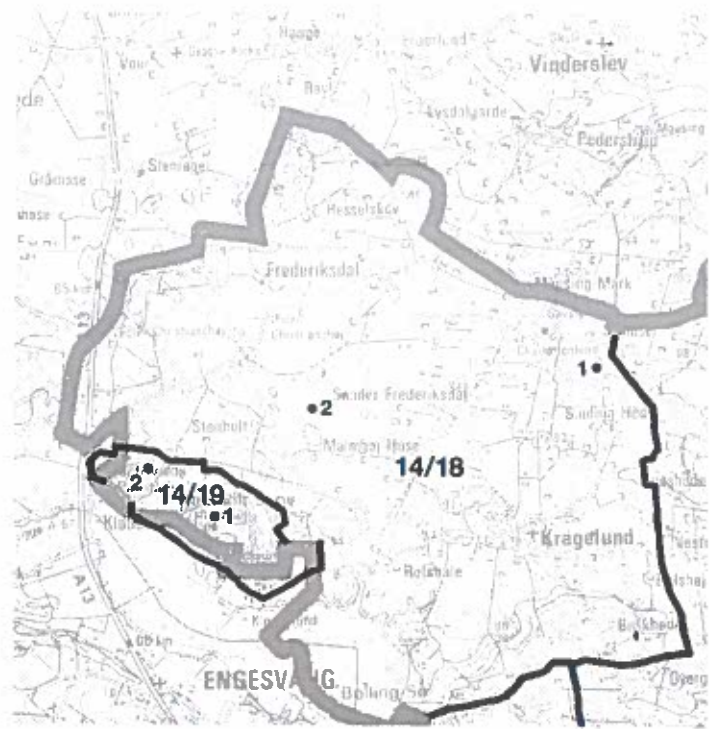
LOKALITETSKORT 8

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

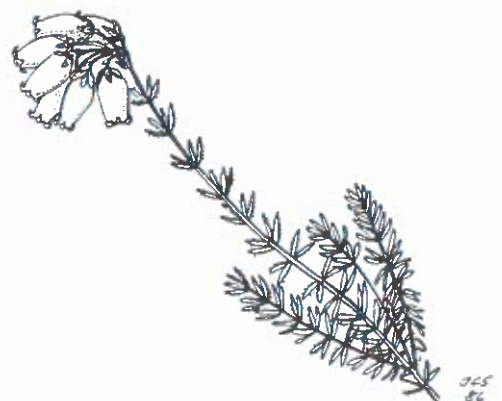
LOKALITETSKORT 9

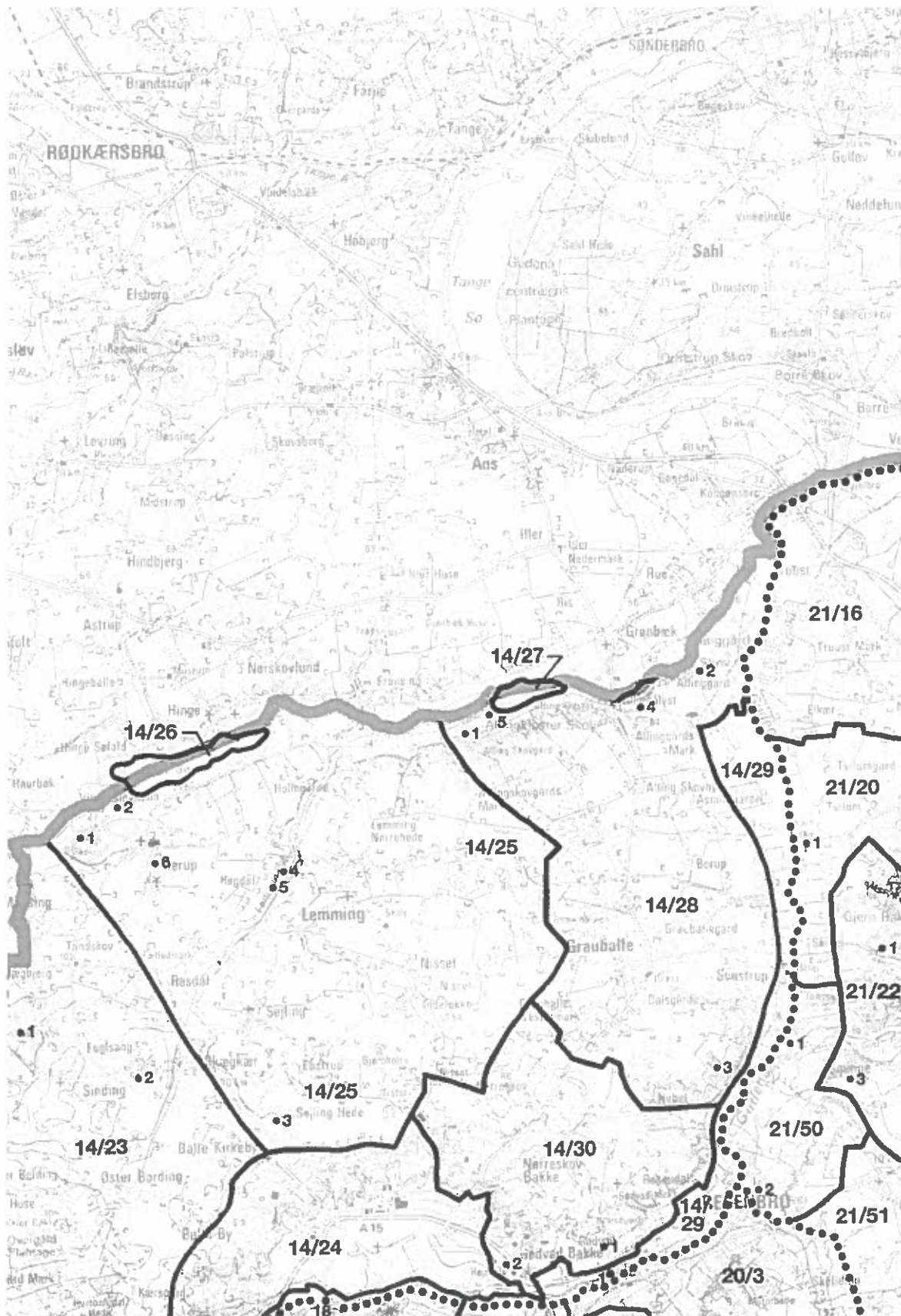
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

LOKALITETSKORT 10

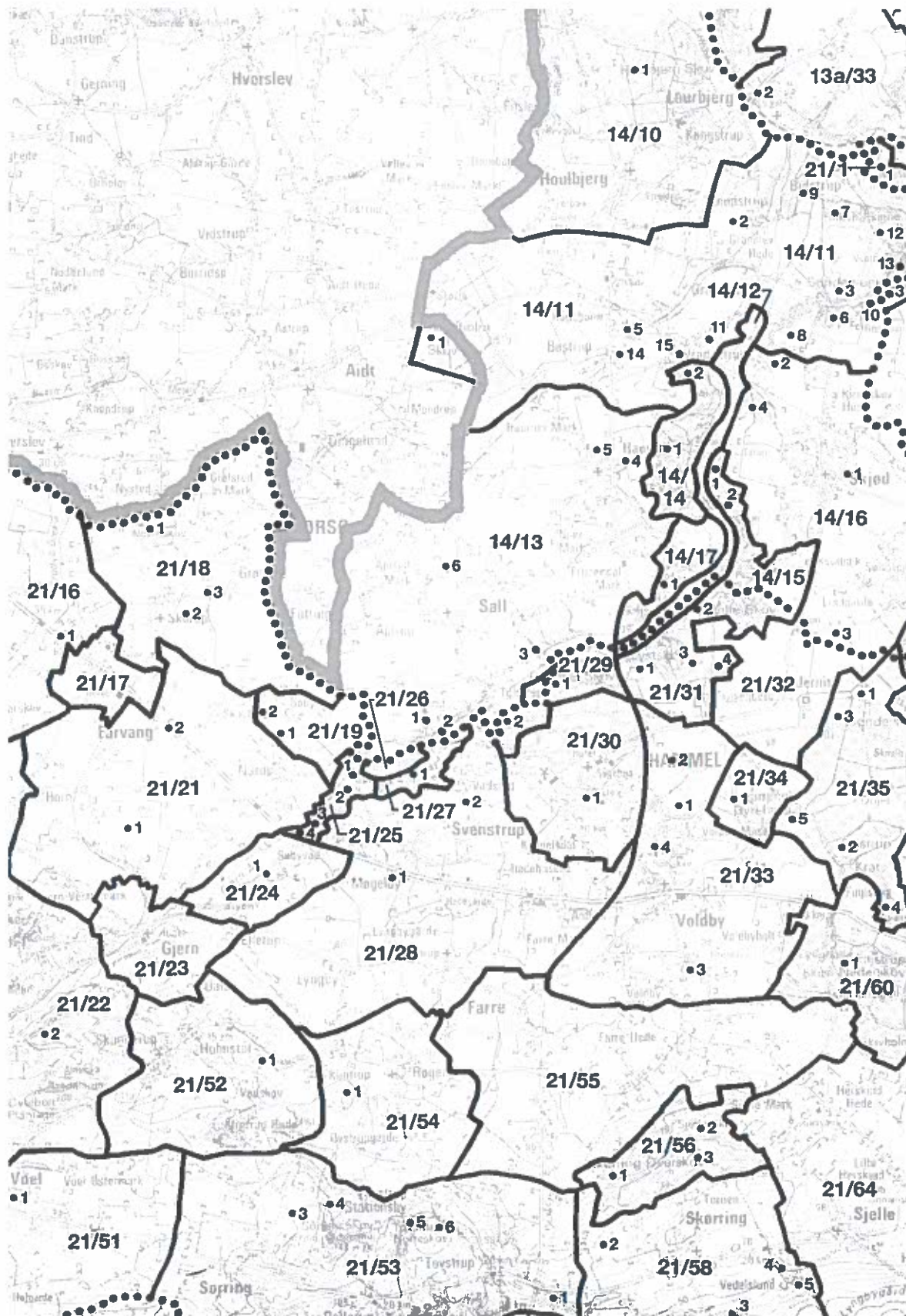
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

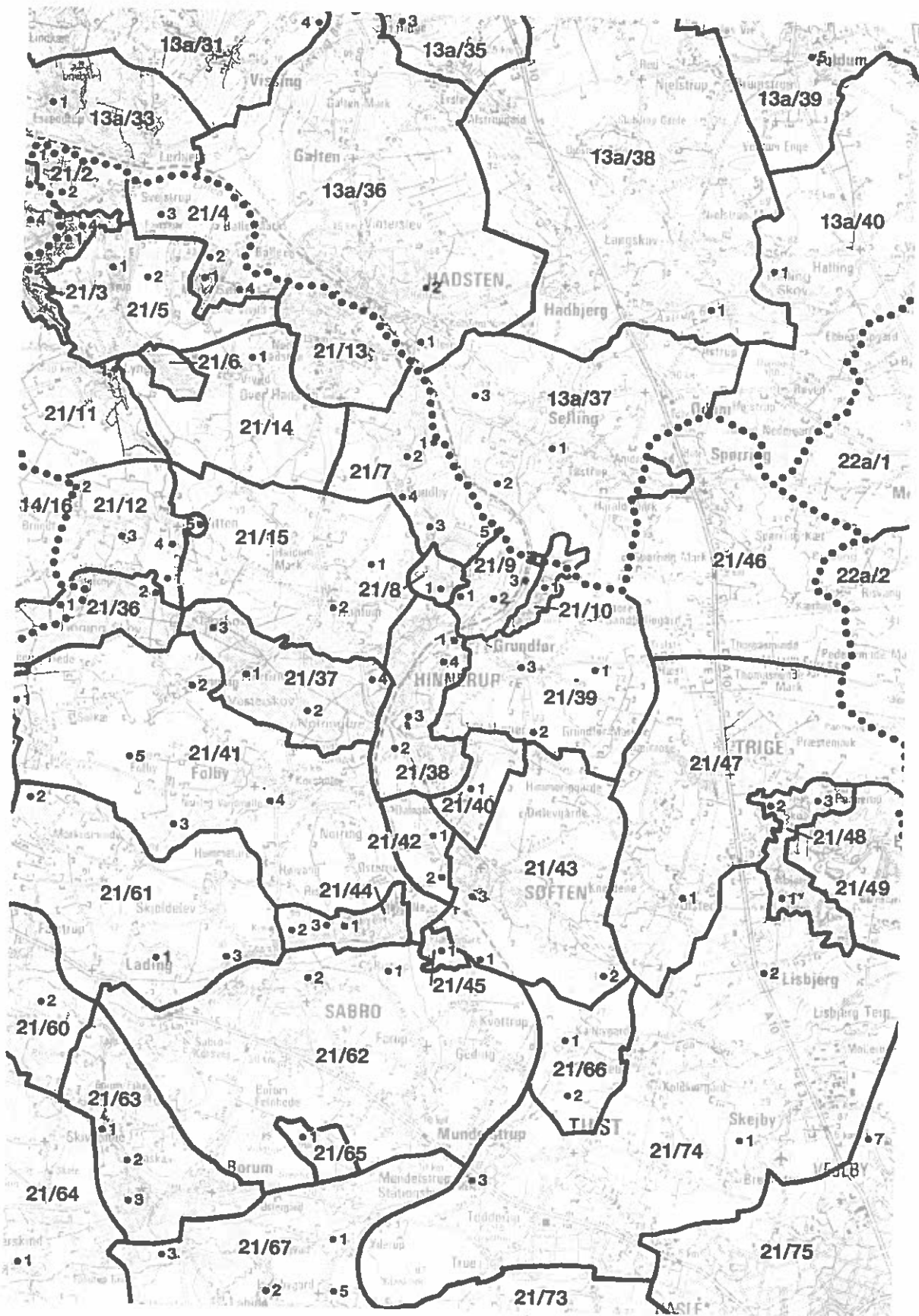
LOKALITETSKORT 11

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

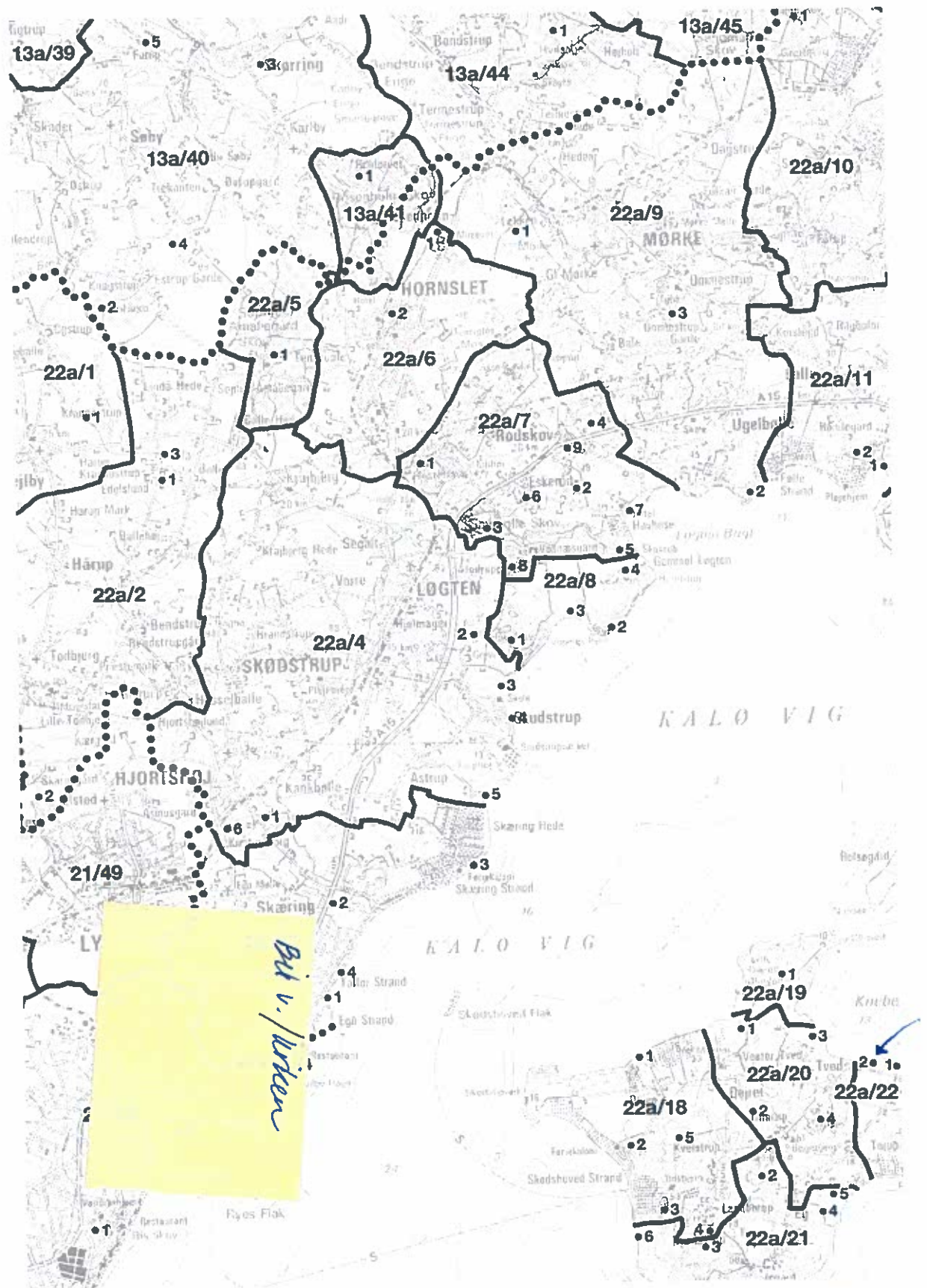
LOKALITETSKORT 12

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

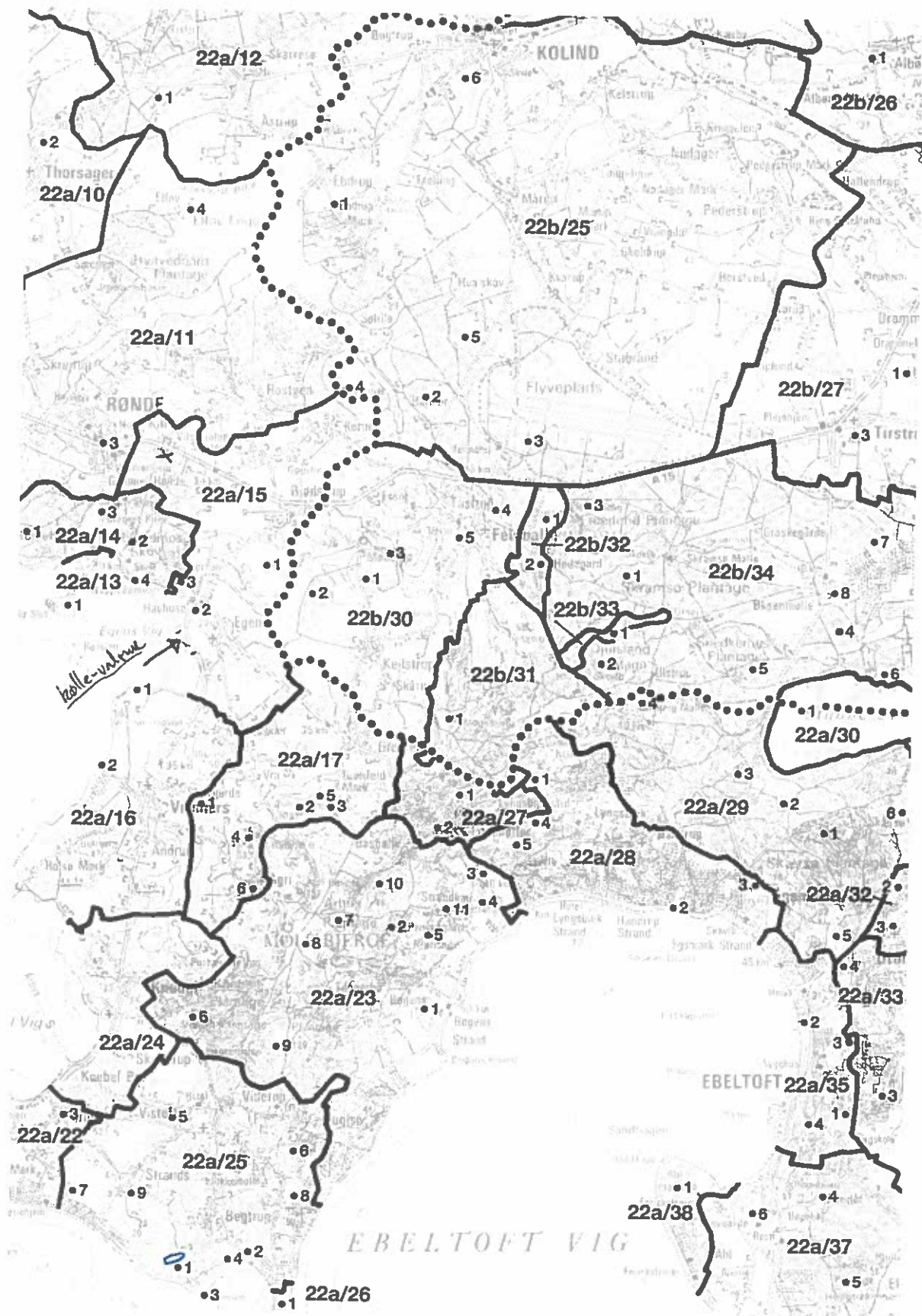
LOKALITETSKORT 13

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

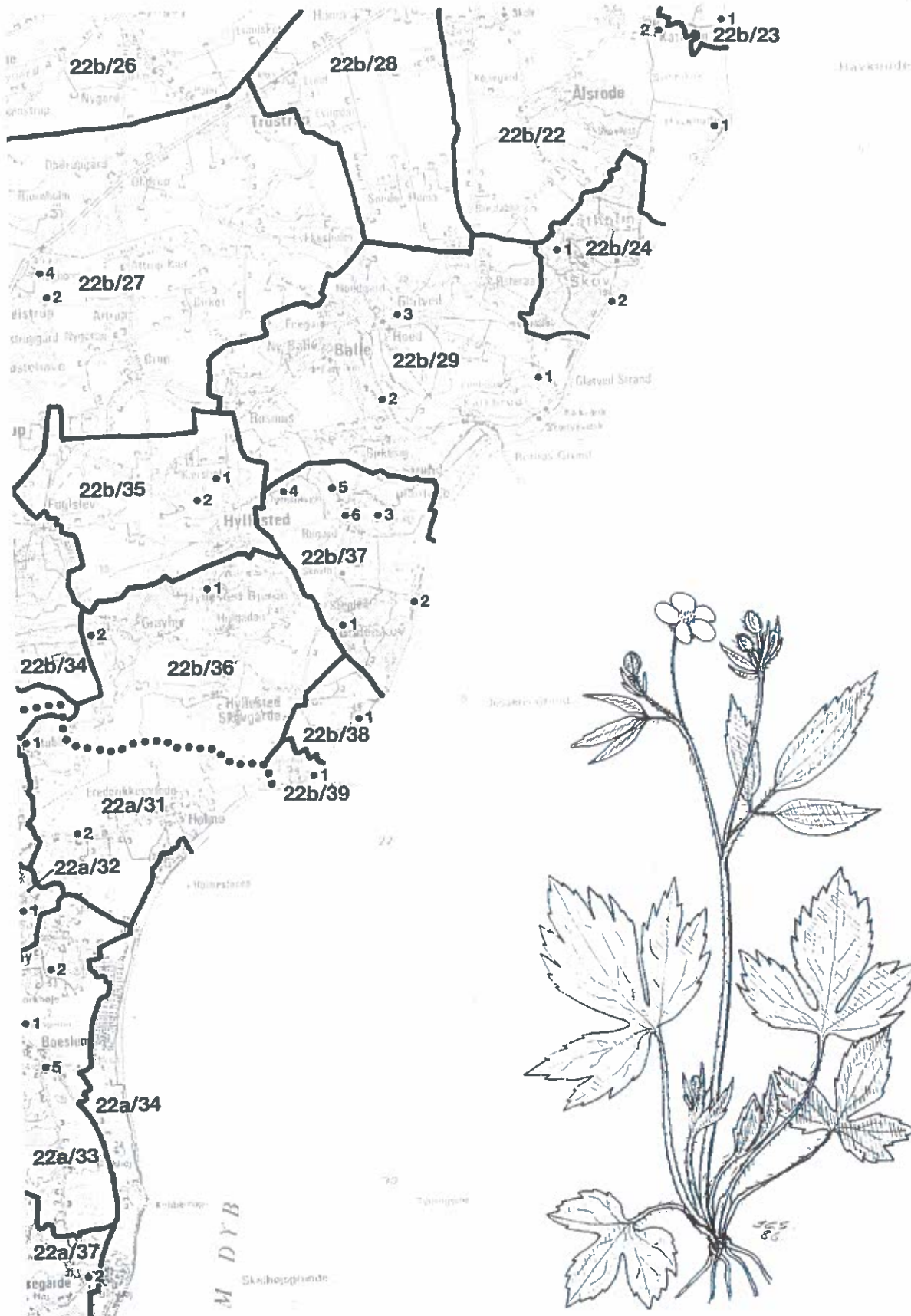
LOKALITETSKORT 14

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

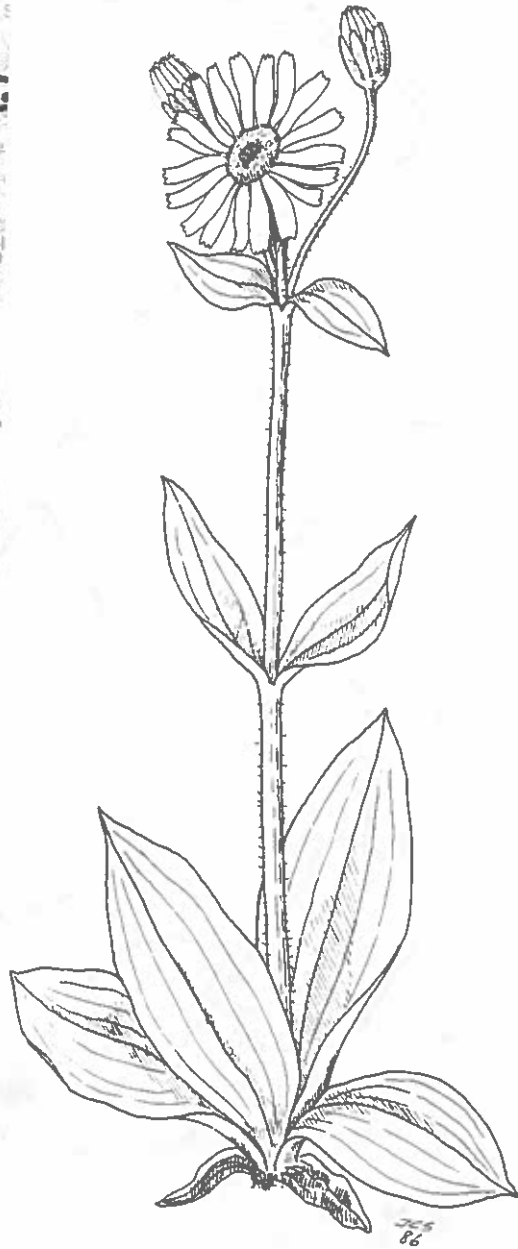
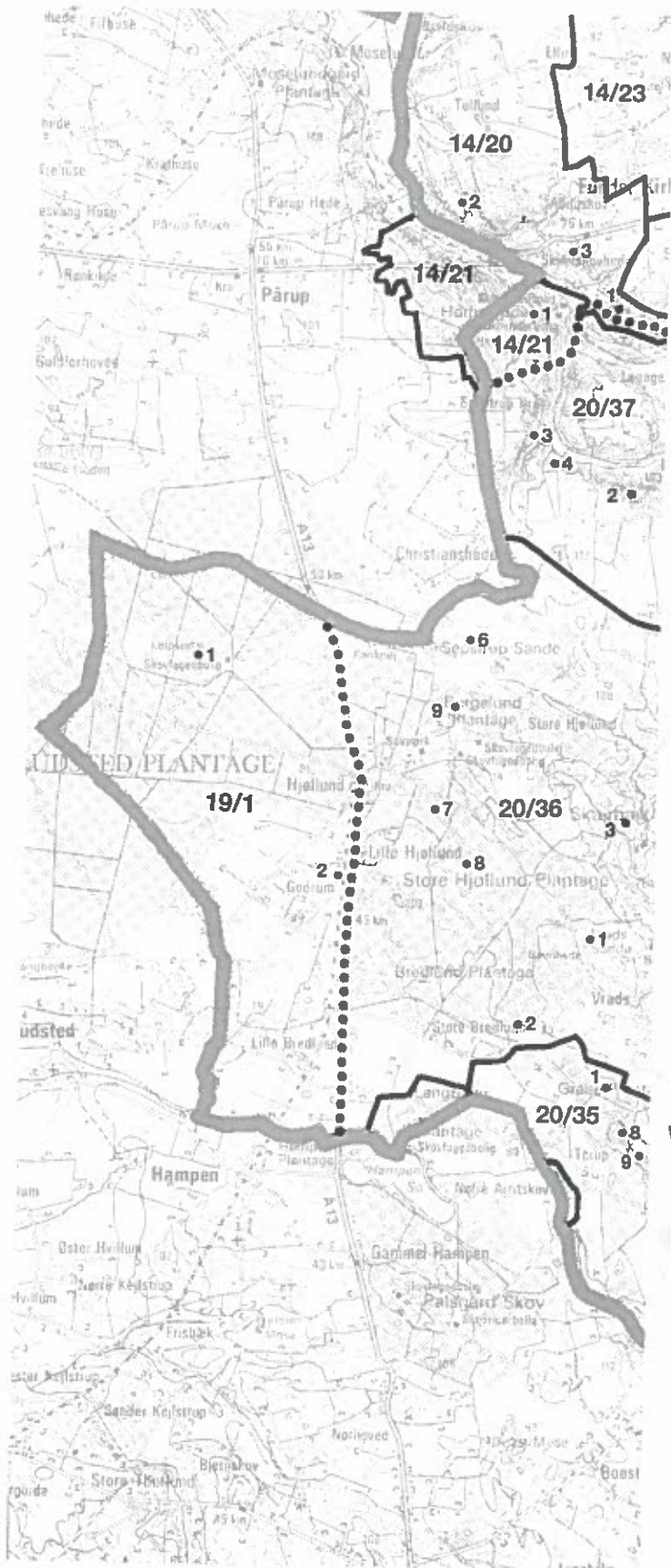
LOKALITETSKORT 15

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

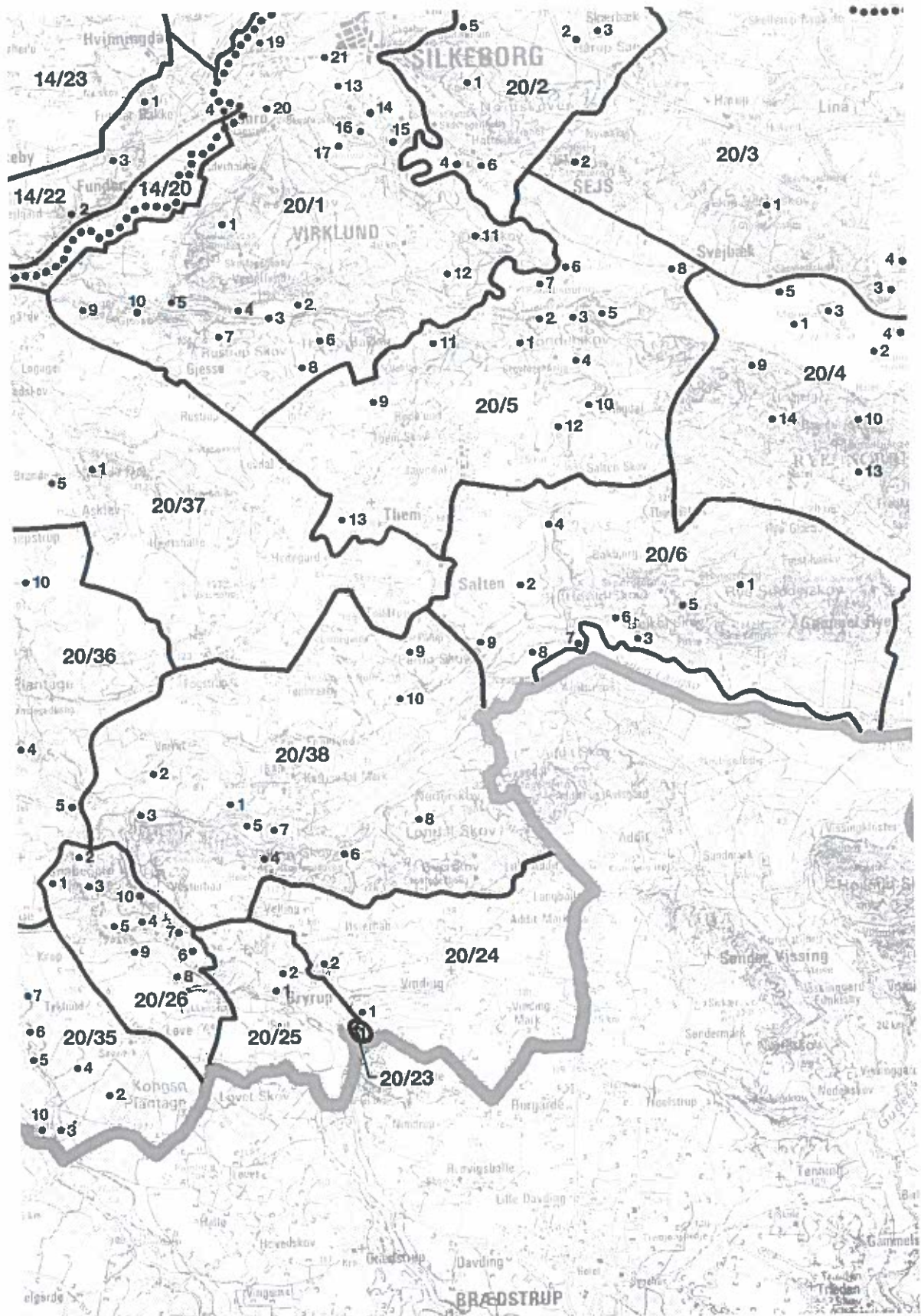
LOKALITETSKORT 16

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

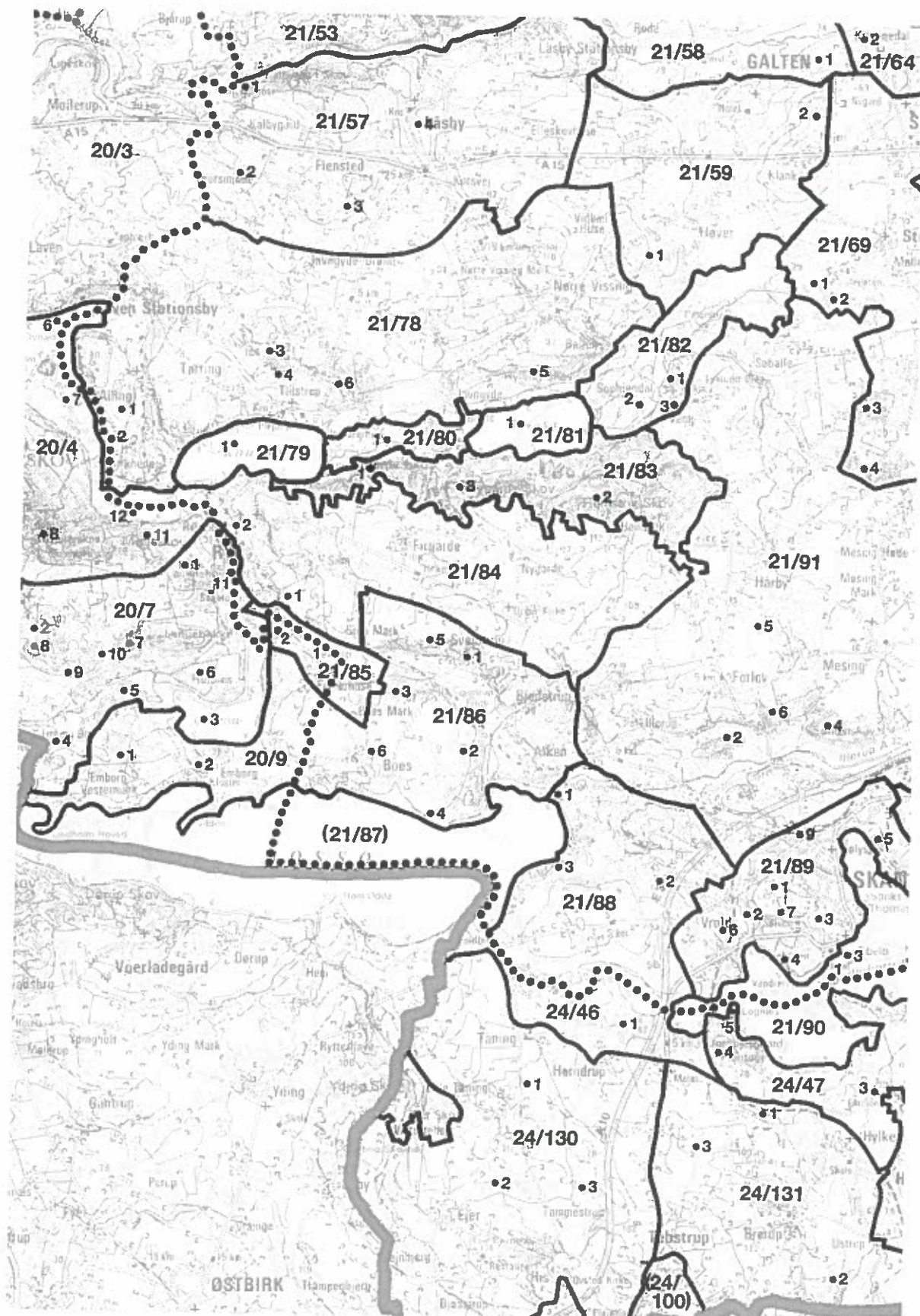
LOKALITETSKORT 17

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

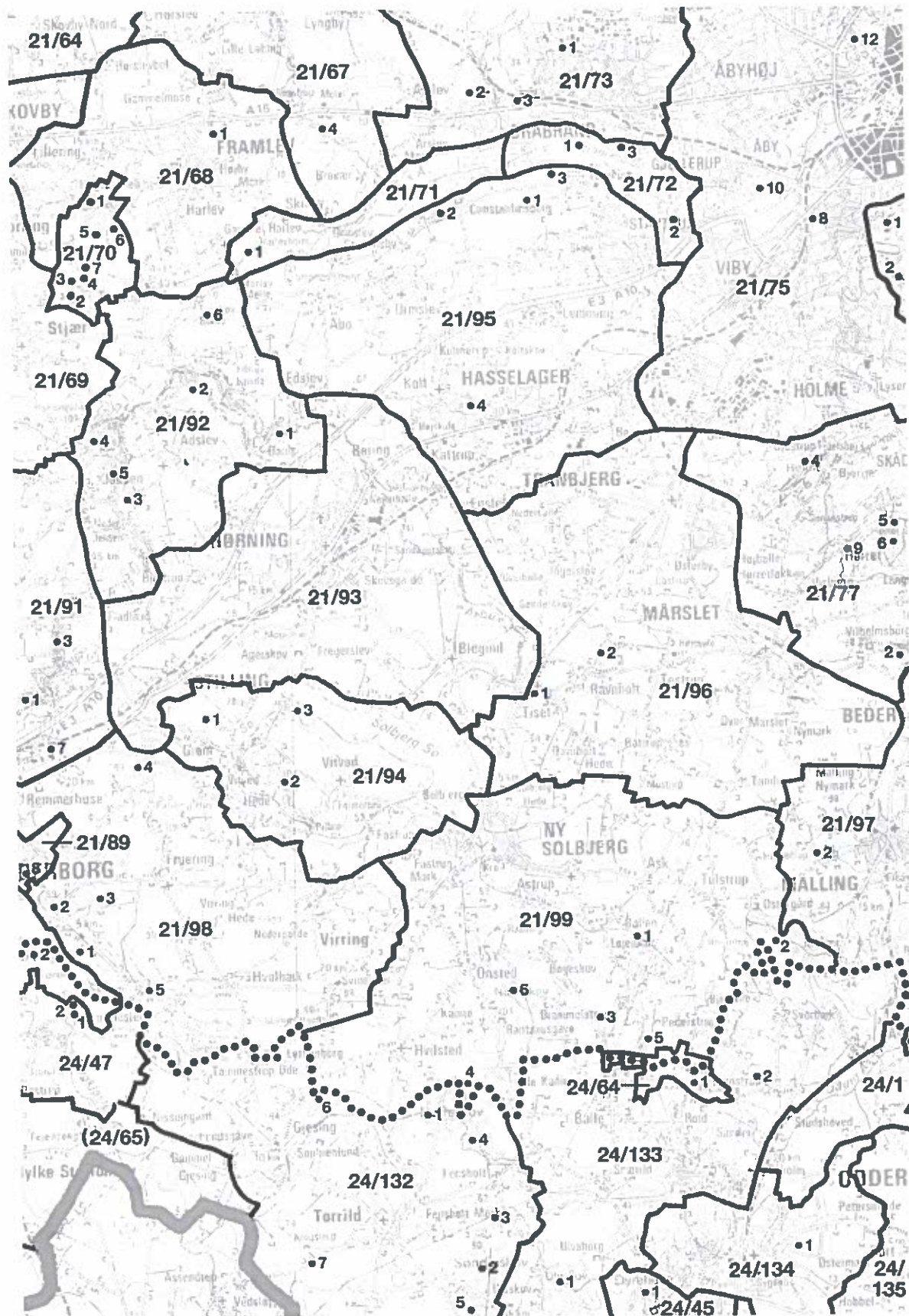
LOKALITETSKORT 18

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

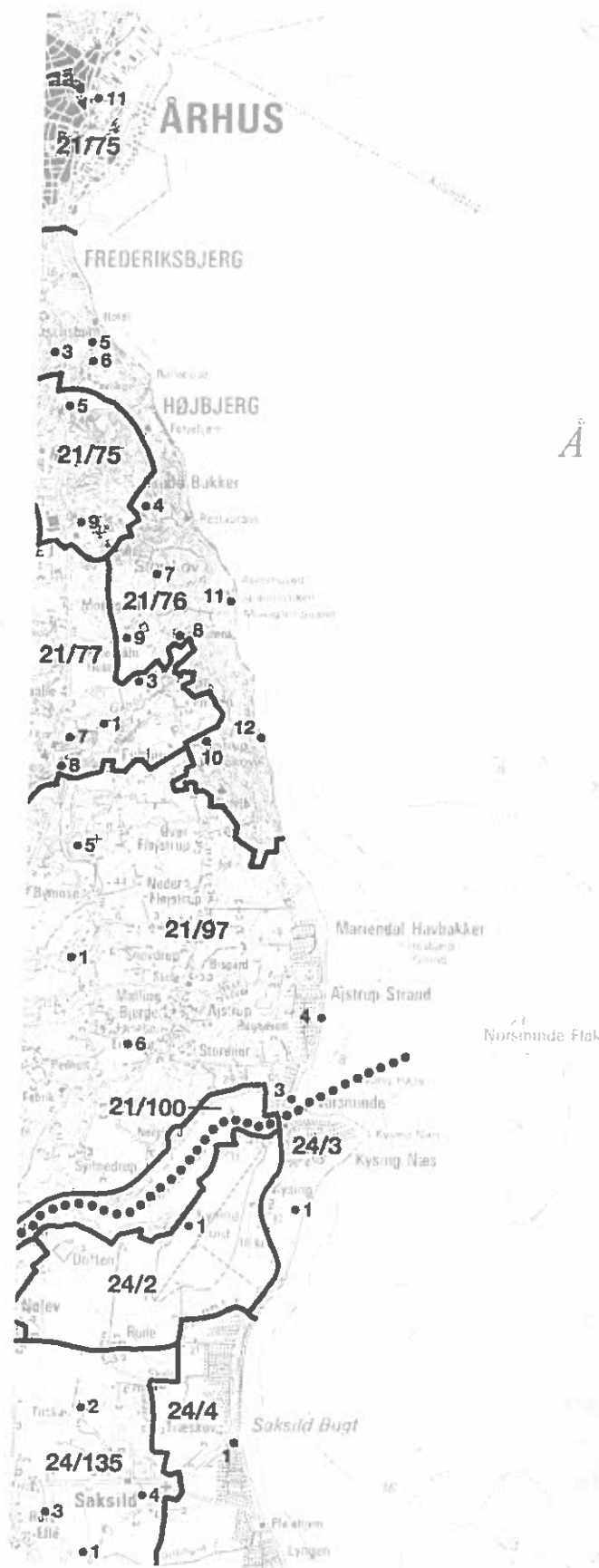
LOKALITETSKORT 19

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

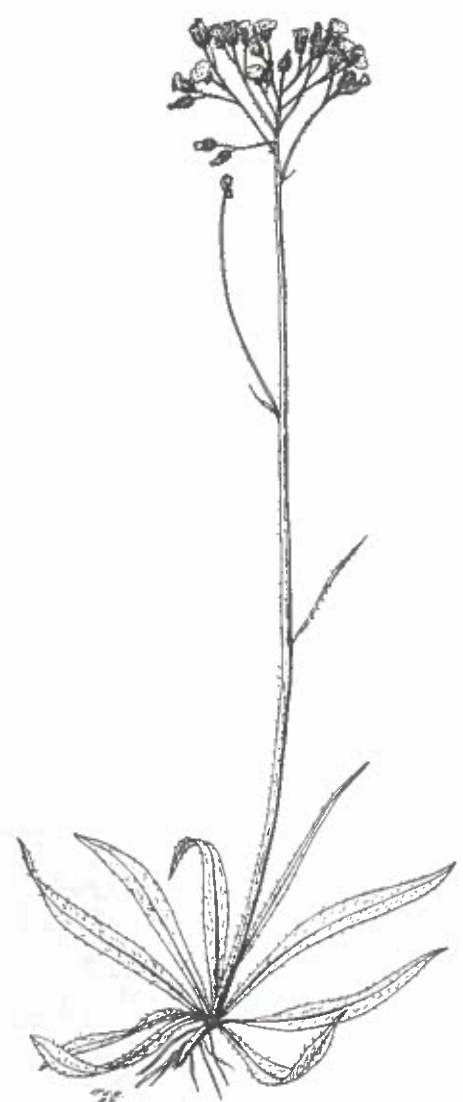

LOKALITETSKORT 20

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

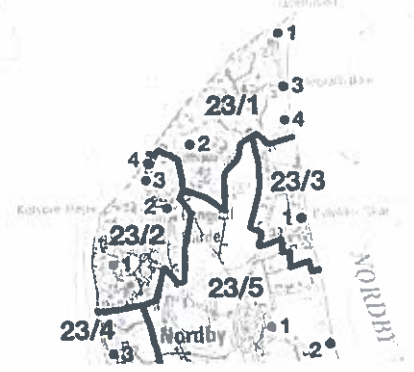
ÅRHUS BUGT

LOKALITETSKORT 21

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

Rødgrens
 Rødd Svingel
 Alm Hvidegræs
 Hvidegræs
 B. dende Skær t.
 ?? Vår-stav ??

LOKALITETSKORT 22

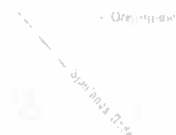
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

22a/37

22a/36

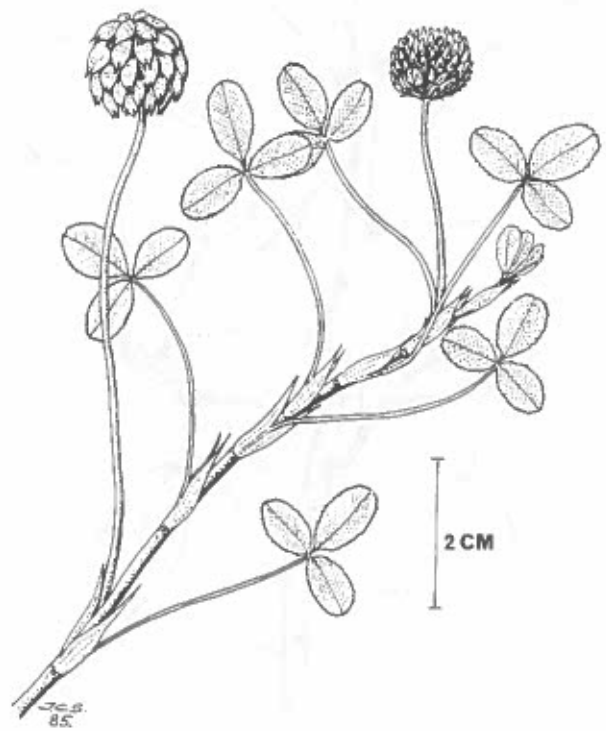
Bjærkesgrund

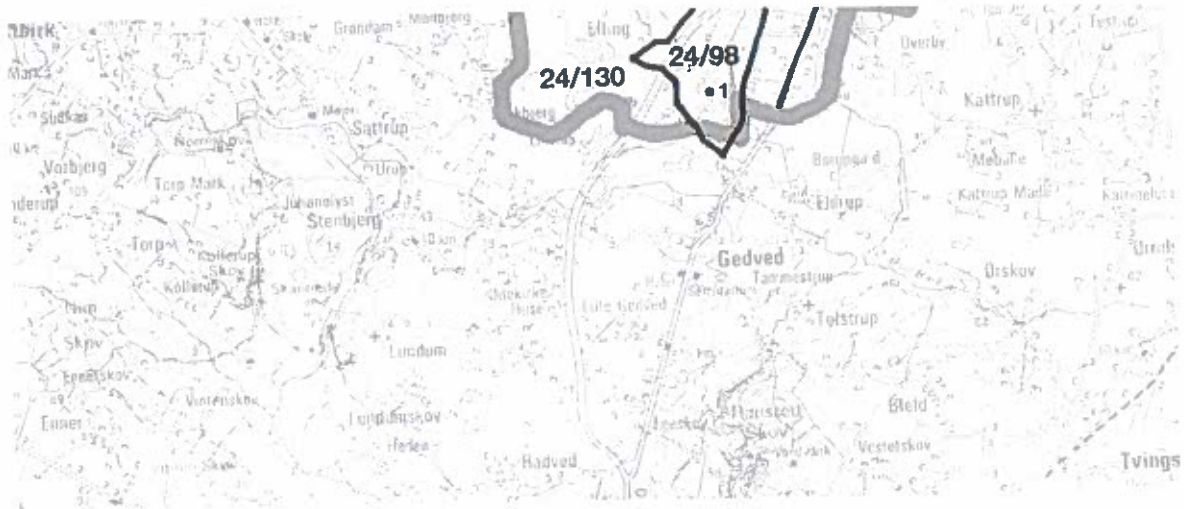
HJELM

BANKE

LOKALITETSKORT 23

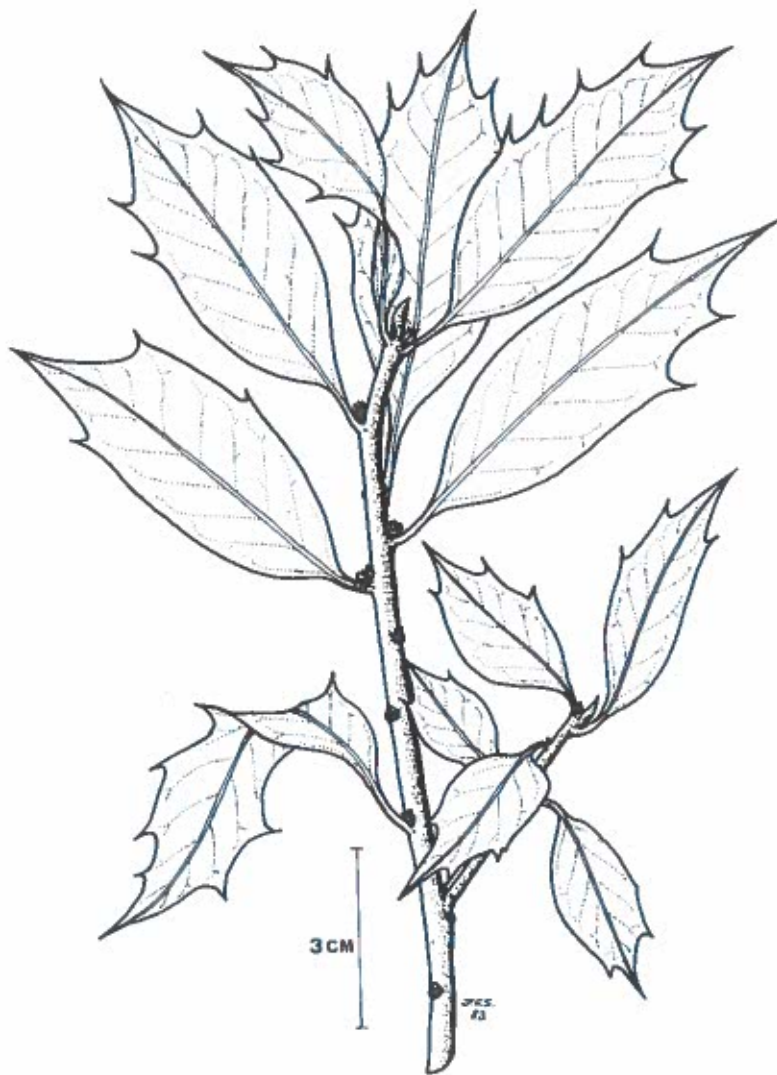
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

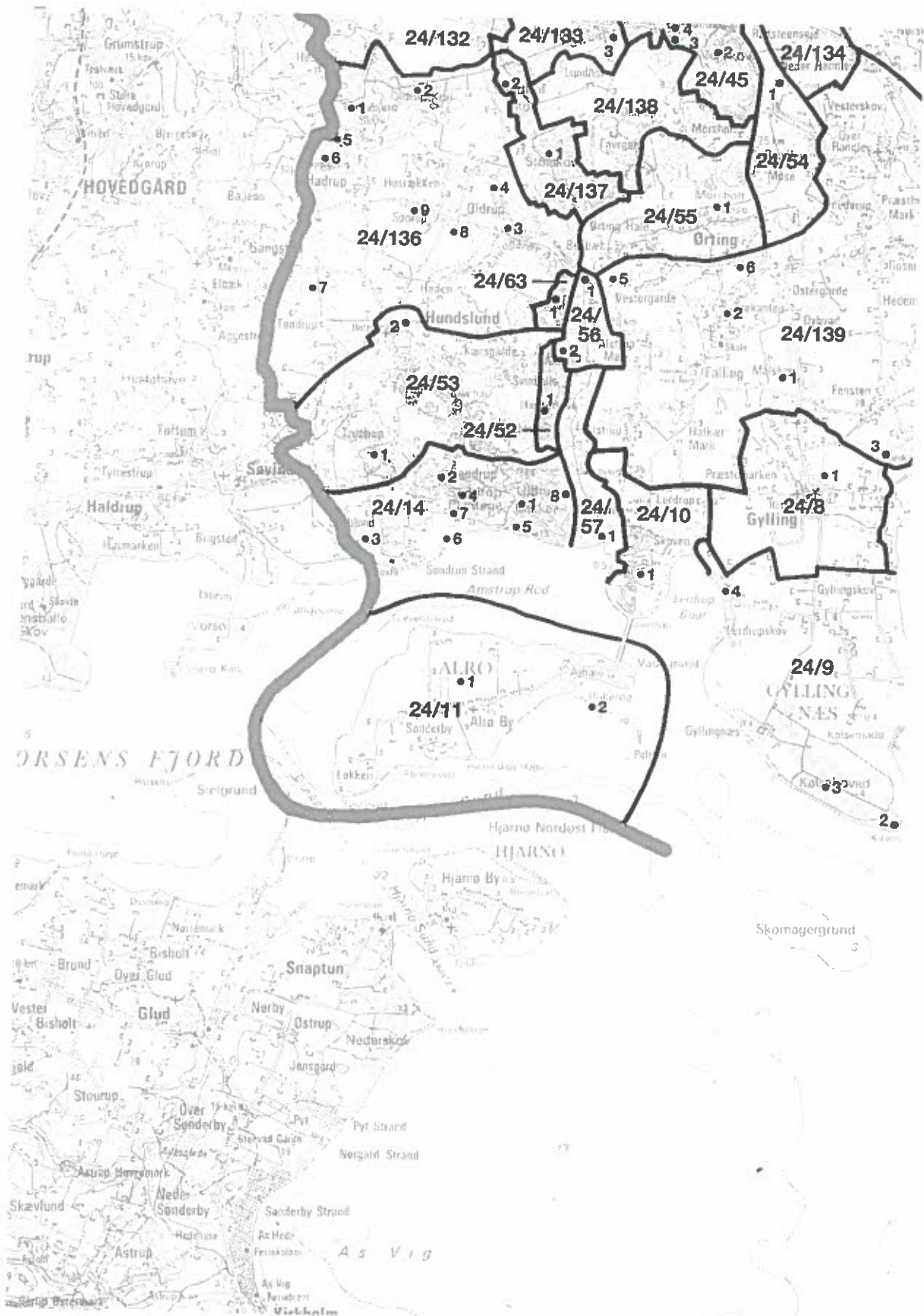

LOKALITETSKORT 24

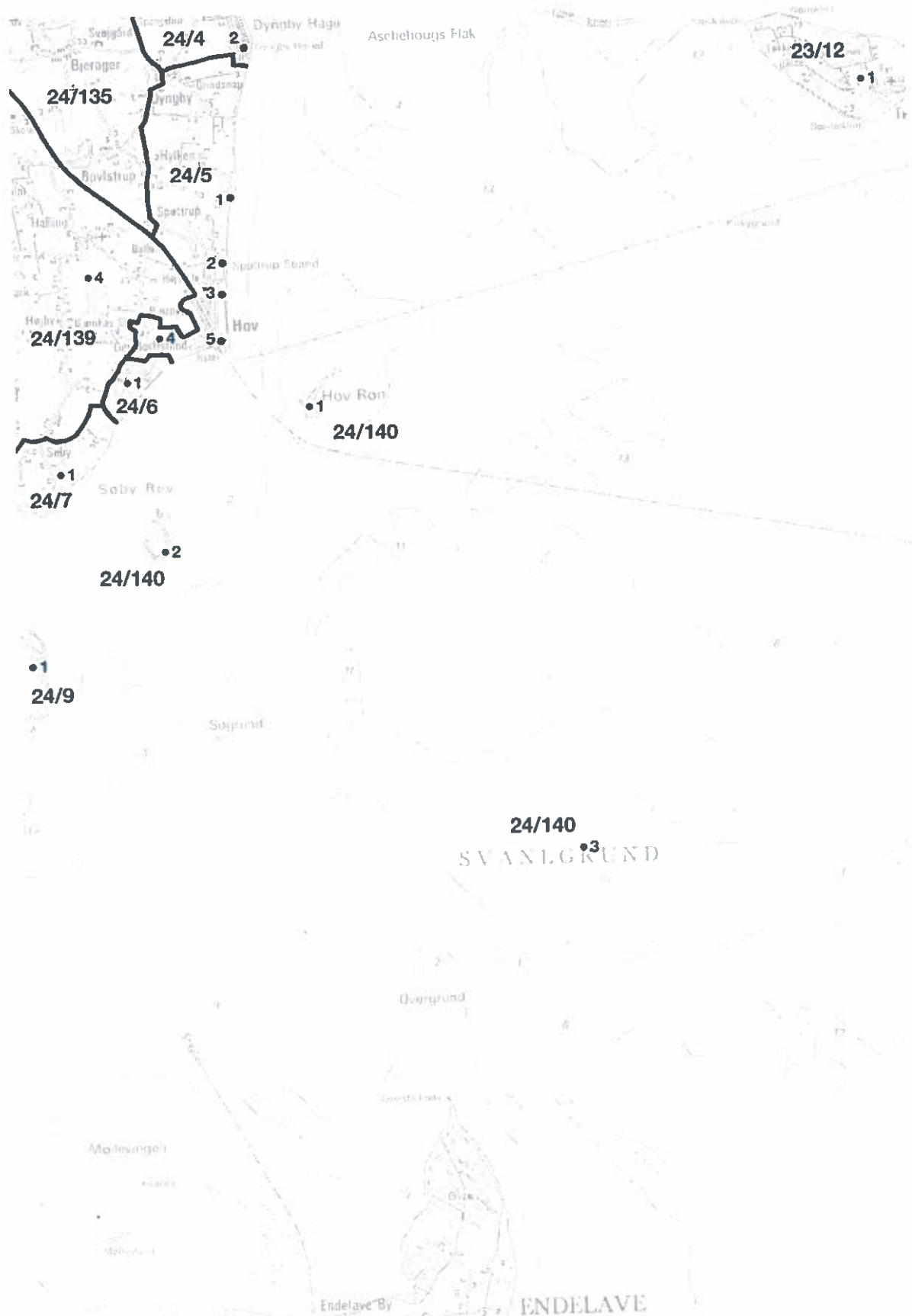
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

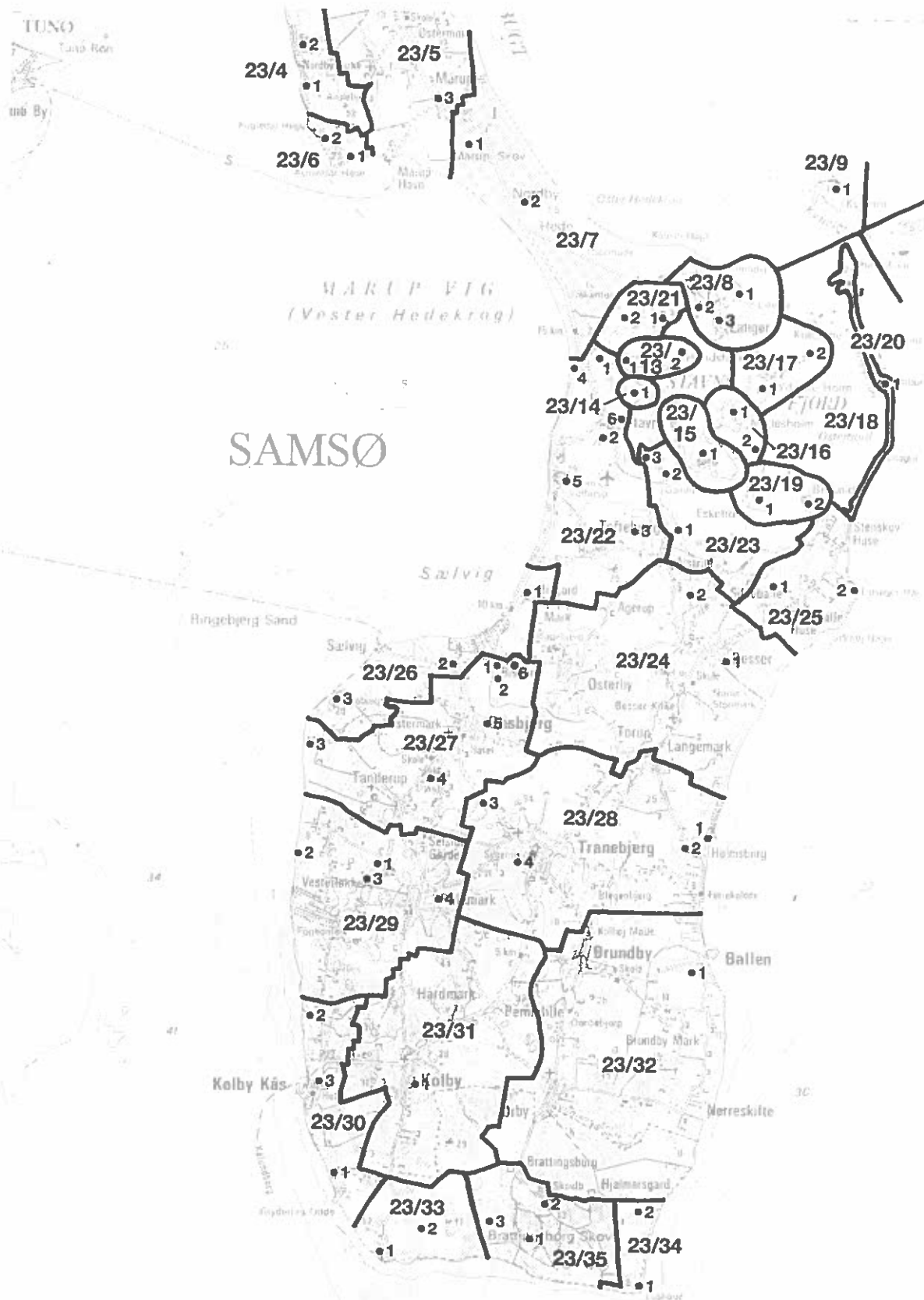
LOKALITETSKORT 25

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

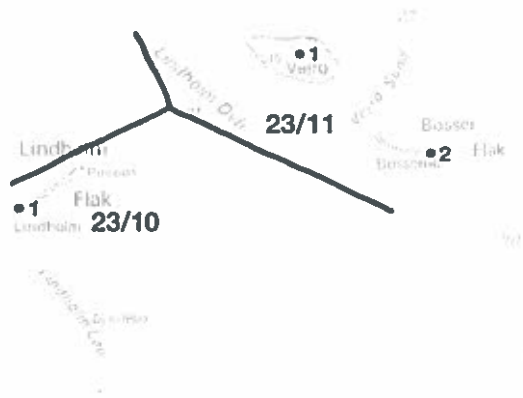
LOKALITETSKORT 26

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

LOKALITETSKORT 27

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

LOKALITETSKORT 28

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Århus amt i målestok 1:100.000.
 Topografisk-Botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A 460-89).

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 12.

TBU distrikt 12 dækker *Anholt*. Øen er ca. 22 km² stor og størstedelen på 1856 ha. er fredet af flere omgange i perioden 1939 til 1980.

Øen kan naturligt deles i tre vel adskilte områder. Øens vestlige del domineres af morænebakkelandet mellem *Nordbjerg* og *Sønderbjerg*, der med sine 48 m er det højeste punkt på øen, mod nord det marine forland *Flakket* og mod øst *Ørkenen*.

En samlet oversigt over øens flora, der omfatter små 750 taxa af højere planter, er opstillet af Løjtnant og Wessberg (1981), mens en samlet oversigt over lichenerne findes hos Degelius (1986). En grundig, nyere gennemgang af øens naturforhold er foretaget af Nielsen (1975).

12/1 Anholt Havn

Anholt Havn er anlagt i perioden 1898-1903. Da havnen er hovedindfaldsvej til resten af landet, er den med sine ruderater og affaldsdynger findested for mange nyindvandrede planter på *Anholt*.

Lokalitetskode: ++ B III r

Kilder: 155, 178.

12/2 Flakket

Den karakteristiske nordvest kalot, *Flakket*, er øens yngste landskabsdel. Som følge af ændrede strøm- og aflejringsforhold i forbindelse med byggeriet af *Anholt Havn* 1899-1903 begyndte en pålejring af sedimenter og en opbygning af et strandvolds- og lagunesystem. *Flakket* blev fra første færd invaderet af salttolerante pionerplanter. En vegetation bestående af en blanding af rørskov domineret af Tagrør og strandengsplanter har etableret sig. Nogle laguner er med tiden afsnøret

Klit-Stedmoderblomst. Anholt. Peter Wind fot. 1980.

fra havet, og en brak- og ferskvandsvegetation har indfundet sig.

På grund af stedets unge karakter og stadige opbygning, opstår til stadighed nye biotoper, hvorfor mange nyindvandrede planter netop kan findes her. Som eksempler herpå kan nævnes Tornløs Hornblad, Dusk-Fredløs, Kær-Svovlrod, Dild, Storkronet Ærenpris, Kirtlet Dueurt, Grøn Mynte, Bakke-Gøgelilje, Kongebregne(x), Kløftet Storkenæb og Plettet Gøgeurt.

Lokalitetskode: + K-E III r-s

Kilder: 43, 119, 155, 178, 146, 220, 284, 393b, 962.

12/3 Nordbjerg

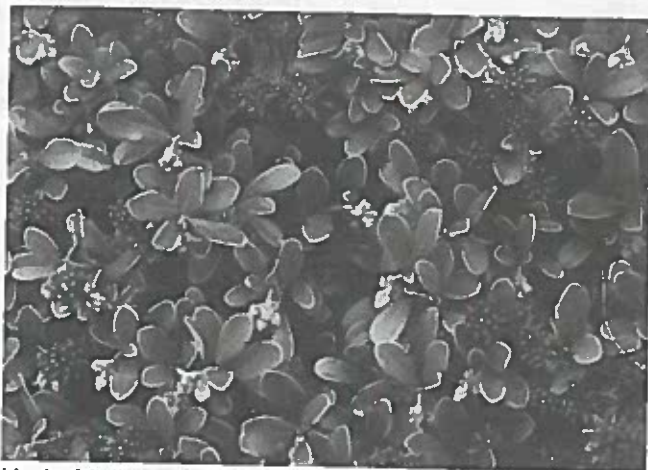
1. *Nordbjerg*. Skrånten ved *Nordbjerg* har tidligere været lysåben og dækket af hedevegetation domineret af dværgbuske, men den er nu ved at gro til med træer af Skov-Fyr og Bjerg-Fyr. Lokaltiteten har tidligere været kendt som det eneste findested i Danmark for den rødlistede Bjerg-Ulvefod(ox), der ikke har kunnet genfindes i de senere år, tillige med Flad Ulvefod(o), Alm Ulvefod(o) og Hjertebladet Fliglæbe(x).

2. *Vilhelminelyst*. Om sammensætningen af *Vilhelminelyst* (*Anholt Gods*) foreligger oplysninger ikke. I og ved skoven er fundet Alm. Gedeblad, Vedbend, Linnæa, Snylterod, Ensidig Vintergrøn og Enblomstret Vintergrøn.

Lokalitetskode: 1. Nordbjerg: ++ E-H II s
2. Vilhelminelyst: + S II r

Ved *Humleløkke* er i en plantet lund fundet Tandrod, der formodentlig er udsat.

Kilder: 43, 71, 85, 119, 128, 139, 148, 155, 178, 146, 284, 298, 316, 340, 344, 393a, 401, 463, 962.

Hede-Melbærris. Ørkenen, Anholt. Peter Wind fot. 1980.

12/4 Sønderbjerg

1. *Sønderbjerg*. Området mellem *Anholt By* (omr. 12/6), *Kæret* og *Sønderbjerg* har været anvendt til landbrugsarealer, men opdyrkning og græsning er indstillet. De uopdyrkede dele rummer i første række overdrevsvegetation især på den mægtige havskrænt mod vest. Herfra kan nævnes *Strand-Limurt* og *Alm. Månerude*.

2. *Kæret* har tidligere været havarm. Ved afspærring fra havet dannedes en sø. Vådområderne i *Kæret* har været af større omfang, men gennem afvanding er det samlede areal reduceret væsentligst.

En række kær- og moseplanter er angivet fra *Kæret*. Det er tvivlsomt, om alle fortsat forekommer. Herfra foreligger et belæg (1930) af *Nøgleblomstret Løvefod*(⁺). Dette er det eneste fund i Danmark, men planten er ikke fundet siden.

Lokalitetskode: 1. Sønderbjerg: ++ H-K II r-t
2. Kæret: ++ V-B III r-s

Kilder: 85, 119, 155, 178, 146, 284, 342, 347, 393b, 718.

12/5 Ørkenen

Ørkenen er opstået ved materialevandring fra morænedelen af *Anholt* ved dannelse af strandvoldssystemer. *Ørkenen* udgør nu 3/4 af øens samlede areal. Den har tidligere været dækket af skov domineret af *Skov-Fyr*(+), men gennem hugst til brændsel og til bygningstømmer er skoven ryddet så langt tilbage som i 1600-tallet. Ved udvaskning og sandfygning er opstået det småkuperede landskab med en vekslen mellem klitter og afblæsningsflader, der er fremherskende nu. Især lige øst for *Anholt By* er i randen af *Ørkenen* plantet en bræmme af nåletræer af især *Bjerg-Fyr*. På *Ørkenen* er plantet nåletræer tre steder: plantagen *Hermannsgave* ved *Skejnæs Hage*, sydvest for *Ostebakke* og i klitlavning sydvest for *Anholt Fyr*.

Vegetationen udgøres af en enestående sammenhængende lichénhede, der er landets største, tillige med nogle fugtige lavninger især ved *Pakhusbugten*. Vegetationen domineres foruden lichéner af spredte dværgbuske af *Hedelyng*, *Revling* og *Krybende Pil*. Herfra kan i øvrigt fremhæves *Hede-Melbærris* og *Purpur-Gøgeurt*. Fra nåletræsplantagerne kendes svampene *Amanita mappa*(o), *Amanita muscaria*(o), *Amanita pantherina*(o), *Boletus granulatus*(o), *Boletus luteus*(o), *Boletus piperatus*(o), *Boletus scaber*(o), *Cantharellus cibarius*(o), *Gomphidius roseus*(o), *Lactarius rufus*(o), *Russula sardonia*(o) og *Tricholoma equestra* (o). Af lichéner kan fremhæves den nordlige *Alectoria sarmen-tosa*.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at den enestående lichénhede i *Ørkenen* bevares. Det er derfor meget ønskeligt, at uvedkommende, motoriseret slitage forhindres, ligesom opvækst af uønskede træer og buske fjernes.

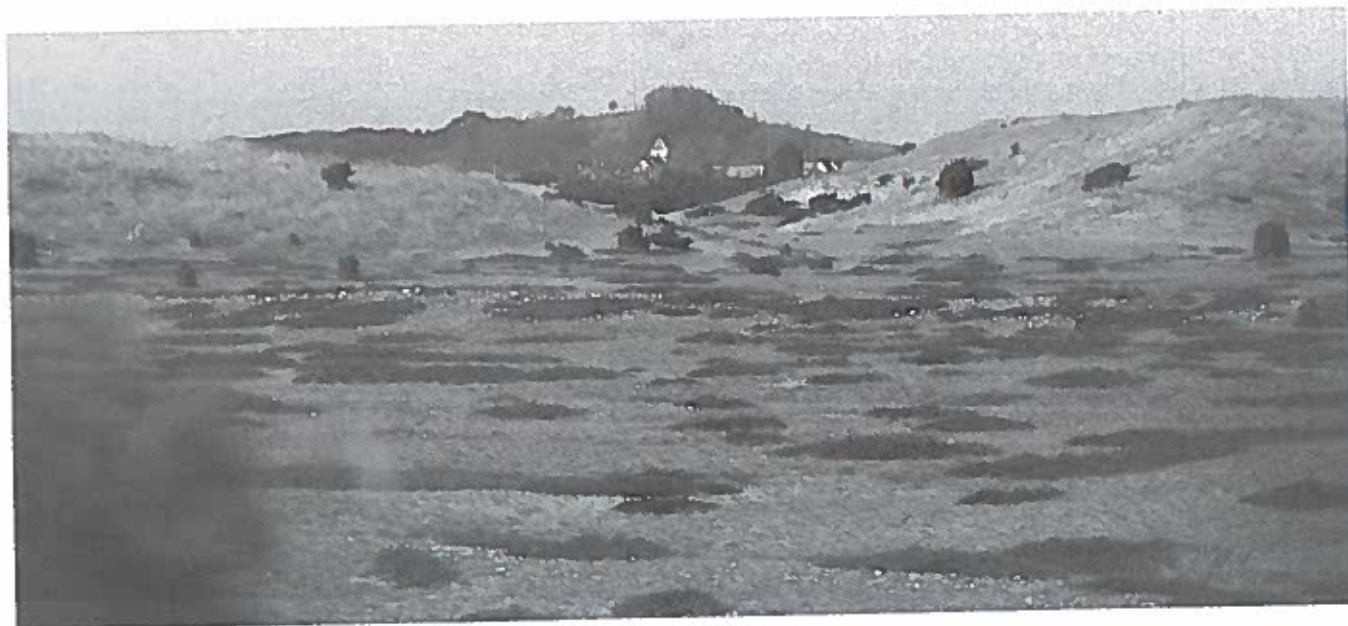
Lokalitetskode: ++ H-V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Lichénhede)

Kilder: 31, 63, 79, 85, 110a, 119, 128, 142, 155, 159, 178, 193, 284, 337, 340, 393b, 671, 962, 981.

12/6 Anholt By

Anholt By rummer flere forskellige biotoper end den øvrige del af øen. Byens mange gamle haver, de forskelligeartede beplantninger og ikke mindst ruderater og affaldsdynger er findested for mange for øen nye, indslæbte planter. Her kan nævnes *Bukketorn*, *Vinterporutalak*, *Tandrod* (indplantet), *Fladkravet Kodriver* (dyrket?), *Gul Anemone* (dyrket?), *Langstillet Lærkespore* (forvildet fra dyrkning?), *Aks-Bærmispel*, *Have-Løvemund*, *Ærtebusk*, *Gemserod*, *Hanespore*, *Nikkende Fuglemælk* og *Ungarsk Vejsennep*.

Lokalitetskode: ++ B III r

Ørkenen og Anholt By. Peter Wind fot. 1980.

Kilder: 119, 155, 178, 146, 671, 962.

12/7 Anholt Fyr og Totten

Anholts østligste spids, Totten, er vildtreservat med adgangsforsbud for at give sæler og fugle ro. Herfra kendes (1970) Sølv-Mælde tillige med Alm. Sct. Hansurt.

Foreløbig lokalitetskode: 0-+ K IV 0

Kilder: 43, 137, 178, 284, 962.

Nedenfor er givet en samlet oversigt over henvisninger til kilderne, idet mange blot anvender stednavnet *Anholt* som reference.

Kilder: 2, 6, 31, 32, 43, 63, 71, 79, 81, 84, 85, 86b, 110a, 119, 128, 133, 136, 137, 139, 142, 148, 155, 157, 159, 169, 172, 174, 176, 178, 146, 193, 220, 226, 227, 284, 298, 316, 318, 337, 338, 340, 342, 344, 343, 345, 347, 349, 351, 354, 355, 358, 393a, 393b, 401, 437, 458, 460, 462, 463, 493, 494, 495, 671, 699, 712, 718, 894, 899, 962, 973, 981.

Anholt, set fra vest. Peter Wind fot. 1980.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 13a.

13a/1 Udbyhøj

1. *Udbyhøj*. De lave partier mod *Randers Fjord* (omr. 13a/2) er strandeng med mindre stykker rørsump yderst mod fjorden. Den nordligste del anvendes til høslet (1980), mens en mindre del er ugræsset og den sydlige benyttes til græsning. Her forekommer Rød Svingel, Kryb-Hvene, Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Engelskræs, Gåse-Potentil, Spyd-Mælde, Strand-Asters, Sandkryb, Strand-Malurt, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strand-Kogleaks, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Læge-/Dansk Kokleare, Jordbær-Kløver, Alm. Kvik, Strand-Kogleaks, Tagrør og Kveller. Fra *Udbyhøj* foreligger et ældre fund (1915) af Skøn-bæret Mælde.

Lokalitetskode: 1. Udbyhøj: + K III r

Kilder: 176, 355, 457, 492, 995.

13a/2 Randers Fjord

1. *Randers Fjord*. Grænsen mellem TBU distrikt 13a og 13b følger *Randers Fjord*. Af praktiske årsager er alle oplysninger vedrørende fjorden samlet her, mens *Grund Fjord* (omr. 13a/15) og engene langs fjorden beskrives separat. I denne fremstilling følges Ostenfeld's opfattelse (1918) af, at *Randers Fjord* er den ydre del af Gudenåens udløb fra *Randers* til Kattegat. Fjorden har fået sit nuværende leje ved flere anlægsarbejder, af hvilke de mest betydningsfulde blev udført i 1906-08 for at uddybe sejltrenden. De overskydende materialer blev anbragt på lavt vand langs sejltrenden. Herved skabtes flere kunstige holme, mens andre lavvandede områder blev inddæmmede ved hjælp af diger. Uden for digerne forekommer ofte smalle strimler med enten strandeng eller rørsump. Disse er registreret og undersøgt af amtet. Derfor er de enkelte delområder beskrevet separat under eget områdenummer, jvf. 13a/1, 13a/3, 13a/6, 13a/11, 13a/18, 13b/13, 13b/26, 13b/27, 13b/30, 13b/32 og 13b/33. I fjorden ligger flere selvstændige øer, hvoraf flere er af kunstig oprindelse som nævnt.

Skanhagen er en opfyldt holm. Der foreligger kun ældre oplysninger (1918) om vegetationen. Da domineredes rørsumpen af Tagrør(o) dog pletvis af Strand-Kogleaks(o), Blågrøn Kogleaks(o), krydsninger(o) mellem Blågrøn og Sø-Kogleaks, Bredbladet Dunhammer(o), Smalbladet Dunhammer(o) samt deres indbyrdes krydsninger(o). På åben bund oprådte Strand-Asters(o) som karakterplante tillige med Udspærret Annelgræs(o), Læge-Kokleare(o), Tigger-Ranunkel(o) og Kødet Hindeknæ(o). På holmens højere dele har Strand-Svingel(o) domineret.

Rørskoven ved *Piggen* var i hvert fald omkring 1920 domineret af Tagrør(o) og af krydsninger(o) mellem Blågrøn og Sø-Kogleaks og i mindre grad af Blågrøn

Kogleaks og Strand-Kogleaks. Inden for rørskoven ændrede artssammensætningen ganske karakter, idet der her forekom en pionervegetation med buske af Selje-Pil(o), Grå-Pil(o) og Øret Pil(o) tillige med Kvan(o), Ager-Tidse(o), Gederams(o), Ager-Svinemælk(o), Føl-fod(o), Grøn Høgeskæg(o), Mælkebøtte(o), Lugtløs Kamille(o), Høst-Borst(o), Fløjlgræs(o), Alm. Rap-græs(o), Blød Hejre(o), Rød Svingel(o) og Kryb-Hvene(o).

Stenrevet består af syv små øer med et samlet areal på omtrent 5000 m². Øerne er opbygget af sten og er opstået af det materiale, der er bortgravet ved uddybningen af sejltrenden i *Randers Fjord*. De lettere partikler som ler- og sandskorn er eroderet bort og har efterladt den tungere fraktion, som sten udgør. Øerne er bevokset med en pionervegetation, der er sparsom på arter. Wessberg (1987) angiver således ialt 20 arter fra øerne. Af de dominerende kan nævnes Strandgåsefod, Strand-Kogleaks, Alm. Kvik, Tagrør, Kveller, Strand-Vejbred, Strand-Malurt, Læge-Kokleare, Rød Svingel, Vingefrøet Hindeknæ, Strand-Annelgræs og Spyd-Mælde.

De store anlægsarbejder har givet medført en væsentlig ændring af *Randers Fjords* vegetationssammensætning, ligesom forureningen utvivlsomt spiller størst rolle som plantefordelende faktor. Allerede ved århundredets begyndelse satte forureningen sit tydelige præg på vegetationen. Ostenfeld (1918, s. 194) anfører, at "I selve *Randers Havn* er Vandet saa forurennet af de mange Kloaker og Afløb fra *Byen*, at der ikke findes nogen højere Plantevækst deri".

Ostenfeld giver endvidere en samlet oversigt over vegetationsforholdene i fjorden før og efter de store anlægsarbejder 1906-08 ved hjælp af vegetationskort (fig. 44, s. 244, fig. 45, s. 229 og fig. 47, s. 235). Disse kort viser de enkelte plantesamfunds udbredelse samt salinitetsgrænser for arter af ferskvands- og saltvandsplanters udbredelse. Mathiesen og Nielsen (1956) har foretaget lignende analyser af *Randers Fjord*. her kan henvises til deres vegetationsbeskrivelser.

Fra *Randers Fjord* som helhed kendes Langstillet Havgræs(o), Tornfrøet Hornblad(o), Vandpest(o), Tykbladet Andemad(o), Stor Andemad(o), Kors-Andemad(o), Liden Andemad(o), Vandkrans(o), Hårfliget Vandranunkel(o), Pilblad(o), Alm. Bændeltang(o), Dværg-Bændeltang(o), Børstebladet Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Brodbladet Vandaks(o), Butbladet Vandaks(o), Hjertebladet Vandaks(o), Kruset Vandaks(o), Spinkel Vandaks(o), og Aks-Tusindblad(o). Mathiesen (1980) gør i en status over vegetationsforholdene opmærksom på, at alle kransnålealger og at Svømmende Vandaks(+), Glinsende Vandaks(+), Hestehale(+), Kortskaftet Skeblad, Stor Najade(+), Hestehale(+), Kredsbladet Vandranunkel(+) og *Fontinalis antipyretica*(+) er udryddet fra fjorden som følge af forurening og reguleringer. Af samme årsager er de øvrige undervandsplanter gået katastrofalt tilbage.

Mathiesen & Mathiesen (1976) har foretaget en grundig analyse af havalgevegetationen i fjorden. Heraf kan med fordeling efter faldende salinitet nævnes *Calli-*

thamnion corymbosum, *Fucus serratus*, *Dumontia incrassata*, *Petalonia fasciata*, *Laminaria saccharina*, *Scytosiphon lomentaria*, *Chorda filum*, *Polysiphonia elongata*, *Ceramium rubrum*, *Polysiphonia nigrescens*, *Chaetomorpha linum*, *Ceramium fucicola*, *Fucus vesiculosus*, *Ulva lactuca*, *Monostroma oxyspermum*, *Polysiphonia violacea*, *Cladophora flexuosa* og *Pilayella littoralis*.

Lokalitetskode: 1. Randers Fjord: ++ V III s

Kilder: 1, 53, 95, 118, 176, 225, 268, 288, 289a, 289b, 290, 320, 333, 334, 341, 343, 349, 355, 357, 401, 458, 460, 462, 463, 491, 507, 893.

13a/3 Udby Enge

1. *Udby Enge* rummer både græssede og ugræssede strandenge med enkelte saltpander tillige med mindre partier med strandrørsumpe. Her forekommer Rød Svingel, Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kryb-Hvene, Jordbær-Kløver, Alm. Kvik, Strand-Kogleaks, Tagrør, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Strand-Malurt, Strand-Mælde, Kødet Hindeknæ, Harril, Sandkryb, Strand-Trehage, Strand-Svingel, Dansk/Læge-Kokleare og Kveller.

Lokalitetskode: 1. Udby Enge: ++ K II r-s

Kilder: 492, 995.

13a/4 Søledet

1. *Søledet* rummer ca. 33 ha. græsset eller ugræsset strandeng med enkelte saltpander og ca. 5 ha. strandrørsumpe. Her forekommer den indplantede Vade-græs, der er under spredning, Kveller, Strand-Annelgræs, Strand-Vejbred, Vingefrøet Hindeknæ, Sandkryb, Læge-/Dansk Kokleare, Tæt blomstret Hindebæger, Strand-Asters, Harril, Strand-Malurt, Rød Svingel, Tagrør, Strand-Kogleaks, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver, Engelskgræs, Gåse-Potentil, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strand-Trehage, Eng-Rapgræs, Mark-Rødtop og Kryb-Hvene. På lavt vand er tillige kendt (1934) Dværg-Bændeltang(o). Her har i hvert fald tidligere forekommet hede(o) på højere dele af nogle af parcellerne. Herfra er kendt Hedelyng(o), Klokkelyng(o), Vestlig Tue-Kogleaks(o), Mosebølle(o), Revling(o), Klokke-Ensian(o), Bredbægret Ensian(o), Eng-Ensian(o), Børste-Siv(o), Engelsk Visse(o), Tusindfrø(o), Alm. Vibefedt(o), Knudearve(o), Eng-Troldurt(o), Leverurt(o) og Rundbladet Soldug(o). Om der fortsat forekommer rester af denne interessante vegetation, er uvist.

Lokalitetskode: 1. Søledet: + K-(H) II r-s

Kilder: 238, 457, 492, 995.

13a/5 Udby

1. *Udby og Ingerslev Bjerger*. Mod Kattegatsiden af Udby-halvøen rejser litorinaskrænten sig stejlt op til 40 m over det marine forland. Den nordlige del benævnes *Udby Bjerger* og den sydlige *Ingerslev Bjerger*. Lokaliteterne behandles samlet her, da der i litteraturen ofte ikke skelnes mellem dem.

Skrænterne rummer en frodig skov af løvtræer og buske med en for egnen usædvanlig vegetation. Jordbunden er sandblandet muld. I skræntskoven indgår i skovlaget Stilk-Eg, Vinter-Eg, Ahorn, Alm. Røn, Selje-Pil, Hassel, Skov-Elm, Ask, Dun-Birk, Bøg og Bævreasp mens busklaget opbygges af opvækst af flere af de førnævnte vedplanter tillige med Vedbend, Ståen, Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Hyld, Benved, Vild Æble, Alm. Gedeblad, Hunde-Rose, Stikkelsbær, Korbær, Fugle-Kirsebær, Kvalkved, Mirabel og Vild Ribs. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Håret Frytle, Skovsyre, Stor Konval, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Alm. Bingelurt, Skov-/Krat-Viol, Alm. Mangeløv, Miliegræs, Blå Anemone, Druemunke, Firblad, Alm. Bjørneklo, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Skov-Galtetand, Lund-Rapgræs, Alm. Rapgræs, Liden Lærkespore, Feber-Nellikerod, Hunde-Kvik, Liljekonval, Vild Kørvel, Kær-Høgeskæg, Storblostmret Kodriver, Skovmærke, Skov-Star, Glat Dueurt, Lund-Padderok, Skov-/Alm. Hundegræs, Ægbladet Fliglæbe, Krat-Fladbælg, Skovarve, Fjærbregne, Stor Nælde, Skovbyg, Fladkravet/Hulkravet Kodriver, Korsknep, Majblomst, Stinkende Storkenæb, Enblomstret Flitteraks, Knoldet Brunrod, Kransbørste, Fruebær, Trenervet Snerre, Alm. Kohvede, Sød Astragal, Sildig Skov-Højre, Skov-Kohvede, Bølget Bunke tillige med mosserne *Plagiomnium undulatum*, *Thuidium tamariscinum*, *Brachythecium rutabulum* og *Hypnum cupressiforme*.

På åbne, kratløse partier forekommer Alm. Sct. Hansurt, Opret Kobjælde, Nikkende Kobjælde, Hedelyng, Farve-Visse, Alm. Gyldenris, Eng-Brandbæger, Tjærenelike, Gul Evighedsblomst, Gyvel og Alm. Agermåne. I kratene og på åbne steder har i hvert fald i 1934 tillige optrådt Skov-Fladbælg(o), Bjerg-Perikon(o), Kæmpe-Svingel(o), Gærde-Vikke(o) og Skov-Stilkaks(o). I væld(o) i skræntskovens sydlige ende er fundet Vedbend-Vandranunkel(o) og Butblomstret Sødgræs(o). Herfra foreligger et belæg (1967) af Ladden Perikon(x), der sjældent i Århus amt. Planten kendes inden for de seneste tredive år i øvrigt kun fra *Havkær Skov* (omr. 13b/7), *Gydeløkke* (omr. 21/63) og *Rugård Sønderkov* (omr. 22b/37).

2. *Store Sande*. Nord for *Udby* ligger stærkt kuperede, græssede arealer ved *Store Sande* og ved *Rævebakke* med en artsrig vegetation bestående af græshede, dværgbuskhede og lichénhede. Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Nikkende Kobjælde, Opret Kobjælde, Alm. Engelsød, Mark-Frytle, Gul Evighedsblomst, Vellugtende Gulaks, Hulkravet Kodriver, Alm. Mælkeurt, Mark-Bynke, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Bidende Stenurt, Bølget Bunke, Engelskgræs, Flipkrave, Engelsk Visse, Farve-Visse, Fåre-Svingel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Læge-Oksetunge, Kattesæg, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tandbælg, Alm. Pimpinelle, Blåmunke, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Rødknæ, Djævelsbid, Gul

Snerre, Blåhat, Hare-Kløver, Rundbælg, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand og Stinkende Krageklo.

3. *Ryderne*. Her optræder på kratskrænter og på overdrev en artsrig vegetation. Her forekommer Plettet Gøgeurt, Kornet Stenbræk, Krat-Fladbælg, Hulkravet Kodriver, Alm. Pimpinelle, Tormentil, Tjærenellike, Alm. Mælkeurt, Opret Kobjælde, Nikkende Kobjælde, Hjerte-græs, Rundbælg, Djævelsbid, Knold-Ranunkel, Hundeviolt, Fruebær, Kattetod, Alm. Ene, Plettet Kongepen, Engelsk Visse, Druemunke, Gul Evighedsblomst, Bakke-Jordbær, Bakke-Nellike, Skov-Gøgelilje, Hylster-Guldstjerne og Skælrod.

4. *Holbækgård Skov*. Den 57 ha. store, privatejede *Holbækgård Skov* er overvejende blandet løvskov tillige med lidt nåleskov. Dele af skoven har i hvert fald tidligere været anvendt til løvengsdrift og stævning samt til hugst af gærdsel. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Udby og Ingerslev Bjerge:
+ E-S-V II r-s
2. Store Sande og Rævebakke:
+ E II r-s
3. *Ryderne*: + E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 4. *Holbækgård Skov*: + S III 0

5. *Udby*. Fra *Udby* kendes *Rubus wessbergii*.

Kilder: 128, 145, 238, 359, 457, 479, 723, 786, 896, 962, 973, 985, 991.

13a/6 Kare Holm

1. *Kare Holm*. Den inddæmmede *Kare Holm* rummer opdyrkede marker. Uden for dæmningen mod *Randers Fjord* ligger mod nordvest ca. 6 ha. strandrørsump domineret af Tagrør tillige med Strand-Kogleaks, Kvan og Strand-Malurt.

Syd for *Voer Færgested* ligger langs *Randers Fjord* ca. 3,5 ha. smal, græsset strandeng og ca. 2 ha. smal strandrørsump. Her dominerer Tagrør strandrørsumpene tillige med mod syd Strand-Kogleaks og Blågrøn Kogleaks. På strandengene optræder Rød Svingel, Kryb-Hvene, Engelskgræs, Gåse-Potentil, Dansk/Læge-Kokleare, Sandkryb, Spyd-Mælde, Strand-Asters, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Tigger-Ranunkel, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Knæbøjet Rævehale, Alm. Kvik, Strand- Annelgræs og Harril.

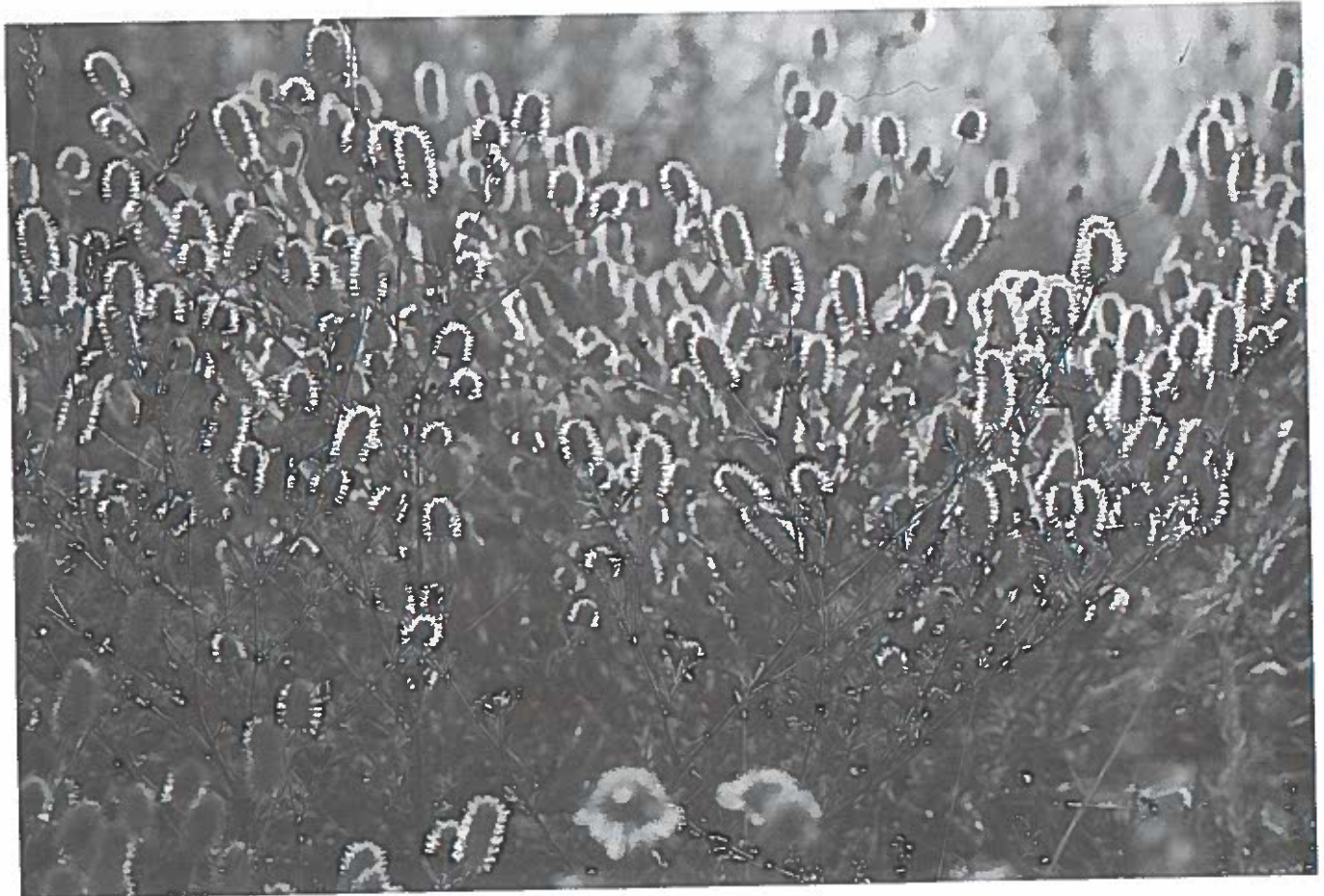
Lokalitetskode: 1. *Kare Holm*: + K III r-s

Kilder: 334, 492, 985, 995.

13a/7 Holbæk

1. *Silkeshøj* rummer et mindre parti med dværgbuskhede, græshede og lichénhede. Her forekommer Alm. Bjerg-Fyr, Bølget Bunke, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Sand-Star, Blåmunke, Gul Snerre og Rødknæ.

2. *Fjordplantagen*. Om sammensætningen af den 37

Hare-Kløver. Tissø. Peter Wind fot. 1978.

ha. store, privatejede *Fjordplantagen* foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Silleshøj: + E III 0
2. Fjordplantagen: 0 S IV 0

Kilder: 128, 479, 991.

13a/8 Estruplund

1. *Estruplund*. På stranden ved *Estruplund* forekommer græssede hede- og mosearealer med græshede og dværgbuskhede, der i hvert fald tidligere rummede en artsrig vegetation. Her forekommer Alm. Ene, Bølget Bunke, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Katteskæg, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tormentil, Gul Snerre, Alm. Kongepen, Alm. Engelsød, Gul Evighedsblomst, Bitter Bakkestjerne, Alm. Pimpinelle, Rank Evighedsblomst, Skov-Angelik, Drue-Hyld, Klatrende Lærkespore, Blåhat og Stinkende Krageklo. Selve Kattegatkysten domineres af strandenge (ca. 16 ha.) og strandrørsump (ca. 6 ha.). Enkelte parceller græsses endnu, mens hovedparten ikke græsses længere.

Her forekommer den indplantede Vadegræs, der ekspanderer, Strand-Annelgræs, Vingefrøet Hindeknæ, Kveller, Strand-Vejbred, Sandkryb, Dansk/Læge-Kokleare, Tæt blomstret Hindebæger, Strand-Asters, Harril, Strand-Kogleaks, Strand-Malurt, Udspærret Annelgræs, Rød Svingel, Strand-Mælde, Spyd-Mælde, Alm. Kvik, Jordbær-Kløver, Hvid-Kløver og Eng-Rapgræs på strandengene, mens Tagrør tillige med Strand-Kogleaks dominerer strandrørsumpene.

2. *Kølbakker* nord for *St. Sjørup* rummer en del græsset overdrev med nogen tilgroning af selvsåede træer af Fyr og Bævreasp. Her optræder en temmelig artsrig urte- og dværgbuskvegetation med Opret Kobjælde, Nikkende Kobjælde, Alm. Ene, Farve-Visse, Engblomme, Tjærenelike, Alm. Agermåne, Blåhat, Blåmunke, Mark-Bynke, Tidlig Dværgbunke, Gul Evighedsblomst, Vellugtende Gulaks, Vild Gyldenris, Gyvel, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Hare-Kløver, Alm. Kongepen, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Bakke-Nelike, Alm. Pimpinelle, Sandskæg, Bidende Stenurt, Smalbladet Timian, Fåre-Svingel og Liden Snerre.

3. *Estruplund Skov*. Den 128 ha. store, privatejede *Estruplund Skov* rummer en blanding af nåle- og løvskov, der sammensættes af træer af Bøg og Alm./Vinter-Eg tillige med noget blandskov. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Estruplund: + K-E II r-s
2. Kølbakker: + H-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode: 3. Estruplund Skov: + S III 0

Kilder: 128, 492, 708, 720, 896, 973, 985, 991.

13a/9 Hevring Hede

1. *Hevring Hede*. Den statsejede *Hevring Hede*, der anvendes til skydeterræn, omfatter ialt ca. 385 ha., af hvilke ca. 22 ha. er fredskov. Jordbunden er hævet havbund overlejret med strandvolde og flyvesand. På lysåbne steder breder græsser, især Bølget Bunke, sig på bekostning af Hedelyng, der kun har mulighed for foryngelse på brandpletter. Opvækst af selvsåede træer, i første række Alm. Bjerg-Fyr, Bævreasp, Vorte-/Dun-Birk og Alm. Røn, dominerer stedvis. Foruden egentlige hedepartier rummer *Hevring Hede* tillige strand, strandoverdrev, skov og fattigkær.

Vegetationen er karakteristisk og ganske artsrig med flere i Østjylland sjældne arter. Her forekommer Alm. Gyldenris, Bakke-Gøgelilje, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Klokkelyng, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Pors, Pille-Star, Plettet Gøgeurt, Revling, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Hunde-Viol, Tormentil, Vestlig Tue-Kogleaks, Alm. Engelsød, Gul Evighedsblomst, Gul Snerre, Rundbælg, Vår-/Lyng-Star, Forskelligfarvet Forglemmigej, Kattefod, Kornet Stenbræk, Lav Skorsoner og Blåbær. Herfra foreligger et ældre belæg (1940) af Benbræk(o), der er sjælden i Østjylland.

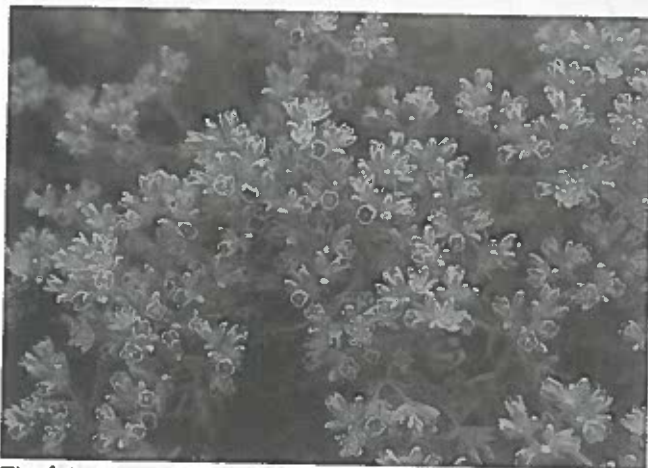
Bevaring: Det er af stor betydning, at større, sammenhængende hedeområder i Østjylland bevares. Området har formodentlig ikke været dyrket og repræsenterer derved et område med oprindelig vegetation. Det er derfor ønskeligt, at *Hevring Hede* bevarer sin nuværende status for at hindre udstykning til sommerhuse. Dette kan sikres gennem en fredning. Det er tillige ønskeligt, at lyngen sikres spiringsgrundlag, og at selvsåede buske og træer ryddes i fornødent omfang.

Lokalitetskode: 1. Hevring Hede: ++ H-K II r-s

Kilder: 65, 107, 128, 492, 717, 721, 896, 962, 973, 985, 991.

13a/10 Stenalt Skov

1. *Stenalt Skov*. I den 128 ha. store, privatejede *Stenalt Skov* indgår fugtig, tidligere stævnet Elleskov. Træernes

Flerårig Knavel. Torup Sø. Peter Wind fot. 1984.

nuværende stammer har en alder på omkring 45 år (1988).

Undergrunden er hævet havbund overløjet af kærtørv. Skovlaget er sammensat af Rød-El, Grå-El og Ask, mens busklaget tillige huser Alm. Hæg, Solbær, Alm. Røn, Bøg, Ahorn, Engriflet Hvidtjørn, Vild Ribs, Benved og Hindbær. I skovbundsvegetationen indgår Kær-Star, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Dusk-Fredløs, Kær-Snerre, Alm. Skjolddrager, Hvid Anemone, Kær-Mangeløv, Småblomstret Balsamin, Klatrende Lærkespore, Alm. Mjødurt, Gul Iris, Bittersød Natskygge, Feber-Nellikerod, Stor Nælde, Mose-Bunke, Kær-Høgeskæg, Eng-Rørhvene, Eng-Nellikerod, Korbær, Stinkende Storke-næb, Knippe-Star, Rørgræs, Millegræs, Sump-Snerre, Skov-Galtetand, Spring-Balsamin, Glat Dueurt, Alm. Mangeløv, Alm. Rapgræs, Liden Steffensurt, Sværtevæld og Bredbladet Dunhammer.

Om skovens sammensætning i øvrigt foreligger oplysninger ikke og er derfor meget ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Stenalt Skov: + S-Sv II r

Kilder: 128, 786, 896.

13a/11 Hollandsbjerg Holme

1. *Hollandsbjerg Holme*. Langs *Randers Fjord* forekommer tætte røskove domineret af Tagrør isat Kvan. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hollandsbjerg Holme:
0-+ K-B IV 0

Kilder: 492, 985.

13a/12 Ørsted

Nyere botaniske oplysninger foreligger ikke.

13a/13 Lystrup Strand

1. *Benedskær Skov* er stærkt kulturpræget. Heri indgår en retstammet løvskov af Bøg med en alder på omkring 85 år tillige med fugtige, men grøftede lavninger samt et væld og et lysåbent kær. I skov- og busklag optræder tillige Skov-Elm, Ask, Alm. Hyld, Ahorn, Tjørn, Alm./Vinter-Eg, Rød-El, Grå-El, Hassel, Alm. Hæg, Alm. Røn, Spids-Løn samt træer af Hestekastanie med aldre op til 200 år. I skovbundsvegetationen indgår Stinkende Storke-næb, Knold-Ranunkel, Stor Nælde, Haremad, Feber-Nellikerod, Eng-Nellikerod, Dunet Steffensurt, Vild Kørvel, Knoldet Brunrod, Rørgræs, Svaleurt, Kæmpe-Svingel, Kål-Tidse, Millegræs, Alm. Bingelurt, Skov-Galtetand, Hvid Anemone, Skovarve, Skov-Viol, Stor Konval, Lund-Rapgræs, Vorterod, Marts-Viol, Sanikel, Spring-Balsamin, Skov-Burre, Nøgle-Skræppe, Nyrebladet Ranunkel og arter af Høgeurt. I væld optræder Vandkarse og Alm. Mjødurt.

Lokalitetskode: 1. Benedskær Skov: + S-Sv-V II r

2. *Hevringsholm Strand*. Her er Havtorn almindelig.

Kilder: 506, 978.

13a/14 Rygård Strand

1. *Skovgårde*. Ved *Skovgårde* ligger et 75 ha. stort areal med oldtidshøje fredet 1970. Kendelsen giver det offentlige mulighed for naturpleje, hvilket der på fortidsminderne og de ikke tilplantede dele er stort behov for. Arealet er hede- og overdrevsområde delvis bevokset med krat af Hindbær, Brombær og Rose. En mindre del er heget, er ryddet for opvækst af buske og er græsset. Her forekommer Eng-Havre, Blåhat, Blåmunke, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Gyvel, Hedelyng, Smalbladet Høgeurt, Liden Klokke, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre, Sand-Star, Djævelsbid og Flipkrave.

Omkring resterne af voldstedet *Skovgårde Borgruin* er et lille areal tillige fredet. Herfra kendes Fruebær. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. *Torshøj*. Ved højen ligger et stykke hede med Eng-Havre, Nikkende Kobjælde og Alm. Ene. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode: 1. Skovgårde: + E-H III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Torshøj: + H III 0

Kilder: 43, 85, 284, 666, 668, 794, 896, 995.

13a/15 Grund Fjord

1. *Grund Fjord*. I modsætning til *Randers Fjord* (omr. 13a/2) har der kun fundet mindre reguleringer af *Grund Fjord* sted. De største indgreb er foretaget på de omkringliggende enge, især på nordsiden, med inddigning, grøftning og afvanding.

På grund af den ringe vanddybde, den stadige tilførsel af rent ferskvand og ferskvandets opblanding med saltere fjordvand har *Grund Fjord* været en enestående lokalitet for brakvandsplanter. Denne vegetation er desværre trængt tilbage til bunden af fjorden og udløbet af Alling Å i takt med den stigende tilledning af urensset spildevand fra Gudenåen og fra *Randers Fjord* (omr. 13a/2). Her forekommer (1988) Glinsende Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Kruset Vandaks, Langbladet Vandaks, Brodbladet Vandaks, Liden Vandaks, Spinkel Vandaks, Børstebadet Vandaks, Svømmende Vandaks, Bændel-Vandaks, den rødlistede Tæt Vandaks, Vandkrans, Pilblad, Vandpest, Gul Åkande, Tornfrøet Hornblad og mindst en art af Vandstjerne. Langs bredderne optræder Smalbladet Dunhammer, Bredbladet Mærke, Kalmus, Vandpeberrod, Sø-Kogleaks, Vand-Brunrod og Gul Frøstjerne.

Her har i hvert fald tidligere forekommet Stor Najade(+), Kortskaftet Skeblad(+), Høst-Vandstjerne(+), Butbladet Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Aflangbladet Vandaks(o), Aks-Tusindblad(o), kransnålealgerne *Chara baltica* og *Chara aspera*.

Om vegetationens sammensætning kan yderligere oplysninger findes hos Mathiesen og Nielsen (1956),

mens der hos Mathiesen og Mathiesen (1976) er opstillet en oversigt over de forekommende alger. Endelig giver Mathiesen (1980) en status over vegetationsforholdene i fjorden.

For de rødlistede Stor Najades og Kortskaftet Skeblads vedkommende var dette indtil for få år siden en klassisk lokalitet for planterne og på landsplan et af deres få voksesteder i det hele taget. Tæt Vandaks har her et af sine recente voksesteder i Danmark. I Århus amt kendes planten inden for de seneste tredive år tillige kun fra *Tebbestrup Kær* (omr. 13a/16), *Albæk Enge* (omr. 13a/32), *Tjærby Enge* (omr. 13a/33) og *Randers* (omr. 13a/34).

Bevaring: Med elleve arter af Vandaks er *Grund Fjord* en af landets bedste lokaliteter for denne slægt og enestående i Århus amt. Dette gør, at lokaliteten er af overordentlig stor botanisk betydning. Det er derfor meget ønskeligt, at mængden af spildevand til Gudenåen og *Randers Fjord* reduceres.

Lokalitetskoder: Grund Fjord: +++ K I t (kategori I på grund af I-art: Tæt Vandaks og på grund af antallet af arter af slægten Vandaks)

Kilder: 172, 268, 281, 288, 289a, 289b, 290, 294, 299, 328, 333, 334, 349, 357, 457, 507, 708, 849, 864, 896, 973, 985.

13a/16 Tebbestrupkær

1. *Tebbestrupkær*. Neden for skrænten ved *Tebbestrupkær* ligger vidtstrakte opdyrkede eller græssede enge. Her forekommer endnu rester af, hvad der formodentlig har været et leje til Gudenåen, *Bredningen*. Her forekommer (1988) Spinkel Vandaks og Bredbladet Vandaks.

I og ved *Bredningen* har i hvert fald tidligere optrådt flere sjældne planter. Her kan nævnes den rødlistede Tæt Vandaks(o), der er set så sent som i 1973, Pilsblad(o), Vadegræs(o), Stivtoppet Rørhvene(o), Spæd Pindsvineknop(o), Enkelt Pindsvineknop(o), Frøbid(o), Langbladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o), Bændel- Vandaks(o), Kребseklo(o), Kalmus(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Aks-Tusindblad(o). Lokaliteten er nu stærkt amputeret af motorvejsanlægget vest om *Randers* (omr. 13b/34).

Fra engene ved *Tebbestrupkær* kendes i øvrigt Vand-Klaseskærm, Vand-Brunrod, Alm. Blærerod og Tyndskulpet Brøndkarse. Her har tillige ved århundredets begyndelse forekommet veludviklede vældmoser(o) med en interessant vegetation. Ostenfeld (1918) nævner Butblomstret Siv(o), Sump-Hullæbe(o), Sump-Kællingetand(o), Kær- Høgeskæg(o), Gul Stenbræk(o), *Philonotis fontana*(o) og *Paludella squarrosa*(o).

Lokalitetskoder: 1. Tebbestrupkær: + V-E-B III r

Kilder: 150, 225, 316, 330, 333, 334, 357, 457, 849, 864, 896, 956, 962, 973.

13a/17 Vorup og Kristrup

1. *Kristrup*. Mellem Randers rensningsanlæg og *Randers Fjord* (omr. 13a/2) ligger flere, græssede enge præget af høj fugtighed. Her vokser Liden Andemad, Mose-Bunke, Dunet Dueurt, Lådden Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Kryb-Hvene, Fløjlgræs, Eng-Kabbeleje, Sump- Kællingetand, Smalbladet Mærke, Dynd-Padderok, Grå-Pil, Øret Pil, Vand-Pileurt, Kær-Ranunkel, Glanskapslet Siv, Vejbred-Skeblad, Manna-Sødgræs, Kær-Tidsel, Vand- Brandbæger, Tigger-Ranunkel, Knæbøjet Rævehale og Fliget Brøndsel. Herfra er tillige angivet Butblomstret Siv(o) og Dynd-Skræppe(o). De omgivende, tørrere områder er intensivt dyrkede.

Lokalitetskoder: 1. Kristrup: + V-E III r

2. *Vorup*. Herfra kendes Giftig Kronvikke, Hjerterbladet Karse, Rundbladet Mynte, *Rubus allegheniensis*, *Rubus horridus* og *Rubus radula*.

Kilder: 657, 849, 896, 920, 956, 985.

13a/18 Sydsiden af Randers Fjord fra Paderup Enge til Uggelhuse

1. *Romalt Enge*. På engene mellem jernbanen og *Randers Fjord* (omr. 13a/2) ses intensivt dyrkede marker samt stærkt gødskningsprægede, græssede engarealer. En udyrket parcel er groet til med træer af især Dun-/Vorte-Birk. På den sidste rest af eng mellem Romalt og fjordens sydside er fundet (1967) Butblomstret Siv(o).

2. *Volk Mølle*. Engene mellem jernbanen på strækningen mellem stationen og vandmøllen og ud mod *Randers Fjord* er gennemsat af flere grøfter. Her ses græssede engarealer præget af gødskning. På disse forekommer vældprægede partier domineret af Mose-Bunke tillige med Kær-Fladstjerne, Sump-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Sump-Kællingetand, Kær-Ranunkel, Vand-Skræppe, Manna- Sødgræs, Kær-Tidsel, Fliget Brøndsel, Kær-Galtetand, Lådden Dueurt, Høj Sødgræs og Vand-Brandbæger.

En ugræsset parcel er groet til med træer og buske af Dun-Birk, Femhannet Pil, Grå-Pil, Alm. Hyld, Alm. Røn, Hindbær, Brombær, Rose og Solbær. Bundvegetationen rummer høje urter. Fra engene kendes tillige Eng-Kabbeleje, Top-Star, Trævekrone og Vinget Perikon. Ved *Volk Mølle* forekom i alt fald omkring århundredeskiftet veludviklet ekstremrigkær(o). Herfra foreligger flere belæg (1910-14) af Sump-Hullæbe(+), Butblomstret Siv(+), og Mygblomst(+).

På litorinaskrænten optræder Tyttebær, Gul Snerre, Blåhat, Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Alm. Pimpinelle, Alm. Ene, Hedelyng, Mark-Krageklo, Alm. Engelsød, Alm. Kohvede, Djævelsbid, Fåre-Svingel, Blåbær, Lyng-Snerre, Engelsk Visse, Blåmunke, *Rubus plicatus*, Skovstjerne, Forskelligefarvet Forglemmigej, Gyvel, Krat-Viol, Hare-Kløver og Tormentil. Vest for *Volk Mølle* ligger Sønderhald kommunes rensningsanlæg omgivet af Ellesump.

3. *Drastrup Enge*. På de inddigede enge har i alt fald tidligere forekommet strandenge med Rød Svingel(o),

Harril(o), Knæbøjet Rævehale(o), Enblomstret Sumpstrå(o), Høst-Borst(o), Hvid-Kløver(o) og Strand-Trehage(o).

Lokalitetskode: 2. Volk Mølle, overdrev: + E II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Romalt Enge: + E-B IV 0
2. Volk Mølle, enge: + V-B III 0
3. Drastrup Enge: + K III 0

Kilder: 333, 334, 491, 896, 922, 956, 985, 995.

13a/19 Langkastrup

1. *Floes Skov*. I den 22 ha. store, privatejede *Floes Skov* indgik i hvert fald tidligere (1934) i skov- og busklag Alm./Vinter-Eg(o), Bævreasp(o), Bøg(o), Skov-Elm(o), Ahorn(o), Slåen(o), Tørst(o), Rød-El(o), Alm. Hyld(o), Benved(o), Alm. Røn(o) og Selje-Pil(o) tillige med indplantede nåletræer(o).

I skovbundsvegetationen indgår (1981) Vedbend, Alm. Engelsød, Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Liden Lærkespore, Nyrebladet Ranunkel, Stor Nælde, Skov-Galtetand, Desmerurt, Håret Frytle, Gederams, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Alm. Guldstjerne, Majblomst, Stor Konval og Firblad. Fra skoven er tillige kendt (1934) Krans-Konval(o), Forlænget Star(o), Tykakset Star(o), *Hieracium jutlandicum*(o), Vinget Pileurt(o), Skov-Angelik(o), Eng-Rørhvene(o), Hulsøv(o), Alm. Steffensurt(o), Alm. Mangeløv(o), Bredbladet Mangeløv(o), Kæmpe-Svingel(o), Stinkende Storkenæb(o), Smalbladet Høgeurt(o), Spring-Balsamin(o), Enblomstret Flitteraks(o), Blåtop(o), Skov-Skræppe(o), Sommer-Hyld(o), Knoldet Brunrod(o), Alm. Gyldenris(o), Skovstjerne(o), Blåbær(o), Krat-Viol(o) og Skov-Viol(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. *Assentoft*. På markstengærde i byen forekommer en artsrig epifytvegetation af mosser og lichéner tillige med Alm. Engelsød, Alm. Sct. Hansurt, Guld-nælde, Blåhat, Stor Nælde, Vild Kørvel, Bidende Stenurt, Hvid

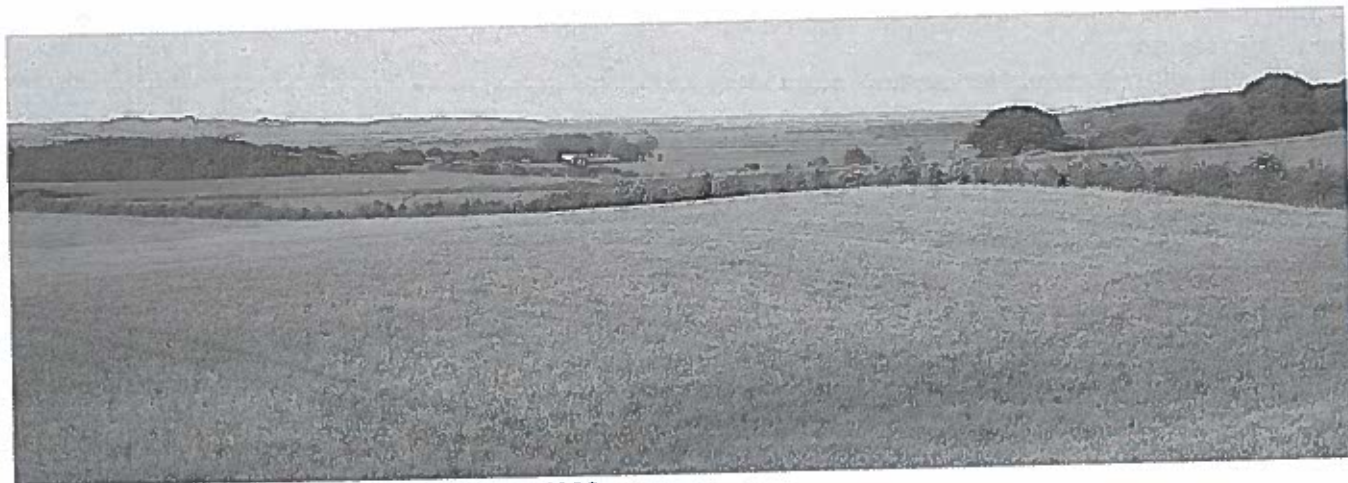
Okseøje, Gul Snerre, Burre-Snerre, Liden Singrøn, Rød-knæ, Haremad, Mark-Bynke, Liden Klokke og Alm. Brandbæger. I byen er fundet (1976) Bøffelburre(o), Tag-Hejre(o), Knopnelleke(o) og Stor Væselhale(o). I grusgrav mellem *Assentoft* og *Paderup* (omr. 13a/34) foreligger et belæg (1972) af den indslæbte Pindsvine-Kartebolle.

3. *Kodal* nord for *Assentoft* er en nord-syd gående dal i skrænten til Randers Fjorddalen. Her forekommer overdrevsvegetation med Alm. Ene, Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Bølget Bunke, Alm. Engelsød, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kællingetand, Rams-Løg, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Alm. Røllike og Gul Snerre samt opvækst af selvsåede træer og buske.

4. *Langkastrup*. På tidligere dyrket mark ved landsbyen, nu tilplantet med nåletræer, optræder en artsrig skov- og sandmarksvegetation. Her kan nævnes Gærde-Kartebolle, Marts-Viol, Roset-Karse, Skov-Hullæbe, Hunde-Kvik, Tidlig Dværgbunke, Udspærret Dværgbunke, Sølv-Potentil (både ssp. *argentea* og ssp. *impolita*), Rundbælg, Knold-Ranunkel, Mark-Krageklo, Mark-Bynke, Hedelyng, Gul Evighedsblomst, Rank Evighedsblomst, Engelsk Visse, Bitter Bakkestjerne, Kornet Stenbræk, Gyvel, Fladstrået Rapgræs, Stribet Kløver, Pomerans-Høgeurt, Nyrebladet Tvetand, Fliget Tvetand, Alm. Dværgløvefod, Tormentil, Dværg-Perikon, Storblomstret Hønsetarm, Liden Museurt, Ager-Museurt, Kugle-Museurt, Bakke-Knavel og Brudurt.

5. *Uggelhuse*. Strandengene omkring landsbyen er ikke inddæmmede. Her optræder Tagrør, Bredbladet Dunhammer, Smalbladet Dunhammer, Strand-Kogleaks, Blågrøn Kogleaks, Strand-Aster, Udspærret Annelgræs, Strand-Annelgræs, Tigger-Ranunkel, Knæbøjet Rævehale, Kødet Hindeknæ og Kvan. Herfra kendes tillige (1918) krydsninger(o) mellem Bredbladet Dunhammer(o) og Smalbladet Dunhammer(o) og mellem Blågrøn og Sø-Kogleaks.

6. *Virring*. På og ved markstengærder i landsbyen forekommer Alm. Katost, Akeleje, Alm. Mangeløv, Blodrød Storkenæb, Burre-Snerre, Bidende Stenurt, Alm. Brandbæger, Bjerg-Stenurt, Bukketorn, *Cerastium tomentosum/biebersteinii* (nellekefamilien), Døvnælde, Eng-Storkenæb, Filtet Kongelys, Gyvel, Gul Lærkespore,

Gudenå Dal øst for Randers. Peter Wind fot. 1988.

Gærde-Valmue, Ensidig Klokke, Hundepersille, Hulsvøb, Hvid Stenurt, Have-Tulipan, Kost-Fuglemælk, Krat-Viol, Krokus, Liguster, Lucerne, Matrem, Mørk Kongelys, Marts-Viol, Mark-Bynke, Pinselilje, Perlehyacint, Rød Stenurt, Busk-Potentil, Rød Tandbæger, Rød Sct. Hansurt, Svine-Mælde, Sæbeurt, Stor Nælde, Skvalderkål, Kæmpe-Bjørneklo, Storkronet Ærenpris, Stikkelsbær, Sibirisk Skilla, Snebær, Småkronet Gedeskæg, Smalbladet Klokke, Vild Kørvel, Vorterod og Vibeæg.

Lokalitetskode: 1. Floes Skov: + S-Sv II r-s
2. Assentoft: + B II r-s
3. Kodal: + E-S III r-s
4. Langkastrup: + S-E-B II r-s
5. Uggehuse: + K II r
6. Virring: + B II s

7. *Ammelhede*. Fra en sø ved landsbyen foreligger et ældre fund (1938) af den i Jylland sjældne Gul Rævehale(o).

Kilder: 128, 152, 334, 343, 355, 457, 657, 667, 708, 799, 849, 896, 962, 985, 995.

13a/20 Fausing

1. *Fausing By*. Fra landsbyen kendes Alm. Guldstjerne, Bidende Stenurt, Døvnælde, Hundepersille, Hvid Stenurt, Hylster-Guldstjerne, Dansk Ingefær, Marts-Viol, Matrem, Rød Stenurt, Skvalderkål, Stor Nælde, Svaleurt og Vintergæk.

2. *Overdrev ved Fausing*. Sydvest for Fausing mod Virring (omr. 13a/19) ligger et overdrev. Her forekommer Blåhat, Alm. Pimpinelle, Alm. Sct. Hansurt, Bitter Bakkestjerne, Alm. Markarve, Storbægret Storkenæb, Blåmunke, Tårnurt, Hare-Kløver, Tjærenellike, Mørk Kongelys, Kløftet Stenbræk, Storblomstret Hønsetarm, Fladstrået Rapgræs, Gyvel, Stor Knopurt, Hunde-Viol, Kornet Stenbræk, Vellugtende Gulaks, Hedelyng, Mark-Frytle, Mark-Krageklo, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Gul Evighedsblomst, Liden Museurt, Alm. Gyldenris, Udspærret Dværgbunke, *Rubus plicatus*, *Rubus radula* og Slangehoved.

Lokalitetskode: 1. Fausing By: + B III r-s
2. overdrev ved Fausing: + E II r-s

Kilder: 708, 896.

13a/21 Allingåbro

1. *Allingåbro*. Fra kær og enge omkring Alling Å ved Allingåbro kendes Eng-Kabbeleje, Gifttyde, Kløvkroner, Vandpeberrod og Gul Frøstjerne samt flere småarter af Mælkebøtte. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Allingåbro: + E-V III 0

Kilder: 708, 896.

13a/22 Vivild

1. *Nielstrup Hede*. Størstedelen af Nielstrup Hede er græsset. Heden rummer en varieret og temmelig artsrig vegetation bestående af græshede og dværgbuskhede samt hedekær. Her forekommer Hjertegræs, Alm. Ene, Blåtop, Djævelsbid, Eng-Troidurt, Eng-Viol, Hirse-Star, Smalbladet Kæruld, Stjerne-Star, Tormentil, Vandnavle, Børste-Siv, Hedelyng, Hare-Star, Katteskæg, Lyng-Snerre, Smuk Perikon, Tandbælg, Spæd Pindsvineknop, Skov-Gøgelilje, Skov-/Plettet Gøgeurt, Musehale, Dværg-Star, Storblomstret Hønsetarm, Nikkende Kobjælde, Kær-Ranunkel, Alm. Mælkeurt, Bukkeblad, Håret Høgeurt, Lav Skorsoner, Klokkelyng, Engelsk Visse, Blåmunke, Vinter-Eg, Liden Siv, Tue-Kæruld, Guldblomme, Farve-Visse, Liden Skjaller og Alm. Kællingetand.

2. *Dyrehave*. Om den 11 ha. store Dyrehave (Løvenholm skovdistrikt) ved Sorvad foreligger botaniske oplysninger ikke.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at Nielstrup Hede bevares. Det er derfor ønskeligt, at dræning, gødskning eller opdyrkning ikke tillades, at den nuværende drift bibeholdes, at opvækst af selvsåede træer og buske ryddes, og at tilplantning ikke finder sted.

Lokalitetskode: 1. Nielstrup Hede: ++ H-V II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Dyrehave: 0 S IV 0

Kilder: 121, 128, 506, 717, 820, 995.

Alm. Mjødurt. Utterslev Mose. Peter Wind fot. 1978.

13a/23 Nørager

1. *Tustrup Jættestue*. Omkring oldtidsmindet er et mindre areal fredet på grund af koncentration af fortidsminder, hvor der udføres naturpleje. Arealet gennemskæres af slugter, der fører mod Hevring Ådal. Her forekommer hedevegetation tillige med spredt opvækst af især Bøg, Bævreasp og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tustrup Jættestue:
+ H-S IV 0

2. *Nørager*. Fra *Nørager* er kendt *Rubus wessbergii*.

Kilder: 43, 359, 573, 985.

13a/24 Fuglsø Mose

1. *Fuglsø Mose* rummer stærkt kulturpåvirket ekstremfattigkær og rester af højmose dækket af omfattende Birkeskov. På området forekommer lavvandede, vegetationsløse søer, der er opstået efter afskrabning af tørv og tørvegrave under tilgroning med træer af især Vort-/Dun-Birk. På endnu uforstyrrede flader forekommer Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Blåbær, Tyttebær, Bølget Bunke, Blåtop, Smalbladet Mangeløv, Tue-Kæruld, Ørnebregne, Tormentil, Lyng-Snerre og Alm. Star, mens der på sandede marker tillige optræder Alm. Mælkeurt, Flipkrave, Mark-Hindeknæ, Tjærenelike, Liden Snerre, Mark-Ærenpris, Gyvel, Kornblomst og Alm./Småfrugtet Dværgløvefod.

2. + 3. *Dyrso Skov og Kvasbro Skov*. Om den 11 ha. store *Dyrso Skov* og om den 88 ha. store *Kvasbro Skov* (Pindstrup Mosebrugs skove) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Fuglsø Mose: + H-V-B III 0
2. *Dyrso Skov*: 0 V IV 0
3. *Kvasbro Skov*: 0 S IV 0

Kilder: 128, 978, 985.

13a/25 Værum

1. *Værum Enge* øst for Gudenå er overvejende afvandede og anvendes til græsning eller høslet. Ved og i åen optræder Gul Frøstjerne, Brudelys, Vedbend-Vandranunkel og Smalbladet Vandstjerne. Ved *Frisenvold Laksegård* ligger i kanten af Gudenå Dalen en vældpræget eng på omkring én ha. Engen har frem til og med sommeren 1976 været drevet som høeng uden gødskning og er blevet slået mindst én gang årligt. Efter høslet har engen visse år været anvendt til ekstensiv græsning. Denne driftsform har formodentlig været benyttet siden begyndelsen af forrige århundrede. I foråret 1977 ændredes driften radikalt med uddybning af en mindre grøft, tilførsel af gødning og hård græsning, et forhold, der i hvert fald varede frem til 1982. Dette bevirker, at engens naturlige, lavtvoksende vegetation udkonkurreres af en betydelig mere ensar-

tet domineret af halvkulturarter af især høje græsser. En gennemgang af disse ændringer er grundigt beskrevet af Worsøe (1982), der ligeledes har en nøje oversigt over vegetationens sammensætning og udvikling. Af engens naturlige arter kan nævnes den rødlistede Tørve-Viol(x), Tue-Star, Engblomme, Krybende Læbeløs, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Trindstænglet Star, Stjerne-Star, Blågrøn Star, Krognæb-Star, Top-Star, Kær-Høgeskæg, Kær-Dueurt(o), Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Sump-Hullæbe(o), Bredbladet Kæruld(o), Trenervet Snerre, Sump-Snerre, Tandet Sødgræs(o), Dunet Havre, Vinget Perikon, Sump-Kællingetand, Bukkeblad, Leverurt, Eng-Troldurt, Tormentil, Fladkravet Kodriver, Hulkravet Kodriver, Kornet Stenbræk, Seline, Djævelsbid, Kær-Trehage og Tvebo Baldrian(o). Flere af de nævnte arter er på grund af ændringer i driftsform enten reduceret i antal eller er helt forsvundet fra engen.

Tørve-Viol er meget sjælden i Danmark. I Århus amt kendes planten inden for de seneste tredive år kun fra to andre lokaliteter *Kjellerup Mose* (omr. 13b/16) og *Møllebæk Ådal* (omr. 14/13). Engen er opkøbt af Danmarks Naturfredningsforening og overdraget Århus amtskommune, der udfører naturpleje.

2. *Christianslund Skov og Frisenvold Skov*. De privatejede *Christianslund Skov* (33 ha.) og *Frisenvold Skov* (14 ha.) ligger i forlængelse af hinanden på siderne omkring den sydøst-nordvestgående, dybt nedskårne bæk. Skovlaget i bunden af dalen domineres af træer af Ask og Ahorn, mens Bøg beklæder siderne. I urtelaget indgår en artsrig vegetation, der på bunden af dalen består af Bjerg-Ærenpris, Druemunke, Skov-Galtetand, Fladkravet Kodriver, Vedbend, Spring-Balsamin, Bredbladet Klokke, Guldnælde, Aks-Rapunsel, Alm. Mangeløv, Fjærbregne, Stor Konval, Sanikel, Dunet Steffensurt, Hvid Anemone, Nælde-Klokke, Blå Anemone, Kristtorn, Skavgræs og Alm. Bingelurt.

På skrænterne er forholdene præget af mor. Her forekommer Majblomst, Liljekonval, Aks-Rapunsel, Rank-Høgeurt, Miliegræs, Alm. Mangeløv, Skovsyre og Skov-Hundegræs.

Fra skovene kendes tillige Gulgrøn Løvefod, Blå Anemone, Skov-Rørhvene, Alm. Hæg, Liden Lærkespore, Tredelt Egebregne, Benved, Skov-Storkenæb, Kristtorn, Smuk Perikon, Skælrod, Skov-Kohvede, Enblomstret Flitteraks, Nikkende Flitteraks, Firblad, Vingepileurt, Nyrebladet Ranunkel, Fruebær, Skov-Vikke og Kvalkved.

3. *Tebbestrup*. I den østlige udkant af landsbyen ligger Egeskov med Alm. Eg og Vinter-Eg vokset frem af Egekrat på tidligere græsset vang. I busklaget indgår Hassel, Bævreasp, Alm. Røn, Skov-Elm, Alm. Hyl, Fugle-Kirsebær og Tjørn tillige med nogen opvækst af Bøg. I urtelaget optræder Miliegræs, Liljekonval, Krybende Hestegræs, Vild Kørvel, Alm. Bjørneklo, Stor Konval, Hvid Anemone, Krat-Viol, Stor Fladstjerne, Stor Nælde, Dag-Pragtstjerne, Gederams, Eng-Rørhvene, Skovsyre, Bredbladet Høgeurt, Skov-Galtetand og (plantet) Strudsvinge.

4. *Lundbjerg Skov*. Den 37 ha. store, privatejede *Lundbjerg Skov* er en blanding af nåle- og løvskov af Bøg og blandskov. Fra skoven kendes Jordbær-Potentil og Hyl-

ster-Guldstjerne. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

5. *Værum*. På og ved diger og gærder i landsbyen kendes Alm. Guldstjerne, Alm. Hyld, Akeleje, Aften-Pragtstjerne, Alm. Katos, Alm. Mangeløv, Bidende Stenurt, Døvnælde, Feber-Nellikerod, Ensidig Klokke, Hulsvøb, Kost-Fuglemælk, Marts-Viol, Skov-Galtetand, Stor Nælde, Skvalderkål, Svaleurt, Vedbend, Vorterod, Vild Kørvel, Italiensk Skilla, Bellis, Vedbend-Ærenpris, Vår-Gæslingeblomst, Storblomstret Kodriver(o) og Stikkelsbær.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at den enestående eng ved *Frisenvold Laksegård* bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende suppleres med sensommergræsning.

Det er af stor botanisk betydning, at de artsrige skræntskove *Christianslund Skov* og *Frisenvold Skov* bevares. Det er derfor ønskeligt, at skovenes nuværende driftsform bibeholdes, og at nåletræer ikke indplantes.

Lokalitetskoder: 1. *Værum Enge*: ++ V-E I s (kategori I på grund af I-art: Tørve-Viol)
2. *Christianslund Skov* og *Frisenvold Skov*: ++ S-Sv I r (kategori I på grund af antal biotopstypiske arter > 20)
3. *Tebbestrup*: + S II r
5. *Værum*: + B III r-s

Foreløbig lokalitetskoder, 4. *Lundbjerg Skov*: + S III 0

Kilder: 128, 227, 284, 413, 479, 482, 485, 489, 677, 682b, 708, 791, 810, 834, 849, 962, 973, 985, 995.

13a/26 Gammel Estrup

1. *Klibokær*. Dele af den 45 ha. store skov *Klibokær* (Løvenholm skovdistrikt) rummer løvskov. Her indgår i skov- og busklag Ahorn, Ask, Hestekastanie, Rød-Eg, Vinter-Eg, Alm. Hæg, Kvalkvæd, Benved, Bøg, Dun-Birk, Rød-Ei, Hassel, Alm. Hvidtjørn, Alm. Hyld, Skov-Elm, Berberis og Hunde-Rose.

Mod vest glider skoven over i engene ved Alling Å. I skovens fugtigere dele og i engene optræder en temmelig artsrig vegetation med Hvid Anemone, Alm. Mangeløv, Firblad, Stor Konval, Krans-Konval, Spring-/Småblomstret Balsamin, Stinkende Storkenæb, Skov-Burre, Alm. Bingelurt, Kål-Tidsel, Haremad, Lav Ranunkel, Bidende Ranunkel, Nyrebladet Ranunkel, Alm. Mjødurt, Skovarve, Røgræs, Lund-Rapgræs, Vorterod, Majblomst, Korsknop, Alm. Lungeurt, Desmerurt, Tykbladet Ærenpris, Stor Fladstjerne, Tykbladet(?) Fladstjerne, Miliegræs, Dag-Pragtstjerne, Lund-Fladstjerne, Fjærbregne, Skov-Galtetand, Alm. Baldrian, Skov-Angelik, Vild Kørvel, Burre-Snerre, Kær-Star, Alm. Rapgræs, Eng-Rapgræs, Hjortetrøst, Eng-Forglemmigej, Manna-Sødgræs, Knæbøjet Rævehale, Gul Frøstjerne, Kæmpe-Svingel, Skov-Stilkaks, Mose-Bunke, Eng-Rævehale, Vandkarse, Lådden Dueurt, Kær-Snerre,

Stævningskov ved Vissing sydvest for Randers. Hovedtræart er Rød-Ei. Eiler Worsøe fot. 1974.

Trævekroner, Skov-salat, Hvid Snerre, Gul Snerre, Sværtevæld, Eng-Rørhvene og Krybende læbeløs samt flere småarter af Mælkebøtte.

2. *Lunden*. Den 72 ha. store *Lunden* (Løvenholm skovdistrikt) er overvejende løvskov på stejle skrænter. Skovlaget domineres af ældre Bøg. I skoven er tillige indplantet lidt nåletræer. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Liden Lærkespore, Vorterod, Alm. Lungært, Alm. Guldstjerne, Alm. Bingelurt, Desmerurt, Mose-Bunke, Bølget Bunke, Stor Frytle, Lund-Fladstjerne (ssp. *glochidisperma*), Sød Astragal, Hulsøv, Drue-Hyld og Aks-Rapunsel. Umiddelbart vest for skoven ligger to kæmpehøje i dyrket mark. Om vegetationen foreligger ingen nyere oplysninger, mens der fra 1926 findes en fortegnelse over plantefund hos Andersen (1913). Fra listen kan nævnes Guldblomme(o), Engelsk Visse(o), Håret Visse(o), Farve-Visse(o), Alm. Ene(o) og Lav Skorsoner(o). Nyere oplysninger er meget ønskelige

3. *Nørrekær*. I den 42 ha. store skov *Nørrekær* (Løvenholm skovdistrikt) på hævet havbund i Alling Ådal nord for *Gammel Estrup* har tidligere indgået Aske- og Ellemoser med mindre Egepartier. Inden for de seneste 20 til 30 år er på bekostning af løvskoven indplantet nåleskov, der anvendes til pyntegrønt. I disse beplantninger indgår Alm. Ædelgran, Kæmpegran, Sølvgran, Langnålet Ædelgran, Rød-Gran og Ædelcypres.

Af de førhen udbredte løvskovspartier er stort set kun en rest Askemose i østsiden tilbage tillige med enkelttræer. Urtelaget var i 1976 præget af anvendelse af herbicider. I skovbundsvegetationen her optræder Mose-Bunke, Kæmpe-Svingel, Eng-Rævehale, Eng-Rørhvene, Skov-Stilkaks, Hunde-Kvik, Rørgræs, Skov-Kogleaks, Skov-Star, Kær-Star, Kvalkved, Hjortetrøst, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov-Angelik, Skov-Burre, Skov-Galtetand, Majblomst, Skov-Skræppe, Alm. Bjørneklo, Kær-Høgeskæg, Knoldet Brunrod, Alm. Bingelurt, Stor Nælde, Lådden Dueurt, Gul Frøstjerne, Alm. Mjødurt og Feber-Nellikero, mens busklaget rummer Kvalkved, Alm. Hæg, Tørst, Fugle-Kirsebær, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Alm. Gedeblad, Vild Ribs, Solbær, Korbær, Brombær og Humle.

4. *Liltved*. På markstengærder ved landsbyen optræder Alm. Hjertespad, Alm. Katost, Asparges, Cypres-Vortemælk, Filtet Kongelys, Hulsøv, Liden Singrøn, Rundbladet Katost, Læge-Oksetunge, Skarntyde, Skvalderkål, Svaleurt og Sæbeurt.

5. *Hulkær*. Sydøst for *Liltved* ligger *Hulkær*, hvor der forekommer mose og overdrev samt en plantage mod øst. Her optræder Vellugtende Gulaks, Alm. Ene, Stor Konval, Firblad, Dag-Pragtstjerne, Storblostmret Kodriver og Nikkende Kobjælde. Ved Allingå forekommer (1988) Gul Frøstjerne og Kær-Fnokurt. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Klibokær: + S-Sv-E-V II r-s
2. Lunden: + S-E III r
3. Nørrekær: ++ S-Sv III r-s
4. Liltved: + B II s

Foreløbig lokalitetskode: 5. Hulkær: + S-V-E III 0

6. *Gammel Estrup*. Ved herregården er fundet svampene *Ciboria rufo-fusca* og *Hydnum cirrhatum*.

Kilder: 19, 56, 128, 191, 232, 506, 677, 708, 717, 786, 896.

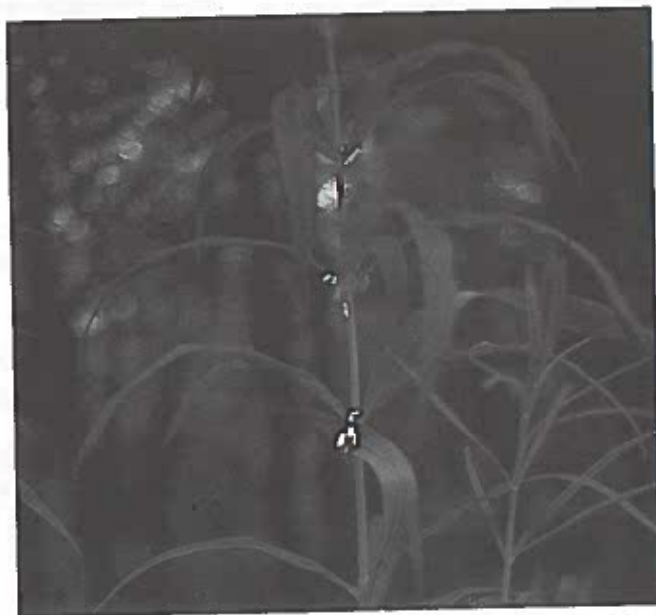
13a/27 Auning

1. *Tårup Skov*. I den 210 ha. store *Tårup Skov* indgår i hvert fald løvskov af Bøg med en alder på ca. 140 år. I skovlaget indgår tillige Ahorn og Rød-Gran. I skovbundsvegetationen optræder Hindbær, Alm. Gedeblad, Skov-Salat, Skovsyre, Majblomst, Stor Nælde, Haremad, Alm. Kohvede, Skov-Galtetand, Stinkende Storkenæb, Lund-Fladstjerne, Skovmærke, Hvid Anemone, Skov-Brandbæger, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Alm. Hundegræs, Skov (?) -Hundegræs, Miliegræs, Bølget Bunke, Mose-Bunke, Lund-Rapgræs, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Fjærbregne, Kæmpe-Svingel, Alm. Høgeurt, Håret Frytle, tillige med bladmosserne *Hypnum cupressiforme*, *Brachythecium rutabulum* og *Polytrichum formosum*. Skoven står på en jordbund af overvejende morænesand med en surhedsgrad på mellem pH 4,5 og pH 5,5.

Fra skoven foreligger i øvrigt ældre oplysninger (1919) om forekomst af Alm. Eg(o), Alm. Hæg(o), Bævreasp(o), Alm. Ene(o), Gyvel(o), Vedbend(o), Skovstjerne(o) og Bjerg-Rørhvene(o).

2. *Porsbakkerne* er tidligere græsningsskov på stejle, sandede bakker med fugtige lavninger imellem. Det dominerende træ i skovlaget er Bøg i aldre op til 200 år tillige med Ahorn, Alm. Eg, Ask, Alm. Røn, Tørst, Alm. Ene, Fugle-Kirsebær og Drue-Hyld.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skov-Salat, Majblomst, Håret Frytle, Skovsyre, Bølget Bunke, Lund-Rapgræs, Alm. Gyldenris, Krat-Viol, Miliegræs, Stor Nælde, Svaleurt, Stinkende Storkenæb, Alm. Gedeblad, Enblomstret Flitteraks, Krat-Fladbælg, Alm. Kohvede, Håret Høgeurt, Sød Astragal, Hedelyng, Farve-Visse og Blåbær.

Krans-Konval. Draved Skov. Peter Wind fot. 1975.

3. *Auning Skov*. Om sammensætningen af den 353 ha. store *Auning Skov* (Løvenholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

4. *Auning Kær*. Her er fundet Nikkende Star. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode: 1. Tårup Skov: + S III r,
2. Porsbakkerne: + S-Sv II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 3. *Auning Skov*: 0 S IV 0
4. *Auning Kær*. 0-+ ? IV 0

5. *Auning By*. Fra ruderater og vejkanter i by er kendt Eng-Storkenæb, Alm. Spergel, Storblomstret Hønsertarm, Kølle-Valmue, Kiddike, Judaspenge, Løgkarse, Sølv-Potentil, Have-Kørvel, Flerfarvet Ærenpris og Eng-Gedeskæg.

Kilder: 128, 439, 506, 786, 978.

13a/28 Løvenholm skovene

Skovene omkring *Løvenholm* består af flere skovparter, der alle tilhører Løvenholm skovdistrikt: 1. *Eldrup Skov*, 2. *Løvenholm Østerskov*, 3. *Løvenholm Skov*, 4. *Karhus Plantage*, 5. *Nielstrup Skov*, 6. *Højholt Skov*, 7. *Troldkrat* og 8. *Voldbakker*.

1. *Eldrup Skov*. Om sammensætningen af den 263 ha. store *Eldrup Skov* foreligger oplysninger ikke. Fra skoven foreligger et ældre fund (1938) af Hvid Næbfrø(o). Af svampe kendes Stinkende Slørhat, der blev fundet her for første gang i Danmark, *Cortinarius scaurus*, den sjældne Løvegul Skærmhat, Violetbrun Duftpigsvamp, den sjældne *Sistotrema confluens*, den meget sjældne Citrongul Ørebæger, Bæltet Pigsvamp(o), Nåle-Bruskhat(o), Rodfordærver og Spinkel Skørhat.

Den 127 ha. store *Eldrup Hede* er beplantet eller groet til med Vinter-Eg, Vorte-Birk, Bævreasp, Selje-Røn, Alm. Røn, Skov-Fyr og Øret Pil. I skovbundsvegetationen optræder Bølget Bunke, Skov-Brandbæger, Hedelyng, Ørnebjergne, Majblomst, Alm. Kongepen, Sand-Star, Blåtop, Vellugtende Gulaks, Håret Høgeurt, Skovmærke og Gyvel

3. *Løvenholm Skov*. Om sammensætningen af den 484 ha. store *Løvenholm Skov* foreligger kun få oplysninger. I skov- og busklag vides at indgå Bøg, Alm. Eg, Vinter-Eg, Vorte-Birk, Dun-Birk, Selje-Pil, Kristtorn, Alm. Røn, Selje-Røn, Sitka-Gran, Sølvgran, Rød-Gran og Skov-Fyr. Efter stormfaldene i begyndelsen af 1980'erne er der sprøjtet en del med Round-up herbicid på de åbne flader bl. a. for at hindre opvækst af Birk.

I skovbundsvegetationen optræder Ørnebjergne, Hedelyng, Blåbær, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Fjerebjergne, Alm. Engelsød, Alm. Mangeløv, Nyrebladet Ranunkel, Stor Fladstjerne, Stor Nælde, Smuk Perikon, Skovstjerne, Blåbær, Skovsyre, Skov-Jordbær, Skov-Hanekro, Alm. Kohvede, Lyng-Snerre, Skov-Salat, Skov-Brandbæger, Skovarve, Læge-Ærenpris, Majblomst, Liljekonval, Håret Frytle, Mangelblomstret Frytle, Grå Star, Pille-Star, Bølget Bunke, Mose-Bunke, Eng-Rørhvene, Miliegræs, Enblomstret Flitteraks, Kry-

bende Hestegræs, Blåtop, Tredelt Egebjergne, Hvid Anemone, Krat-Viol, Lund-Rapgræs, Skov-Rørhvene og Grønlig Vintergrøn(x).

I fugtige, lysåbne lavninger træffes arter af tørvemos, Smalbladet Kæruld, Tråd-Siv, Børste-Siv og Hare-Star. Af svampe kendes *Boletus versicolor(o)*, *Trichia contorta(o)*, *Rutstroemia bulgarioides(o)*, *Lepiota haematospërma*, *Lactarius chrysorrheus*, Drue-Koralsvamp, Troldsmør, Rødært, Bævreskive, Slank Snyltekølle, Kødfarvet Sejgbæger, Hekserings-Hjælmmørkel, Broget Hjortetroffel, Hare-Ørebæger, Lerfarvet Køllesvamp, Sand-Poresvamp, Rodfordærver, den sjældne Skinnende Lakporesvamp, Tragt-Læderpigsvamp, Bævreasp- Ildporesvamp, Grenet Frynsesvamp, *Agaricus rubellus*, Skønfodet Rørhat, Melhat, Slimet Svovlhat, Tørve- Svovlhat, Bøgeblads-Bruskhat, Svovl-Mælkehat, Anis- Savbladhat, Sodet Parasolhat, *Mycena elegans*, Flamme- Skælhat, Voks-Rødblad, Duftende Rødblad, Klidhat og Gul Kam-Slørhat.

For lichéernes vedkommende er der foretaget en samlet registrering af Rose og Søchting (1976) og af Svane (1976), hvis undersøgelser der kan henvises til. Af nyere fund kan nævnes *Peltigera horizontalis*, *Trapeziopsis pseudogranulosa* og *Pertusaria coronata*. Grønlig Vintergrøn er sjældent i Danmark. Dette er således plantens eneste, kendte voksested i Århus amt.

4. *Karhus Plantage*. I den 86 ha. store *Karhus Plantage* vides at indgå Alm. Eg, Bævreasp, Alm. Gedeblad og *Rubus mucronulatus*. Ved skoven er fundet Opret Kobjælde.

5. *Nielstrup Skov*. Om sammensætningen af *Nielstrup Skov* (61 ha.) foreligger oplysninger ikke. I skovbrynet vides at indgå *Rubus wessbergii*, mens *Rubus mucronulatus* optræder ved savværket.

9. *Gjesing Mose* rummer rester af højmoser. Tørven er skrælet af omkring 1950 og mosen fremstod i hvert fald i 1986 med vegetationsløse, sandede flader. Her forekommer på endnu ikke ødelagte dele Hedelyng, Tue-Kæruld, Klokkelyng, Rosmarinlyng, Tranebær, Revling, Mose-Bølle, Blåbær, Hvid Næbfrø, Rundbladet Soldug, Smalbladet Kæruld og Tyttebær tillige med en del opvækst af træer og buske af Birk, Pil, Gran og Fyr. Endvidere kendes herfra svampen *Clavaria argillacea*. Hvid Næbfrø optræder her på sit østligst, kendte voksested i Århus amt og lokaliteten her tillige med *Steen Blichers Plantage* (omr. 13b/24) er de eneste, tilbageværende forekomststeder øst for israndslinien i amtet.

10. *Langsø* (= Løvenholm Langsø) er en ren, meget sur (pH målt til 4,5 i 1977 og 3,7 i 1978), næringsfattig, brunvandet sø med dybder op til 6,5 m. Søens bund består af sand. Langs bredden forekommer en åben rørskov af varierende bredde og kun svagt udviklet hængesæk, mens den submerse vegetation domineres af mosser i første række *Drepanocladus fluitans* og *Sphagnum cuspidatum*. I rørskov og i hængesæksdannelse indgår Tagrør, Høj Sødgræs, Manna-Sødgræs, Smalbladet Dunhammer, Dusk-Fredløs, Alm. Sumpstrå, Smalbladet Kæruld, Bukkeblad, Alm. Star, Næb-Star, Blære-Star og Alm. Rapgræs, mens flydebladsvegetationen kun består af Vand-Pileurt.

Søen er omgivet af Ege- og Bøgebevoksninger tillige med løvblandingskov eller Ellesump stedvis med Birk.

I søens nordlige ende er løvskoven erstattet med beplantninger af Rød-Gran og Sitka-Gran. 2., 6., 7. + 8. Løvenholm Østerskov (72 ha.), Højholt Skov (345 ha.), Troldkrat (53 ha.) og Voldbakker (148 ha.). Om deres sammensætning foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. Eldrup Skov: + S III r
3. Løvenholm Skov: + S II r
9. Gjesing Mose: ++ V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)
10. Langsø: + V II S

Foreløbig lokalitetskode, 2. Løvenholm Østerskov: 0 S IV 0
4. Karhus Plantage: + S III 0
5. Nielstrup Skov: 0 S IV 0
6. Højholt Skov: 0 S IV 0
7. Troldkrat: 0 S IV 0
8. Voldbakker: 0 S IV 0

11. Løvenholm. Ved godset er i voldgrave og i parken fundet Kalmus, Sump-Kællingetand, Kær-Galtetand, Knippe-Star, Gul Iris, *Rubus wessbergii* og Hundesalat.

Kilder: 6, 36, 46, 56, 64, 81, 88, 91, 128, 168, 211, 236, 250, 287, 358, 359, 411, 506, 507, 566b, 568, 717, 786, 842, 864, 870, 962, 973.

13a/29 Georgsminde

1. *Kvejslet*. Den privatejede skov *Kvejslet* har været lysåben græsningsskov domineret af Alm./Vinter-Eg og Bøg i aldre fra 150 til 200 år. Nu består halvdelen af skoven af beplantninger af nåletræer. Endnu forekommer spredte store træer af Vorte-Birk og Vinter-Eg og på lysåbne steder en karakteristisk morbundsvegetation af bl. a. græsser.

2. *Østenfjeld Gård*. Ved gården ligger ugræsset mark, hvor dyrkning er indstillet i 1956, med meget lav, tørkepræget vegetation domineret af Håret Høgeurt. Her optræder tillige Alm. Månerude, Alm. Ene, Mark-Bynke,

Snylterod. Løvenholm Skov. Peter Wind fot. 1989.

Hedelyng, Brudurt, Liden Fugleklo, Mark-Tusindgylden og Hare-Kløver. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kvejslet: + S III r-s
2. Østenfjeld: + E II 0

Kilder: 481, 506, 667, 722, 985.

13a/30 Løjstrup Skov og Nørskov

1. *Løjstrup Skov*. Den 133 ha. store, privatejede *Løjstrup Skov* ligger på den vestvendte skråning af Gudenådal. Skoven rummer både nåle- og løvskov med Bøg, Alm. Eg, Vinter-Eg og blandskov. I skov- og busklag indgår tillige Alm. Hyld, Dun-Birk, Alm. Røn, Vild Pære, Hunde-Rose, Vorte-Birk, Gedeblad, Rød-El, Tjørn, Has-sel og Alm. Ene.

I skovbundsvegetationen optræder Bølget Bunke, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skovsyre, Lyng-Snerre, Majblomst, Mose-Bunke, Smalbladet Mangeløv, Skov-Jordbær, Krat-Viol, Stor Nælde, Skovstjerne, Skov-Galtetand, Korsknep, Miliegræs og Gærde-Vikke. Herfra er tillige kendt Nikkende Kobjælde(o), Hulrodet Lærkespore(o), Alm. Lungeurt(o) og Liden Lærkespore(o) samt svampene *Ciboria rufo-fusca(o)*, *Ramaria formosa(o)*, *Cantharellus umbonatus(o)*, *Russula violeipes* og *Tricholoma spermatium*.

2. *Nørskov*. Den 38 ha. store, privatejede *Nørskov* rummer overvejende løvskov af Bøg tillige med noget blandskov og lidt nåleskov. Fra skoven kendes svampen *Myriosclerotinia curreyana*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. *Bjergskov Bakker*. Hvor landevejen Langå-Jebjerg skærer ned gennem Gudenådalens østside ligger på nordsiden de skovklædte *Bjergskov Bakker*. På skrænten mod vejen forekommer Egekrat. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode: 1. Løjstrup Skov: ++ S-Sv III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Nørskov: + S IV 0
3. Bjergskov Bakker: 0 S IV 0

Kilder: 54, 56, 77, 97, 128, 309, 363b, 482, 573, 976a, 973.

13a/31 Lysnet massivet

1. *Lysnet*. Omkring toppen og på vest- og sydsiden af den 131 m høje bakke *Lysnet*, hvoraf 8 ha. mod syd ejes af staten (adm. Fussingø statsskovdistrikt), forekommer lysåbne arealer med en artsrig hede- og overdrevsvegetation. Her optræder Knold-Ranunkel, Vår-Star, Lav Tidsel, Alm. Ene, Lav Skorsoner, Gyvel, Alm. Knopurt, Blåbær, Alm. Pimpinelle, Alm. Syre, Bakke-Forglemmig-ej, Djævelsbid, Gul Snerre, Hedelyng, Blåhat, Hulkravet Kodriver, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Katteskæg, Tormentil, Kantet Perikon, Krat-Fladbælg, Mark-Frytle, Kommen, Blågrøn Star, Vellugtende Gulaks, Hvid Okse-øje, Hvid Anemone, Engelsk Visse og Farve- Visse til-

lige med i væld Alm. Mjødurt, Eng-Kabbeleje, Mose-Bunke, Top-Star, Seline, Smalbladet Kæruld, Krybende Læbeløs og Blære-Star.

2. *Bjerre Skov* ligger på nordsiden af *Lysnet massivet* og rummer sidste rester af fordums drift. På grund af jordbundens indhold af plastisk ler har jorden været for vanskelig at opdyrke, og skoven har undgået rydning. Den er i stedet blevet anvendt til stævning for at skaffe brændsel og gærdsel, ligesom nogle parceller er tyndet for at lysstille undervegetationen til fordel for græsning. Skoven fremstår derfor som en mosaik af skovklædte dele, af hvilke enkelte er krat med gamle, lave Egetræer, og lysåbne græsgange med krat af Tjørn, Hunde-Rose, Vild Æble og Slåen. På de lavere, fugtige dele optræder Rød-Ei. Ca. 125 ha. i den centrale del er fredet 1986 - en fredning, der sikrer det offentlige ret til naturpleje ved benyttelse af de hidtil anvendte driftsformer.

Af *Bjerre Skovs* artsrige vegetation kan nævnes Blå Anemone, Hulkravet Kodriver, Storblomstret Kodriver, Hylster-Guldstjerne, Kantet Perikon og Bakke-Gøgelilje.

3. *Holterne, Moes Abildgård, Bybæk Skov* og *Tusø Skov*. På østsiden af *Lysnet massivet* ligger flere småskove, der typisk er parcellskove. Alle har været anvendt til eller anvendes stadig til græsning og stævning. Skovene har undgået rydning på grund af undergrundens indhold af plastisk ler, der har besværliggjort opdyrking. Disse småskove, *Holterne, Moes Abildgård, Bybæk Skov* og *Tusø Skov*, behandles derfor her under ét.

Skovene består overvejende af Elleskov og Ellesump. I

skovlaget indgår Rød-Ei og Alm. Eg, tillige med en del Grå-Pil og Selje-Pil og i lysninger Tjørn, Slåen, Vild Æble og Hunde-Rose samt i *Bybæk Skov* Bøg. I skovbunden optræder Storblomstret Kodriver, den i Jylland meget sjældne, men lokalt hyppige Fladkravet Kodriver, deres indbyrdes krydsninger, Stor Konval, Firblad, Hvid Anemone, Tyndakset Gøgeurt, Bredbladet Klokke, Blå Anemone, Jordbær-Potentil og Hylster-Guldstjerne. Som dominant i Ellesumpe optræder Vorterod, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Alm. Mjødurt, Eng-Rørhvene, Rørgræs, Kær-Star, Lådden Dueurt, Stor Nælde og Gul Iris.

4. *Vissing Bæk*. Langs bækkens øvre løb forekommer en rig mosflora. Her optræder *Plagiomnium undulatum*, *Brachythecium rutabulum*, *Brachythecium reflexum*, *Oxyrrhynchium swartzii* og *Eurhynchium striatum*, der alle er karakterplanter for næringsrige kår som i netop Ellesumpe, tillige med de sjældne overdrevsplanter *Pleurozium subulatum* og *Acaulon muticum* samt de sjældne epifytter *Homalia trichomanoides*, *Hygroamblystegium tenax*, *Leskea polycarpa*, *Plagiothecium latebricola* og *Atrichum tenellum*. På den åbne østskråning forekommer overdrev med Hunde-Rose, Slåen og Vild Æble.

Lokalitetskode: 1. Lysnet: ++ H-E II r-s
2. Bjerre Skov: + S-E I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Naturskov)
3. Holterne, Moes Abildgård, Bybæk Skov, Tusø Skov: + S-Sv II r-s
4. Vissing Bæk: + V-E II r-s

Fig 11. Lysnet massivet. Peter Wind fot. 1988.

Fra *Lysnet* området kendes tillige Lund-Fredløs og de indslæbte Ager-Galtetand og Østrisk Guldkarse.

Kilder: 40, 85, 110a, 150, 163, 284, 413, 471, 479, 483, 489, 504, 573, 657, 672, 708, 802, 849, 961, 962, 973, 985, 995.

13a/32 Haslund Skov

1. *Haslund Skov*. Den 25 ha. store, parcelskov *Haslund Skov* ligger delvis på skrænterne omkring den dybt nedskårne nord-sydgående Værum Bæk. Undergrunden består af plastisk ler, der er overlejret af moræneler. Visse steder forekommer kalk i jordbunden, formodentlig søvindmergel. Det plastiske ler kommer især til syne langs den uregulerede bæk, der ved erosion fremkalder åbne skredflader med vekslende lag af hornsten og vulkansk aske.

Skoven består hovedsageligt af blandet løvskov med en ofte tæt underskov af buske, der visse steder danner næsten uigennemtrængelige krat. På morænefladen i den vestlige del er Bøg dominerende i skovlaget. På de tørreste steder er Bøg dog afrevet og erstattet med indplantet nåleskov af Nordmannsgran, Rød-Gran og Sitka-Gran. I den østlige del dominerer ca. 100-årige træer af Alm. Eg, mens skovens sydende rummer et stort vældområde bevokset med Rød-El. Skoven har tidligere været anvendt til plukhugst og til græsning,

hvilket sammen med jordbundens beskaffenhed er medvirkende årsag til artsrigdommen. Disse driftsformer er imidlertid ophørt. Skoven er fredet 1979.

I træ- og busklag ses for skoven som helhed tillige Ahorn, Ask, Benved, Vorte-Birk, Bævreasp, Bøg, Alm. Eg, Rød-Eg, Skov-Elm, Alm. Gedeblad, Hassel, Hindbær, Drue- Hyld, Fugle-Kirsebær, Korbær, Rød Kornel, Kvalkved, Spids-Løn, Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Alm. Røn og Slåen.

Af den særdeles artsrige skovbundsvegetation kan nævnes Blå Anemone, Druemunke, Firblad, Ægbladet Fliglæbe, Skov-Forglemmigej, Tyndakset Gøgeurt, Sil-dig Skov-Hejre, Nælde-Klokke, Hullkravet Kodriver, Alm. Lungeurt, Krybende Læbeløs, Lådden Perikon(x), Aks-Rapunsel, Federod, Skov-Skræppe, Skov-Star, Tæt-blomstret Hullæbe og Forskelligblomstret Viol(x).

Fra skoven kendes tillige Jordbær-Potentil, Skov-Stilkaks, Skov-Hullæbe, Skovbyg, Hylster-Guldstjerne, Skov-Vikke, Bjerg-Perikon, Hunde-Kvik, Glat Hullæbe, Guldnælde(o), Gærde-Vikke (ssp. *montana*), Storblo-mstret Kodriver, den i Jylland meget sjældne men her hyppige Fladkravet Kodriver, deres indbyrdes krydsninger, den sjældne, men lokalt hyppige Krans-Konval, Nøgle-Skræppe, Spidsbladet Steffensurt samt svampene *Plectania coccinea*, *Sclerotinia ficariae* og *Sclerotinia tuberosa*.

Både Lådden Perikon og Forskelligblomstret Viol er meget sjældne i Århus amt. Den sidste er det tillige på landsplan. Disse to planter er kun kendt fra henholdsvis fire og to andre lokaliteter i amtet inden for de senest tredive år.

Stævningskoven Tusø Skov sydvest for Randers. Stævningsdrift pågik endnu i 1989. Eiler Worsøe fot. 1975.

Lokalitetskode: 1. Haslund Skov: +++ S-Sv I r-s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 54, 85, 128, 135, 147, 150, 234, 236, 279, 284, 351, 396, 471, 472, 576a, 655b, 711, 849, 959b, 962, 973, 985, 995.

13a/33 Området mellem Laurbjerg og Lerbjerg

1. *Essendrup Skov, Gammel Essendrup Skov, Høgebjerg Skov* og *Pindsballe Bakke*. Sydsiden af *Lysnet massivet* (omr. 13a/31) skråner mod Lilleå. Jordbunden er af vekslende sammensætning. Flere steder går plastisk ler helt op til overfladen. På randen af Lilleå Dal ligger flere parcelskove, *Essendrup Skov* (Bidstrup skovdistrikt), *Gammel Essendrup Skov, Høgebjerg Skov* og den tilplantede *Pindsballe Bakke*. Her indgår både nåleskov og løvskov af Bøg såvel som blandskov af Rød-El, Vild Æble, Slåen, Birk, Bævreasp og arter af Pil.

I *Høgebjerg Skov* forekommer tillige tidligere engstykker og udgåede skovbryn af Slåen, der nu er overvokset af skov af lavstammede, bredkronede træer af Bøg eller af højt krat som følge af græsningsophør. Flere steder forekommer både levende og døde buske af Alm. Ene. Skovbundsvegetationen er i flere af skovene åben som følge af jordbundsforholdene. Her optræder Skov-Star, Skov-Padderok, Jordbær-Potentil, Sylt-Star, Elfenbens-Padderok som de almindeligste arter tillige med en del Håret Høgeurt.

Mellem skovene forekommer endnu rester af overdrev med Hedelyng og Alm. Ene.

Lokalitetskode: + S-Sv-E II r-s

2. *Laurbjerg By*. Fra byen kendes Smalbladet Rapgræs, Mark-Hindeknæ og *Prunella laciniata* (læbeblomstfamilien).

Kilder: 97, 128, 145, 172, 347, 351, 428, 471, 489, 962, 985.

13a/34 Paderup

1. *Paderup Mose* er groet til med buske af Pil. Om mosens tilstand i øvrigt foreligger ingen oplysninger. Fra mosen foreligger en indsamling (1965) af den sjældne *Småfrugtet Vandstjerne(o)* og en ældre angivelse af den i Østjylland meget sjældne bregne Pilledrager(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Paderup Mose: 0-+ V IV 0

2. *Frederiksdal*. I teglværksgraven ved *Frederiksdal* er samlet (1978) det sjældne bladmos *Cratoneuron commutatum*. Langs motorvejen syd for Vorup optræder Giftig Kronvikke.

Kilder: 152, 298, 349, 657, 864, 963, 985.

13a/35 Ølst Bakke området

1. *Ølst Bakke*. På *Ølst Bakke* forekommer på nordsiden hede- og overdrevsvegetation på en undergrund bestående af plastisk ler. Ved bakkefoden løber en renvandet bæk omgivet af løvskov. Her forekommer på bakken som helhed Kommen, Krat-Fladbælg, Fåre-Svingel, Hedelyng, Knold-Ranunkel, Krat-Viol, Hvid Anemone, Bølget Bunke, Alm. Ene, Tormentil Djævelsbid, Trævlekrone, Gyldenlak-Hjørneklap, Alm. Pimpinelle, Tornet Salat, Stribet Kløver, Mark-Krageklo, Blodstillende Bibernelle, Gyvel, Farve-Visse, Rundbælg, Salomons Lysestage, Alm. Agermåne, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Bakketidse, Bakke-Jordbær, Alm. Mælkeurt, Blåhat og Krybende Læbeløs.

2. *Gunderup Mose* rummer spor af tidligere engdrift. Det meste af det oprindelige tørvedække er bortgravet, og den nøgne flade er under tilgroning med krat af arter af Birk og Pil. På resterne af engarealerne optræder en artsrig vegetation med Seline, Maj-Gøgeurt, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Top-Star, Trindstænglet Star, Blåtop, Eng-Rørhvene, Alm. Baldrian, Eng-Viol, Kragefod, Alm. Syre, Tormentil, Kær-Tidse, Kær-Angelik. I tørvegrave optræder Bredbladet Mærke, Frøbid, Vandrøllike, Sværtevæld, Dusk-Fredløs, Bredbladet Dunhammer, Vandpeberrod og Billebo-Klaseskærm. Fra mosen foreligger tillige et belæg (1946) af Stortoppet Rapgræs(o).

3. *Hinge*. Øst for landsbyen ligger en mindre skov, hvor

Forskelligblomstret Viol. Møllesø Skov. Peter Wind fot. 1988.

Alm. Lungeurt forekommer. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. *Årslev*. På og ved gærder i landsbyen optræder Akeleje, Alm. Hyld, Alm. Mangeløv, Døvnælde, Erantis, Ensidig Klokke, Hvid Stenurt, Hulsvøb, Hundepersille, Have-Tulipan, Italiensk Skilla, Jødekirsebær, Krat-Viol, Krokus, Liden Singrøn, Mørk Kongelys, Matrem, Marts-Viol, Påskelilje, Prikbladet Perikon, Perlehyacint, Rød Stenurt, Rundbladet Katost, Stor Nælde, Sæbeurt, Skvalderkål, Skov-Forglemmigej, Stikkelsbær, Sibirisk Skilla, Vintergæk og Vild Kørvel.

5. *Årslev Krat*, vest. Vest for *Årslev* ligger på nordsiden af *Alling Ådal* et mindre krat. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: 2. Gunderup Mose: + V-E II r-s

4. *Årslev*: + B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Ølst Bakke: + H-E III 0

3. Hinge: 0-+ S IV 0

5. *Årslev Krat*, vest:

0 S IV 0

Kilder: 172, 355, 573, 708, 896, 962, 973, 978.

13a/36 Hadsten

1. *Kollerup Vandmølle*. Her ligger en vældpræget Elle-skov, der gennemskæres af en renvandet bæk. Her

forekommer en karakteristisk Elleskovsvegetation med flere mindre almindelige arter. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Kollerup Vandmølle*:
+ S-Sv IV 0

2. *Hadsten By*. I og ved byen er fundet Cypress- Vortemælk(o) og Langbladet Ærenpris(o).

Kilder: 97, 849, 973.

13a/37 Selling

1. *Spørring Ådal*. Den øvre del af ådalen ligger i TBU distrikt 21. Af praktiske årsager er ådalen fra *Spørring* til distriktsgrænsen beskrevet her.

Den uregulerede å har en rigelig vandføring af relativt rent vand. Åen snor sig mod vest i en snæver ådal med stejle sider. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. *Nordsiden af Lilleå Dal*. På den sydvendte side af *Lilleå Dal* mellem *Spørring Å* og *Hårvad Bro* (omr. 21/7) ligger flere mindre skræntskove og åbne overdrev tillige med rigkær i dalbunden med artsrig vegetation.

I skræntskovenes træ- og busklag indgår Ahorn, Ask, Bøg, Vorte-Birk, Bævreasp, Alm. Eg, Rød-El, Skov-Elm, Skov-Fyr, Rød-Gran, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Spids-Løn, Grå-Pil, Øret Pil, Alm. Røn, Slåen, Tørst, Kvalkvæd,

Overdrevsskrænt ved Lerbjerg nær Hadsten. Eiler Worsøe fot. 1974.

Fugle-Kirsebær, Vild Ribs, Stikkelsbær, Alm. Hvidtjørn og Engriflet Hvidtjørn. I urtelaget optræder Hvid Anemone, Alm. Bjørneklo, Skov-Burre, Glat Dueurt, Fjærbregne, Krat-Fladbælg, Stor Fladstjerne, Skov- Galtetand, Hulsvøb, Kær-Høgeskæg, Skov-Jordbær, Stor Konval, Korsknapp, Vild Kørvel, Rams-Løg, Løgkarse, Krybende Læbeløs, Liden Lærkespore, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Miliegræs, Stor Nælde, Dag-Pragtstjerne, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Salat, Skavgræs, Skovarve, Skovsyre, Skov-Skræppe, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Stinkende Stor-kenøb, Krat-Viol og Vorterod.

På overdrevene forekommer Alm. Agermåne, Blåhat, Bølget Bunke, Tidlig Dværgebunke, Krat-Fladbælg, Mark- Frytle, Vår-Gæslingeblomst, Gåsemad, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Alm. Kællingetand, Alm. Markarve, Tjærenelike, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Lav Skorsoner, Gul Snerre, Kornet Stenbræk, Tormentil, Hunde-Viol, Farve-Visse, Rank Forglemmigej og Flipkrave.

Af planter i kærerne kan nævnes Alm. Baldrian, Mosebunke, Dunet Dueurt, Engblomme, Engkarse, Eng- Forglemmigej, Sump-Forglemmigej, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje, Krybende Læbeløs, Kær-Ranunkel, Alm. Rapgræs, Knæbøjet Rævehale, Alm. Syre, Kær-Tidse, Kål- Tidse, Trævlekrone og Vandkarse.

3. *Lynghøj*. På den 56 m. høje *Lynghøj* forekommer Bølget Bunke, Tidlig Dværgebunke, Alm. Ene, Alm. Engelsød, Krat-Fladbælg, Alm. Gyldenris, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Prikbladet Perikon, Rundbælg, Lyng-Snerre, Kornet Stenbræk, Guldblomme, Tormentil og Blåtop.

Lokalitetskode: 2. Lilleå Dal, Selling: + S-Sv-E-V II r-s
3. *Lynghøj*: + E III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Spørring Ådal: + E-V ? 0

Kilder: 110a, 630, 733b, 734, 973.

13a/38 Hadbjerg

1. *Ulstrup Buske* består overvejende af ældre træer af Bøg tillige med en del Alm. Eg og på fugtigere steder Ask. I øvrigt indgår i træ- og busklag Ahorn, Benved, Bævreasp, Dun-Birk, Vorte-Birk, Rød-El, Skov-Elm, Hassel, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Fugle-Kirsebær, Kvalkved, Spids-Løn, Alm. Røn, Sejle-Røn og Alm. Hvidtjørn. I skoven er tillige indplantet lidt Rød-Gran, Japansk Lærk, Douglasgran, Alm. Ædelgran og Sitka-Gran. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Hvid Anemone, Knoldet Brunrod, Druemunke, Krybende Læbeløs, Liljekonval, Majblomst, Miliegræs, Nyrebladet Ranunkel, Nælde-Klokke, Kær-Høgeskæg, Sanikel, Skovmærke, Dunet Steffensurt, Krat-Viol, Skovbyg, Engblomme og Krans- Konval.

Lokalitetskode: 1. *Ulstrup Buske*: + S-Sv II r-s

Kilde: 697.

13a/39 Voldum

1. *Mygind Skov*. Om sammensætningen af den 186 ha. store *Mygind Skov* (Clausholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Blå Anemone, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Alm. Milturt, Alm. Bingelurt, Sanikel, Korsknapp, Skovmærke, Alm. Guldstjerne, Liden Lærkespore, Skov-Forglemmigej, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Skov-Galtetand, Majblomst, Desmerurt og den i Jylland sjældne, men lokalt hyppige Fladkravet Kodriver. Herfra er tillige kendt svampen *Sclerotinia ficariae*(o). Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. *Kær ved Ålling Å*. Her forekommer Seline, Kær-Svovlrod, Leverurt, Langbladet Ranunkel, Knude-Fir-ling, Rød-El, Stor Nælde, Trævlekrone, Alm. Mjødurt, Skov- Angelik og Kær-Fladbælg.

Kær-Fladbælg er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige fra *Havkær Skov* (omr. 13b/7), *Tvede* (omr. 13b/30), *Randers* (omr. 13b/34) og *Røjenkær* (22a/18),

Lokalitetskode: 2. kær ved Ålling Å: + V II s
Foreløbig lokalitetskode, 1. *Mygind Skov*: + S III 0

3. *Clausholm*. Ved godset forekommer én allé af bøg og én af Lind. Den tilhørende park rummer en artsrig vege-tation. Herfra er kendt Bleg Fuglgræs, Bulmeurt(o), For-skelligbladet Svingel(o), Finbladet Svingel(o) og Lichéner *Calicium quercinum* som epifyt på Lind.

4. *Hvalløs*. På vejkanth ved grusgrav mellem Rud Kirke og *Hvalløs* er fundet (1969) den sjældne Seglblad.

5. *Voldum*. Herfra foreligger et fund (1981) af Hulrodet Lærkespore, der er sjælden i Jylland og da oftest forvil-det eller udplantet.

Kilder: 6, 128, 148, 173, 191, 236, 261, 342, 355, 677, 840, 962, 985.

13a/40 Søby

1. *Halling Skov*. Den 68 ha. store, parcelskov *Halling Skov* rummer både nåle- og løvskov med Bøg, Alm./Vinter- Eg og blandskov. I skovbundsvegetationen ind-går Stor Fladstjerne, Stor Konval, Alm. Bingelurt, Lund-Rapgræs, Kæmpe-Svingel, Løgkarse, Hvid Anemone, Hylster- Guldstjerne og Hvid Hestehov. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. *Estrup Birke*. Den 79 ha. store *Estrup Birke* (Claus-holm skovdistrikt) er overvejende nåleskov. Skoven står på noget bølget terræn af grusblandet ler. Mor er frem-herskende. Herfra kendes tillige Sødskærm.

3. *Skørring*. Fra kirkegården kendes Skvalderkål, Vild Kørvel, Vedbend, Liden Singrøn, Alm. Engelsød, Sne-bær, Hvas Randfrø, Dag-Pragtstjerne, Tårnurt, Navr, Stor Nælde, Rødknæ og Aften-Pragtstjerne. Kirke-gårdsdiget huser tillige flere arter af lichéner.

4. *Sibirien*. Om sammensætningen af den 16 ha. store skov *Sibirien* foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 2. Estrup Birke: + S III r
3. Skørring: + B III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Halling Skov: + S III 0
4. *Sibirien*: 0 S IV 0

5. *Fårup*. Her er fundet Strand-Svingel(o).

Kilder: 128, 174, 191, 657, 708, 962, 985, 995.

13a/41 Rosenholm Skov

1. *Rosenholm Skov*. Grænsen mellem TBU distrikt 13a og 22a går gennem *Rosenholm Skov*. Skovens østlige del, Gammel Dyrehave, ligger således i TBU 22a, men er medtaget i beskrivelsen her af praktiske årsager. Skoven udgøres overvejende af løvskov på udrænet bund. I skov- og busklag indgår Ask, Alm. Røn, Alm. Eg, Alm. Hyld, Ahorn, Dun-Birk, Slåen, Grå-Pil, Tørst, Rød-Ei, Solbær, Snebær, Alm. Berberis, Kvalkved og Hassel. I skovbundvegetationen optræder Stor Fladstjerne, Majblomst, Hvid Anemone, Krat-Viol, Skovstjerne, Skov-Galtetand, Nøgle-Skræppe, Glat Dueurt, Enblomstret Flitteraks, Gærde-Vikke, Krybende Læbeløs, Alm. Bjngelurt, Stinkende Storkenæb, Mose-Bunke, Skov-Burre, Skov-Jordbær, Skovsyre, Skovmærke, Stor Nælde, Skov-Salat, Fjærbregne, Skov-Star, Billebo-Klaseskærm, Vandrøllike, Alm. Mangeløv, Skov-Padderok, Eng-Rørhvene, Ørnebregne, Skov-Angelik, Korsknapp, Vild Kørvel, Krans-Konval, Glat Hullæbe, Skov-Kogleaks, Sødskærm, Langstillet Lærkespore, Lund-Rapgræs, Skov-Springklap, Sanikel og Tykakset Star.

Tyakset Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige fra seks andre lokaliteter *Gudenåen* (omr. 20/7), *Kasted/Geding Mose* (omr. 21/66), *Lisbjerg Skov* (omr. 21/48), *Skærbro Kær* (omr. 21/85), *Havkær Skov* (omr. 13b/7) og *Ahl Hage* (omr. 22a/38).

Lokalitetskode: 1. Rosenholm Skov: + S-Sv II r-s

Kilder: 896, 962, 976b.

13a/42 Hørning

1. *Årslev Krat, øst*. Øst for *Årslev* (omr. 13a/35) ligger på siden af Alling Ådal et mindre krat, om hvis sammensætning oplysninger ikke foreligger.

2. *Hørning*. På og ved diger i landsbyen kendes Alm. Hyld, Alm. Katost, Bjerg-Stenurt, Bidende Stenurt, Dansk Ingefær, Døvnælde, Erantis, Hvid Stenurt, Ensidig Klokke, Hundepersille, Krat-Viol, Marts-Viol, Rød Stenurt, Skvalderkål, Seksradet Stenurt, Svaleurt, Stor Nælde, Vild Kørvel og Vorterod.

Lokalitetskode: 2. Hørning: + B II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. *Årslev Krat, øst*: 0 S IV 0

Kilder: 573, 708.

13a/43 Øster Alling

1. *Øster Alling*. På og ved gærder i landsbyen optræder Alm. Hyld, Alm. Mangeløv, Akeleje, Alm. Guldstjerne, Bidende Stenurt, Døvnælde, Erantis, Alm. Engelsød, Ensidig Klokke, Hundepersille, Hylster-Guldstjerne, Krat-Viol, Håret Høgeurt, Himmelblå Skilla, Italiensk Skilla, Korsknapp, Matrem, Marts-Viol, Sæbeurt, Stikkelsbær, Skov-Forglemmigej, Skov-Galtetand, Skvalderkål, Svaleurt, Stor Nælde, Vedbend, Vedbend-Torskemund og Vintergæk.

Lokalitetskode: 1. Øster Alling: + B II r-s

Kilder: 708, 849, 896.

13a/44 Hvilsager

1. *Hvilsager Skov* er overvejende nåleskov med enkelte partier af løvskov med Bøg iblandet Alm./Vinter-Eg. Et enkelt parti rummer Bøgetræer med aldre op til 250 år. I skovbundsvegetationen indgår Hulsvøb, Alm. Hundegræs, Skov-Hundegræs, Skovmærke, Krat-Viol, Skov-Burre, Korsknapp, Alm. Kohvede, Krybende Læbeløs, Kæmpe-Svingel, Skov-Forglemmigej, Hvas Randfrø, Skov-Hullæbe, Alm. Engelsød, Enblomstret Flitteraks, Alm. Gyldenris, Majblomst, Liljekonval, Skov-Rørhvene og Hunde-Kvik. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Hvilsager Skov: + S II r-s

Kilde: 978, 985.

13a/45 Pindstrup

1. *Pindstrup Mose* rummede tidligere højmoser. Størstedelen af tørvelagene er nu afskrabede og er groet til med træer af Birk. Enkelte rester af mosen med fattigkær forekommer fortsat. Botaniske oplysninger om mosen foreligger ikke. Langs en vej optræder (1988) Sandkarse.

2. *Auning Smørmose*. Om mosens tilstand foreligger oplysninger ikke. I mosen optræder Dynd-Padderok, Lyse-Siv, Hulrodet Lærkespore, Liljekonval, Majblomst og Leverurt. Hulrodet Lærkespore er meget sjælden i Jylland og da ofte som forvildet eller udplantet. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Pindstrup Mose: 0 V IV 0
2. Auning Smørmose: + V III 0

3. *Skaføgård* Herfra foreligger et fund (1965) af Liden Guldstjerne.

Liden Guldstjerne sjælden i Århus amt. Inden for de seneste 30 år kendes planten i øvrigt kun fra *Skaføgård* (omr. 13a/45), *Kvottrup Skov* (omr. 21/45), *Gydøløkke*

(omr. 21/63), Hørslev Krat (omr. 21/67) og Ringelmose Skov (omr. 22a/14).

Kilder: 102, 142, 191, 341, 506, 834, 896, 985.

13a/46 Fjeld Skov

1. *Fjeld Skov*. Den 1089 ha. store, privatejede *Fjeld Skov* rummer nåleskov domineret af Rød-Gran tillige med en del løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg og lidt blandet skov. Jordbunden er ofte meget magert sand, men visse steder forekommer ler. Skoven ligger på højt, kuperet terræn. Om skovbundsvegetationen foreligger ingen nyere oplysninger.

Af svampefloret kan nævnes den sjældne Ræve-Poresvamp, Vinter-Stilkporesvamp, Tenstokket Rørhat, Plettet Flammehat, Mørkprykket Vokshat, Sortfiltet Netbladhat og Fastkødet Skørhat.

2. *Rosen* er en retableret, brunvandet skovsø med en veludviklet hængesæk langs bredden. Her optræder Smalbladet Kæruld, Mose-Bølle og Tue-Kæruld samt Løg-Bruskhat(o). Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

3. *Bøjstrup Skov*. Heri indgår en del gammel løvskov med Bøg, Alm. Eg og Vinter-Eg tillige med lidt Skov-Fyr og meget Sitka-Gran og Rød-Gran. I skovbundsvegetationen indgår Blåbær, Bølget Bunke, Håret Frytle, Alm. Kohvede, Majblomst, Stor Nælde, Skov-Salat, Skovstjerne, Skovsyre, Hedelyng, Lyng-Snerre og Tormentil. Af svampe kendes Skælstokket Rørhat(o), Afsmittende Topsvamp(o), Kølestokket Tragthat(o), Gulfnugget Slørhat(o), Ege-Mælkehat(o), Anis-Savhat(o), Nåle-Bruskhat(o) og *Psalliota semota*(o).

4. *Klemstrup Krat*. Heri indgår Askemose med en karakteristisk vegetation, der er usædvanlig for denne del af Djursland. Her optræder Akselblomstret Star, den sjældne, men lokalt hyppige Krans-Konval, Firblad, Sandkarse, Alm. Milturt, Småbladet Milturt, Nælde-Silke og Tykbladet Ærenpris. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

5. *Brunmose*. Ved *Viborg Gård* ligger de sidste rester af en tidligere udstrakt hedemose, *Brunmose*. Her forekommer lidt naturlig vegetation med Tue-Kæruld, Tue-Kogleaks og Smalbladet Kæruld. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

6. *Stadsborg Skov*. Den 243 ha. store *Stadsborg Skov* (Løvenholm skovdistrikt) er hovedsagelig yngre granplantninger. Der findes dog et større parti af relativt gammel Birkeskov på tørbund. Birkeskoven har i en årrække været beskyttet af skovdistriktet og rummer utvivlsomt interessante arter. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

7. *Stadsborg Mose* (incl. *Hjortemose*) rummer en mosaik af både kraftigt kulturpåvirkede og næsten helt uforstyrrede mosetyper. Her forekommer tillige en del uforurenedede småsøer og kær, der så vidt det vides er ekstremfattigkær. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Bevaring: Det er meget ønskeligt, at den enestående sø *Rosen* bevares i sin nuværende tilstand. Det er derfor ønskeligt, at søen ikke udsættes for udtørring eller afvanding, at de omgivende skove ikke udsættes for en samlet afdrift og gødsning.

Lokalitetskode: 2. *Rosen*: + V I s (kategori I på grund af I- biotop: Brunvandet sø med veludviklet hængesæk)

3. *Bøjstrup Skov*: + S III r

4. *Klemstrup Krat*: + Sv II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Fjeld Skov*: + S IV 0

5. *Brunmose*: + V II s

6. *Stadsborg Skov*: 0-+ S IV 0

7. *Stadsborg Mose*: 0-+ V IV 0

Kilder: 91, 110a, 128, 191, 250, 411, 439, 506, 507, 698, 836, 973, 995.

13a/47 Ryomgård

1. *Overdrev ved Koed*. Ved landsbyen ligger mod sydøst et tidligere græsset overdrev på skrænt under tilgroning og tilplantning med Skov-/Bjerg-Fyr, Havtorn og Rynket Rose. Her forekommer en artsrig overdrevsvegetation med Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Eng-Havre, Mark-Bynke, Kegle-Limurt, Læge-Oksetunge, Rank Forglemmegej, Hare-Kløver, Stribet Kløver, Alm.

Alm. Engelsød. Kjellerup Dal, Gjessø Skov. Peter Wind fot. 1986.

Markarve, Bakke-Nellike, Sølv-Potentil, Fladstrået Rapgræs, Slangehoved, Bakke-Svingel, Smalbladet Timian og Tårnurt.

I Fyrreskov ligger en østvendt, ugræsset, lysåben skrænt med overdrevsvegetation. Her dominerer Knoldet Mjødurt. Endvidere optræder her Knold-Ranunkel, Dunet Havre, Eng-Havre, Alm. Agermåne, Blåhat, Tårnurt, Bakke-Forglemmigej, Mark-Krageklo, Alm. Markarve, Rundbælg, Bakke-Nellike, Tjærenellike, Alm. Pimpinelle, Fladstrået Rapgræs, Gul Snerre, Bakke-Svingel, Dusk-Syre, Farve-Visse og Slangehoved.

2. *Overdrev ved Marie Magdalene*. Ved byen ligger flere, græssede overdrev, der delvis er tilplantet med Fyrretræer. Især det nordvestlige rummer en interessant, artsrig overdrevsvegetation med mange årlige planter. Her forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Nikkende Kobjælde, Lyng-Star, Blåmunke, Bølget Bunke, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Mark-Frytle, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Femhannet Høsetarm, Hare-Kløver, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Alm. Mælkeurt, Tjærenellike, Alm. Pimpinelle, Sølv-Potentil, Rødknæ, Sandskæg, Gul Snerre, Lyng-Snerre, Pippet Star, Bidende Stenurt, Fåre-Svingel, Tandbælg, Smalbladet Timian, Tormentil, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Farve-Visse, Djævelsbid, Flipkrave, Rundbælg, Læge-Oksetunge, Slangehoved, Vår-Ærenpris, Enårig Knavel, Brudurt og Fin Kløver.

3. *Vallum Sø*. Om forholdene i søen foreligger ingen

Slangehoved. Suserup, Sorø. Peter Wind fot. 1977.

nyere oplysninger. I 1940 optrådte i afløbet Hvid Åkande(o), Gul Åkande(o), Kredsbladet Vandranunkel(o) og Vandpest(o). Nyere botaniske oplysninger er ønskelige.

4. *Koed Skov*. Om sammensætningen af den 15 ha. store, privatejede *Koed Skov* foreligger oplysninger ikke.

Bevaring: Det er af stor botaniske betydning, at de fine overdrev øst for *Koed* og nordvest for *Marie Magdalene* bevares. Det er derfor ønskeligt, at skrænten friholdes for tilplantning og opvækst af selvsåede træer og buske, og at der iværksættes en let græsning.

Lokalitetskode: 1. overdrev ved *Koed*: + E II s
2. overdrev ved *Marie Magdalene*:
+ E II s

Foreløbig **lokalitetskode**, 3. *Vallum Sø*: + V III 0
4. *Koed Skov*: 0 S IV 0

5. *Vestsiden af Nimtofte Dal*. Herfra den foreligger fund (1969) af *Krans-Konval* og *Engblomme*.

6. *Ryomgård*. Herfra kendes *Rubus wessbergii* og Krybende *Ambrosie*(o) samt svampene *Rustroemia firma*(o) og *Sclerotinia tuberosa*(o).

Kilder: 54, 128, 343, 359, 412, 700, 702, 703, 962, 973

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 13b.

Grænsen for TBU distrikt 13b følger amtsgrænsen i Mariager Fjord mellem fjordens udmunding og et punkt vest for Katbjerg Odde, hvor den drejer mod syd mellem gårdene Cæcilieborg og Strandholt i henholdsvis Århus og Nordjyllands amt. Yderligere hører et mindre område på næsset omkring Hadsund syd til Nordjyllands amt, ligesom den vestligste del af TBU distrikt 13b vest for amtsgrænsen, der løber fra Katbjerg Odde mod syd gennem den østlige del af Glenstrup Sø til Fårupmark og mod vest gennem Fårbæk til Skals Å. Denne markerer grænsen mellem TBU distrikt 13b og 14. Mariager Fjord og Glenstrup Sø vil blive beskrevet i bindet om Nordjyllands amt, mens oplysninger om Randers Fjord henføres til omr. 13a/2.

13b/1 Katbjerg området

1. *Katbjerg Odde*. Nord for landsbyen *Katbjerg* ligger stærkt kuperet, afvekslende morænelandskab med slugter, der fører ned til Mariager Fjord, og med stejle skrænter ud mod fjorden. På disse skrænter ses flere steder terrasser, hvor der optræder væld. Jordbunden er overvejende leret med et stort indhold af kalk.

Området som helhed rummer agerland, småskov, permanente græsgange, overdrev og væld og på *Katbjerg Odde* lidt strandeng, strandoverdrev og væld. 123 ha. er fredet 1986 og en pleje af overdrevs- og kærområdet er iværksat i efteråret 1988.

Her forekommer en artsrig og varieret vegetation. På overdrevene vokser Hjertegræs, Lav Tidsel, Dunet Vejrbred tillige med Vår-Star, Stivhåret Borst, Skov-Gøgelilje, Guldblomme, Kattefod, Tyndakset Gøgeurt, Bakke-Gøgelilje, Eng-Havre, Dunet Havre, Alm. Mælkeurt, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Hulkravet Kodriver, Engelsk Visse, Hedelyng, Kommen, Alm. Pimpinelle, Blågrøn Løvefod, Glat Løvefod, Håret Løvefod, Gulgrøn Løvefod og Bredbægret Ensian.

På skrænterne optræder spredte buske af Alm. Ene og naturligt forekommende krat af Lugtløs Æble-Rose, Blød Filt-Rose, Hunde-Rose, Blågrøn Rose, Håret Blågrøn Rose, Kvalkved, Vild Æble, Fugle-Kirsebær, Slåen, Selje-Røn, Alm. Røn, *Rubus wahlbergii*, *Rubus plicatus*, *Rubus armeniacus*, Alm. Gedeblad og Vrietorn.

især i kærerne, af hvilke flere er ekstremrigkær, ses stor artsdiversitet. Her vokser Sump-Hullæbe, Bukkeblad, Engblomme, Vild Hør, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Leverurt, Blågrøn Star, Skede-Star, Kær-Tidsel, Sump-Kællingetand, Tormentil, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Trævekrone, Vibefedt tillige med Maj-Gøgeurt, Skov-Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Plettet Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Vinget Perikon, Liden Skjaller, Børste-Kogleaks, Fladtrykt Kogleaks, Tandet Sødgræs, Spæd Mælkeurt, Trindstænglet Star, Hår-Star, Top-Star, Stjerne-Star, Krognæb-Star, Tvebo Star, Loppe-Star, Tue-Star, Dværg-Star og Grøn Star, samt den sjældne Lyng-Vikke(x).

I de skovklædte partier optræder Blå Anemone, Hvid Anemone, Desmerurt, Lund-Padderok, Nyrebladet

Ranunkel, Vorterod, Aks-Rapunsel, Alm. Milturt, Storblomstret Kodriver, Kær-Høgeskæg, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Krybende Læbeløs, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Hvas Randfrø, Hulsøv, Skov-Galtetand, Alm. Guldstjerne, Enblomstret Flitteraks, Skovarve, Krat-Viol, Skov-Jordbær, Skovmærke og Skovsyre samt ved en dam Tæppegræs. I skov- og busklag indgår Bøg, Alm. Eg, Ask, Rød-El, Skov-Elm, Bævreasp, Hassel, Selje-Pil og Femhannet Pil. For området som helhed kendes 40 arter af Mælkebøtte, af hvilke flere er sjældne eller endog meget sjældne i Danmark. Her kan anføres *Taraxacum diversilobum*(x) og *Taraxacum edytomum*(x).

Bredbægret Ensian og Lyng-Vikke er meget sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes førstnævnte tillige kun fra *Sepstrup Sande* (omr. 20/36), mens den anden kun kendes fra *Gunderup* (omr. 13b/14).

Bevaring: Det er af største betydning, at de artsrige kær- og overdrevssamfund bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform, græsning, opretholdes eller måske intensiveres. Det er ønskeligt, at indplantning af indførte planter, f. eks. Rynket Rose og Bjerg-Fyr, undgås på skrænterne, ligesom det er af allerstørste vigtighed, at kærerne ikke drænes eller tilføres gødning.

Lokalitetskode: 1. Katbjerg Odde: ++ S-E-V-K I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og på grund af, at skrænter og kær rummer et antal af biotopstypiske arter > 20)

Om vegetationen på kæmpehøjene *Jordhøj* og *Ormhøj* foreligger oplysninger ikke.

Kilder: 43, 85, 284, 414, 467, 468, 857, 859, 863, 895, 928, 956, 962, 973, 984.

13b/2 Marsilleborg

1. *Mariager Vesterskov* ligger på stærkt kuperet terræn på skrænter og slugter på sydsiden af Mariager Fjord og består af frodig løvskov domineret af Bøg tillige med Alm. Eg, Rød-El, Ahorn, Fugle-Kirsebær. Jordbunden er kalkrig. Ud mod fjorden optræder skrænter, der skiftevis er dækket af træer og buske eller lysåbne. Stedvis træder væld frem.

Skovbundsvegetationen er artsrig og her indgår Rederod, Skov-Gøgeurt, Glat Hullæbe, Aks-Rapunsel, Skavgræs, Lund-Padderok, Glat Dueurt, Krat-Viol, Skovmærke, Skovarve, Knoldet Brunrod, Skov-Angelik, Kær-Høgeskæg, Gærde-Vikke, Stinkende Storkenæb, Lund-Rapgræs, Alm. Mangeløv, Hvid Anemone, Skov-Jordbær, Stor Fladstjerne, Majblomst, Løgekarse, Skovsyre, Skov-Galtetand, Sanikel og Skov-Forglemmevej

samt *Hieracium sagittatum*, *Hieracium pinnatifidum*, *Hieracium jutlandicum* og Alm. Høgeurt.

På skrænten og i vældene, der er under voldsom tilgroning, optræder Alm. Agermåne, Smalbladet Klokke, Vild Kørvel, Alm. Baldrian, Alm. Rapgræs, Kornet Stenbræk, Kødfarvet Gøgeurt, Plettet Gøgeurt og Maj- Gøgeurt. Herfra foreligger tillige gamle oplysninger (1907) om fund af Vild Hør(o), Alm. Ene(o), Revling(o), Skovstjerne(o), Hedelyng(o), Kambregne(o), Lav Tidsel(o), Storblomstret Kodriver(o), Bjerg-Mangeløv(o) og Tyttebær(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. Marsillesborg Skov og Frandsbjerg Skov. I de privatejede *Marsillesborg Skov* og *Frandsbjerg Skov* på ialt 58 ha. indgår løvskov af især Bøg og nåleskov. I skovbundsvegetationen indgår Storblomstret Kodriver. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskoder: 1. Mariager Vesterskov: + S-E-V II r-s
Foreløbig lokalitetskoder, 2. Marsillesborg Skov og Frandsbjerg Skov: + S III r

Kilder: 24, 128, 190, 537, 846, 847, 849, 854, 863, 973.

13b/3 Mariager By

1. Mariager Kirke. Omkring søen ved *Mariager Kirke* forekommer delvis græssede skrænter og opdyrket

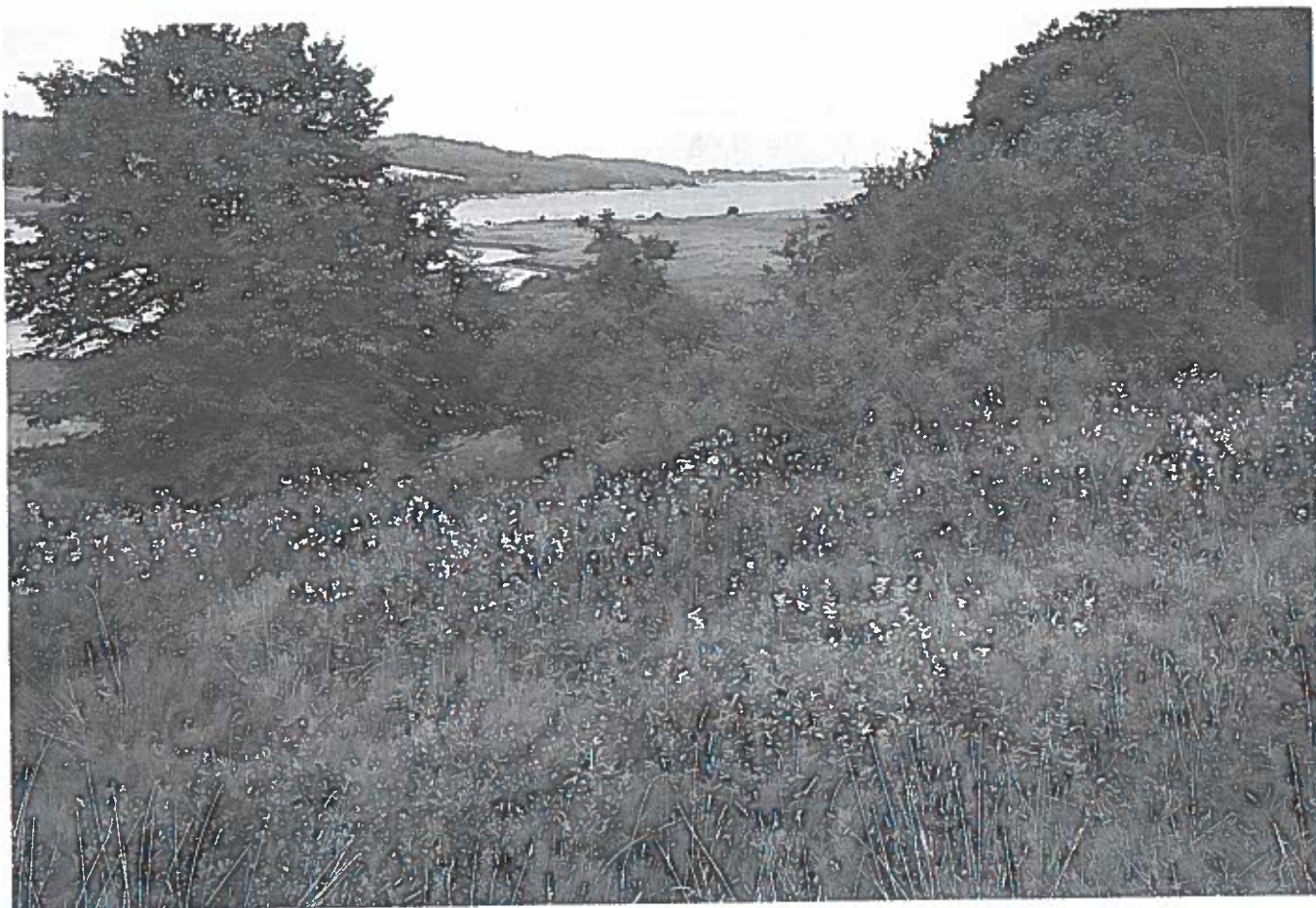
mark. Her optræder Vellugtende Gulaks, Alm. Rapgræs, Rød Svingel, Vår-Star, Knold-Ranunkel, Storblomstret Hønsetarm, Hunde-Viol, Sølv-Potentil, Flerfarvet Forglemmigej, Bakke-Forglemmigej, Rank Forglemmigej, Læge-Oksetunge, Mørk Kongelys og Håret Høgeurt. I og ved søen forekommer Kær-Star, Butbladet Vandaks, Vandpest, Bredbladet Dunhammer, Vand-Pileurt, Tandfri Vårsalat, Håret Løvefod og Blågrøn Løvefod.

2. Maren Finn's Dal. I dalen forekommer krat og overdrev på skrænter. Her optræder Alm. Engelsød, Lund-Padderok, Bølget Bunke, Lund-Rapgræs, Mark-Fryttele, Hassel, Bøg, Skov-Elm, Hvid Anemone, Knold-Ranunkel, Flipkrave, Ahorn, Navr, Spids-Løn, Krat-Viol, Kornet Stenbræk, Bidende Stenurt, Blåbær, Vedbend, Ask, Blåhat, Djævelsbid, Skov-Salat og Mark-Bynke.

3. Munkholm Skov syd for Mariager Kloster rummer skrænter og damme. I en skovsump optræder Tue-Star. Skoven er en god svampelokalitet med bl. a. Drue-Koralsvamp. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

4. Himmelkol. I den 27 ha., privatejede skov, *Himmelkol*, indgår både nåleskov af Alm. Ædelgran og løvskov af især Bøg tillige med blandskov af Ahorn, Ask, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Skov-Elm, Vorte-Birk, Selje-Pil, Grå-El og Hassel.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skovsyre, Krat-Viol, Enblomstret Flitteraks, Alm. Engelsød, Lund-Rapgræs, Alm. Bingelurt, Sanikel, Stor Nælde,

Katbjerg Odde. Peter Wind fot. 1987.

Alm. Mangeløv, Skovmærke, Desmerurt, Bjerg-Ærenpris, Stor Konval, Smalbladet Mangeløv, Vorterod, Håret Frytle, Miliegræs, Skov-Galtetand, Aks-Rapunsel, Hindbær, Stor Fladstjerne, Skov-Skræppe, Glat Dueurt, Alm. Gyldenris og *Rubus sciocharis*.

5. *Mariager Kloster*. På og ved diger og gærder, på plæner, i krat og i tilsvarende udyrkede eller ekstensivt drevne arealer ved klosteret forekommer en vegetation bestående af talrige, vildtvoksende eller forvildede arter. Her kan nævnes Glat Burre, Alm. Engelsød, Blå Anemone, Alm. Sct. Hansurt, Vintergæk, Svaleurt, Stor Nælde, Alm. Hjertespad, Skvalderkål, Døvnælde, Hunde-Viol, Perlehyacint, Hulsvøb, Prikbladet Perikon, Skov-Galtetand, Seksrødet Stenurt, Hundepersille, Vedbend-Torskemund, Kost-Fuglemælk, Hvid Anemone, Himmelblå Skilla, Erantis, Marts-Viol, Vellugtende Aftenstjerne, Rød Stenurt, Dunet Vejbred, Mørk Kongelys, Alm. Mangeløv, Ensidig Klokke, Alm. Pimpinelle, Løgkarse, Sød Astragal, Japan-Pileurt, Dorthealilje, Enbo Galdebær, Humle og Glat Burre.

Lokalitetskode: 1. overdrev og sø, Mariager Kirke: + E-V III r-s
2. Maren Finn's Dal: + S-E III r-s
3. Munkholm Skov: + S III r
4. Himmelkol: + S III r
5. Mariager Kloster: + S-Sk-B II r-s

6. *Mariager By*. I byen er fundet Ru Kulsukker, Nædliggende Surkløver og Dunet Gedeblad ligesom her foreligger gamle oplysninger om fund af Cypress- Ulvefod(o) (1902), Lådden Løvefod(o) (1910), Småfrugtet Vandstjerne(o) (1942), Smalbladet Kællingetand (øst for havnen, 1946) og Orientalisk Gedeskæg.

7. *Færgehage*. Her er fundet Salomons Lysestage (1980).

Kilder: 128, 159, 173, 236, 341, 343, 347, 349, 463, 849, 856, 708, 861, 862, 863.

13b/4 Fladbjerg

1. *Fladbjerg*. Ved *Fladbjerg* ligger flere kalkbrud, der ikke længere anvendes, bl. a. *Mariager Kridtbrud*, og er derfor under tilgroning. På de kalkrige skrænter kan under et nævnes Smalbladet Klokke, Hvid Okseøj, Slangehoved, Dunet Vejbred, Eng-Havre, Hjertegræs, Vingefrøet Bibernelle, Rundbælg, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Vild Hør, Bakketidsel, Alm. Høgeurt, Rød Kornel, Eng-Brandbæger, Alm. Brunelle, Vild Gulerod, Alm. Knopurt, Hulkravet Kodriver, Alm. Kællingetand, Blågrøn Star, Blåhat, Alm. Pimpinelle, Fladstrået Rapgræs, Stivhåret Kalkkarse (talrig), Liden Snerre, Stor Knopurt, Skov-Jordbær, Farve-Gåseurt, Liden Snerre, Bidende Stenurt, Korbær, Tandfri Vårsalat, Hunde-Viol sammen med mosserne *Campyllum chrysophyllum*, *Barbula fallax*, *Camptothecium lutescens*, *Ctenidium molluscum*, *Anomodon viticulosus*, *Streblotrichum convolutum* og den meget sjældne *Entodon concinnus(x)*. Fra området foreligger tillige ældre angivelser (1942) af Strand-Limurt(o) og Alm. Soløje(o).

2. *Hov Skov*. Sammensætningen af den 86 ha. store, privatejede *Hov Skov* er meget blandet. I skoven indgår bevoksninger med nåletræer og løvskov af især ældre Bøg.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skovsyre, Skov-Jordbær, Stinkende Storkenæb, Glat Dueurt, Skov/Krat-Viol, Gederams, Majblomst, Skov-Angelik, Håret Frytle, Stor Fladstjerne, Blåbær, Vild Gedeblad, Hedelyng, Lyng-Snerre, Ensidig Vintergrøn og Liden Vintergrøn. Fra nåleskov foreligger oplysninger om fund(1942) af Enblomstret Vintergrøn(o).

Skovens nord- og vestvendte bryn ligger på skråninger af vekslende stejlehed. Disse skråninger er overvejende lysåbne med en artsrig overdrevsvegetation. Her kan nævnes Nikkende Kobjælde, Alm. Ene, Eng-Havre, Hjertegræs, Lav Tidsel, Alm. Soløje, Alm. Brunelle, Rundbælg, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Stor Knopurt, Hulkravet Kodriver, Mark-Krageklo, Blåhat, Blåmunke, Vellugtende Gulaks, Nikkende Kobjælde, Bakke-Soløje og Prikbladet Perikon. Her foreligger tillige ældre oplysninger om fund (1946) af Opret Kobjælde(o). Kobjælde(o).

3. *Marenmølle*. Her forekommer dels vandløb, *Marenmølle Bæk*, dels strandoverdrev. Herfra kendes Alm. Syre, den nordlige Dynd-Skræppe, Vand-Skræppe og deres indbyrdes krydsning *Rumex xmaximum* samt i bækken Vandkrans og Eng-Forglemmigej (i submers form). Herfra er tillige kendt Stivtoppet Rørhvene, Ru Kulsukker og Glat Rottehale(o).

På strandoverdrev optræder Dunet Vejbred, Hjertegræs, Lav Tidsel, Knoldet Mjødurt, Alm. Brunelle, Alm. Pimpinelle, Blåhat, Engelskræs, Alm. Kamgræs, Tandbælg, Vild Hør og Blågrøn Star. Yderligere oplysninger om især vådområderne omkring *Marenmølle* er meget ønskelige, da der i følge litteraturen er foretaget vandstandssænkning.

4. *Overdrev ved Hou*. Omkring *Marenmølle Bæk* øst for landsbyen *Hou* ligger syd til sydvest eksponerede skrænter, der enten er ugræssede eller stærkt græssede. Her forekommer en interessant overdrevsvegetation domineret af græsser og halvgræsser. Her forekommer Alm. Ene, Tandbælg, Alm. Kamgræs, Bølget Bunke, Fåre-Svingel, Sand-Star, Bakke-Knavele, Bakke-Nellike, Krat-Viol, Blågrøn Rose, Håret Blågrøn Rose, Glat Hunde-Rose, Vellugtende Gulaks, Knold-Rottehale, Tidlig Dværgbunke, Rød Svingel, Alm. Rapgræs, Pille-Star, Rødknæ, Dusk-Syre, Alm. Firling, Tjærenelike, Nikkende Kobjælde og Hunde-Viol.

Entodon concinnus(x) blev påvist ved *Fladbjerg* for første gang i Danmark i 1968. Det er siden samme år påvist i kalkgravene ved *Dania* (omr. 13b/5). Planten kendes ikke fra andre lokaliteter i Århus amt.

Lokalitetskode: 1. Fladbjerg Strand: + K-E II r-s
2. Hov Skov: ++ S-E II r-s
3. Marenmølle: + K-E-V II r-s
4. overdrev ved Hou: + E II r-s

5. *Pedersminde*. Herfra kendes Smalbladet Klokke, *Mentha spicata x suaveolens(o)* og den meget sjældne *Hieracium orbicans(ox)*, der blev fundet her første gang i 1922.

6. *Jomfruebakken*. På vejkant nær *Jomfruebakken* er i 1975 fundet den meget sjældne, adventive Hjerterbladet Pengeurt(o).

Kilder: 67, 128, 182, 198, 336, 425, 439, 458, 573, 657, 662, 663, 685, 708, 732b, 751, 754, 823, 849, 858, 860, 863, 984.

13b/5 Assens

1. *Dania*. Her har gravning af kridt til industrielt brug foregået gennem omkring hundrede år. Herved er skabt nøgne afskrabningsflader, kalkdynger og -skrænter, der er kolonisationsgrundlag for planter. Her optræder en interessant og enestående pionervegetation med flere meget sjældne eller nyindvandrede planter. Her tiltrækker orchidéerne sig specielt opmærksomhed på grund af deres artsantal og deres rigelighed. Indvandringen af orchidéer er tilsyneladende foregået inden for de seneste tyve år. Før 1967 foreligger ikke indsamlinger eller angivelser om fund i litteraturen fra *Dania*. I gravene er fundet omkring 150 forskellige planter og mosser. Af blomsterplanter nævnes den rødlistede Ridder-Gøgeurt(x), Purpur-Gøgeurt(x), Sump-Hullæbe(x), Glat Hullæbe(x), den indslæbte, men her fuldt naturaliserede Sortehavs-Kål(x), Bakke-Fnokurt (x), Bredbærgret Ensian(ox), tillige med Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Skov-Gøgeurt, Tyndakset Gøgeurt, Bakke-Gøgeliije, Plettet Gøgeurt, flere krydsninger mellem arter inden for slægten Gøgeurt (*Dactylorhiza*), Håret Viol, Bitter Mælkeurt, Farve-Reseda, Gul Reseda(o), Stivhåret Kalkkarse, Blodstillende Bibernelle og adventiven Gaffel-Høgeurt.

Flere af bladmosserne er karakterarter på kalk. Her kan nævnes *Campyllum chrysophyllum*, *Barbula fallax*, *Campothecium lutescens*, *Ctenidium molluscum*, *Anomodon viticulosus*, *Streblotrichum convolutum*, *Thuidium philibertii*, *Abietinella abietina*, *Cirriphyllum piliferum*, *Aloina rigida*, *Brachythecium glareosum* og de meget sjældne *Entodon concinnus(x)* og *Barbula acuta(x)*. De to sidstnævnte bladmosser blev påvist her for første gang i Danmark i henholdsvis 1968 og 1977. *Entodon concinnus* er siden samme år påvist i *Mariager Kridtbrud* (omr. 13b/4).

2. *Hede ved Assens*. Syd for byen ligger et mindre stykke frodig, ugræsset hede på kuperet terræn under tilgroning med græsser og træer. Vegetationen består af artsrig græshede og dværgbuskhede. Her forekommer Bakke-Gøgeliije, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Gyvel, Guld-blomme, Hedelyng, Håret Visse, Lav Skorsoner, Kattefod, Lyng- Snerre, Smalbladet Høgeurt, Tormentil og Tyttebær.

Ridder-Gøgeurt optræder her i meget få individer på sit hidtil eneste kendte voksested i Danmark og blev fundet her første gang i 1981. Purpur-Gøgeurt er meget sjælden i Århus amt og kendes i øvrigt kun fra tre andre lokaliteter *Anholt* (omr. 12/5), *Søften Dal* (omr. 21/40) og *Gjerrild Nordstrand* (omr. 22b/5).

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at de artsrige pionersamfund i *Dania* bevares. Fra

bl. a. Dansk Botanisk Forenings side er foreslået fredning for dele af kalkgravene. Det er særdeles uheldigt, at *Dania* i regionplanen er udlagt til lokaliseringssted for særligt forurenende virksomheder i Århus amt. Det er under alle omstændigheder ønskeligt, at de lysåbne betingelser opretholdes, at opvækst af vedplanter forhindres gennem pleje, at grenaffald ikke afbrændes i de meget sårbare dele af gravene, at opgravning af især orchidéer forhindres og at enhver form for uvedkommende færdsel i gravene undgås. Adgang til området er ikke tilladt uden ejernes tilladelse!

Det er af interesse, at den artsrige hede syd for *Assens* bevares. Det er derfor ønskeligt, at der på området indføres pleje i form af græsning og rydning af uønsket opvækst af træer, ligesom det er vigtigt, at gødskning undgås.

Lokalitetskode: 1. *Dania*: +++ B I ms (kategori I på grund af tilstedeværelsen af flere rødlistearter og meget sjældne mosser)
2. hede ved Assens: + H II s

Kilder: 20a, 51, 67, 96, 127, 158, 182, 198, 202, 212, 278b, 301, 341, 348, 387, 407, 414, 425, 657, 662, 663, 707, 711, 732b, 750, 849, 956, 962, 973, 991.

13b/6 Falslev og Norup

1. *Falslev Mark*. På strækningen mellem *Refsbæk Gård* og *Åmølle* og igen mellem *Åmølle* og *Kongsdal Huse* forekommer en blanding af strandeng (ca. 4 ha.) og strandrørsump (ca. 3 ha.) samt kystskrænt med græsset overdrev, hvor tilgroning er ringe.

Strandrørsumpene ved *Falslev Mark* domineres af Tagrør tillige med Strand-Kogleaks. På de smalle strandenge indenfor strandrørsumpen optræder Strand-Annelgræs, Læge/Dansk Kokleare, Harril, Jordbær-Kløver og Rød Svingel. Herfra er tillige kendt Tæppegræs(o), Vebend-Vandranunkel(o), Vand-arve(o) og Kalmus(o).

På strandoverdrevene ved *Falslev Mark* optræder artsrig og karakteristisk vegetation med Knold-Fanunkel, Dunet Vejbred, Hjertergræs, Lav Tidsel, Eng-Brandbæger, Alm. Kamgræs, Katteskæg, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Alm. Mark-arve, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre og Bidende Stenurt. Herfra er tillige kendt Kransbørste(o).

I væld nedenfor skrænten forekommer overgangsrigkær med Djævelsbid, Alm. Skjolddrager, Dynd-Padderok, Eng- Kabbeleje, Glanskapslet Siv, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Skov-Angelik, Sump-Kællingetand, Sump-Snerre, Sværtevæld, Top-Star, Trævlekrone, Alm. Sumpstrå, Fladtrykt Kogleaks, Gifftyde, Kalmus og Nikkende Brøndsel tillige med Maj-Gøgeurt(o) og Kødfarvet Gøgeurt(o).

2. *Åmølle*. Den nu nedlagte jernbane fra Hadsund til Randers drejede ved *Åmølle* bort fra kysten og ind i dalen omkring *Kastbjerg Å* (se tillige omr. 13b/19 & 13b/20). Banestrækningen mellem *Åmølle* og *Havndal* (omr. 13b/10) blev købt af det offentlige (adm. Füssingø stats-skovdistrikt) og er udlagt til cykelsti. Dalen rummer skrænter med overdrevsvegetation domineret af høje

græsser, skræntskove og enge tillige med dyrkede marker. Jordbunden i skrænterne består af skrivekridt overlejret af smeltevandssand og øverst moræneler.

Baneterrænet omkring *Åmølle* er kendt som voksested for flere sjældnere planter, der er indslæbt som følge af banedriften, eller er indført med græsfrø, der ved banens anlæggelse udsåedes på skrænterne.

Her er kendt Fransk Høgeskæg, Jordkastanie, Dusk-Hyacint, Blodstillende Bibernelle, Vingefrøet Bibernelle, Esparsette, Tårnurt, Stivhåret Kalkkarse, Gråodder, Ager-Gåseurt, Farve-Gåseurt, Akeleje, Kløvplade, Gold Hejre, Opret Hejre, Tag-Hejre, Liden Torskemund, Smalbladet Snerre, Kløftet Storkenæb, Ager- Stenfrø, Løgrodet Rapgræs, Nat-Limurt, Småkronet Gedeskæg, Eng-Gedeskæg, Orientalisk Gedeskæg, Sæbeurt, Mangblomstret Hejre(o) (senest set 1976), Sortehavs-Kål(o) (senest set 1950) og Ager-Hejre(o) (senest set 1972). Hos Andersen (1932) er tillige omtalt Glat Vikke(o), Vår-Ærenpris(o), Ager-Ranunkel(o), Bidende Ranunkel (ssp. *friesianus*)(o), Bakke-Stilkaks(o) og Guldhavre(o).

Skrænterne rummer på begge sider af åen artsrig overdrevsvegetation. Her forekommer Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Dunet Havre, Vår-Star, Forskelligfarvet Forglemmigej, Bakke-Forglemmigej, Dunet Vejbred, Skov-Løg, Vild Løg, Tandfri Vårsalat, Hedelyng, Hulkravet Kodriver, Storblomstret Kodriver, Storblomstret Hønsetarm, Smuk Perikon, Farve-Visse(o), Alm. Pimpinellet og Bakketidse. Her foreligger tillige oplysninger om fund af Mark-Tusindgylden(o) (senest set 1971), Kransbørste(o) (senest set 1971), Bakke- Nellike(o) (senest set 1971), mens Andersen (1932) tillige omtaler Soløje(o), Kambregne(o), Engelsk Visse(o), Håret Visse(o), Alm. Ene(o), Guldblomme(o), Lyng-Star(o), Kattefod(o), Tjærenellike(o), Gul Evighedsblomst(o), Ager-Museurt(o), Brudurt(o), Knold- Fladbælg(o), Plettet Gøgeurt(o), Revling(o) og Tyttebær(o). Herfra kendes de kalkbundne bladmosser *Camptothecium lutescens*(o) og *Thuidium philibertii*(o).

Skræntskovene består overvejende af Bøg tillige med på fugtigere steder Ask. Skovbundsvegetationen er frodig og rummer Nælde-Klokke, Rød Kornel, Aks-Rapunsel, Alm. Guldstjerne, Gærde-Vikke, Stor Frytle, Storblomstret Kodriver, Sanikel, Desmerurt, Blå Anemone, Hvid Anemone, Skov-Viol, Krat-Viol, Nyrebladet Ranunkel, Vedbend, Skovmærke, Liden Lærkespore, Firblad, Alm. Milturt og Sort Fladbælg(x). Andersen (1932) omtaler tillige Liden Steffensurt(o) og Dværg-Perikon(o) mens Sørensen (1942) anfører Bjerg-Perikon(o). Engene rummer overgangsrigkær med en artsrig vegetation. Her forekommer Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Langbladet Ranunkel, Alm. Star, Kær-Star, Nikkende Star, Trindstænglet Star, Frøbid, Giftyde, Bredbladet Mærke, Kattehale, Stivtoppet Rørhvene og Bukkeblad. Her er tillige kendt Engblomme(o), Tue- Star(o), Eng-Hejre(o), Vinget Perikon(o) og Eng- Troidurt(o) (Andersen 1932) samt Kalmus(o), Krans- Tusindblad(o), Spæd Pindsvineknop(o), Hestehale(o) og Storlæbet Blærerod(o) (Sørensen 1942).

I strandsumpe ved *Åmølle* er fundet Liden Tusindgylden(o), Kær-Fnokurt(o), Vandarve(o), Kvan(o), Tykbladet Fladstjerne(o) og Smalbladet Kællingetand(o).

3. *Norup*. Engene omkring *Kastbjerg Å* (se også omr. 13b/19 & 13b/20) vest for *Norup* er afvandede og græssede både nord og syd for *Norup-Falslev* landevej. Fra

lokaliteten foreligger en ældre angivelse af *Sump- Hulbæbe*(o).

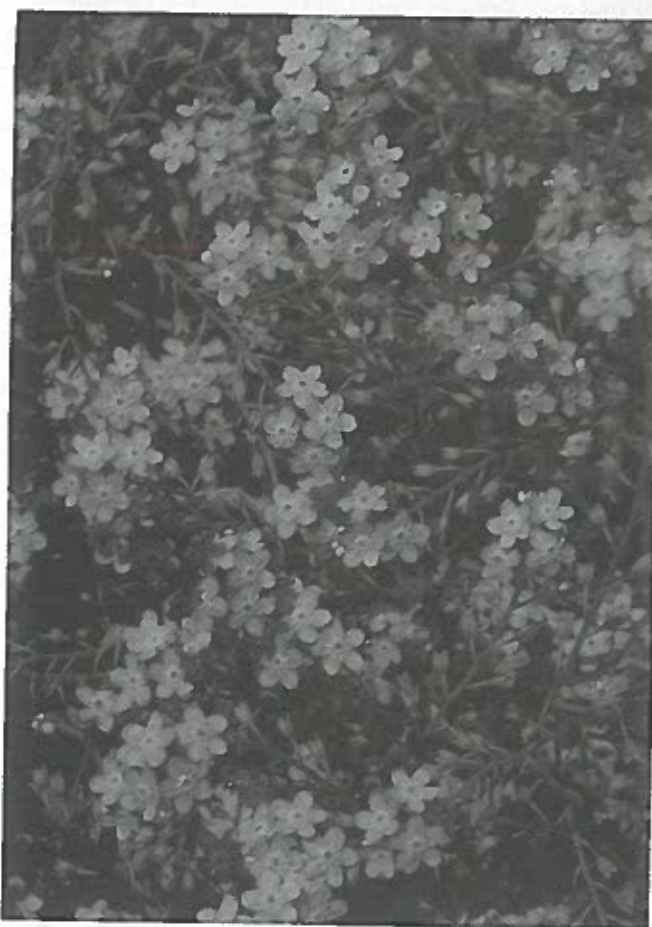
4. *Refsbæk Gård*. Fra kalkskrænt ved gården kendes flere kalkbundne mosser *Aloina rigida*, *Barbula rigidula*, *Barbula unguiculata* og *Camptothecium lutescens*. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Sort Fladbælg er meget sjælden i Århus amt og kendes inden for de seneste tredive år i øvrigt kun fra *Havkær Skov* (omr. 13b/7) og *Vosnæs Pynt* (omr. 22a/8).

Lokalitetskode: 1. Falslev Mark: + K-E II r
2. Åmølle: +++ E-S-V-B II r-s
Foreløbig lokalitetskode, 3. Norup: 0-+ E-V IV 0
4. Refsbæk Gård: + E III 0

5. *Falslev*. I landsbyen er fundet (1950) *Crepis virens*(o) (kurvblomstfamilien), Kløvplade(o), Bidende Stenurt(o), Blodstillende Bibernelle(o), Vår- Ærenpris(o), Knoldet Mjødurt(o), Alm. Hjertespad(o), Alm. Katost(o), Rundbladet Katost(o), Aftenstjerne(o), Mørk Kongelys(o), Toårig Natlys(o), Vindaks(o) og Gold Hejre(o).

Kilder: 20c, 67, 85, 143, 150, 173, 182, 227, 235, 340, 343, 351, 355, 407, 425, 492, 662, 689, 708, 732b, 766, 801, 848, 849, 855, 863, 956, 962, 973, 984, 995.

Eng-Forglemmigej. Lille Rørbæk. Peter Wind fot. 1983.

1. *Heder ved Ajstrup og Lystrup*. Omkring landsbyerne ligger flere hedestykker, der indgår i amtets hederegistrering (1982). Disse stykker ligger alle på kuperet terræn og omgives af plantager eller dyrkede marker. Ingen af stykkerne anvendes til græsning, men flere har indtil for ganske nylig været græsset. Vegetationen består overvejende af græshede eller dværgbuskhede. Et enkelt sted forekommer lichénhede. På de fleste stykker er Hedelyng på retur som følge af manglende muligheder for selvforyngelse. Samtidig er tilgroning med græsser og Revling eller selvsåede buske og træer af arter af Pil og Birk de fleste steder kraftig.

Af den artsrige vegetation kan nævnes Alm. Gyldenris, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Gyvel, Lyng-Snerre, Tandbælg, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Tormentil, Gul Snerre, Krat-Fladbælg, Skovstjerne, Alm. Kohvede, Blåbær, Klokkelyng, Lav Skorsoner, Tyttebær, Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Hjertegræs, Nikkende Kobjælde, Opret Kobjælde, Blåhat, Mark-Bynke, Gul Evighedsblomst, Liden Snerre, Alm. Mælkeurt, Alm. Tjærenelike, Rødknæ, Sandskæg, Alm. Engelsød, Stinkende Krageklo, Smuk Perikon, Blåmunke og Rundbælg. På fugtigere bund forekommer overgangsrigkær med Maj-Gøgeurt (rigelig), Plettet Gøgeurt (rigelig), Engblomme, Sump-Kællingetand, Eng-Troldurt, Mose-Troldurt, Vibefedt, Krognæb-Star og Ægbladet Flig-læbe.

Fra eng ved *Ajstrup* foreligger et ældre belæg (1941) af den i Århus amt sjældne Tykakset Star. Denne lokalitet er muligvis identisk med *Havkær Skov* (se nedenfor). Yderligere botaniske oplysninger om overgangsrigkærene er ønskelige.

2. *Ajstrup Krat*. Mellem *Havkær Skov* (se nedenfor) og amtsgrænsen samt nord og nordvest for denne ligger på litorinaskrænten og på det marine forland flere lunde. Disse omtales som *Ajstrup Krat*. På GI's kortblad 1316 III SØ Havndal anvendes betegnelsen kun for den del, der ligger nord og nordvest for amtsgrænsen ved gården Lindskov. Som følge af opvækst af selvsåede buske og træer sløres grænserne mellem disse lunde, og vegetationen fremstår derfor som et homogent hele. Beskrivelserne i litteraturen af *Ajstrup Krat* tager derfor ikke hensyn til den administrative grænse mellem amterne. Oplysningerne om *Ajstrup Krat* er som en følge heraf samlet her.

Flere lunde har været stævnet eller anvendt til græsning. Vegetationen består overvejende af løvskov. Dette kan være rene bestande af Rød-El med underskov af Alm. Hæg, skov af Ask eller af Alm./Vinter-Eg iblandet Skov-Elm, Bøg og Småbladet Lind og ofte med en artsrig underskov med buske og opvækst af Hassel, Alm. Røn, Ask, Bævreasp, Vild Æble, Alm. Hvidtjørn, Grå-Pil, Femhannet Pil, Dun/Vorte-Birk, Alm./Vinter-Eg og Benved tillige med Vedbend og Alm. Gedeblad.

I urtevegetationen i *Ajstrup Krat* som helhed optræder Blå Anemone, Dunet Steffensurt, Alm. Mjødurt, Eng-Kabbeleje, Sværtevæld, Vand-Mynte, Trævlekrone, Kær-Tidsel, Alm. Brunelle, Maj-Gøgeurt, Nælde-Klokke, Skov-Kohvede, Skov-Rørhvene, Rød Kornel, Tyndakset Gøgeurt, Skælrod, Forskelligblomstret Viol(x) samt bladmosserne *Leucodon sciuroides*, *Neckera complanata* og *Orthotrichum lyellii* og svamen *Li-*

cea variabilis. På fugtigere steder forekommer Engblomme, Alm. Mjødurt, Alm. Fredløs, Hjortetrøst, Kær-Star, Gul Iris, Kær-Høgeskæg, Vandkarse og Festgræs.

Et ca. 6,5 ha. stort areal, *Ajstrup Strandenge*, er ejet af det offentlige og administreres af Fussingø statsskovdistrikt. Her forekommer en artsrig stævningskov på hævet havbund og gammel skræntskov og krat på litorinaskrænten. Hele arealet græsses og grænserne mellem skov/krat og eng/overdrev er flydende. Skovlaget består af især ældre træer af Bøg (80-150 år) og af stævnede træer af Rød-El (ca. 40 år) iblandet buske og opvækst af Hassel.

3. *Havkær Skov*. Den 32 ha. store *Havkær Skov* (Trudsholm skovdistrikt) ligger på det flade, marine forland neden for litorinaskrænten mod *Ajstrup Bugt* (omr. 13b/8). Skoven er næsten ren løvskov og skovlaget domineres af Ask. Træerne har en alder på omkring 110 år. Her forekommer tillige en del Bøg og Skov-Elm med aldre op til 80 år. Især i skovbryn mod bugten optræder mange store træer af Alm./Vinter-Eg med en alder på omkring 200 år. Buskvegetationen er flere steder tæt som følge af de lysåbne forhold i skovlaget og består af Hassel, Hæg, Kvalkved og Benved, samt opvækst af Ask. I dele af skoven bærer træerne spor af tidligere stævnning.

Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Storblomstret Kodriver, Tyndakset Gøgeurt, Hylster-Guldstjerne, Skov-Skræppe, Skov-Star, Skov-Stilkaks, Bjerg-Ærenpris, Kær-Høgeskæg, Lådden Perikon(x), Vår-Fladbælg(x), Blå Anemone, Kransbørste, Sanikel, Spring-Balsamin, Kæmpe-Svingel, Skælrod og Rød Kornel, samt den sjældne lichén *Hypogymnia farinacea*.

4. *Enge ved Havkær Skov*. Omkring skoven ligger udstrakte ferske eller salte enge, hvor græsning er ophørt. Engene øst for skoven rummer overgangsrigkær med en interessant, artsrig vegetation. Her forekommer Kær-Tidsel, Sump-Kællingetand, Engblomme, Skov-Angelik, Trævlekrone, Alm. Baldrian, Eng-Svingel, Pile-Alant(x), Seline, Eng-Kabbeleje, Alm. Sumpstrå, Blågrøn Kogleaks, Kær-Fladbælg(x), Blåtop, Kær-Snerre, Gul Fladbælg, Alm. Rapgræs, Rørgæs, Liden Skjaller, Kål-Tidsel, Tykakset Star, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Vand-Brandbæger og Gulgrøn Løvefod. Nærmere kysten glider de ferske enge over i mere saltprægede og flere karakteristiske strandengsplanter som Rødbrun Kogleaks, Smalbladet Kællingetand og Jordbær-Kløver optræder tillige med Vadegræs, der er indplantet og under spredning.

Lådden Perikon, Vår-Fladbælg, Kær-Fladbælg, Pile-Alant og Tykakset Star er alle sjældne til meget sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planterne kendt fra henholdsvis 3, 2, 3, 1 og 4 andre lokaliteter i amtet. Lådden Perikon optræder her på sit hidtil nordligst, kendte voksested i Danmark.

Forskelligblomstret Viol er meget sjældent i Danmark. I Århus amt kendes i øvrigt kun to andre lokaliteter, hvor planten er fundet inden for de seneste tredive år *Haslund Skov* (omr. 13a/32) og *Skåde Skov* (omr. 21/76).

Lokalitetskode: 1. heder omkring Ajstrup og Lystrup:
++ H II s
2. Ajstrup Krat: + S-Sv-El r-s (kategori I)

på grund af antallet af biotopstypiske arter >20 og forekomst af flere i Århus amt meget sjældne arter og på grund af forekomst af den meget sjældne Forskelligblomstret Viol)

3. Havkær Skov: ++ S-Sv II r

4. enge ved Havkær Skov: ++ E-K I r-s (kategori I på grund af antallet af biotopstypiske arter >20 og forekomst af flere i Århus amt meget sjældne arter)

Kilder: 6, 46, 128, 150, 317, 413, 475, 479, 492, 493, 573, 657, 770, 849, 850, 961, 962, 973, 991, 995.

13b/8 Ajstrup Bugt og Ajstrup Enge

1. *Ajstrup Enge*. Engarealerne omkring *Ajstrup Bugt* er hovedsageligt afvandede. Førhen har de været anvendt til græsning og høslet, men denne ekstensive driftsform er ophørt og mange parceller ligger ubenyttet hen. Langs kysten forekommer smalle strandenge og strandrørsumpe.

Her forekommer Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs, Kveller, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Strand-Malurt, Strandgåsefod, Harril, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Rød Svingel, Strand-Mælde, Jordbær-Kløver, Kryb-Hvene, Sandkryb, Strand-Trehage, Kær-Trehage og Gåse-Potentil tillige med Tagrør og Strand-Kogleaks samt Vadegræs, der er indplantet og under spredning.

Et enkelt sted forekommer ugræsset ekstremrigkær. Her optræder Butblomstret Siv, Alm. Brunelle, Alm. Mjødurt, Alm. Syre, Blågrøn Star, Blåtop, Djævelsbid, Engblomme, Maj/Kødfarvet Gøgeurt, Hjertegræs, Kragefod, Krognæb-Star, Kær-Trehage, Kål-Tidsel, Leverurt, Skov-Angelik, Smalbladet Mærke, Smalbladet Kæruld, Sump-Kællingetand, Sump-Snerre, Tormentil, Trævlekrone og Seline.

Fra området foreligger belæg (1967) af den sjældne Søpryd.

Lokalitetskode: 1. Ajstrup Enge: + K-V I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Kilder: 85, 110a, 145, 462, 491, 492, 962, 955.

13b/9 Nørrekær og Treskelbakke Holm

1. *Nørrekær*. Hovedparten af *Nørrekær* er afvandet og beskyttes mod Mariager Fjord af et dige. Uden for diget findes smalle strandrørsumpe domineret af Tagrør, Harril, Rød Svingel, Smalbladet Kællingetand, Alm. Kvik og Tæt blomstret Hindebæger og strandenge domineret af Strand-Annelgræs, Udspærret Annelgræs og Kveller.

2. *Treskelbakke Holm* med omkringliggende øer i Mariager Fjord består af et system af lave, græsbevoksede småøer, der er marine dannelser. En mindre del har været anvendt til græsning. Området er udlagt til vildt-reservat. Vegetationen er domineret af salttolerante planter. Her

forekommer Vadegræs (indplantet og optræder nu som dominant), Spyd-Mælde, Strand-Annelgræs, Kødet Hindeknæ, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Strand-Asters, Rød Svingel, Læge-Kokleare, Tæt blomstret Hindebæger, Stilket Kilebæger og Strand-Malurt.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de typiske pionersamfund på Treskelbakke Holm og omliggende øer bevares, da mange af disse planter har deres naturlige voksested her. Det er derfor ønskeligt, at græsning genindføres på de højere dele. Et forslag til plejeplan og beskyttelse er fremsat af Løjtnant og Wessberg (1983), der tillige opstiller en fyldig floraliste.

Lokalitetskode: 1. Nørrekær: + K II r

2. Treskelbakke Holm: + K I r-s (kategori I på grund af I-biotop: store, naturligt forekommende pionersamfund)

Kilder: 355, 492, 708, 713, 833, 962,

13b/10 Udbyneder og Overgård

1. *Overgård Skov*. Den 207 ha. store *Overgård Skov* (Overgård skovdistrikt) er overvejende løvskov. I skovens kystnære dele og i slugter optræder tillige Askesump. Omkring godset *Overgård* forekommer ældre, forhugget skov af Bøg. Oplysninger om sammensætningen foreligger i øvrigt ikke.

I skovbunden indgår frodig bregnevegetation med arter af Mangeløv og Fjærbregne tillige med Rams-Løg, Skov-rørhvene, Skov-Kohvede, Nikkende Flitteraks, Storbloomstret Kodriver, Firblad, Korbær, *Rubus fasciculatus*, Skov-Stilkaks, Kvalkvæd og på skrænterne gamle buske af Hassel. I skovbryn er fundet Bredbladet Klokke (1964). Ved godset er kendt Pengebladet Fredløs(o) og Bulmeurt(o).

2. *Ellekær*. Om sammensætningen af *Ellekær* foreligger kun få oplysninger. Skoven er tidligere stævningskov, der nu mest rummer nåleskov. I skovlaget indgår desuden Ask, Skov-Elm og Bøg, mens der i busklaget indgår Benved, Kvalkvæd, Alm. Røn, Alm. Hæg, Hassel, Hindbær, Vild Ribs og Tjørn.

Skovbundsvegetationen er artsrig, og her optræder Alm. Milturt, Alm. Bjørneklo, Krat-Viol, Skov-Stilkaks, Skavgræs, Vorterod, Vild Kørvel, Skov-Galtetand, Glat Dueurt, Gærde-Vikke, Alm. Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Konval, Rams-Løg, Skov-Padderok, Storbloomstret Kodriver, Stor Nælde, Nyrebladet Ranunkel, Skov-Kogleaks, Alm. Fredløs, Akselblomstret Star, Liljekonval, Kål-Tidsel, Dag-Pragtstjerne, Firblad, Alm. Bingelurt, Skov-Burre og Kær-Star.

3. *Vellinggård Skov*. Om sammensætningen af den 5 ha. store *Vellinggård Skov* (Trudsholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. Overgård skovene: + S III r

2. Ellekær: + S-Sv III r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Vellinggård Skov: 0 S IV 0

4. *Havndal*. Tracéen på strækningen mellem *Havndal* og *Åmølle* (omr. 13b/7) af den nedlagte jernbane mel-

lem Hadsund og Randers er købt af det offentlige (adm. Fussingø statsskovdistrikt) og er udlagt til cykelsti. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Kilder: 85, 128, 142, 227, 355, 372, 424, 493, 708, 971.

13b/11 Bjerre

1. *Det inddæmmede areal.* Området rummer overvejende afvandede og intensivt opdyrkede enge samt flere plantager. Ud mod Mariager Fjord er rejst et havdige. Endnu kan de tidligere øer *Mejplet* og *Pletterne* anes i terrænet som forhøjninger.

Uden for dette dige findes nordvest for *Pletterne* rester af strandeng. Vegetationen domineres af Strand-Annelgræs, Strandgåsefod og Kveller tillige med Udspærret Annelgræs, Strand-Malurt, Sandkryb, Strand-Mælde, Kødet/Vingefrøet Hindeknæ, Læge/Dansk Kokleare, Harril, Rød Svingel, Alm. Hvene, Alm. Kvik, Vadegræs, Strand-Kogleaks, Tagrør samt Smalbladet Kællingetand(o).

Fra det inddæmmede område foreligger tillige oplysninger om fund af Stakløs Hejre.

2. *Inderhede Plantage* er nåleskov med lysninger på tidligere hede. Her optræder Alm. Knopurt, Alm. Hvene, Nælde-Klokke, Liden Klokke, Djævelsbid, Krat-Fladbælg, Kær-Svovlrød, Pors, Bølget Bunke, Blåtop, Kvalkved, Lav Skorsoner, Tandbælg, Hedelyng, Alm. Kællingetand, Lyng-Snerre, Skovstjerne, Engelsk Visse, Skov-Angelik, Hunde-Viol, Alm. Ene, *Rubus plicatus*, den sjældne *Rubus fioniae*, Tidselkugle, Klokkelyng, Kattesæg, Gul Evighedsblomst, Gyldenlak-Hjørneklap, Udspærret Dværgbunke og Humle-Kløver.

3. *Yderhede Plantage.* Den 58 ha. store *Yderhede Plantage* består udelukkende af nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. *Arenborg Skov.* Om sammensætningen af den 4 ha. store *Arenborg Skov* (Overgård skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 2. Inderhede Plantage: + S-H-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. det inddæmmede areal:
+ K-E-B IV 0

3. Yderhede Plantage:
0-+ S IV 0

4. Arenborg Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 170, 173, 355, 492, 863, 895, 984.

13b/12 Sødning og Sødningholm Skov

1. *Sødningholm Skov.* Den 400 ha. store, privatejede *Sødningholm Skov* vides at bestå af både nåleskov og løvskov af selvsået Bøg. I skovens nordlige del er bunden tørveholdig og her optrådte i hvert fald i 1950 Blåbær(o), Tyttebær(o), Mose-Bølle(o), Hønsbær(o) og Tormentil(o). Fra skoven kendes tillige Rørgræs(o), Eng-Rørhvene(o), Grå Star(o), Akselblomstret Star(o), Liljekonval(o), Smalbladet Mangeløv(o), Majblomst(o), Milie-

græs(o) (fåtalig), Blåtop(o), Fingerbøl(o), Skov-Brandbæger(o), Enblomstret Flitteraks(o), Skovmærke(o), Stor Fladstjerne(o), Guldnaelde(o), Gærdevikke(o), Skov-Viol(o) og Skov-Hundegræs(o). Nyere oplysninger er meget ønskelige.

2. *Hede ved Sødning.* Syd for *Sødningholm Skov* ligger et stykke tidligere græsset indlandskliithede, der rummer en karakteristisk vegetation af græshede, dværgbuskhede og lichénhede. Som en følge af græsningsophør breder græsser sig på bekostning af dværgbuske, ligesom her i mindre omfang foregår en spredning med nåletræer. Her forekommer Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Hedelyng, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Sandskæg og Læge-Øjentrøst.

I fyrreplantage er fundet *Asparges* (1979) og på marker optræder den nordamerikanske adventiv *Amsinckia micrantha* (rubladfamilien).

Lokalitetskode: 2. hede ved Sødning: + H III s

Foreløbig lokalitetskode: 1. Sødningholm Skov:
+ S III 0

Kilder: 128, 158, 159, 235, 355, 973, 984, 991.

13b/13 Kysten mellem Udbyhøj Vasehuse og Eskeplet

1. *Tangen.* Langs kysten fra havdiget ved *Eskeplet* over *Tangen* ved *Sødningholm Skov* (omr. 13b/12) til *Havneholm* findes ca. 114 ha. strandeng og ca. 4,5 ha. strandrørsump. En del af strandengene græsses fortsat. Andre steder er græsning ophørt, og disse enge er ved at gro til med Tagrør. Et 38 ha. stort areal med typisk strandeng med forgrenede loer på *Tangen* er fredet 1978. Kendelsen giver gode muligheder for naturpleje. Over store strækninger dominerer den indplantede Vadegræs, der er under spredning. I øvrigt forekommer her Strand-Annelgræs, Strand-Asters, Harril, Vingefrøet Hindeknæ, Kødet Hindeknæ, Strand-Malurt, Kveller, Strand-Tusindgylden, Strand-Vejbred, Sandkryb, Tæt-blomstret Hindebæger, Strandgåsefod, Strand-Mælde, Strand-Kogleaks, Alm. Kvik, Jordbær-Kløver, Rød Svingel, Strand-Trehage, Strand-Firling(o), Læge-Kokleare, Udspærret Annelgræs, Smalbladet Kællingetand, Fliget Vejbred, Fjernakset Star og Dansk Kokleare.

På lavt vand optræder Alm. Ålegræs, mens der på strandoverdrev optræder Sand-Frøstjerne, Gul Evighedsblomst, *Asparges*, Hare-Kløver, Pyrenæisk Storke-næb og Mark-Bynke.

I et rigkær er her i 1977 fundet bladmosserne *Cratoneuron commutatum*, *Rhytidiadelphus squarrosus* og *Oxyrrhynchium praelongum*.

2. *Mellempolde.* Ved udløbet af *Randers Fjord* (omr. 13a/2) ligger *Mellempolde*, der er to små øer af marin oprindelse. Den nordligste pold er den største. Øernes samlede areal omfatter ialt 12 ha. Øerne domineres af strandeng med typisk zonerings og af strandoverdrev på de højeste dele.

I vegetationen på strandengene optræder Strand-Annelgræs, Harril, Rød Svingel, Strand-Asters, Strand-Vejbred, Strand-Malurt, Smalbladet Kællingetand (rige-

lig), Muse-Vikke, det indplantede Vadegræs (*Spartina anglica*) og Tæt blomstret Hindebæger, mens overdrevne domineres af Alm. Kvik isat Kruset SKræppe, Strand-Mælde, Skov-Hanekro, Strand-Kamille, Lugtløs Kamille og Alm. Hønsetarm. En fyldig floraliste findes hos Løjtnant og Wessberg (1984).

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at det sammenhængende strandengsområde med marskagtig præg ud for *Sødringholm Skov* bevares af hensyn til den karakteristiske vegetation, idet områder af denne type nu er meget sjældne i Århus amt. Det er derfor ønskeligt, at tidligere tiders ekstensive driftsformer genindføres med græsning eller høslet.

Det er tillige af stor botanisk interesse, at den veludviklede strandengszonering på *Mellempolde* bevares. Det er derfor ønskeligt, at rørsumpdannelse forhindres ved et sensommerhøslet.

Lokalitetskode: 1. strandenge omkring Tangen: ++ K-V I r-s (kategori I på grund af de store relativt velbevarede strandenge med en karakteristisk vegetation)
2. Mellempolde: ++ K-E II r-s

Kilder: 85, 133, 173, 235, 284, 355, 491, 492, 714, 962, 963, 973, 977, 978, 984, 995.

13b/14 Fjelsted

1. *Hede ved Gunderup.* Nordvest for landsbyen *Gunderup* lå i hvert fald i 1973 på vest-, nord- og østeksponerede skrænter dværgbuskhede, der domineres af Hedelyng. Heden er opstået ved udpining af jorden som følge af dyrkning af ensidig afgrøde uden tilførsel af gødning og af hård græsning kombineret med en kraftig vindpåvirkning. Denne hede er eksempel på typisk hededannelse i Østjylland betinget af vejrlig og kulturhistoriske årsager.

Vegetationen er karakteristisk og temmelig artsrig på grund af hedens topografi og vekslende eksponeringer. Her optræder i øvrigt Blåbær, Engelsk Visse, Kornet Stenbræk, Plettet Gøgeurt, Alm. Syre, Majblomst, Hvid Anemone, Tormentil, Høst-Borst, Knold-Ranunkel, Skovstjerne, Krat-Fladbælg, Håret-Høgeurt, Vellugtende Gulaks, Bølget Bunke, Bakke(?) -Star, Lund(?) -Padderok, Alm. Pimpinelle, Gul Snerre, Flipkrave, Blåmunke, Alm. Mælkeurt, Alm. Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Fåre- Svingel, Tidlig Dværgbunke, Kambrægne, Rødknæ, Lyng- Snerre, Ørnebrægne, Farve-Visse, Lav Skorsoner og Alm. Månerude.

2. *Nonneholt.* Om skoven foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. hede ved Gunderup: + H II s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Nonneholt: 0 S IV 0

3. *Gunderup.* På vejkant nær landsbyen forekommer den sjældne Lyng-Vikke(x). Planten kendes i Århus amt inden for de seneste tredive år tillige kun fra *Katbjerg* (omr. 13b/1).

Kilder: 672, 895, 962.

13b/15 Vester Tørslev

Amtsgrænsen mellem Århus og Nordjyllands amt forløber i den østlige ende af *Glenstrup Sø* fra udløbet af *Østerkær Bæk* til *Søbjerg Gård*. Selve søen beskrives i bindet om Nordjyllands amt.

1. *Østsiden af Glenstrup Sø.* Omkring udløbet af *Østerkær Bæk* ses afvandede, græssede enge eller ugræssede, tilgroede parceller. Langs østsiden af *Glenstrup Sø* mellem *Østerkær Bæk* og *Søbjerg Gård* strækker sig en smal stenet søbred. Bredzonen er uden egentlig rørskov, mens de dyrkede arealer ligger tæt på bredden. I sydøsthjørnet af søen ligger en tidligere, nu græsset mergelgrav, hvis dybeste dele er vandfyldt og adskilt fra søen af en smal tange. Bunden er vældpræget, og siderne er stejle med fårestier.

I og ved mergelgraven vokser Blæresmælde, Høst-Borst, Blåhat, Eng-Brandbæger, Udspærret Dværgbunke, Stortoppet Hvene, Grøn Høgeskæg, Håret Høgeurt, Alm. Kamgræs, Liden Klokke, Alm. Knopurt, Hulkravet Kodriver, Alm. Kongepen, Mark-Krageklo, Vild Kørvel, Stor Nælde, Hvid Okseøje, Alm. Pimpinelle, Knold- Ranunkel, Kornet Stenbræk og Dunet Vejbrød. Fra østenden af *Glenstrup Sø* foreligger et belæg (1966) af *Butblomstret Siv(o)*, mens der ved *Søbjerg Gård* er fundet (1984) *Engblomme*. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

2. *Kær ved Vester Tørslev.* Ved landsbyen ses et græsset engområde på sydsiden af *Østerkær Bæk*, hvor der i en tidligere tørvegrav er udviklet ekstremrigkær. Områdets midterste del består af veludviklet knoldkær domineret af mosser og lavtvoksende vegetation. Knoldkæret i den centrale del er stort set uden egentlige buske og høje urter. Den centrale del omkranses derimod af dels buske af *Pil* dels af rørskov domineret af *Tagrør* og *Top-Star*.

Her optræder en karakteristisk og artsrig vegetation. Her kan nævnes *Sump-Hullæbe*, *Butblomstret Siv*, *Bukkeblad*, *Djævelsbid*, *Engblomme*, *Maj-Gøgeurt*, *Plettet Gøgeurt*, *Sump-Kællingetand*, *Trenervet Snerre*, *Tvebo Star*, *Loppe-Star*, *Eng-Troldurt*, *Leverurt*, *Spyd-Pil*, *Krognæb-Star*, *Tormentil*, *Kær-Trehage*, *Knude-Firling*, *Trævlekrone*, *Trindstænglet Star*, *Vibefedt*, bladmosserne *Aulacomnium palustre*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides*, *Drepanocladus intermedius*, *Philonotis fontana* samt tørvemosser.

3. *True Sø.* Mellem *Svenstrup* og mod vest til bandedæmningen over *Østerkær Bæk* ses vidtstrakte enge og kær med tidligere tørvegrave i den øst-vestgående tunnel-dal bevokset dels med krat af *Grå-Pil* dels rørsump domineret af *Tagrør*.

True Sø er afvandet og den nordlige del anvendes til græsning, mens den øvrige del er tilgroet med *Tagrør*. Her optræder *Engblomme*, *Kær-Fladstjerne*, *Skov-Gøgelilje*, *Maj-Gøgeurt*, *Kødfarvet Gøgeurt*, *Pors*, *Festgræs*, *Trenervet Snerre*, *Krognæb-Star*, *Tråd-Star*, *Toradet Star* og *Kær-Fnokurt*.

Fra lokaliteten foreligger angivelser af *Butblomstret Siv(o)* og *Sump-Hullæbe(o)* og belæg (1912) af *Rust-Skæne(+)* med "talrig i eng mellem *True Sø* og *Svenstrup*" påskrevet etiketten. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

4. *Bolsbjerg Huse*. Fra krattet ved *Bolsbjerg Huse* er botaniske oplysninger ønskelige.

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at det artsrige, veludviklede ekstremrigkær ved *Vester Tørslev* bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes, at gødskning forhindres, og at rekreativ slitage undgås.

Lokalitetskode: 1. østsiden af *Glenstrup Sø*: + V-E-B III r
+ V-E-B III r
2. kær ved *Vr. Tørslev*: + V-B I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)

Foreløbig lokalitetskode, 3. *True Sø*: + V-E-Sv III r-s
4. *Bolsbjerg Huse*: 0 S IV 0

5. *Vester Tørslev*. Fra stendiger i landsbyen kendes *Alm. Mangeløv*, *Alm. Guldstjerne*, *Bidende Stenurt*, *Blodrød Storkenæb*, *Døvnælde*, *Erantis*, *Alm. Engelsød*, *Eng-Storkenæb*, *Eng-Gedeskæg*, *Fingerbøl*, *Fladstræt Rapsgræs*, *Filtet Kongelys*, *Hvid Stenurt*, *Hundepersille*, *Hunde-Viol*, *Krat-Viol*, *Marts-Viol*, *Have-Tulipan*, *Kost-Fuglemælk*, *Lammeøre*, *Matrem*, *Nikkende Fuglemælk*, *Påskelilje*, *Perlehyacint*, *Rød Stenurt*, *Roset-Springklap*, *Seksradet Stenurt*, *Svaleurt*, *Stikkelsbær*, *Stor Nælde*, *Sæbeurt*, *Vår-Vikke*, *Vellugtende Aftenstjerne*, *Vår-Gæslingeblomst* og *Vintergæk*.

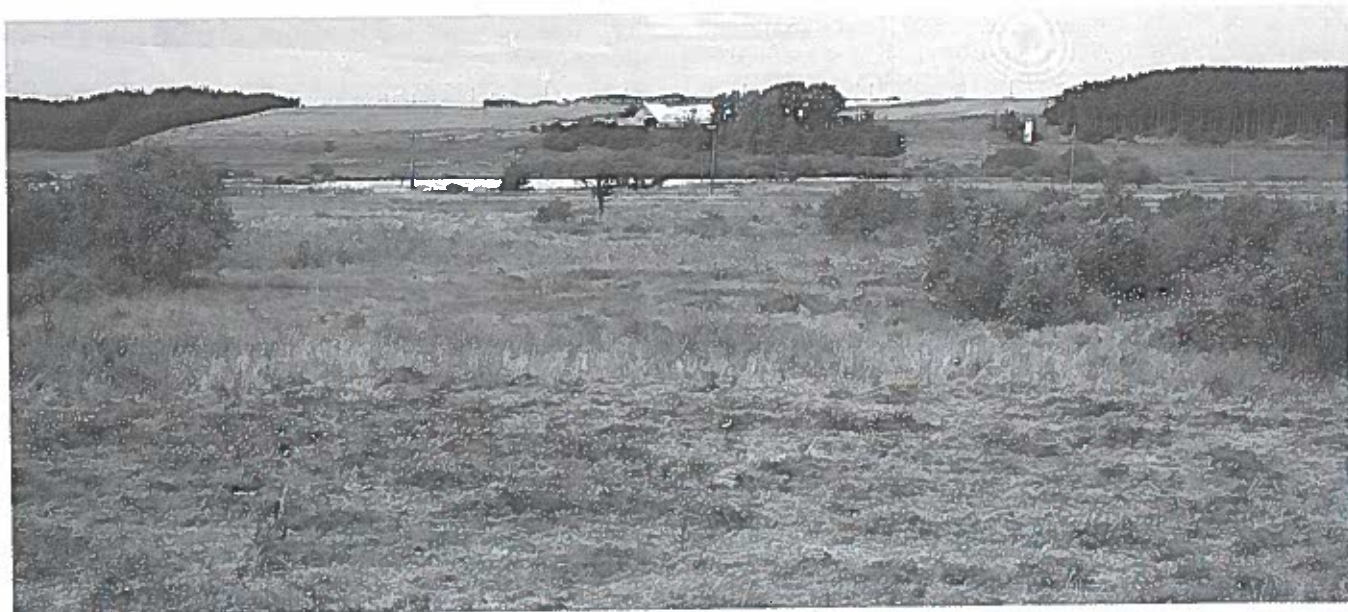
Kilder: 467, 468, 573, 629, 644, 708, 849, 918, 947, 956, 959b, 962, 973.

13b/16 Kjellerup

1. *Kjellerup Mose*. Ved vestenden af *Kjellerup Sø* ligger et ca. 16 ha. stort kærrområde, der består af en mosaik af flere vegetationstyper spændende fra ekstremfattigkær til ekstremrigkær. Kæret har været græsset, men græsningen er ophørt, og hele kæret er under accelererende tilgroning med høje urter og vedplanter.

Vegetationen i den vestlige ende domineres af *Top-Star*, der overvokses af et næsten uigennemtrængeligt krat domineret af arter af *Pil*. Det nordvestlige hjørne er ryddet for krat og græsses af heste. Her vokser på lys-åbne steder rigkærsvegetation, af hvilken kan nævnes *Blåtop*, *Bukkeblad*, *Djævelsbid*, *Kær-Dueurt*, *Gul Fladbælg*, *Eng-Forglemmigej*, *Dusk-Fredløs*, *Sump-Kællingetand*, *Smalbladet Mærke*, *Kær-Padderok*, *Kær-Ranunkel*, *Langbladet Ranunkel*, *Spyd-Pil*, *Sump-Snerre*, *Kær-Star*, *Kær-Tidse*, *Tormentil* samt bladmosserne *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides* og *Sphagnum palustre*.

De botanisk største interesser knytter sig til ekstremrigkæret, der rummer et 100-200 m² stort *Paludella-væld(o)*. Fra dette område kendes ikke færre end fire rødlistearter *Gul Stenbræk(o)* (seneste angivelse 1980), *Mose-Vintergrøn(o)* (seneste belæg 1980), *Liden Kæruld(o)* (seneste angivelse 1982) og *Tørve-Viol(o)* (seneste belæg 1980), der her vokser sammen med de sjældne mosser *Paludella squarrosa(o)* og *Tomenthypnum nitens(o)* (seneste angivelse for begge arter 1980). Fra mosen som helhed kendes i hvert fald indtil for få år siden (for fleres vedkommende så sent som i 1980) tilføjede *Hjertegræs(o)*, *Kær-Trehage(o)*, *Leverurt(o)*, *Sump-Hullæbe(o)* (seneste angivelse 1984), *Loppe-Star(o)* (seneste angivelse 1984), *Tvebo Star(o)*, *Tue-Star(o)* (seneste angivelse 1984), *Langakset Star(o)*, *Trindstænglet Star(o)*, *Dynd-Star(o)*, *Kær-Høgeskæg(o)*, *Plettet Gøgeurt(o)*, *Rundbladet Soldug(o)*, *Engblomme(o)*, *Bukkeblad(o)*, *Butflinnet Mangeløv(o)*, *Trenervet Snerre(o)*, *Trævelekrone(o)*, *Alm. Syre* (var. *hydrophilus(o)*), *Aulacomnium palustre(o)*, *Brachythecium rivulare(o)*, *Bryum pseudotriquetrum(o)*, *Calliergon giganteum(o)*, *Calliergon stramineum(o)*, *Campylium stellatum(o)*, *Dicranum bonjeanii(o)*, *Drepanocladus vernicosus(o)*, *Philonotis fontana(o)*, *Plagiomnium ellipticum(o)*, *Plagiomnium undulatum(o)*, *Rhytidiadelphus squarrosus(o)*, *Sphagnum teres(o)*, *Sphagnum cuspidatum(o)*, *Sphagnum fimbriatum(o)*, *Sphagnum nemoreum(o)*, *Sphagnum palustre(o)*, *Sphagnum recurvum(o)*, *Sphagnum rubellum(o)*, *Sphagnum subnitens(o)* og *Sphagnum warnstorffii(o)*.

Græsset eng og kær i dalen ved *Vester Tørslev*. Peter Wind fot. 1987.

2. *Kjellerup Hovedgård Plantage*. I den 65 ha. store, privatejede *Kjellerup Hovedgård Plantage* indgår såvel nåleskov som løvskov, der udgøres af blandet skov. Langs skovveje optræder Tue-Siv. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning at få oplyst, om ekstremrigkær/Paludellavæld endnu forekommer i *Kjellerup Mose*. Mosen er søgt fredet, men en fredning blev desværre afvist af overfredningsnævnet i 1986. Det er fortsat meget ønskeligt, at mosen fortsat græsses, at opvækst af selvsåede træer og buske ryddes, og at det undgår gødskning og afvanding.

Lokalitetskode: 1. Kjellerup Mose: ++ V II s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Kjellerup Hovedgård
Plantage: 0 S IV 0

Kilder: 96, 110a, 128, 150, 161, 282, 302a, 302b, 434, 441, 442, 467, 468, 710, 833, 849, 853, 863, 929, 959b, 962, 963, 973, 995.

13b/17 Hem Skov og Skrødstrup Skov

1. *Alstrup Krat*. Ved og i krattet forekommer arealer, der tidligere har været græsset. Nogle arealer er endnu stærkt præget heraf. Krattet har en temmelig artsrig vegetation, der er karakteristisk for halvkultur. Skovlaget består overvejende af Bøg tillige med noget nåleskov, der anvendes til pyntegrønt. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Krat/Skov-Viol, Håret Frytle, Skovsyre, Stor Nælde, Haremad, Skov-Salat, Burre-Snerre, Vedbend, Skovmærke, Stinkende Storke-næb, Lyng-Snerre, Krat-Fladbælg, Læge-Ærenpris, Ørnebregne, Alm. Kohvede, Hedelyng, Majblomst, Blåbær, Liljekonval, Sødskærm, Korsnap, Feber-Nellikero-d, Stor Fladstjerne, Sanikel, Alm. Engelsød, Gærde-Vikke, Vortero-d, Eng-Nellikero-d og Svaleurt.

2. *Brygger Schwensens Plantage*. Om sammensætningen af plantagen foreligger oplysninger ikke. Ved plantagen forekommer på kuperet terræn et par mindre arealer, der rummer græshede og dværgbuskhede. Her forekommer en temmelig artsrig og karakteristisk vegetation, der desværre trues af tilplantning (1981) for det østligste areals vedkommende. Her er noteret Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Farve-Visse, Guldblomme, Hedelyng, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Tyttebær, Rundbælg, Alm. Gyldenris, Bakke-Gøgelilje, Blåbær, Engelsk Visse, Kattefod, Plettet Gøgeurt, der stedvis dominerer på det vestlige areal, Smuk Perikon, Tormentil, Ørnebregne, Krat-Fladbælg og Gul Snerre.

3. *Hem Skov*. Sammensætningen af den 250 ha. store, privatejede *Hem Skov* foreligger oplysninger ikke. I skovbundsvegetationen indgår Ørnebregne, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skovstjerne, Skov-Jordbær, Alm. Kohvede, Krat-Fladbælg, Gederams, Skov-Forglemmigej, Skov-Salat, Haremad, Majblomst og Liljekonval.

Vestsiden af skoven havde i hvert fald i 1942 karakter af

krat med pletter af lynghede(o). Her forekom Håret Visse(o), Engelsk Visse(o), Guldblomme(o), Lav Skorsoner(o) og Alm. Gyldenris(o). I en flad, delvis udtørret lavning(o) er fundet (1942) Småfrugtet Vandstjerne(o), Sump-Evighedsblomst(o), Tudse-Siv(o), Vandportulak(o), Liden Torskemund(o) og *Riccia fluitans(o)*. Yderligere botaniske oplysninger om skoven som helhed er ønskelige.

4. *Mose ved Henning Bakke*. VSV for *Henning Bakke* forekommer mose med både fattigkær og overgangsrigkær. I mosens nordlige rand er gravet en 1,5 m dyb grøft øjensynligt med det formål at dræne dele af mosen. Jordbunden her er dyndet og kalkholdig. I mosen forekommer Alm. Star (tueformet), Blåtop, Bukkeblad, Eng-Viol, Kragefod, Kær-Dueurt, Kær-Galtetand, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Mose-Bunke, Næb-Star, Smalbladet Kæruld, Tormentil, Tranebær, Tråd-Star, Vandnavle, Blære-Star, Børste-Siv, Grå Star, Hedelyng, Hare-Star, Klokkelyng, Kær-Ranunkel, Rosmarinlyng og Tue-Kogleaks. Denne mose kan være identisk med den af Sørensen (1942) beskrevne flade mose med hængesæk(o) nord for *Dambakker*. Fra denne mose er kendt Tråd-Star(o), Liden Siv(o) og Liden Blærerod(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

5. *Hem*. I et lille, næsten tilgroet sø(o) ved landsbyen *Hem* er i hvert fald i 1942 kendt Alm. Vandranunkel(o), Svømmende Vandaks(o), Nikkende Star(o), Blære-Star(o), Enkelt Pindsvineknop(o), Spæd Pindsvineknop(o) og Smalbladet Ærenpris(o). Vest for landsbyen *Hem* ligger *Dambakker*, der rummer græsset overdrev og lyngbakker. Her forekommer spredte, lave buske af Hedelyng, Opret Kobjælde, Lyng-Star, Kattefod og Liden Snerre. Herfra er tillige kendt (1942) Bakke-Star(o).

6. *Enhøj*. Nordvest for landsbyen *Hem* ligger omkring kæmpehøjen *Enhøj* flere ubenævnte gravhøje i et meget artsrigt, græsset hedeområde med megen opvækst af Bævreasp. Her forekommer Bakke-Gøgelilje, Alm. Ene, Guldblomme, Alm. Gyldenris, Alm. Kongepen, Alm. Pimpinelle, Blåhat, Bølget Bunke, Djævels-bid, Gul Snerre, Hedelyng, Krat-Fladbælg, Liden Klokke, Plettet Kongepen, Prikbladet Perikon, Smalbladet Høgeurt, Tormentil, Vellugtende Gulaks, Alm. Mælkeurt, Blåtop, Farve-Visse, Hvid Anemone, Majblomst, Plettet Gøgeurt, Tyttebær og Smuk Perikon.

7. *Høhøj*. Ved kæmpehøjen (kote 110 m) lidt øst for *Mariager By* (omr. 13b/3) ligger et 2 ha. stort, fredet areal (Fussingø statsskovdistrikt). Dette og dets omgivelser rummer en vegetation domineret af græshede og dværgbuskhede. Her forekommer Blåbær, Bævreasp, Bølget Bunke, Alm. Ene, Farve-Visse, Hedelyng, Lav Skorsoner, Revling og Tormentil. I området er tillige kendt (1918) Guldblomme(o), Hunde-Viol(o), Alm. Gyldenris(o), Tyttebær(o), Smalbladet Timian(o), Djævels-bid(o), Alm. Engelsød(o), Krat-Vikke(o), Blåtop(o), Skovstjerne(o), Katteskæg(o) og Tandbælg(o) I skoven ved *Høhøj* optræder *Hieracium chrysoprasium*.

8. *Skrødstrup Skov*. Om sammensætningen af den privatejede *Skrødstrup Skov* foreligger oplysninger ikke. SØ for skoven ligger på kuperet terræn et mindre stykke med græshede og dværgbuskhede med nogen

opvækst af Bævreasp. Her forekommer Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Håret Høgeurt, Lyng-Snerre, Smalbladet Høgeurt, Tormentil og Krat-Fladbælg.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at disse rester af østjysk hede ved *Brygger Schwensens Plantage* og ved *Enhøj* bevares, da de rummer rester af den vegetation, der indfinder sig på tidligere opdyrkede marker. Disse er ved anvendelse af ensidige afgrøder og uden tilførsel af gødning gennem en årrække udvaskede og udpinte. Efter dyrkningsophør indfinder sig en karakteristisk, lyskrævende, lavtvoksende vegetation. Det er derfor ønskeligt, at opvækst og tilplantning med buske og træer forhindres, ligesom disse arealer fortsat holdes åbne gennem naturpleje med kreaturer eller ved rydning af uønsket opvækst af vedplanter.

Lokalitetskode: 1. Alstrup Krat: + S III r
2. Brygger Schwensens Plantage:
+ H II s-ms
4. mose ved Henning Bakke: + V II r-s
6. hede ved Enhøj: + H II s-ms
7. Hohøj: ++ H-E III r

Foreløbig lokalitetskode, 3. Hem Skov: + S-H-V III 0
5. Hem: + V-E-H III s
8. Skrødstrup Skov:
+ S-H III 0-s

Kilder: 19, 85, 128, 154, 349, 413, 425, 489, 573, 677, 690, 826, 830, 863, 973, 991, 995.

13b/18 Falslev Skov, Ballegård Skov og Sem Hede

1. *Ballegård Skov* ligger på den stejle østside af *Kastbjerg Ådal* (omr. 13b/19). Skoven rummer frodig løvskov med Bøg som dominerende træ og med en artsrig urtevegetation med flere kalkbundne arter. Her kendes (baseret hovedsageligt på oplysninger fra 1950) Skavgræs, Krybende Læbeløs(o), Blå Anemone(o), Hvid Anemone(o), Skov-Angelik(o), Skov-Burre(o), Skov-arve(o), Fjærbregne(o), Kambregne(o), Blågrøn Star(o), Bleg Star(o), Akselblomstret Star(o), Skov-Star(o), Dunet Steffensurt(o), Liljekonval(o), Skov-Hundegræs(o), Dunet Egebregne(o), Alm. Mangeløv(o), Glat Dueurt(o), Lund-Padderok(o), Kæmpe-Svingel(o), Ved-bend(o), *Hieracium pinnatifidum*(o), Alm. Høgeurt(o), Lådden Perikon(o), Skov-Salat(o), Haremad(o), Vår-Fladbælg(o), Majblomst(o), Nikkende Flitteraks(o), Enblomstret Flitteraks(o), Miliegræs(o), Rederod(o), Tyndakset Gøgeurt(o), Firblad(o), Aks-Rapunsel(o), Lund-Rapgræs(o), Alm. Rapgræs(o), Stor Konval(o), Fruebær(o), Knoldet Brunrod(o), Alm. Gyldenris(o), Skov-Galtetand(o), Stor Fladstjerne(o), Skovstjerne(o) og Gærde-Vikke.

Ved foden af skrænten forekommer krat med i hvert fald i 1942 Hassel(o), Alm. Hæg(o), Benved(o), Vrietorn(o), Tørst(o), Alm. Gedeblad(o), Kvalkved(o) samt lidt Ask(o), Ahorn(o) og Avnbøg(o). I urtelaget optræder i væld Røgræs(o), Stiv Star(o), Kær-Star(o), Kål-Tidsel(o), Kær-Høgeskæg(o), Alm. Mjødur(o), Lådden Dueurt(o), Gul Iris(o), Dag-Pragtstjerne(o), Vand-Mynte(o), Engblomme(o) og Alm. Baldrian(o). Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. *Falslev Plantage* er partsskov. En 21 ha. stor part ejes af det offentlige og administreres af Fussingø stats-skovdistrikt. Sammensætningen er ufuldstændig kendt. I skovlaget vides at indgå overvejende nåleskov af Rød-Gran og Alm. Ædelgran tillige med Fyr. Enkelte steder forekommer Egekrat. I skovbundsvegetationen indgår Rødknæ, Majblomst, Skovmærke, Stor Nælde, Alm. Pimpinelle, Hvid Anemone, Håret Frytle, Skov-Salat, Lyng-Snerre, Alm. Engelsød, Skovstjerne, Tormentil, Liljekonval og Opret Kobjælde.

3. *Konsdal Plantage*. Den 59 ha. store, privatejede plantage består overvejende af nåleskov tillige med lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. *Sem Hede*. Nord for landsbyen *Sem* ligger flere mindre hedestykker samt den ca. 14 ha. store *Sem Hede*, der er fredet 1956. Alle stykker indgår i amtets registrering af heder.

Sem Hede, hvis sydligste del har været græsset, ligger dels på fladt dels på kuperet terræn og rummer en vegetation sammensat af både græshede og dværgbuskhede. Heden er fredet på grund af tilstedeværelsen af oltidsagre. Kendelsen giver ikke umiddelbart det offentlige ret til naturpleje, hvilket der er stort behov for som følge af tilgroning med selvsåede træer og buske, især Bævreasp. Her forekommer en interessant vegetation domineret af Guldblomme tillige med Alm. Gyldenris, Bakke-Gøgelilje, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Håret Visse, Gyvel, Hedelyng, Kattefod, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Majblomst, Pille-Star, Plettet Gøgeurt, Revling, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smuk Perikon, Vår-Star, Tormentil, Tyttebær og Krat-Fladbælg.

De øvrige hedestykker ligger spredt ved henholdsvis *Brunhøj*, *Myrhøj* og *Rishøje* og rummer en vegetation af lignende sammensætning som den for *Sem Hede* beskrevne. Syd for landevejen mellem *Kastbjerg* (omr. 13b/19) og *Mariager* (omr. 13b/3) ligger hedearealer, overdrev og sandede marker, hvor der optræder Vår-Ærenpris, Svineøje, Flipkrave, Eng-Havre, Lyng-Star, Sandskæg, Liden Museurt, Knold-Ranunkel og Brudurt. Her er tillige kendt (1950) Liden Snerre(o), Kornet Stenbræk(o), Hunde-Viol(o) og Vestlig Tue-Kogleaks(o). I en tilstødende plantage er fundet (1950) Snylterod(o), Liden Vintergrøn(o) og Ensidig Vintergrøn(o).

På et hedeagtigt overdrev(o) med væld på østhælde mod engene(o) langs *Kastbjerg Å* (omr. 13b/19) mellem *Ballegård Skov* og *Kastbjerg-Mariager* landevej er fundet (1950) en interessant vegetation med elementer fra overdrev, rigkær og fattigkær. Her kan nævnes Hjerte-græs(o), Skede-Star(o), Loppe-Star(o), Guldblomme(o), Høst-Star(o), Tvebo-Star(o), Lav Tidsel(o), Rundbladet Soldug(o), Klokkelyng(o), Klokke-Ensian(o), Lancet-Høgeurt(o), Vild Hør(o), Kødfarvet Gøgeurt(o), Plettet Gøgeurt(o), Tranebær(o), Eng-Troldurt(o), Vibefedt(o), Skov-Gøgelilje(o) (fåtalig), Bakke-Gøgelilje (rigelig), Alm. Mælkeurt(o), Liden Vintergrøn(o) og Vestlig Tue-Kogleaks(o). I hvilket omfang rester af denne artsrige vegetation er bevaret, er uvist. Yderligere botaniske oplysninger om hede-, overdrevs- og kærområder mellem *Sem* og *Ballegård Skov* er derfor meget ønskelige.

5. *Sem Sø*, der er blevet retableret 1988, fremstår som et vandlidende areal uden landbrugsmæssig udnyt-

telse dækket af sammenhængende tuer af Mose-Bunke og Lyse-Siv samt krat af pil.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at disse rester af østjysk hede mellem *Sem* og *Ballegård Skov* bevares, da de rummer rester af den vegetation, der indfinder sig på tidligere opdyrkede marker. Disse er ved anvendelse af ensidige afgrøder og uden tilførsel af gødning gennem en årrække udvaskede og udpinte. Herved indfinder sig en karakteristisk, lyskrævende, lavtvoksende vegetation. Det er derfor ønskeligt, at opvækst og tilplantning med buske og træer forhindres, ligesom disse arealer fortsat holdes åbne gennem naturpleje med kreaturer eller ved rydning af uønsket opvækst af vedplanter.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Ballegård Skov: + S-Sv II r
2. Falslev Plantage:
+ S-E III 0
3. Kongsdal Skov: + S IV 0
4. heder og overdrev nord for Sem: +--- H-E-V II r-s
5. Sem Sø: + V III r-s

Kilder: 109, 128, 208, 209, 235, 284, 413, 573, 576, 679, 813, 863, 849, 973, 974b, 991, 995.

13b/19 Kastbjerg Å fra Kærby Bro til Falslev

1. *Kastbjerg Å*. På strækningen Kærby Bro - Seem Bro løber den regulerede *Kastbjerg Å* (se også omr. 13b/6 & 13b/20) gennem afvandede, grøftede, ubenævnte enge. Flere parceller omkring åen er græssede og gødede, mens andre er ugødede. Nogle af disse er vældprægede og rummer knoldstruktur, mens andre er uden drift og groet til med Pilekrat.

Fra *Enslev Kær* (= *Enslev Mose*?), hvis præcise lokalisering er uvis, foreligger et belæg fra 1891 af *Rust-Skæne(o)* og en angivelse af *Butblomstret Siv(o)* fra begyndelsen af dette århundrede. Fra *Seem Enge* (lokalisering uvis) er angivet *Butblomstret Siv(o)* ligeledes fra begyndelsen af dette århundrede.

Fra enge ved *Ballegård Skov* (omr. 13b/18) er kendt (1950) *Maj-Gøgeurt(o)* og *Kødfarvet Gøgeurt(o)*. I hvilket omfang der fortsat forekommer rester af rigkær langs denne strækning af *Kastbjerg Å*, er uvist. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Kastbjerg Å: + V-E IV 0

2. *Edderup*. Her er fundet den sjældne *Svineøje(o)* (1976).

Kilder: 208, 235, 849, 956, 973.

13b/20 Kastbjerg Å fra udspringet til Kærby Bro

1. *Kastbjerg Å*. Engene nord for *Dyrby Krat* i tunneldalen omkring *Kastbjerg Å* (se også omr. 13b/6 og 13b/19)

benyttes i vid udstrækning til græsning. I hvert fald omkring voldstedet, *Ulvsholm Slot*, synes engene at være uden vældpåvirkning. Dele af engene græsses ikke, og her ses spredt Pilekrat med tæt vegetation af høje urter.

Fra lokaliteten foreligger fra væld et belæg (1973) af *Sump-Hullæbe*, en ældre angivelse af *Butblomstret Siv*, et belæg (1949) af *Alm. Syre* (var. *hydrophilus*), en angivelse (1942) af *Kær-Fnokurt* tillige med et belæg (1978) af rigkærsmosset *Cratoneuron commutatum*.

På nordsiden af ådalen ligger den hårdt græssede og landskabeligt flotte *Lambæk Dal* med overdrevsvegetation domineret af statelige buske af *Alm. Ene* og med væld i bunden. I de tørre samfund på skråningerne ses tillige *Blåbær*, *Bølget Bunke*, *Tidlig Dværgbunke*, *Håret Høgeurt*, *Alm. Kamgræs*, *Liden Klokke*, *Alm. Kongepen*, *Alm. Kællingetand*, *Alm. Pimpinelle*, *Rødknæ*, *Lyng-Snerre* og *Tandbælg*. Herfra kendes tillige *Opret Kobjælde*.

Yderligere botaniske oplysninger om engene og overdrevene omkring *Kastbjerg Å* er meget ønskelige.

2. *Dyrby Krat*. Den ca. 320 ha. store, private partsskov *Dyrby Krat* rummer overvejende løvskov bestående af en del Egekrat domineret af *Alm. Eg* tillige med noget nåleskov. Krattet ligger på sydsiden af *Kastbjerg Ådal*. Terrænet er meget kløftet, og adskillige væld træder frem langs foden af dalsiden. Jordbunden er overvejende sandet moræne.

Dele af krattet har været stævnet. Her er busklaget tæt og *Hassel* dominerer. Andre dele er mere åbne og har sandsynligvis været græsset. I busklaget indgår tillige *Tørst*, *Alm. Røn*, *Bævreasp*, *Bøg* og *Vild Riis*. Skovbundsvegetationen er karakteristisk og artsrig med *Alm. Gedeblad*, *Majblomst*, *Liljekonval*, *Skovstjerne*, *Blåbær*, *Alm. Kohvede*, *Alm. Gyldenris*, *Alm. Engelsød*, *Ørnebregne*, *Håret Frytle*, *Bølget Bunke*, *Krybende Hestegræs*, *Hvid Anemone*, *Skovsyre*, *Stor Fladstjerne*, *Feber-Nellikerod*, *Skov-Rørhvene*, *Stor Konval*, *Miliegræs*, *Knoldet Brunrod*, *Skov-Salat*, *Vorterod*, *Gedrams*, *Glat Dueurt*, *Aks-Rapunsel*, *Skov-Kohvede*, *Alm. Høgeurt* og *Desmerurt*. Fra krattet kendes tillige svampen *Enteridium olivaceum(o)*.

I fugtigere, lysåbne dele af krattet forekommer en artsrig rigkærvegetation med *Alm. Syre*, *Eng-Viol*, *Engblomme*, *Engkarse*, *Fladtrykt Kogleaks*, *Kødfarvet Gøgeurt*, *Kær-Dueurt*, *Krognæb-Star*, *Maj-Gøgeurt*, *Manna-Sødgræs*, *Mose-Troldurt*, *Ris-Dueurt*, *Spæd Pindsvineknop*, *Stor Vandarve*, *Vortet Vandarve*, *Tæppegræs*, *Top-Star*, *Trævlekrone*, *Trenervet Snerre*, *Tråd-Siv*, *Trindstænglet Star*, *Tue-Siv* og *Vandkarse*.

På tørre, lysåbne steder optræder hede- og overdrevsvegetation bestående af *Engelsk Visse*, *Farve-Visse*, *Hedelyng*, *Lav Skorsoner*, *Lav Tidsel*, *Lyng-Star*, *Opret Kobjælde*, *Plettet Kongepen*, *Vandkarse* og *Vår-Star*. Yderligere botaniske oplysninger om krattets beskaffenhed, samt om rigkær- og overdrevspartier er meget ønskelige.

3. *Kærby Vandmølle*. Her forekommer et anseeligt vældkær, hvor der optræder *Tæppegræs*, *By-Skræppe*, *Vandarve*, *Kødfarvet Gøgeurt*, *Lancetbladet Ærenpris* og *Ris-Dueurt*. I og omkring mølledammen forekommer *Vandarve*, *Kær-Dueurt*, *Læge-Baldrian* og *Kær-Fladstjerne*. Herfra foreligger tillige ældre oplysninger (1942) om fund af *Pors(o)*, *Alm. Syre* var. *hydrophi-*

lus(o)l(?) (angivet i litteraturen som *Rumex arifolius*, der ikke er kendt fra Danmark) og Vandkarse.

Lokalitetskode: 3. Kærby Vandmølle: + V III 0
Foreløbig lokalitetskode, 1. Kastbjerg Ådal: + V-E III 0
2. Dyrby Krat:
+ S-Sv-V-E III 0

4. Dyrby. Nær landsbyen er fundet Farve-Gåseurt.

Kilder: 46, 110a, 150, 154, 172, 425, 482, 573, 672, 677, 833, 849, 895, 931, 963, 973, 984.

13b/21 Trudsholm

1.+ 2. *Trudsholm Plantage* og *Charlottehøj*. Om sammensætningen af den 126 ha. store *Trudsholm Plantage* og den 4 ha. store skov *Charlottehøj* (Trudsholm skovdistrikt) foreligger oplysninger ikke.

I og omkring *Trudsholm Plantage* forekommer flere stykker med vegetation domineret af dværgbuskhede eller græshede, der indgår i amtets hederegistrering. Her optræder Alm. Gyldenris, Bølget Bunke (visse steder dominant), Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Gul Snerre, Alm. Kongepen, Farve-Visse, Lav Skorsoner og Tormentil.

Lokalitetskode: 1. Trudsholm Plantage: + S-H III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 2. Charlottehøj: 0 S IV 0

3. *Trudsholm Park*. Her optræder den forvildede Mar-tagon-Lilje.

Kilder: 128, 708, 984, 991.

13b/22 Dalbyover

På tørskrænt med skredpræg ved *Råby* kendes Sand-Star, Mark-Bynke og Sand-Hvene. Ved *Lyshøj Mølle* optræder den sjældne *Rubus fioniae*. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + E III 0

Kilder: 355, 895.

13b/23 Purhus

1. *Randrup Plantage*. Den 38 ha. store, privatejede *Randrup Plantage* består overvejende af nåleskov. I plantagen indgår tillige lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lambæk Dal set fra nord mod Kastbjerg Ådal og Dyrby Krat. Voldstedet Ulvsholm Slot ses som en forhøjning i ådalen. Peter Wind fot. 1987.

2. *Kåt Hede* er enten opdyrket eller tilplantet (*Buchtrops Plantage* = *Møllehøj Plantage*). Dele af plantagen er mest krat af Bævreasp isat få spredte træer af Alm./Vinter-Eg. Her indgår tillige en del nåleskov. I skovbundsvegetationen optræder Skovstjerne, Majblomst, Tyttebær, tormentil, Håret Frytle, Lav Skorsoner, Hedelyng, Gyvel, Kantet Perikon, Alm. Syre, Hvid Snerre, Muse-Vikke og Stor Nælde. På hedepartier forekommer tillige Engelsk Visse, Guldblomme, Krat-Fladbælg og Mose-Bølle.

3. *Kåtbæk*. I engene omkring den øvre del af bækken vest for *Gassum* (omr. 13b/24) forekommer mose. I mosens vegetation dominerer Alm. Mjødurt tillige med Alm. Star, Kær-Tidsel og Mose-Bunke.

4. *Svallinggård Plantage*. Den 10 ha. store, privatejede *Svallinggård Plantage* rummer såvel blandet løvskov som nåleskov. Fra plantagen foreligger et ældre belæg (1941) af Enblomstret Vintergrøn(o). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

5. *Råsted*. På markstengærder i landsbyen forekommer en artsrig vegetation. Heraf kan nævnes Akeleje, Alm. Mangeløv, Alm. Brandbæger, Bidende Stenurt, Dunet Egebregne, Døvnælde, Eng-Gedeskæg, Eng-Brandbæger, Fladstrået Rapgræs, Hundepersille, Ensidig Klokke, Have-Tulipan, Hvid Stenurt, Hulsvøb, Kost-Fuglemælk, Klokke-Skilla, Kornet Stenbræk, Knold-Ranunkel, Liden Singrøn, Marts-Viol, Matrem, Mørk Kongelys, Nikkende Fuglemælk, Pinselilje, Påskelilje, Rød Stenurt, Rank Forglemmigej, Skærm-Vortemælk, Stor Nælde, Snebær, Seksradet Stenurt, Syren, Vintergæk og Vedbend-Ærenpris.

Lokalitetskode: 2. Kåt Hede: + S-H III r-s

5. Råsted: + B II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Randrup Plantage:

0-+ S IV 0

3. Kåt Bæk: + V-E III 0

4. Svallinggård Plantage:

0-+ S III 0

6. *Purhus*. Her er fundet (1967) krydsninger mellem Vand-Mynte og Grøn Mynte, der i litteraturen er benævnt Vand-Mynte x Grå Mynte (*Mentha x dumetorum*).

7. *Randrup*. Mellem True og Randrup kendes bladmosset *Anisothecium staphylinum*.

Kilder: 128, 296, 351, 408, 573, 679, 708, 962, 995.

13b/24 Gassum

1. *Allestrupgård Plantage*. Den 280 ha. store, privatejede *Allestrupgård Plantage* (incl. *Steen Blichers Plantage*) rummer overvejende nåleskov isat lidt løvskov af Bøg og Alm./Vinter-Eg samt lidt blandskov. Her optræder den stærkt truede lichén *Parmelia perlata* på sit hidtid nordligste findested i Danmark og samt af svampen *Licea variabilis*. Fra plantagen foreligger et ældre belæg (1949) af Enblomstret Vintergrøn(o).

2. *Fattigkær ved Allestrupgård Plantage*. I den nordlige del af plantagen forekommer hedemose med karakteristisk fattigkærsvegetation. Her forekommer Hvid Næbfrø, Alm. Ene, Guldblomme, Lav Skorsoner, Blåtop, Smalbladet Kæruld, Tormentil, Tranebær, Tråd-Star, Pors, Rundbladet Soldug, Rosmarinlyng, Tråd-Siv, Farve-Visse, Hedelyng, Katteskæg, Klokkelyng, Smuk Perikon, Tue- Kæruld, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Eng-Havre, Vår- Star, Plettet Gøgeurt og Spæd Pindsvinekrop.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at det intakte ekstremfattigkær i *Allestrupgård Plantage* bevares. Det er derfor ønskeligt, at pleje iværksættes med rydning af uønsket opvækst af selvsåede buske og træer, ligesom det er vigtigt, at tilførsel af spildevand og gødning ikke finder sted, og at dræning forhindres.

Lokalitetskode: 1. Allestrupgård Plantage: + S III r-s

2. fattigkær ved Allestrupgård Plantage: ++ H-V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremfattigkær)

3. *Gassum*. Fra byen er kendt Bleg Fuglegræs(o).

Kilder: 6, 46, 128, 342, 812, 830, 833, 962, 973.

13b/25 Hald

1. + 2. *Hald Krat*. Stednavnet anvendes for flere lunde øst og syd for landsbyen *Hald*. Krattene er partsskove. De østlige krat ligger på flad leret moræne omgivet af dyrkede marker og er stævnet Egekrat.

De sydlige krat har mere overdrevskarakter og ligger på skrænter mod *Bjerre Bæk*. Det omgives af dyrkede marker og mod bækken af græssede enge. Samtlige lunde har været anvendt til græsning, og enkelte græsses fortsat. Enkelte steder forekommer spor af stævning. Den ene af skovparterne er måske oprindelig naturskov.

Skovlaget domineres af Alm./Vinter-Eg isat enkelte træer af Bøg og Gran. Busklaget domineres af Hassel, Tjørn, Alm. Hyld og Kvalkved. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Vorterod, Skovsyre og Alm. Gedeblad.

Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

3. *Hald*. Fra markstengærder i landsbyen kendes Døvnælde, Foder-Kulsukker, Stor Nælde, Marts-Viol, Akeleje, Rød Stenurt, Hvid Stenurt, Hundepersille og Ensidig Klokke.

4. *Blenstrup Mose*. Om vegetationsforholdene i mosen, hvis placering er usikker, foreligger oplysninger ikke. Mosen kan være identisk med engene omkring *Kastbjerg Å* (omr. 13b/19). Fra mosen foreligger en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o).

Bevaring: Det er af betydning, at løvskoven i *Hald Krat* bevares. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform med ekstensiv græsning bibeholdes, at "fremmede" træarter f. eks. Rød-Gran og Bøg ikke indplantes, og at selvforyngelsen fremmes.

Lokalitetskode: 3. Hald: + B III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hald Krat, øst: + S III s
2. Hald Krat, syd: + S II s
4. Blenstrup Mose: 0 V IV 0

Kilder: 573, 708, 956, 984.

13b/26 Råby Kær og Nørrekær

1. *Nørrekær*. Langs *Randers Fjord* (omr. 13a/2) ligger uden for diget ca. 15 ha. strandeng og ca. 20 ha. strandrørsump, der overvejende er uden græsning. Vegetationen domineres af Tagrør og Strand-Kogleaks iblandet Strand-Annelgræs, Kveller, Harril, Dansk/Læge-Kokleare, Strand-Vejbred, Strand-Trehage, Strand-Asters, Strand-Malurt, Rød Svingel, Alm. Kvik, Sandkryb, Blågrøn Kogleaks og Vingefrøet/Kødet Hindeknæ.

Randers Fjord er hævet havbund beskyttet med et dige. Her ses overvejende intensivt dyrkede arealer. Enkelte steder forekommer parceller med højstammet skov af Birk, Rød-El og tætte Pilekrat. Fra *Tørring Kær* foreligger et belæg (1965) af Butblomstret Siv(+).

2. *Odpold*. Den ca. 15 ha store *Odpold* rummer strandengsvegetation med Strand-Annelgræs, Strand-Asters, Strand-Trehage, Strand-Vejbred, Vingefrøet Hindeknæ og Kveller. En gennemgang af øens vegetationsforhold er foretaget af Løjtnant og Wessberg (1988). (1988).

Lokalitetskode: 1. Nørrekær: + K-E III r-s
2. Odpold: + K III r

Kilder: 225, 334, 492, 716c, 956.

13b/27 Tvede Enge, Østertørslev Kær og Sønderkær

1. *Tvede Kær*. På strækningen fra *Tvede Kær* til *Sønderkær* forekommer langs *Randers Fjord* (omr. 13a/2) ca. 19 ha. overvejende ugræsset strandeng med enkelte saltpander og ca. 26 ha. strandrørsump. Vegetationen domineres over store strækninger af Tagrør og Strand-Kogleaks tillige med Strand-Annelgræs, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Rød Svingel, Kryb-Hvene, Alm. Kvik, Strand-Trehage, Strand-Asters, Strand-Mælde, Harril, Læge/Dansk Kokleare, Strand-Vejbred, Kveller og Eng-Rapgræs.

Ved den nu inddæmmede og afvandede *Skalmstrup Vig* har i hvert fald i begyndelsen af dette århundrede ligget et ekstremrigkær(+). Herfra kendes (omkring 1912) Butblomstret Siv(+), Mygblomst(+), Rust-Skæne(+) og Sort Skæne(+).

Foreløbig lokalitetskode, 1. Tvede Kær:
+ K-Sv-E-B III r

Kilder: 334, 492, 962, 984.

13b/28 Bjergby

Fra *Spentrup* kendes Bleg Fuglegræs(o).

Kilde: 342.

13b/29 Gimming

1. *Gimming*. Engene omkring den regulerede *Rismølle Bæk* nord for *Gimming* er dels opdyrkede dels hårdt græsset, gødet eng.

Engene mellem *Dronningborg Skov* og banelinien er græssede. Vegetationen domineres af Mose-Bunke tillige med Horse-Tidse, Ager-Tidse og Bidende Ranunkel. Op mod skoven forekommer væld. Her ses Alm. Mjødurt.

På vejkanter og langs banedæmningen ses vejkantervegetation med almindeligt forekommende arter. Så sent som i 1980 er her fundet Forskelligbladet Tidse(o) og Liden Torskemund(o).

Fra *Gimming* foreligger en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o), Maj-Gøgeurt(o) og Kødfarvet Gøgeurt(o).

2. *Dronningborg Skov*. Om skoven foreligger botaniske oplysninger ikke og er derfor ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Gimming: + E-V-B III r
Foreløbig lokalitetskode, 2. Dronningborg Skov:
0 S IV 0

Kilder: 895, 907, 956, 984.

13b/30 Tvede

1. *Lindbjerg Skov* er en veldrevet løvblandingskov af især Bøg og Alm./Vinter-Eg på fugtig, næringsrig muldbund, men dog med islæt af en del nåletræer. Skovbundsvegetationen er artsrig, og her kendes Hvid Anemone, Hvid Hestehov, Pebertræ, Storblomstret Kodriver, Bjerg-Perikon, Skavgræs, Firblad, Aks-Rapunsel, Skov-Gøgelilje, Blå Anemone og Alm. Mangeløv. Her foreligger tillige en ældre angivelse af Bakke-Gøgelilje(o) og af *Rubus sprengelii*(o) samt svampene *Trichia affinis*(o), *Sclerotinia tuberosa*(o) og *Ciboria rufusca*(o).

2. *Lindbjerg Mose*. Om vegetationsforholdene i mosen, hvis præcise placering er uvis, foreligger ingen oplysninger. Fra mosen foreligger et belæg (1936) af Sump-Hullæbe(o) og en ældre angivelse af Butblomstret Siv(o) samt et fund af svampen *Myriosclerotinia curreyana*(o). Om der fortsat eksisterer rester af dette interessante kær, er uvidst. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

3. *Lindgårds Mose*. Lige syd for *Lindgårds mølle* (= *Lindgårds Vandmølle*) fører en vej over *Tvede Å*. Her blev i 1964 i engene ved åen fundet et veludviklet ekstremrigkær, der husede de sjældne eller meget sjældne Mygblomst(o), Sump-Hullæbe(o), Butblomstret Siv(o) og Langbladet Soldug(o) tillige med Langakset Star(o) og bladmosset *Rhytidiadelphus triquetrus*(o).

Året efter blev kæret pløjet op af ejeren! Nu forekommer kun rester af det ødelagte kær.

4. *Enge ved Tvede Å*. Neden for Tvede kirke ses mod øst i ådalen en opstemmet dam og i dalen omkring *Tvede Å* en græsset og noget gødskningspræget eng med væld. Arealerne syd for åen er opdyrkede. Her vokser Skov- Angelik, den sjældne, men lokalt hyppige Vand-Brunrod, Alm. Firling, Gul Fladbælg, Eng-Forglemmigej, Eng- Kabbeleje, Kalmus, Skov-Kogleaks, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Vand-Mynte, Smalbladet Mærke, Dynd- Padderok, Kær-Padderok, Alm. Rapgræs, Eng-Rapgræs, Knæbøjet Rævehale, Fladstrået Siv, Glanskapslet Siv, Vand-Skræppe, Kær-Snerre, Alm. Sumpstrå, Eng-Svingel, Kær-Tidsel, Tormentil, Kær-Trehage, Trævlekrone tillige med bladmosserne *Calliergonella cuspidata* og *Climacium dendroides*. Her kendes tillige Engblomme.

Engene langs *Tvede Å* vest for byen mod *Lindegård* er dels intensivt dyrkede, dels græssede, gødede arealer. Nogle steder ses ugræssede parceller med Pilekrat eller en vegetation, der er domineret af højt voksende urter. Her forekommer endnu rester af en artsrig mosevegetation med Alm. Mjødurt, Tandet Sødgræs, Gulgrøn Løvefod, Glansbladet Løvefod, Tæppegræs, Vinget Perikon, Pors, Maj-Gøgeurt, Vibefedt, Langbladet Ranunkel, Femhannet Pil, Spyd-Pil, den sjældne, men lokalt hyppige Vand-Brunrod, Engblomme, Tykbladet Fladstjerne, Eng-Viol, Tagrør, Grå-Pil, Lådden Dueurt, Gul Frøstjerne og Kær-Fladbælg(x). Tidligere har her forekommet ekstremrigkær(o), men ekstremrigkær kan forekomme endnu, idet der foreligger et belæg af Butblomstret Siv fra lokaliteten samlet så sent som i 1977. Kær-Fladbælg er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten tillige kun fra *Havkær Skov* (omr. 13b/7), *Randers* (omr. 13b/34) og fra *Røjen Kær* (omr. 22a/18).

5. *Tvede By*. På markstensgærder og langs vejkanter i landsbyen forekommer en artsrig vegetation. Her kendes Alm. Katost, Alm. Guldstjerne, Hvid Okseøj, Døvnælde, Erantis, Dusk-Syre, Fingerbøl, Gul Okseøj, Hundepersille, Have-Tulipan, Ensidig Klokke, Hvid Stenurt, Hvas Randfrø, Hulsvøb, Italiensk Skilla, Krat-Viol, Krous, Kost-Fuglemælk, Liljekonval, Matrem, Marts-Viol, Pyrenæisk Storkenæb, Perlehyacint, Påskelilje, Pomerans-Høgeurt, Rød Stenurt, Seksradet Stenurt, Skov-Forglemmigej, Sibirisk Skilla, Stor Nælde, Svaleurt, Sæbeurt, Tandfri Vårsalat, Vedbend-Torskemund, Vellugtende Aftenstjerne, Vedbend og *Rubus gothicus*.

6. *Mellerup*. Langs *Randers Fjord* (omr. 13a/2) på strækningen fra *Tvede Enge* (omr. 13b/27) og *Mellerup* ligger ca. 20 ha. græssede og ugræssede strandeng med nogle saltpander og tuer samt ca. 26 ha. strandrørsump. Vegetationen domineres over store strækninger af Tagrør og Strand-Kogleaks. Strandengene optræder ofte som smalle stumper indenfor rørsumpen, og her forekommer Strand-Annelgræs, Vingefrøet/Kødet Hindeknæ, Kryb- Hvene, Rød Svingel, Alm. Kvik, Strand-Trehage, Strand- Asters, Strand-Mælde, Harril, Læge/Dansk Kokleare, Strand-Vejbred og Kveller. Ved *Mellerup* er kendt *Paludellavæld(o)*, hvis lokalisering er usikker. Her er samlet (1964) *Paludella squarrosa(o)* og *Tomenthypnum nitens(o)*.

7. *Kær mellem Brokhøj og Lushøj*. Her forekommer væld i litorinaskrænten (identisk med *Paludellavældet*, der er beskrevet under *Mellerup* ovenfor?). Her optræder Hjertegræs, Lav Tidsel, Alm. Kamgræs, Alm. Syre, Blågrøn Star, Bukkeblad, Djævelsbid, Dynd-Padderok, Eng-Kabbeleje, Glanskapslet Siv, Maj/Kødfarvet Gøgeurt, Hirse-Star, Kær-Padderok, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Smalbladet Mærke, Sump-Snerre, Tormentil, Trævlekrone, Vandnavle, Vinget Perikon og Kær-Ranunkel. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Paludella squarrosa(o) og *Tomenthypnum nitens(o)* er sjældne i Århus amt og kendes inden for de seneste tredive år fra henholdsvis 3 og 7 andre lokaliteter.

Lokalitetskode: 1. Lindbjerg Skov: + S III r
4. enge langs Tvede Å: ++ V-E II s-t
5. Tvede by: + B II r-s
6. Mellerup: + K III r
7. kær mellem Lushøj og Brokhøj:
+ V-E II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Lindbjerg Mose: 0-+ V ? ?
3. Lindegård Mose: 0-+ V ? ?

Kilder: 46, 54, 56, 142, 175, 225, 334, 341, 358, 399, 492, 708, 806, 833, 863, 921, 956, 962, 963, 973, 984, 995.

Vand-Brunrod. Alsted Mølle. Peter Wind fot. 1980.

13b/31 Hungstrup Skov

1. *Hungstrup Skov*. Sammensætningen af *Hungstrup Skov* (Gjesinggård skovdistrikt) kendes dårligt. Skovlaget domineres af megen løvskov tillige med en del nåleskov. I skovbundsvegetationen indgår en artsfattig vegetation med Ørnebregne, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Skov- Skræppe, Skov/Krat-Viol, Skovstjerne, Feber-Nellikerod, Skov-Jordbær, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Dunet Steffensurt, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Stor Konval, Alm. Kohvede, Skov-Galtetand og Stor Nælde.

Lokalitetskode: 1. Hungstrup Skov: + S II r

Kilder: 677, 984.

13b/32 Støvring

1. *Støvringgård Skov*. Den 288 ha. store *Støvringgård Skov* (Støvring Klosters skovdistrikt) består egentlig af to adskilte afdelinger, Nørreskov og Sønderskov. De behandles her samlet, idet der i litteraturen ikke skelnes mellem de to afdelinger.

Skoven består af nåleskov og mest af løvskov af Bøg, Alm./Vinter-Eg samt blandskov. I skovbundsvegetationen indgår Hulkravet Kodriver, Alm. Bingelurt, Skovmærke, Vedbend, Nyrebladet Ranunkel, Firblad, Blå Anemone, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Druemunke, Eng- Kabbeleje, Skov-Galtetand, Skov-Angelik, Skov/Krat- Viol, Vorterod og Stor Konval. Fra skoven er tillige kendt svampen *Physarum viride(o)*. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. *Østrup Skov*. Den 43 ha. store, privatejede *Østrup Skov* er overvejende frodig løvskov af Bøg tillige med noget nåleskov med en artsrig urtevegetation. I skovens vestende forekommer højskov med flere gamle Egetræer. I skovbundsvegetationen optræder Løgkarse, Aks- Rapunsel, Skov-Stilkaks, Bredbladet Klokke, Skov- Hundegræs, Skælrod, Firblad, Liden Lærkespore, Skov- Star, Druemunke, Hunde-Kvik, Bjerg-Ærenpris, Sildig Skov-Højre, Skov-Hullæbe, Glat Hullæbe og Tæt blomstret Hullæbe. Fra skoven kendes tillige svampene *Sclerotinia tuberosa(o)*, *Boletus versicolor(o)*, *Sclerotinia ficariae(o)* og *Hypocreopsis lichénoides(o)*.

3. *Albæk Enge*. Fra engene foreligger en angivelse (1983) af den rødlistede Tæt Vandaks(x). Botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Tæt Vandaks er meget sjælden i Århus amt og er inden for de seneste tredive år kun fundet omkring Gudenåen/Randers Fjord ved Randers.

Lokalitetskode: 2. Østrup Skov: + S II r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Støvringgård Skov: + s III 0
3. Albæk Enge: 0+ V-E-B I 0 (kategori I på grund af rødlisteart, Tæt Vandaks)

Kilder: 46, 54, 128, 140, 225, 236, 279, 334, 693, 708, 895, 962, 973.

13b/33 Tjærby

1. *Tjærby*. Engene neden for *Tjærby* er dels opdyrkede, dels græssede, og tilsyneladende uden vældpåvirkning. Engene gennemskæres af flere grøfter. I disse optræder flere arter af Vandstjerne og Vandaks, bl.a. den rødlistede Tæt Vandaks(x). I fugtigere dele dominerer Knæbøjet Rævehale, Manna-Sødgræs og Tigger-Ranunkel tillige med Kær-Trehage, Kvan og Vand-Brandbæger.

Fra eng øst for Randers foreligger en ældre angivelse af Pukkellæbe(o). Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Tæt Vandaks er meget sjælden i Århus amt og er inden for de seneste tredive år kun fundet omkring Gudenåen/Randers Fjord ved Randers.

Lokalitetskode: 1. Tjærby: + V-E I r-s (kategori I på grund af rødlisteart, Tæt Vandaks)

Kilder: 334, 357, 708, 830, 956, 973, 984.

13b/34 Randers

1. *Gudenåparken*. De udyrkede arealer neden for banegården i *Gudenåparken*, der er *Randers By* tidligere høenge, er dels tæt Ellesump med Pilekrat og højt voksende urter med dominans af Alm. Mjødurt, Lådden Dueurt og Stor Nælde, dels tilgroede enge med Tagrør og Rørgræs. Desuden findes kolonihaver, bådehuse og græsplæner.

Vegetationen er artsrig med Tyk Andemad, Frøbid, Mangefrøet Gådefod, Nikkende Star, Nyrebladet Tvetand, Stinkende Storkenæb, Grøn Mynte, Kirtel-Kortstråle, Gul Frøstjerne, Nælde-Silke, Alm. Hjertespond, Pyrenæisk Storkenæb, Stivhåret Ranunkel, Vandpeberrod, Ægbladet Fliglæbe, Håret Kortstråle, Krat-Vikke, Krans-Tusindblad, Flad Vandstjerne, Vejbred-Skeblad, Tornfrøet Hornblad og den rødlistede Tæt Vandaks(x), der i 1988 blev fundet her i mængder. Herfra er tillige kendt (1965) Butblomstret Siv(o) og Kær-Fladbælg(o). I Gudenåen optræder Bændel-Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Glinsende Vandaks, Børsteblandet Vandaks, Kruset Vandaks, Gul Åkande, Kalmus og Sø-Kogleaks.

2. *Randers By*. Fra byen kendes Alm. Kirtel-Dueurt, Hvidblomstret Kirtel-Dueurt, Rundbladet Mynte, *Mirabilis jalapa* (Nyctaginaceae), Ager-Rævehale, Giftig Rajgræs, Pindsvine-Kartebolle, Strand-Skræppe, Sump-Skræppe, *Aegilops ovata* (græsfamilien), *Centaurea diluta* og *Guizotia abyssinica* (kurvblomstfamilien), Tag-Hejre, Langklaset Vikke(o), *Lathyrus aphaca(o)* og *Medicago hispida(o)* (ærtblomstfamilien), *Galium glaucum(o)* (kræpfamilien), Klæbrig Brandbæger, Stinkende Høgeskæg(o), Orientalisk Gedeskæg(o), Eng-Gedeskæg, Mursennep(o), Sarepta-Sennep, Strand-Karse(o), Pindsvine-Kartebolle, Læge-Stenfrø(o), Enårig Bingelurt(o), Jernurt(o) og *Polygonum patulum(o)* (skedeknæfamilien).

Fra *Randers Havn* foreligger oplysninger om gamle

fund af Skærmarve(o) (indslæbt), Løgrodet Rapgræs(o), Blåtoppet Salvie(o), Vindaks(o), Hanespore(o), Grøn Skærmaks(o), Kanariegræs(o), Storblostmret Kongelys(o), Nat-Limurt(o), Østrigsk Guldkarse(o), Korn-Ridderspore(o), Kløvplade(o), Sæd-Dodder(o), Hjerterbladet Karse(o), Rundskulpe(o), Gyldenlak-Hjørneklap(o), *Erysimum repandum(o)* og *Erysimum orientale(o)* (korsblomstfamilien), Konellike(o), Ungarsk Vejsennep(o), Stivhåret Vejsennep(o), Gul Reseda(o), Mark-Stenkløver(o), Fodangel(o), Burreskærm(o), Pigfrø(o), Indisk Vejbred(o), Tornet Salat(o), *Anchusa ochroleuca(o)* og *Amsinckia intermedia(o)* (rubladfamilien), *Sideritis montana(o)* (læbeblomstfamilien) og *Lythrum junceum(o)* (kattehelefamilien).

I Torup Dal forekommer den sjældne, men lokalt hyppige Vand-Brunrod.

Tæt Vandaks er meget sjælden i Århus amt og er inden

for de seneste tredive år kun fundet omkring Gudenåen/Randers Fjord ved Randers.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at *Gudenåparken* bevares. Det er derfor ønskeligt, at området ikke afvandes og udstykkes, eller tilføres spillevand eller gødning.

Lokalitetskode: 1. Gudenåparken: ++ V-Sv-E I r-s (kategori I på grund af rødlisteart, Tæt Vandaks, og I-biotop: Ekstremrigkær)
2. Randers By: + B III 0

Kilder: 54, 120, 140, 142, 147, 150, 151, 152, 156, 218, 226, 227, 239, 256, 267, 268, 299, 312, 319, 340, 341, 342, 343, 346, 347, 351, 355, 357, 396, 401, 424, 436, 493, 710, 849, 864, 895, 937, 962, 973, 984.

Gul Iris. Kalvebod Fælled. Peter Wind fot. 1986.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 14.

Hovedparten af TBU-distrikt 14 ligger i Viborg amt og vil blive beskrevet i bind 8. Den østligste og sydligste del ligger i Århus amt og er behandlet her.

14/1 Nørbæk - Sønderbæk

1. *Rejstrup Plantage*. Den 69 ha. store *Rejstrup Plantage* består af nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Den østlige del af Hvidding Krat ligger i Århus amt. Af praktiske årsager vil lokaliteten blive beskrevet i bind 8: Viborg amt.

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Rejstrup Plantage*:
0-+ S IV 0

Kilde: 128.

14/2 Læsten Bakker

1. *Læsten Bakker* ligger på Vejlebækdalens nordside.

Her er ca. 70 ha. sammen med en del af *Fussingø Gods* (omr. 14/6) fredet 1953. Fredningen rummer ikke gode muligheder for pleje. Dette er påkrævet, da lyngbakkerne ellers vil gro til med træer og buske. Vegetationen domineres af lichénhede, græshede og dværgbuskhede. I hvert fald dele af *Læsten Bakker* græsses på trods af, at kendelsens ordlyd forbyder græsning. Her forekommer en lyskrævende, artsrig hede- og overdrevsvegetation bestående af Alm. Gyldenris, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Farve-Visse, Håret Visse, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Klokkelyng, Katteslæg, Krybende Pil, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Pille-Star, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Høgeurt, Smalbladet Timian, Smuk Perikon, Tormentil, Tyttebær, Liden Klokke, Hvid Anemone, Knoldet Mjødurt, Kamgræs, Forskelligfarvet Forglemmigej, Alm. Mælkeurt, Kornet Stenbræk, Eng-Havre, Hunde-Viol, Krat-Fladbælg, Alm. Kongepen, Fåre-Svingel, Knold-Ranunkel og Alm. Pimpinelle.

2. *Mosebro*. Her ligger et 16 ha. stort, fredet (1969) område bestående af lyngbakker med Alm. Ene og væld. Store dele af vældet ligger på sydvendt hæld og rummer veludviklet ekstremrigkær. Dette område er hegnnet og græsses intensivt af kreaturer. Vegetationen i vældet består dels af lavtvoksende urter

Græsset ekstremrigkær. Læsten Bakker. Peter Wind fot. 1987.

dels af tætsluttet krat af buske af forskellige arter af Pil iblandet Birk og Alm. Ene, især i sidedalens indre dele. I vældpartierne vokser Sump- Hullæbe, Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Sump-Snerre, Vild Hør, Lancetbladet Høgeurt, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Sump-Kællingetand, Eng-Kabbeleje, Seline, Bredbladet Kæruld, Smalbladet Kæruld, Hjertegræs, Leverurt, Spyd-Pil, Knoldet Mjødurt, Vinget Perikon, Tandet Sødgræs, Tandbælg, Kær-Tidsel, Tormentil og Trævlekrone.

Endvidere kendes Lav Skorsoner, Eng-Troldurt, Mose-Troldurt, Vebend-Vandranunkel, Skede-Star, Krog-næb-Star, Engblomme, Blågrå Siv, Knudearve, Børste-Kogleaks, Lav Tidsel, Dunet Havre, Stivhåret Borst, Baltisk Ensian(o), Fruebær, den rødlistede Gul Stenbræk og bladmosset *Tomenthypnum nitens*.

3. *Enge omkring Vejle Bæk og Skals Å*. Engene er afvandede, opdyrkede eller græssede. Fra enge(o) mellem *Læsten* og *Fussingø* (= *Tuemose*?) har den rødlistede Gul Stenbræk(o) optrådt talrigt, mens der fra *Fussing Kær* (placering usikker) har været kendt Sump-Hullæbe(o) og den rødlistede Rust-Skæne(o) samt fra slutningen af forrige århundrede den rødlistede Langakset Trådspore(o).

Gul Stenbræk kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år i øvrigt kun *Kjellerup Mose* (omr. 13b/16).

Lokalitetskode: 1. *Læsten Bakker*: ++ H-E II s
2. *Mosebro*: ++ H-E-V I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og rødlistarten Gul Stenbræk)
3. *enge omkring Vejle Bæk og Skals Å*: + V-E III r-s

4. *Læsten By*. Her er fundet svampen *Ciboria sydwiana*.

Kilder: 43, 84, 85, 108, 121, 150, 188, 236, 280, 284, 296, 316, 363b, 467, 468, 469, 476, 479, 650, 785, 803, 915, 951, 956, 963, 973, 989, 991, 995.

14/3 Øster Bjerregrav

1. *Bjerregrav Mose*, der er Århus amts største sammenhængende vådområde, ligger, hvor *Kousted Å* munder ud i *Skals Å*. De dele af mosen, der ligger nord for *Kousted Å*, hører til TBU-distrikt 13b, men er af praktiske årsager medtaget her.

Mosen er meget komplekst opbygget med mosaik af dyrkede arealer, græsnings- eller høsletenge, krat og tørvegrave, af hvilke flere er meget omfangsrige og vandfyldte tillige med egentlige kær spændende fra fattigkær til ekstremrigkær. Især i mosens vestlige og nordlige dele findes botanisk interessante områder.

I mosens rigkærspartier vokser Butblomstret Siv, Blåtop, Djævelsbid, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Sump-Kællingetand, Kær-Padderok, Krybende Pil, Næb-Star, Alm. Syre, Kær-Tidsel, Tormentil, Trævlekrone, Vandnavle, Eng-Viol, Sump-Snerre, Tråd-Star, Frøbid, Gifttyde, Tue-Star, Langakset Star, Dværg-Star, Langbladet Ranunkel, mens der i en tørvemosfyldt tørvegrav tillige forekommer Liden Siv, Rundbladet Soldug, Grå Star og Øret Pil. Fra mosen som helhed kendes desuden Stivtoppet Rørhvene, Knippe-Star, Blærestar, Kors-Andemad, Kødfarvet Gøgeurt, Spyd-Pil, Pors, Engblomme, Kornet Stenbræk, Leverurt, Seline, Vandrøllike, Bukkeblad, Kær-Galtetand, Fliget Brøndsel og Nikkende Brøndsel. Fra mosen angives tillige den rødlistede Tørve(?) -Viol(ox).

Fra *Bjerregrav Kær* (= *Bjerregrav mose*?) foreligger en angivelse fra århundredeskiftet af Hvas Avneknippe(o).

Lokalitetskode: 1. *Bjerregrav Mose*: ++ V-E-B I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær og 20 biotopstypiske arter)

2. *Sønderbæk Enge*. Herfra foreligger en angivelse af Vandrøllike(o).

3. *Over Fussing Kær*. Herfra kendes Vandportulak(o) og Pilledrager(o).

4. *Øster Bjerregrav*. Herfra er kendt *Sedum hybridum*(o)

Bjerregrav Mose. Vidtstrakte, delvist afvandede enge omkring Skalså ved Kousted. Peter Wind fot. 1987.

(stenurtsfamilien) og *Rubus wessbergii*, mens *Serradel* er fundet i en grusgrav.

Kilder: 38, 188, 316, 359, 363b, 467, 468, 479, 655a, 849, 909, 956, 962, 978.

14/4 Tånåm

1. *Fladbro Skov*. Den 45 ha. store *Fladbro Skov* (Randers kommune) er overvejende løvskov bestående af Bøg og Alm./Vinter-Eg. Fra skoven foreligger et fund (1945) af Enblomstret Vintergrøn(o). Om skovbundens urtevegetation foreligger i øvrigt ingen oplysninger.

Af svampe kendes Vellugtende Læderpigsvamp, *Sistotrema confluens*, *Podostroma sp.*, *Cystolepiota echinacea*, Rødbrun Slimslør, Duftende Rødblåd, Sveden Skørhat, Hekserings-Hjælmmorkel, Violetbrune Duftpigsvamp, Fjerkølle, *Ciboria alni*, Gran-Tjærepore-svamp, Kæmpe- Stenmorkel og den meget sjældne *Discina ancilis*.

2. *Halekær*. Mosen er under kraftig tilgroning med buske af Birk og Pil samt af højt voksende urter med dominans af Tagrør og Alm. Mjødurt. De omgivende græsklædte arealer er udlagt til golfbaner. Fra århundredets begyndelse er angivet ekstremrigkærspilanten Butblomstret Siv(o), der næppe forekommer her længere. Endvidere er angivet knoldbægersvampen *Myrioclerotina curreyana*.

Lokalitetskode: 1. Fladbro Skov: + S III r
2. Halekær: + V-E III r

3. *Nørreåen ved Fladbro*. Herfra kendes Langbladet Vandaks, Spinkel Vandaks og Smalbladet Vandstjerne. På bakker ved kroen er fundet Blodstillende Bibernelle(o) og Ensidig Vintergrøn(o). På marker ved *Fladbro* forekommer mange almindelige en- og flerårige pioner- og ruderatplanter. Fra en gammel jernbandedæmning er fundet Langklaset Vikke. Fra *Fladbro* kendes i øvrigt svampene *Ciboria amentacea*, *Ciboria betulæ* og Kogleskive.

4. *Klørup*. Herfra er kendt svampen Pilfinger.

Kilder: 54, 128, 163, 225, 232, 233, 236, 242, 243, 296, 309, 330, 334, 363b, 457, 661, 845, 926, 956, 962.

14/5 Gudenå Dal, vestsiden fra Langå til Randers

1. *Gudenåen mellem Randers og Langå*. Engene nord for *Gudenåen* ved *Neder Hornbæk* anvendes til opdyrking, græsning eller er udlagt til rekreative formål. Fra engene foreligger ældre oplysninger om fund af Butblomstret Siv(o), Festgræs(o), Langbladet Ranunkel(o), Gifftyde(o), Bukkeblad(o), Eng- Troidurt(o), Kær-Fladbælg(o), Vand-Brunrod(o) og Gul Abeblomst(o). I *Gudenåen* er på denne strækning kendt Pilblad (1974), Tæt Vandaks(o) (1937) og Kortskaftet Skeblad(o) (1937). På strækningen som helhed mellem *Langå* (omr. 14/9)

og *Randers* (omr. 13b/34) kendes tillige i følge ældre oplysninger Langbladet Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Liden/Spinkel Vandaks(o), Smalbladet Vandstjerne(o), Høst-Vandstjerne(o), Vandpest(o), Tornløs Hornblad(o), Krebseklo(o), Kors-Andemad(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Aks-Tusindblad(o), Vejbred-Skeblad(o), Hvid Åkande(o) og Gul Åkande(o). Nyere oplysninger er ønskelige.

2. *Langå Skov* er fortrinsvis Egeskov af Alm. Eg som dominerende skovtræ. I skovbundsvegetationen indgår Alm. Guldstjerne, Bølget Bunke, Alm. Ene, Hvid Anemone, Hylster-Guldstjerne, Krybende Læbeløs, Liden Lærkespore, Løggarse, Skovarve, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Stor Fladstjerne, Hulrodet Lærkespore (forvildet) og på fugtig bund Vandkarse og Liden Vandarve. Fra *Skovlyst* er angivet Skov-Kohvede(o).

Lokalitetskode: 2. Langgå Skov: + S III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Gudenåen: + V-E III ?

3. *Hornbæk*. I byen optræder langs veje Døvnælde, Fingerbøl, Pindsvine-Kartebolle, Mørk Kongelys, Bidende Stenurt, Marts-Viol og Æselfoder.

Kilder: 172, 288, 330, 334, 363b, 457, 460, 573, 849, 927, 956, 962.

14/6 Fussingø

Godset *Fussingø* med tilhørende jorde blev overtaget af staten i 1945.

1. Fussingø Skov

Fussingø Skov (Fussingø statsskovdistrikt) omfatter flere, mindre skovparter.

1. *Fussing Sønder-skov* (incl. *Gammelhave*) er bakket, kilderig, frodig muldbundsskov. De højere liggende dele af skoven er i botanisk henseende botanisk mindre interessante, mens de nordvendte skrånende partier mod søen rummer en forholdsvis artsrig vegetation.

I skoven vides at indgå megen løvskov af især Bøg tillige med Ahorn, Alm. Eg, Rød-El, Grå-El, Spids-Løn, Skov-Elm, Ask, Vortebirk, Alm. Røn, Småbladet Lind(o), Park-Lind samt nogen nåleskov af Douglasgran, Ædelcypres, Rød-Gran, Kæmpegran, Alm. Ædelgran og med Hassel, Benved, Alm. Hæg, Slåen, Korsved, Kvalkved(o), Stikkelsbær(o), Solbær(o), Korbær(o), Engriflet Hvidtjørn, Drue-Hyld, Selje-Pil, Grå-Pil, Vild Ribs i busklagene.

Skovbundsvegetationen er meget artsrig og her forekommer Hvid Anemone, Skov-Angelik, Spring-Balsamin, Alm. Bingelurt, Knoldet Brunrod, Skov-Burre, Mose- Bunke, Druemunke(o), Glat Dueurt, Fjærbregne, Knold- Fladbælg(o), Stor Fladstjerne, Firblad, Enblomstret Flitteraks, Nikkende Flitteraks(o), Skov-Forglemmigej, Fruebær(o), Håret Frytle, Skov-Galtetand, Tyndakset Gøgeurt(o), Haremad, Sildig Skov-Hejre(o), Krybende Hestegræs, Hindbær, Hulsvøb, Skov-Hunde-

græs(o), Alm. Høgeurt, Kær-Høgeskæg, Opret Hønsertarm(o), Gul Iris, Skov-Jordbær, Skov-Springklap, Nælde-Klokke, Skov-Kogleaks, Krans-Konval, Stor Konval, Korsknep, Hunde-Kvik(o), Vild Kørvel, Alm. Lunggeurt, Løgkarse, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Alm. Milturt, Millegræs, Alm. Mjødurt, Eng-Nellikerod, Feber-Nellikerod, Skov-Padderok, Smuk Perikum(o), Hvas Randfrø, Lund-Rapgræs, Aks-Rapunsel, Nyrebladet Ranunkel, Lav Ranunkel, Rederod(o), Rødknæ, Sanikel(o), Skov-Rørhvene, Skov-arve, Skov-Salat, Skovmærke, Skovsyre, Nøgle-Skræppe, Skov-Skræppe, Akselblomstret Star, Bakke-Star(o), Pille-Star, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Skov-Storkenæb(o), Stinkende Storkenæb, Kæmpe-Svingel, Tandrod, Krat-Viol, Skov-Viol, Vorterod og Bjerg-Ærenpris.

På en eng(o) i skovens nordlige bryn er i hvert fald tidligere fundet Engblomme(o), Skov-Gøgelilje(o), Festgræs(o), Sump-Kællingetand(o), Sump-Fladstjerne(o), Kær-Høgeskæg(o), Tue-Star(o) og Stivtoppet Rørhvene(o).

I *Gammelhave* langs veje og omkring borgruinen optræder en række trivialarter. I grøfter har i hvert fald tidligere vokset Kær-Mysse(o), Vandrøllike(o), Vejbred-Skeblad(o), Frøbid(o), Bukkeblad(o) og Kattehale(o).

2. *Snedkerskov*. I skoven forekommer en bevoksning af ca. 165-årig Bøg med tæt bundvegetation af Bølget Bunke og opvækst af Bøg. Her er kendt svampen *Ciboria rufo-fusca*.

3. *Espelund*. Her indgår en bevoksning af ca. 170-årig Bøg.

4. *Hesselbjerg*. I skoven indgår partier med blandskov af 130-215-årige træer af Bøg og Alm./Vinter-Eg, en ren bevoksning af 185-årige træer af Bøg og 150-260-årige træer af Bøg. I skoven indgår tillige Rød-Gran, Kæmpegran, Birk, Lærk, Rød-Eg, Skov-Elm, Rød-El, Ahorn og Ask samt spredt opvækst af Bævreasp og Hassel. I skovbunden forekommer Skovsyre, Skovstjerne, Majblomst, Skovmærke og Enblomstret Flitteraks.

5. *Nedenskov*. Her ligger den såkaldte »Troldekov«, der består af en ca. 240-årig stødskudsskov. Skoven er hovedsageligt sluttet med lave, stærkt bugtede-krogede træer af Bøg. Kronerne er lavt satte med ofte ensidigt nordvendte grene. Her indgår tillige en del Alm./Vinter-Eg. I skovbunden forekommer en sparsom muldbundsvegetation med Skovmærke, Miliegræs, Tredelt Egebregne, Alm. Mangeløv og Skov-Rørhvene, mens bladmosset *Neckera complanata* optræder som epifyt.

Fra skovene og deres omgivelser som helhed er tillige kendt Lund-Fredløs(o), Kantet Konval(o), Vinter-Eg(o), Druemunke(o), Blå Anemone(o), Hulrodet Lærkespore(o), Spidsbladet Steffensurt(o), Fladkravet Kodriver(o), Femradet Ulvefod(o), Sump-Hullæbe(o), Rederod(o), Ægbladet Fliglæbe(o), Mesterrod(o), Storblomstret Kodriver(o), Ru Bittermælk(o), Skov-Kohvede(o), Skælrod(o), Pors(o) (i Birkemose), Hvid Næbfrø(o) (i hedemose), Gemsrod(o) (i *Gammelhave*) samt svampene *Ciboria rufo-fusca(o)*, Koral-Pigsvamp(o), *Sclerotinia ficariae(o)*, den sjældne Bæltekugle, Okkergul Grynhat(o), *Pluteus hispidulus(o)*, og Purpursporet Rørhat(o).

Lokalitetskode: 1. Fussingø Sønderskov: ++ S-Sv-B I r (kategori I på grund af 20 biotopstypiske arter)
2. Snedkerskov: + S III r
3. Espelund: + S III r
4. Hesselbjerg: + S-Sv III r
5. Nedenskov: + S I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Gammel naturskov)

6. *Humlegården*. Herfra kendes svampen *Ciboria rufo-fusca*.

Kilder: 18, 43, 46, 54, 56, 84, 188, 236, 268, 309, 317, 357, 363b, 413, 417, 661, 677, 849, 733a, 851, 962.

2. Fussing Sø og Møllebækken

7. *Fussing Sø*. Vandspejlet på den ca. 212 ha. store sø befinder sig godt 16 m. o. h. Vandet forlader søen gennem *Møllebækken* mod nordvest til *Skals Ådalen*, hvor *Skals Å* står i forbindelse med Limfjorden. Søen er med sine nærmeste omgivelser og engene omkring *Møllebækken* godt 100 ha. fredet 1953. Søen omgives i øst og nord af høje, opdyrkede bakker, mens bredderne mod syd og vest er skovklædte.

Søen er ren og kun svagt eutrofieret. I slutningen af 1920'erne er vandet i søen målt svagt alkalisk med en surhedsgrad på omkring pH = 8. Om nutidige forhold i søen foreligger ingen oplysninger.

Rørskoven på beskyttede steder er omfangsrig og består af Tagrør, Sø-Kogleaks, Bredbladet Dunhammer og Dynd-Padderok iblandet Næb-Star, Gifttyde, Gul Iris, Bukkeblad, Vand-Skræppe, Brudelys, Alm. Sumpstrå, Grenet Pindsvineknop og Bittersød Natskygge. I søen optræder Vand-Pileurt. Fra rørskoven er tillige kendt Eng-Rørhvene(o), Stivtoppet Rørhvene(o), Nikkende Star(o), Rørgræs(o), Høj Sødgræs(o), Manna-Sødgræs(o), Langbladet Ranunkel(o), Kær-Fladstjerne(o), Kær-Mysse(o) samt et fund (1947) af den meget sjældne Kortskaftet Skeblad(ox). Planten kendes i Århus amt ellers kun fra ældre fund i *Grund Fjord* (omr. 13a/15), i *Randers Fjord* (omr. 13a/2) og i *Gudenåen* (omr. 14/5).

Søen har i hvert fald tidligere været meget klarvandet, idet rankegrøde har kunnet fiskes i 8-10 m's dybde. Af denne er kendt Vandpest(o), Hjertebladet Vandaks(o), Tråd-Vandaks(o), Langbladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o) og Aks-Tusindblad(o). Fra søen er tillige kendt svampen Kogleaks-Knoldbæger. Nyere oplysninger om søens vegetationsforhold er ønskelige.

8. *Kær ved Fussing Sø*. Omkring søen forekommer artsrige overgangsrigkær og overdrev. Her forekommer Alm. Kamgræs, Alm. Mjødurt, Alm. Syre, Alm. Star, Blågrøn Star, Blågrå Siv, Bukkeblad, Djævelsbid, Dusk-Fredløs, Dynd-Padderok, Engblomme, Eng-Kabbeleje, Engkarse, Eng-Troldurt, Eng-Viol, Fladtrykt Kogleaks, Glanskapslet Siv, Hirse-Star, Hjertegræs, Knæbøjlet Rævehale, Kragefod, Krognæb-Star, Kær-Dueurt, Kær-Padderok, Kær-Høgeskæg, Kær-Ranunkel, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Kål-Tidsel, Langakset Star, Leverurt, Maj-Gøgeurt, Mose-Troldurt, Næb-

Star, Nyse-Røllike, Skov- Angelik, Smalbladet Kæruld, Smalbladet Mærke, Stjerne- Star, Sump-Kællingetand, Sværtelvæld, Sump-Snerre, Tandet Sødgræs, Top-Star, Toradet Star, Tormentil, Trindstænglet Star, Trævlekrone, Tykbladet Fladstjerne, Vellugtende Gulaks, Vibefedt, Vinget Perikon, Børste- Siv, Hare-Star, Hedelyng, Krybende Pii, Lancetbladet Høgeurt, Plettet Gøgeurt, Skov-Gøgelilje, Tandbælg, Lav Tidsel og Alm. Mælkeurt

9. *Mølleedammen* er en opstemning af *Møllebækken*. I dammen vokser Hvid Åkande, Gul Åkande og langs bredderne Tagrør. Endvidere er her i begyndelsen af dette århundrede kendt Brudelys(o), Aks-Tusindblad(o), Kredsbladet Vandranunkel(o), Svømmende Vandaks(o), Vand-Pileurt(o), Sø-Kogleaks(o), Grenet Pindsvineknop(o), Bredbladet Dunhammer(o), Knippe-Star(o), Næb-Star(o), Vejbred-Skeblad(o), Gifftyde(o), Gul Iris(o), Frøbid(o), Dusk-Fredløs(o), Alm. Fredløs(o), Langbladet Ranunkel(o), Vand-Skræppe(o) og Bittersød Natskygge(o).

Områderne mellem *Mølleedammen* og *Fussingø Gods* langs *Møllebækken* er gødede og afgræsses.

10. *Lillesø*. Søen ligger sydøst for *Fussing Sø* i en mindre sænkning. Sammensætningen af vegetationen i søen kendes ikke. Ved søen forekommer væld med Alm. Mjødurt, Bittersød Natskygge, Bredbladet Dunhammer, Dynd- Padderok, Eng-Kabbeleje, Gul Iris, Hjortetrøst, Kær/Tyakset Star, Kær-Tidsel, Røgræs, Skov-Angelik og Kær-Galtetand.

Lokalitetskode: 7. *Fussing Sø*: + V III r-s
8. rigkær ved *Fussing Sø*: + V-E I r-s (kategori I på grund af 20 biotopstypiske arter)
10. *Lillesø*: + V III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 9. *Mølleedammen* : + V III 0

11. *Fussing Vasehus*. Her er fra et forlængst afvandet kær(o) kendt (1937) Liden Kæruld(o), Hjertelæbe(o) og Mose-Vintergrøn(o).

Kilder: 43, 54, 85, 188, 284, 296, 357, 363b, 429, 711, 795, 956, 962, 973, 989, 995.

14/7 Alum

1. *Vesterskov* (*Fussingø* statsskovdistrikt) ligger på bakket terræn på nordsiden af *Nørreå Dal*. I skoven indgår en del løvskov af Bøg og Alm. Eg. På sydskråningen mod *Nørreå Dal* forekommer en bevoksning med 150-200-årige stødskudsprægede træer af Bøg og Alm. Eg med underskov af Bøg og pletvis opvækst af Bøg og Gran. Især i skovens nordlige del forekommer en del nåleskov af Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Kæmpegran, Lærk, Nordmannsgran, Sitka-Gran og Douglasgran.

2. *Brun Skov* (*Fussingø* statsskovdistrikt) ligger på bakket terræn på nordsiden af *Nørreå Dal*. I skoven indgår

Maj-Gøgeurt overvåges ved *Fussing Sø*. Sall Skov. Peter Wind fot. 1987.

en del løvskov af Bøg, Rød-Eg og Alm. Eg samt et par bevoksninger med 150-180-årige træer af Bøg. Her forekommer tillige en del nåleskov af Rød-Gran, Skov-Fyr, Alm. Ædelgran, Lærk og Douglasgran.

Skovbundsvegetationen er temmelig artsrig og her indgår Hvid Anemone, Blåbær, Nyrebladet Ranunkel, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Løggarse, Skovstjerne, Gærde-Vikke, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Alm. Binge-lurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Skov-Galtetand, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Liljekonval, Alm. Kohvede, Hedelyng, Lyng-Snerre, Miliegræs, Enblomstret Flitteraks, Des-merurt og Kantet Konval.

3. *Klosterskov* (Fussingø statsskovdistrikt) ligger på bakket terræn på nordsiden af *Nørreå Dal*. I skoven indgår meget løvskov domineret af Bøg tillige med noget Alm. Eg. I skovens sydlige del ligger en bevoksning med 150-200-årige stødkudsprægede træer af Bøg. Især i skovens nordlige del forekommer nåleskov af Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Kæmpegran og Lærk. I skovbundsvegetationen indgår Skovmærke, Skovsyre, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Stor Fladstjerne og Blåbær.

4. *Rar Skov* (Fussingø statsskovdistrikt) ligger på småkuperet terræn på nordsiden af *Vejlebæk Dal*. Skoven er overvejende løvskov domineret af Bøg tillige med noget Alm. Eg og Ask. Især i skovens sydlige del indgår nåleskov bestående af Rød-Gran, Sitka-Gran, Nordmannsgran og Alm. Ædelgran.

I skovbundsvegetationen indgår Tredelt Egebregne, Hvid Anemone, Vorterod, Stor Fladstjerne, Vedbend, Alm. Gedeblad, Skov-Jordbær, Lund-Fladstjerne, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Sanikel, Skov-Galtetand, Skovmærke, Skov-Salat, Enblomstret Flitteraks, Miliegræs, Majblomst, Stor Konval, Alm. Guldstjerne og Hylster-Guldstjerne. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

5. *Sanddal*. Nord for *Ålum* lå omkring århundredets begyndelse skovløse bakker omkring *Sanddal* (= Ålum Lyngbakker) i *Nørreskov* med en storslået udsigt over *Nørreå Dalen*. Disse bakker er siden blevet tilplantet med skov med dominans af nåleskov. Her er Rød-Gran dominerende. Tillige indgår Sitka-Gran, Douglasgran og Alm. Ædelgran. Af løvskov optræder bevoksninger

med Bøg, Alm. Eg og Rød-Eg. I skoven forekommer en bevoksning af 170-190-årige træer af Alm. Eg sammen med træer af Bøg af uens alder. I *Peder Klausens Krat* står i vestbrynet en bevoksning af 150-160-årige træer af Alm. Eg iblandet lidt Bøg på svagt vesthælde.

Denne bevoksning er muligvis en sidste rest af Egekrat. I skovbundsvegetationen indgår Hassel, Blåbær, Liljekonval, Vedbend, Skovmærke, Sanikel, Skov-Jordbær og Aks-Rapunsel. Fra *Peder Klausens Krat* er tillige kendt svampen *Ciboria rufo-fusca*.

Tidligere forekom her en artsrig overdrevsvegetation med Alm. Ene(o), Farve-Visse(o), Engelsk Visse(o), Sand-Star(o), Vellugtende Gulaks(o), Bølget Bunke(o), Håret Høgeurt(o), Smalbladet Høgeurt(o), Tidlig Dværgbunke(o), Fåre-Svingel(o), Alm. Pimpinelle(o), Krybende Pil(o), Tormentil(o), Djævelsbid(o), Smalbladet Timian(o), Blåbær(o), Rundbælg(o), Alm. Kongepen(o), Blåmunke(o), Alm. Krageklo(o) og Sandskæg(o). I hvilket omfang, der er rester af denne overdrevsvegetation, er uvist, da bakkerne nu er tilplantede. Nyere oplysninger er ønskelige.

6. *Ålum Kær*. Kæret ligger på nordsiden af *Nørreå dalen* ca. 1,5 km vest for *Ålum* nedenfor *Brun Skov*. Det er et stort ugræsset, overgangsrigkær omgivet af dyrkede marker og af græssede arealer. I dele af kæret forekommer veludviklet knoldkær med dominans af bladmosser.

Her vokser Leverurt, Hjertegræs, Sump-Kællingetand, Kær-Tidsel, Djævelsbid, Sump-Snerre, Kær-Trehage, Trævlekrone, Blågrøn Kogleaks, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Tormentil, Kryb-Hvene, Tandbælg, Smalbladet Kæruld, Vinget Perikon, Eng-Kabelleje, Vibefedt, Blåtop, Loppe-Star, Top-Star, Dværg-Star, Krogneb-Star, Blågrøn Star, Engblomme og Rundbladet Soldug samt bladmosserne *Aulacomnium palustre*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides* og *Plagiomnium affine*.

Yderligere botaniske oplysninger om området skove og vældpartier langs *Nørreå dalen* er meget ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Vesterskov: + S III r
2. Brun Skov: + S II r
3. Klosterskov: + S III r
4. Rar Skov: + S III r
6. Ålum Kær: + V-E II s

Ålum Kær på nordsiden af Nørre Ådal. Peter Wind fot. 1987.

Foreløbig lokalitetskode, 5. Sanddal: + S-(H-E) III ?

7. *Volstup*. Herfra kendes knoldbægersvampen *Myriosclerotinia curreyana*.

8. *Ålum By*. Fra byen og dens nærmeste omegn kendes Hundetunge(o), Sæd-Dodder(o), Tatarisk Boghvede(o), Bulmeurt(o), Kornet Stenbræk(o), Liguster(o) (forvildet), Alm. Akeleje(o), Bjerg-Stenurt(o), Stolthenriks-Gåsefod(o), Døvnælde(o), Alm. Hjertespad(o), Bukketorn(o), Liden Burre(o), Alm. Katost(o), Rundbladet Katost(o), Kransburre(o), Mørk Kongelys(o), Marts-Viol(o), Bakke-Nellike(o), Ager-Museurt(o), Kugle-Museurt(o), Sølv-Potentil(o) og Stribet Kløver(o).

Kilder: 54, 56, 188, 296, 317, 363b, 413, 653, 677, 956, 959b.

14/8 Grensten

1. *Balling Kolle*. På det sydvestvendte hæld mod *Elbæk* ligger midt mellem dyrkede marker et udyrket kær, der indeholder partier med knoldet ekstremrigkær. Området har tidligere været græsset, men græsningen er ophørt.

Vegetationen er artsrig, og her vokser flere sjældne og halvsjældne arter. Her ses Sump-Hullæbe, Butblomstret Siv, Bukkeblad, Dunet Havre, Djævelsbid, Engblomme, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Smalbladet Kæruld, Leverurt, Vinget Perikon, Blågrøn Star, Krognæb-Star, Langakset Star, Kær-Tidsel, Tormentil, Kær-Trehage, Eng-Troldurt, Tandet Sødgræs, Butblomstret Sødgræs og Trævlekrone samt bladmosserne *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides* og *Tomenthypnum nitens*.

2. *Øster Velling Skov*. Sammensætningen af *Øster Velling Skov* er dårligt kendt. I skoven vides at indgå meget løvskov af gammel Bøg, mens der langs *Velling Bæk* forekommer Askeskov samt noget nåleskov, der anvendes til pyntegrønt.

Skovbundsvegetationen er artsrig. Her indgår Vedbend, Hvid Anemone, Vorterod, Druemunke, Liden Lærkespore, Dag-Pragtstjerne, Skov-Skræppe, Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Feber-Nellikerod, Skov-Jordbær, Fruebær, Krat-Fladbælg, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Skov-/Krat-Viol, Sanikel, Alm. Bjørneklo, Skov-Angelik, Alm. Lungeurt, Skov-Forglemmigej, Korsknep, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Bjerg-Ærenpris, Aks-Rapunsel, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Krans-Konval, Firblad, Lund-Fladstjerne, Nyrebladet Ranunkel, Engblomme, Enblomstret Flitteraks og Miliegræs samt en usikker angivelse af Tyndakset Gøgeurt. Fra skoven foreligger tillige angivelser af Skov-Svingel(o), Liden Steffensurt(o), Tårnurt(o), Skov-Kohvede(o), Forskelligbladet Tidsel(o), Rederod(o), Tue-Star(o), og Bredbladet Høgeurt(o). Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

3. *Vorre Jensens Skov*. I skoven, der ligger øst for *Helstrup Østergård*, indgår Gederams, Rødknæ, Kragefod, Tormentil, Engelsk Visse, Lyng-Snerre, Engkarse, Hvid Snerre og Prikbladet Perikon.

Bevaring: Det er af stor betydning, at ekstremrigkæret ved *Balling Kolle* bevares, da det fungerer som vigtig småbiotop for flere sjældne arter.

Lokalitetskode: 1. *Balling Kolle*: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Ekstremrigkær)
2. *Øster Velling Skov*: + S-Sv II r-s
3. *Vorre Jensens Skov*: + S III r

4. *Stevnstrup*. I vældmose ved landsbyen er fundet knoldbægersvampen *Myriosclerotinia curreyana*.

Kilder: 54, 296, 363b, 467, 468, 677, 679, 694, 906, 956, 959b, 962, 995.

14/9 Gl. Langå - Torup området

1. *Johannesberg Skov*. Den 39 ha. store, privatejede *Johannesberg Skov* vides at bestå af både løv- og nåleskov med Bøg som dominerende løvtræ. Sammensætningen af skovbundsfloret kendes ikke.

2. *Kildedals Bakker*. De skovklædte bakker på nordsiden af *Gudenå Dalen* er tidligere græsset Egekrat med ret store træer og en karakteristisk vegetation. Af skovbundsvegetationen kendes Hvid Anemone, Liljekonval og Stor Fladstjerne. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. *Rådal Plantage*. Om den 21 ha. store, privatejede plantage foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Johannesberg Skov*:
+ S IV 0
2. *Kildedals Bakker*:
+ S-E III 0
3. *Rådal Plantage*: 0 S IV 0

4. *Langå By*. Fra byen og det omgivende terræn foreligger oplysninger om fund af Bjerg-Perikum(o), Blodstillende Bibernelle, Alm. Lungeurt(o), Hulrodet Lærkespore (forvildet ved have) og trafikplanten Skorem(o), samt svampen *Radulum quercinum*.

Kilder: 74, 128, 268, 342, 363b, 573, 973, 989.

14/10 Houlbjerg

1. *Houlbjerg Skov* (Frijsenborg skovbrug) består overvejende af nåleskov. Her indgår tillige yngre (ca. 50 år) kulturskov af Bøg og Alm. Eg. Skoven ligger dels oven for og dels på den stærkt kløftede vestside af *Lilleå*.

I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Skovstjerne, Alm. Milturt, Skov-Jordbær, Skov-Springklap, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Skov-Angelik, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad og Majblomst samt svampene *Arcyria ferruginea* og *Cibroria rufo-fusca*. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. *Toholt Skov* (Frijsenborg skovbrug) ligger på kuperet

terræn på østsiden af Tjærbæk, der danner grænsen til Viborg amt. Tjærbæk med omgivende enge bliver af praktiske årsager beskrevet i bindet om Viborg amt. I *Toholt Skov* vides at indgå Elleskov i de fugtigere dele mod Tjærbæk tillige med blandingsskov samt en del Bøg, Ask og nåleskov. I skovbundsvegetationen indgår Blåbær, Hvid Anemone, Nyrebladet Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Dag-Pragtstjerne, Skov-/Krat-Viol, Hunde(?)-Viol, den i Jylland meget sjældne Kronløs Karse(x), Skovstjerne, Feber-Nellikero, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Stinkende Storkenæb, Krybende Læbeløs, Skov-Galtetand, Skovmærke, Haremad og Majblomst samt svampene *Ciboria rufo-fusca* og *Kæmpe-Stenmorkel*.

Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Kronløs Karse kendes i Århus amt kun fra to lokaliteter. Inden for de seneste 30 år er planten tillige fundet i *Hestehaven* (omr. 22a/8).

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at den interessante, artsrige vegetation i *Toholt Skov* bevares, idet skoven er et godt eksempel på et plantegeografisk overgangsområde med adskillige for dette område sjældne arter. Det er derfor ønskeligt, at den hidtidige driftsform bibeholdes, og at der ved renafrift fortsat indplantes løvtræer.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Houlbjerg Skov: + S III r
2. Toholt Skov: + S-Sv II r

3. *Moser ved Gudenåen*. Fra moser(o) langs åen på strækningen mellem *Langå* og *Ulstrup* kendes *Hvas Avneknippe(o)*, mens den i Jylland meget sjældne *Trefliget Ærenpris(x)* er fundet syd for *Åbro*.

Kilder: 46, 56, 128, 142, 191, 233, 363b, 433, 657, 677, 973, 989.

14/11 Granslev

1. *Hagsholm Skov*. Om sammensætningen af *Hagsholm Skov* (Frijsenborg skovbrug) foreligger oplysninger ikke. Fra skoven kendes *Bidende Pileurt*.

2., 3. + 4. *Knudstrup Krat, Søndervoer og Østervoer*. Om sammensætningen af *Knudstrup Krat, Søndervoer og Østervoer* (Bidstrup skovbrug) foreligger oplysninger ikke. Fra de tre skove kendes *Krans-Konval*. Yderligere oplysninger er ønskelige.

5. *Bøstrup Mølledam*. I mølledammen forekommer *Smalbladet Vandstjerne, Roset-Vandstjerne, Liden Andemad, Spinkel Vandaks og Liden Vandaks*.

6., 7., 8., 9., 10., 11., & 12. *Bidstrup Skovene*. Om følgende skove og udyrkede arealer, der alle tilhører Bidstrup skovbrug, foreligger botaniske oplysninger ikke: *Almind, Birkebakkerne, Borsbjerg, Hestehave, Rosenlund, Sønderlund og Teglshule*.

Fra *Bidstrup skovene* som helhed kendes *Blå Anemone(o)* og slimsvampen *Arcyria ferruginea*, mens der fra *Granslev skovene* kendes *Alm. Lungeurt(o)*.

Lokalitetskode: 5. Bøstrup Mølledam: + V III s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hagsholm Skov: 0-+ S IV 0

2. Knudstrup Krat: 0-+ S III 0

3. Søndervoer: 0-+ S III 0

4. Østervoer: 0-+ S IV 0

6. Almind: + S IV 0

7. Birkebakkerne: + S IV 0

8. Borsbjerg: + S IV 0

9. Hestehave: + S IV 0

10. Rosenlund: + S IV 0

11. Sønderlund: + S IV 0

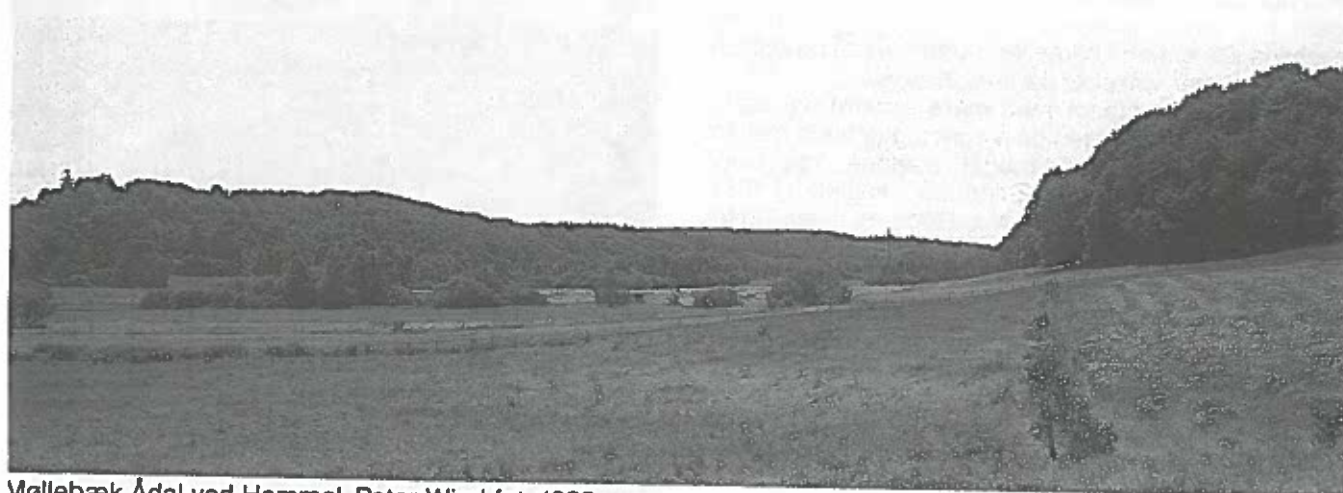
12. Teglshule: + S IV 0

13. *Voer Mølle*. Herfra er kendt (1937) *Femradet Ulvefod(o)*.

14. *Bøstrup*. Ved landsbyen ligger en græsset dal med væld, rester af løvskov og en afvandet sø. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

15. *Vrangstrup*. Ved landsbyen forekommer fast græs-gang på overdrev med gamle Ege. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 46, 128, 363b, 489, 849, 962, 973, 974a.

Vøllebæk Ådal ved Hammel. Peter Wind fot. 1988.

14/12 Granslev Ådal

1. *Granslev Å* snor sig fra sit udspring ved *Hammel Skov* (omr. 21/29) gennem den snævre *Granslev Ådal* med skovklædte sider til sit udløb i Lilleå syd for *Laurbjerg* (omr. 13a/33). Fra åen kendes Vandpest og Kruset Vandaks, mens bredderne beklædes af Rød-EI. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Granslev Å: + V III s

Kilder: 231, 973.

14/13 Sall

Grænsen mellem TBU distrikt 14 og 21 løber gennem *Møllebæk Ådal*. Nedenfor er engene nord for åen beskrevet, mens engene syd for åen beskrives under omr. 21/27.

1. *Sall Skov*. S sammensætningen af skræntskoven *Sall Skov* (Frijsenborg skovbrug) på nordsiden af *Møllebæk Ådal* kendes kun delvis. I den nordvestlige ende indgår beplantninger med ung Bøg, Rød-Gran, Nordmannsgran, Kæmpegran og Ahorn. På fugtigere bund mod ådalen optræder blandskov med Rød-EI eller blandet løv- og nåleskov. Af vedplanter forekommer i øvrigt Ask, Alm. Eg, Rød-Eg, Hassel, Grå-Pil, Selje-Pil, Øret Pil, Solbær, Korsved, Alm. Hyld, Drue-Hyld og Alm. Røn. I skovbundsvegetationen indgår Hvid Anemone, Skov-Angelik, Småblomstret Balsamin, Knoldet Brunrod, Bølget Bunke, Skov(?) -Burre, Fjærbregne, Stor Fladstjerne, Skov-Galtetand, Alm. Gedeblad, Alm. Gyldenris, Haremad, Hulsvøb, den sjældne men lokalt hyppige Krans-Konval, Vild Kørvel, Alm. Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Miliegræs, Småbladet Milturt, Skov-Padderok, Dag-Pragtstjerne, Rødknæ, Skovstjerne, Skovsyre, Skov-Skræppe, Stinkende Stor-kenæb og Krat- Viol.

2. *Møllebæk Ådal*. Øst for *Søbygård Sø* (omr. 21/26) ligger i *Møllebæk Ådal* et homogent Starkær, der stedvis har et træ- og busklag domineret af Rød-EI, Pil og Birk. Mod nordøst i ådalen ses mere åbne områder. De vestligste har været græsset, mens de østligste fortsat græsses. De enkelte parceller afgrænses af rette grøfter, der forløber vinkelret på *Møllebækken*.

Pletvis optræder steder med mere varieret og artsrig vegetation. Et enkelt sted på meget fugtig bund mellem Startuerne vokser den meget sjældne, rødlistede Tørve- Viol(x), der først er fundet på lokaliteten i 1987. På højere bund optræder Maj-Gøgeurt, Kær-Tidsel, Tormentil, Sump-Kællingetand, Trævlekrone, Hirse-Star, Skov-Angelik, Vellugtende Gulaks, Sump-Snerre, Langakset Star og Krybende Læbeløs. Fra området er angivet Sump-Hullæbe(o).

Tørve-Viol kendes i Århus amt desuden kun fra *Værum* (omr. 13a/25) og fra *Kjellerup Mose* (omr. 13b/16).

3. & 4. *Kildedal Skov* og *Korrild Skov*. Om skovene (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. Sall Skov: + S-Sv II r
2. Møllebæk Ådal: + V-E I s (kategori I på grund af I-arten: Tørve-Viol)
Foreløbig lokalitetskode, 3. Kildedal Skov: 0 S IV 0
4. Korrild Skov: 0 S IV 0

5. *Haurum*. Herfra er kendt (1937) Vandrøllike(o).

6. *Sall Hede*. På vejkant vokser de forvildede Peberrod og Marts-Viol.

Kilder: 128, 363b, 933, 938, 955, 956.

14/14 Haurum Skov

1. & 2. *Haurum Skov* og *Vrangstrup Bakker*. Om skovene (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Haurum Skov: 0 S IV 0
2. Vrangstrup Bakker: 0 S IV 0

Kilde: 128.

14/15 Torup Skov

1. & 2. *Torup Skov* og *Gejlund Bakker*. Om skovene (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Torup Skov: 0 S IV 0
2. Gejlund Bakker: 0 S IV 0

Kilde: 128.

Tørve-Viol. Møllebæk Ådal. Peter Wind fot. 1987.

14/16 Skjød

1. *Skjød*. Fra et vandhul ved landsbyen er fundet den i Jylland meget sjældne Ræve-Star(x). Yderligere oplysninger om vandhullerne omkring *Skjød* er meget ønskelige.

2., 3. & 4. *Hassager Skov* og *Torup Nørreskov* (Bidstrup skovbrug) og *Sølvsten Damme* (Frijsenborg skovbrug). Om skovene foreligger botaniske oplysninger ikke.

Ræve-Star er sjældnen i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten i øvrigt kun fra *Lisbjerg Skov* (omr. 21/48).

Foreløbig lokalitetskode, 1. vandhuller ved Skjød:
0-+ V II s
2. Hassager Skov: 0 S IV 0
3. Sølvsten Damme: 0 S IV 0
4. Torup Nørreskov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 962.

14/17 Frijsendal Bakker

1. *Frijsendal Bakker*. Om skoven (Frijsenborg skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Frijsendal Bakker:
0 S IV 0

Kilde: 128.

14/18 Kragelund

1. *Vandsskov*. Den private partsskov *Vandsskov* er kompleks og ligger spredt med dyrkede parceller imellem. I skoven indgår flere bevoksninger med Egeskov, der har karakter af naturskov, samt nåleskov. Dele af skoven har været anvendt til græsning. På visse træer ses endnu spor af opstamning. En enkelt del græsses fortsat hårdt. Skoven ligger på fladt, lavereliggende terræn. Jordbunden er leret moræne, der overlejres af muld. Busklag forekommer flere steder og skovbundsvegetationen er artsrig. Her forekommer Hassel, Bævreasp, Hindbær, Vild(?) Ribs, Ahorn, Vortebirk, Hvid Anemone, Majblomst og Stor Fladstjerne. Endvidere er kendt Blå Anemone(o), Engblomme(o), Firblad(o), Krans-Konval(o), Skov-Forglemmigej(o), Skov-Storke-næb(o), Stor Konval(o) og Bakke-Star(o).

2. "*Stenholt Hede*". Mellem *Stenholt Skov* (omr. 14/19), Øster Christianshøj og Malmhøj Huse ligger et ca. 82 ha. stort, sammenhængende, navnløst hedeområde, "*Stenholt Hede*". Vegetationen domineres af dværgbuske og lichener. Her indgår tillige højmose med tørvegrave. Et enkelt sted graves fortsat tørv. Vegetationen er ret artsrig med Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Kattesæg, Klokkeling, Lyng-Snerre,

Mose-Bølle, Revling, Rosmarinlyng, Sand-Star, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Tyttebær, Liden Klokke, Tråd-Siv, Rundbladet Soldug, Kær-Mysse og Alm. Ulvefod.

Alm. Ulvefod kendes i Århus amt inden for de sidste 30 år kun fra seks lokaliteter. De fire ligger omkring Silkeborg i TBU distrikt 14 og 20, mens en ligger ved *Hinnerup* (omr. 21/38) og en på *Anholt* (TBU distrikt 12).

Bevaring: Det er af stor botanisk interesse, at løvskovspartierne i *Vandsskov* bevares, idet rester af den artsrige vegetation, der er blevet fundet af Gram, Jørgensen og Køie (1944) fortsat kan være tilstede. Det er derfor ønskeligt, at en let græsning opretholdes i løvskovspartierne for at give mulighed for selvforyngelse, ligesom gødsning og yderligere indplantning af nåleskov bør undgås.

Lokalitetskode: 1. Vandsskov: ++ S II r-s
2. "Stenholt Hede": + H-V I s (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)

Kilder: 115, 482, 511, 573, 991.

14/19 Stenholt Skov

1. *Stenholt Skov*. En mindre del af den 170 ha. store private, partsskov *Stenholt Skov* ligger i Ringkøbing amt, men skoven behandles af praktiske årsager her. Skoven ligger på stærkt kuperet terræn, der er sandede morænebakker gennemskåret af kløfter. I skoven forekommer lavninger, hvor der foregår en dannelse af tørv. Jordbunden er i hvert fald visse steder podsoleret sand overlejret af tynde humus- og førnlag, mens der andre steder forekommer en mere mergelholdig jordbund. Skoven er fredet 1988 for at bevare områdets tilstand af Egekrat og Egeskov og for at kunne genskabe denne tilstand.

Der har formodentlig stået skov på stedet siden sidste istids afsmeltning, men skoven rummer mange spor af forskellig anvendelse. Her forekommer gravhøje, hærvejsspor, jorddæmninger og gennemskæringer fra en nedlagt mergelbane, huller efter gravning af råstoffer (mergel). Skoven har tillige været anvendt til græsning, til plukhugst og til hugning af gærdsel, bygningstammer og brændsel. En stor del af træerne er flerstammede fra stødskud opstået ved stævning.

Skovlaget består næsten udelukkende af Vinter-Eg. Enkelte steder optræder lidt Alm. Eg, Bævreasp og Alm. Røn, mens der hist og her er indplantet Rød-Gran, Lærk, Alm. Ædelgran, Nordmannsgran og Bøg.

Skovbunden rummer en karakteristisk, ret artsrig vegetation, der består af Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Hvid Anemone, Krat-Fladbælg, Skovsyre, Alm. Kohvede, Alm. Mangeløv, Håret Frytle, Stor Fladstjerne, Vellugtende Gulaks, Læge-Ærenpris, Liljekonval, Majblomst, Tørst, Tormentil, Ørnebregne, Skov-Rørhvene, og den i Jylland sjældne Finger-Lærkespore(x). I lysninger optræder Håret Visse, Hedelyng, Revling, Tyttebær og Lyng-Snerre. Endvidere kendes Fjer-Knopurt(o), Gærde-Vikke(o), Hassel(o), Krybende Læbeløs(o), Djævelsbid(o), Alm. Gyldenris(o), Smal-

bladet Høgeurt(o), Skovmærke(o), Skovstjerne(o) og *Hieracium philanthrax*(o).

Skoven rummer tillige en artsrig og karakteristisk epifyttisk lichénvegetation. Her dominerer *Hypogymnia physodes*, *Evernia prunastri*, *Lepraria incana*, *Lecanora chlarotera*, *Parmelia sulcata*, *Parmelia glabratula*, *Pertusaria amara*, *Pertusaria multipuncta*, *Pertusaria pertusa*, *Phlyctis argena*, de meget sjældne *Lecanora pallida* og *Diploschistes scruposus* samt *Lobaria pulmonaria*(x). Sidstnævnte er på grund af luftforurening og intensive dyrkningsmetoder nu meget sjælden i Danmark.

Endvidere kendes *Arthonia lurida*, *Bacidia chlorococca*, *Catillaria globulosa*, *Catillaria micrococca*, *Catillaria prasina*, *Cladonia parasitica*, *Cladonia pityrea*, *Dimerella diluta*, *Graphis scripta*, *Lecanora expallens*, *Ochrolechia turneri*, *Ochrolechia yasudea*, *Ochrolechia androgyna*, *Opegrapha niveoatra*, *Opegrapha rufescens*, *Parmeliella triptophylla*, *Pertusaria coccodes*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria leioplaca*, *Protoblastenia cinnabarina*, *Thelotrema lepadinum*, *Hypogymnia tubulosa*, *Parmelia subaurifera*, *Pseudoevernia furfuracea*, *Cladonia coniocrea*, *Lecanora conizaeoides*, *Lecanora chlarotera*, *Lecidea scalaris*, *Lecidea symmicta*, *Cetraria glauca*, *Cetraria chlorophylla* og *Buellia disciformis*.

2. *Buchwalds Plantage*. Den 122 ha. store plantage (Århus amtskommune) rummer i første række nåleskov tillige med noget Eg i form af Egekrat. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Bevaring: Det er af overordentlig stor interesse, at den enestående, gamle egeskov med sin særprægede lichénvegetation bevares. Det er ønskeligt, at den hidtidige ekstensive skovdrift bevares, at gødskning undgås, at skoven fortsat har mulighed for selvforyngelse, at opvækst af nåletræer fjernes, og at nåletræer ikke indplantes.

Lokalitetskode: 1. Stenholt Skov: +++ S-H-E I s-r (kategori I på grund af I-biotop: Egekrat/naturskov og på grund af veludviklet lichénvegetation)
2. Buchwalds Plantage: + S III r

Kilder: 4, 6, 42, 115, 128, 223, 363b, 439, 459, 483, 484, 511, 573, 729, 842, 870, 962, 973.

14/20 Funder Ådal fra Moselund til Ørnso

1. *Funder Ådal*. Om den halvcirkelformede ådal, der strækker sig fra Moselund til *Lysbro*, foreligger kun få, ældre, men interessante oplysninger. I væld forekom i hvert fald tidligere Bredbladet Kæruld(o), Krognæb-Star(o), Tvebo Star(o), Fåblomstret Kogleaks(o), Kær-Fladstjerne(o), Dynd-Star(o) og Spinkel Øjentrøst(o). I åen er fundet Liden Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Aflangbladet Vandaks(o) og langs veje Tue-Siv(o), Børste-Kogleaks(o), Vandportulak(o), Vortet Vandarve(o), Tæppegræs(o) og Eng-Rørhvene(o). Som epifyt på træ ved et dambrug ved åen er fundet den sjældne lichén *Xanthoria labuta*.

I et overgangsfattigkær, hvis placering er uvis, ved *Funder Å* er kendt Bukkeblad(o), Kær-Dueurt(o), Kragefod(o), Sump-Kællingetand(o), Alm. Mjødurt(o), Dynd-Padderok(o), Kær-Snerre(o), Kær-Tidsel(o), Alm. Star(o), Trindstænglet Star(o), Næb-Star(o), Fløjlsgræs(o) og Smalbladet Kæruld(o) samt mosserne *Calliergon stramineum*(o), *Calliergon cordifolium*(o), *Plagiomnium rostratum*(o), *Rhytidiadelphus squarrosus*(o) og *Sphagnum apiculatum*(o).

I en Sphagnummose(o) mellem *Funder* og *Moselund* ved banelinien er i 1920 fundet den meget sjældne Fåblomstret Star(ox).

Om de interessante og sjældne til meget sjældne planter fortsat forekommer, vides ikke. Nyere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

2. *Tollund-området*. Ved Hesselhus sydvest for *Tollund* ligger et hede- og overdrevsparti på den sydvestvendte side af *Funder Ådal*. I dalene forekommer fattigkær og overgangsrigkær. Området administreres af Silkeborg kommune, der rydder en del opvækst og friholder stier. Her forekommer en artsrig vegetation med Alm. Gyl-denris, Alm. Star, Benbræk, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Grå Star, Gyvel, Guldblomme, Hedelyng, Håret Visse, Klokkelyng, Kragefod, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Mose-Bølle, Pors, Plettet Kongepen, Plettet Gøgeurt, Sand-Star, Skovstjerne, Stjerne-Star, Tandbælg, Tormentil, Tue-Kæruld, Tyttebær, Rundbælg, Blåmunke, Blåhat, Rank Køgeurt, Krat-Fladbælg, Rødknæ, Krat-Viol, Alm. Engelsød, Blød Filt-Rose, Håret Blågrøn Rose, Hundeviol, Dynd-Padderok, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Smalbladet Mangeløv, Alm. Fredløs, Nyse-Røllike, Maj-Gøgeurt, Ris-Dueurt, Skov-Rørhvene, Kær-Høgeskæg,

Lungelav på stammen af egetræ. Stenholt Skov. Peter Wind fot. 1974.

Kær- Padderok, Sump-Kællingetand, Kær-Trehage, Trævlekrone, Alm. Sumpstrå, Vandkarse og Eng-For-glemmigej.

Bevaring: Det er af stor interesse, at de lysåbne sider mod Funder Ådal ved Tollund med den artsrige hede- og overdrevsvegetation samt kærvegetation bevares. Det er derfor ønskeligt, at området fortsat friholdes for uønsket opvækst af vedplanter.

Lokalitetskode: 2. Tollund-området: + H-E-V II s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Funder Ådal: + V-E-B III 0

3. **Skjærskovhede.** Her er kendt den sjældne Cypres-Ulvefod(ox) og lichéne *Cladonia suphurina*.

Kilder: 4, 80, 85, 240, 357, 363b, 375, 488, 511, 538, 962.

14/21 Hørbylunde

Det privatejede krat *Hørbylunde* ligger på den stejle, kløftede, østvendte side mod *Kalkens Bæk* og på sydsiden af *Funder Ådal* (omr. 14/20). Jordbunden er podsoleret, stenet og sandet moræne. I krattet indgår flere bevoksninger med Egeskov eller Egekrat, der omgives af plantet nåleskov.

Egepartierne domineres af Viñter-Eg med aldre op til 180 år. De fleste træer har enkelte, ranke eller lettere bugtede stammer. Kun på et enkelt, lysåbent parti forekommer spredte stødskudsege sammen med krat af Alm. Ene. Flere steder indgår tæt opvækst af nåltræer af især Alm. Ædelgran og Rød-Gran, eller løvtræer, Bøg, Birk og Bævreesp, indgår i bevoksningerne.

I skovbundsvegetationen indgår Alm. Bingelurt, Alm. Gedeblad, Alm. Kohvede(o), Bølget Bunke, Blåbær, Blåtop(o), Håret Frytle, Hindbær, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Liljekonval(o), Majblomst(o), Mose-Bunke(o), Skovstjerne(o), Skovsyre, Stor Nælde, Stor Fladstjerne(o), Tyttebær, Vorterod, Ørnebregne(o) og bladmosset *Plagiothecium laetum*.

I krattet er foretaget registrering af danske skovlichéner,

og her er kendt *Micarea peliocarpa*, *Arthonia lurida*, *Arthonia punctiformis*, *Arthonia spadicea*, *Buellia griseovirens*, *Catillaria micrococca*, *Catillaria prasina*, *Cladonia fimbriata*, *Cladonia ochrochlora*, *Cladonia parasitica*, *Cladonia pityrea*, *Cladonia polydactyla*, *Cladonia subulata*, *Dimerella diluta*, *Graphis scripta*, *Haematomma ochroleucum* var. *porphyricum*, *Lecanora chlarona*, *Lecanora chlarofera*, *Lecanora expallens*, *Lecidea granulosa*, *Micarea peliocarpa*, *Ochrolechia androgyna*, *Orchrolechia yasudae*, *Opegrapha rufescens*, *Pachyphiale cornea*, *Parmelia glabratula*, *Pertusaria albescens*, *Pertusaria coccodes*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria hymenea*, *Pertusaria pertusa*, *Phlyctis age-laea*, *Phlyctis argena*, *Portoblastenia cinnabarina*, *Thelotrema lepadinum*, *Catinaria pulvereae* og de meget sjældne *Lecanora pallida* og *Caloplaca herbidella(x)*. Sidstnævnte lichén er i Danmark kun fundet på denne lokalitet.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at Egekrattene i Hørbylunde bevares ikke mindst på grund af lichéne *Caloplaca herbidella*. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform af Egekrattene oprettholdes, at opvækst af uønskede nåltræer fjernes, at Egepartierne gives mulighed for selvforyngelse og at gødskning af skovbunden undgås. Ved renafdrift af nåltræer er det ønskeligt, at Egetræer indplantes.

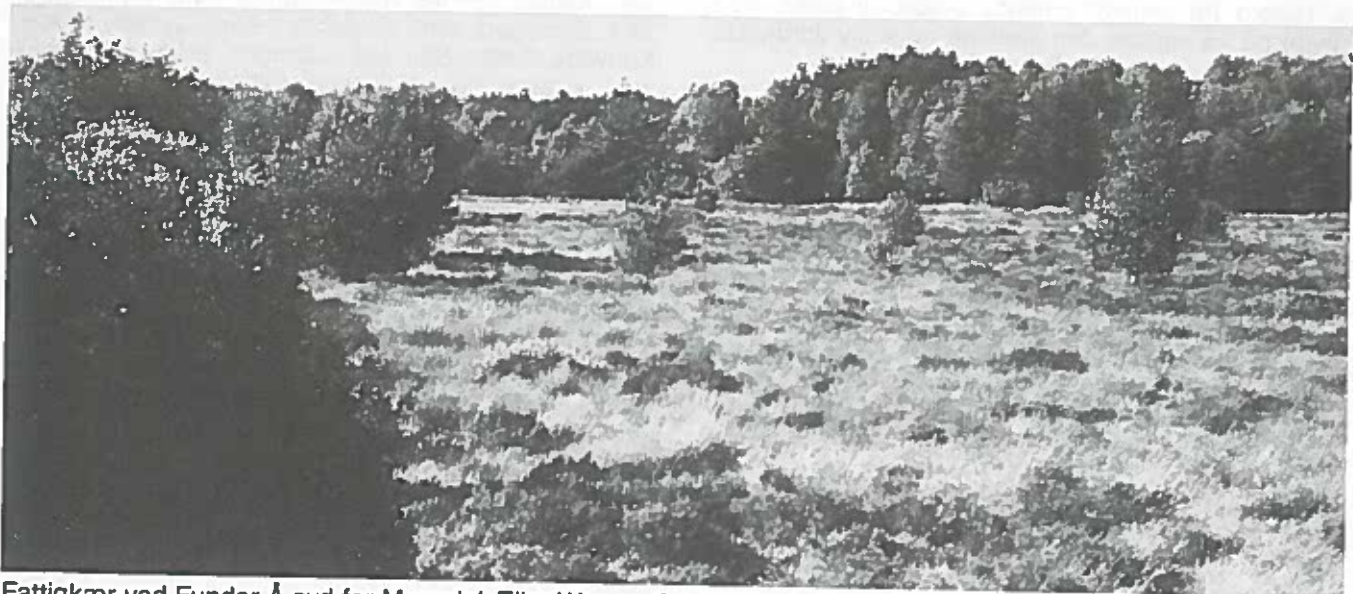
Lokalitetskode: ++ S-H I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Egekrat og på grund af den meget sjældne lichén: *Caloplaca herbidella*)

Kilder: 6, 81, 115, 274, 482, 573, 842, 872.

14/22 Funder

Omkring landsbyen *Funder* ligger to krat, der bærer navnet *Funder Krat*.

1. *Funder Krat, nord.* Det nordlige krat (Silkeborg Kommunes skove) ligger ved *Funder Bakke* og omfatter ialt 13 ha. Bevoksningen ligger på østvendt, skrånende ter-

Fattigkær ved Funder Å syd for Mosedal. Eiler Worsøe fot. 1978.

ræn og stejl skrænt mod *Funder Ådal*. Det omgives mod ådalen af Ellesump og ellers af nåleskov, Bøgeskov og lysåbne græsarealer. Jordbunden er podsole-ret, grovsandet moræne.

I skovlaget indgår overvejende Alm. Eg og Vinter-Eg til-lige med lidt Bøg og Alm. Røn. I bunden forekommer opvækst af selvsåede nåletræer. Krattet bærer spor af stævning, af tynding og af græsning. De enkelte træers stammer er forholdsvis rette, dog ofte med en bue på det nederste stykke, og med lavt ansatte kroner.

Skovbundsvegetationen er forholdsvis åben og her indgår Alm. Engelsød, Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene(o), Gyvel, Håret Frytle, Hedelyng, Hindbær, Hvid Anemone, Krat-Viol, Kristtorn, Maj-blomst, Skavgræs, Skovsyre, Tyttebær og Vedbend.

2. *Funder Krat, syd*. Det sydlige krat sydvest for *Funder* er privat partsskov. Krattet ligger på stejle, sydøst-ventede skrænter og kløfter ned mod *Funder Ådal*. Krat-tet omgives af nåleskov og dyrkede marker. I krattet indgår flere partier med egekrat af ældre Alm. Eg og Vinter-Eg. En stor del af træerne viser tegn på tidligere stævning, mens den nuværende driftsform er tynding for at lade indplantede eller selvsåede nåletræer få plads.

Skovbundsvegetationen er forholdsvis varieret med stedvis dominans af Brombær, Hvid Anemone, Bølget Bunke, Hindbær og Majblomst tillige med Alm. Gede-blad, Alm. Kohvede(o), Blåbær, Alm Ene(o), Fruebær(o), Krans-Konval(o), Liden Vintergrøn(o), Liljekonval, Skov-Rørhvene(o), Skovstjerne og Stor Frytle(o) samt en tvivlsom angivelse af den sjældne Forskelligblomstret Viol(o). På fugtigere steder har i hvert fald tidligere fore-kommet Dunet Egebregne(o), Skov-Padderok(o), Lund(?) -Padderok(o), Skavgræs (o), Småbladet Milt-urt(o) og Vandkarse(o).

Lokalitetskode: 1. Funder Krat, nord: ++ S II s
2. Funder Krat, syd: ++ S-SV II s

3. *Funder*. Ved landsbyen er kendt *Hieracium philan-thrax*(o), Alm. Kohvede (var. *purpureum*) og svampen *Ascobolus hansenii*.

4. *Lysbro*. På enge(o) omkring *Lysbro* er kendt Tråd-Siv(o) og på vejkant den sjældne adventiv Jordkasta-nie(o).

Kilder: 128, 115, 135, 339, 363b, 379, 459, 573, 962.

14/23 Sinding

1. *Sinding Vesterskov*. I den ca. 35 ha. store, private partsskov indgår noget Egekrat. Hos Gram, Jørgensen og Køie (1944) beskrives skoven som: "et rent Egekrat (*Quercus robur*) med indplantede Holme af Rødgran og med Undervækst af Hassel. Egen var ledsaget af *Popu-lus tremula* o. a. Følgearter, og enkelte *Juniperus* fore-kom."

I skovbundsvegetationen er kendt Krybende Heste-græs(o), Alm. Kohvede(o), Blåbær(o), Ørnebregne(o), Skov-Storkenæb(o), Aks-Rapunsel(o), Blå Anemone(o), Knoldet Brunrod(o), Sanikel(o), Smuk Perikum(o), Enblomstret Flitteraks(o), Bidende Ranunkel(o) og

megen Bakke-Star(o). Nyere oplysninger om skoven er meget ønskelige.

2. *Sinding Østerskov*. Om den ca. 20 ha. store, private partsskov foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig *lokalitetskode*, 1. Sinding Vesterskov:
+ S III O
2. Sinding Østerskov:
O S IV O

Kilder: 115, 128, 573.

14/24 Alderslyst

Ved *Kærsgård* kendes Kløvplade(o), Voldtimian(o) og Alm. Månerude(o) og i *Alderslyst* er fundet den nord-amerikanske adventivplante *Madia sativa* (kurvblomst-familien). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilder: 152, 379.

14/25 Serup - Lemming - Sejling området

1. *Serup Skov*. Den ca. 50 ha. store, private partsskov ligger på skrånende terræn på sydsiden af Mavsing Møllebæk. I skoven indgår Egekrat, Egeskov samt megen gammel Bøgeskov. I skoven indgår tillige en del nåleskov. Ud mod ådalen ses væld og fugtige partier. Jordbunden er gruset moræne stedvist iblandet ler. Især på skrænten forekommer podsolering. Egekrattet har formodentlig tidligere været anvendt til plukhugst. Flere træer bærer præg af stævning. På skovbunden i Bøgeskov forekommer en temmelig artsfattig morbundsvegetation. Her dominerer Skov-Rørhvene og Bølget Bunke, der er tæppedannende flere steder på skrænten, sammen med Hvid Anemone, Mose- Bunke, Stor Fladstjerne, Håret Frytle, Liljekonval, Majblomst, Bredbladet Mangeløv, Skov-Salat, Skov-stjerne, Skovsyre og Stinkende Storkenæb. Fra skoven som helhed kendes Aks-Rapunsel, Alm. Bingelurt(o), Alm. Engelsød, Alm. Gedeblad, Alm. Gyldenris, Alm. Kohvede, Bakke-Star, Blå Anemone, Blåbær, Enblom-stret Flitteraks(o), Nikkende Flitteraks(o), Fjer-Kno-purt(o), Fruebær(o), Hedelyng, Kambregne, Krans-Kon-val(o), Krat-Fladbælg, Krat- Viol(o), Krybende Heste-græs(o), Lund-Rapgræs, Milliegræs(o), Nikkende Flitteraks(o), Sanikel(o), Skov- Kohvede(o), Skov-Stor-kenæb(o), Smuk Perikum(o), Stor Konval og Vedbend. Af vedplanter kendes tillige Alm. Ene, Alm. Eg, Vinter-Eg, Alm. Røn, Hassel, Kvalkved, Skov-Elm, Spids-Løn og Tørst.

2. *Vådrområde mellem Serup Skov og Hinge Sø*. I ådalen findes flere særdeles vandrige væld. Vældzonen, der er af varierende bredde, strækker sig langs skovbrynet hen mod de træløse bakker ved *Hinge Sø*. Området er overgangsrigkær med mindre pletter af overgangsfat-tigkær mod øst. Det domineres af kraftige tuer af Top-Star. Igennem området er gravet tre afvandingskanaler, hvoraf den vestlige og den midterste er uddybet i 1987. Vandforsyningen kommer i første række fra væld i

skovbrynet og ikke som overfladisk afstrømning fra den øvrige del af vådområdet. Vandet i kanalerne er meget okkerholdigt, ligesom flere af vældene har et stort indhold af okker. Vådområdet er uden anvendelse og under tilgroning med buske af Femhannet Pil og Grå-Pil.

Vældområdet domineres foruden buske af høje urter. Her vokser Skov-Angelik, Dun-Birk, Mose-Bunke, Kær-Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Kær-Fladstjerne, Sump-Fladstjerne, Eng-Forglemmigej, Sump-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Eng-Kabbeleje, Kattehale, Kragefod, Sump-Kællingetand, Smalbladet Kæruld, Alm. Mjødurt, Vand-Mynte, Eng-Nellikrod, Dynd-Padderok, Stor Nælde, Eng-Rørhvene, Bidende Ranunkel, Eng-Rapgræs, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Alm. Star, Næb-Star, Tue-Star, Rød Svingel, Alm. Syre, Høj Sødgræs, Kær-Tidsel, Kål-Tidsel, Trævlekrone, Eng-Viol, Krybende Læbeløs, Skov-Kogleaks, Vandkarse og Småbladet Milturt samt bladmosset *Calliergonella cuspidata*. Her kendes tillige Kær-Star, Bukkeblad, Leverurt, Kær-Trehage, Glanskapslet Siv, Kær-Padderok, Eng-Troidurt, Tormentil, Djævelsbid, Tandbælg, Vand-Skræppe, By-Skræppe og Liden Siv samt mosserne *Aulacomnium palustre* og *Sphagnum palustre*.

3. *Gub Sø* ligger i et markant dalstrøg. Omkring resterne af den tilgroede sø forekommer mose med i følge Wor-søe (1975) uforstyrrede plantesamfund. På skrænterne forekommer rester af naturlig skov. Fra søen kendes Fin Bunke(o) og Vejbredbladet Vandaks. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

4. *Lemming Å* er et mindre vandløb med en naturlig vandplantevegetation. Fra ådalen er kendt Bakke-/Skov-Gøgelilje. Yderligere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

5. *Høgdal Krat*. Krattet ligger på den sydøstvendte side af *Lemming Ådal*. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: 1. Serup Skov: ++ S-Sv II r
2. vådområde mellem Serup Skov og Hinge Sø: + V-E II s

Foreløbig lokalitetskode, 3. *Gub Sø*: + V-E III 0
4. *Lemming Å*: + V-E III r-s
5. *Høgdal Krat*: 0 S IV 0

6. *Serup*. Omkring landsbyen er kendt Jordkastanie(o), Pyrenæisk Storkenæb(o) og Bidende Ranunkel (ssp. *friesianus*(o)).

Kilder: 95, 110a, 115, 128, 355, 357, 363b, 573, 588, 959a, 962, 970, 973, 979, 996.

14/26 Hinge Sø

Amtsgrænsen mellem Viborg amt og Århus amt følger Mausing Møllebæk og løber gennem *Hinge Sø*, *Alling Å*, *Alling Sø* (omr. 14/27) og *Allinggård Sø* (omr. 14/28) til *Gudenåen*. Af praktiske årsager behandles *Hinge Sø* her.

Den langstrakte *Hinge Sø* er lavvandet og stærkt eutrofieret. Søen er stærkt forurenet med lille sigtedybde om sommeren som følge af rigelig vandblomst af blågrøn-alger. Submerse planter forekommer ikke længere i søen.

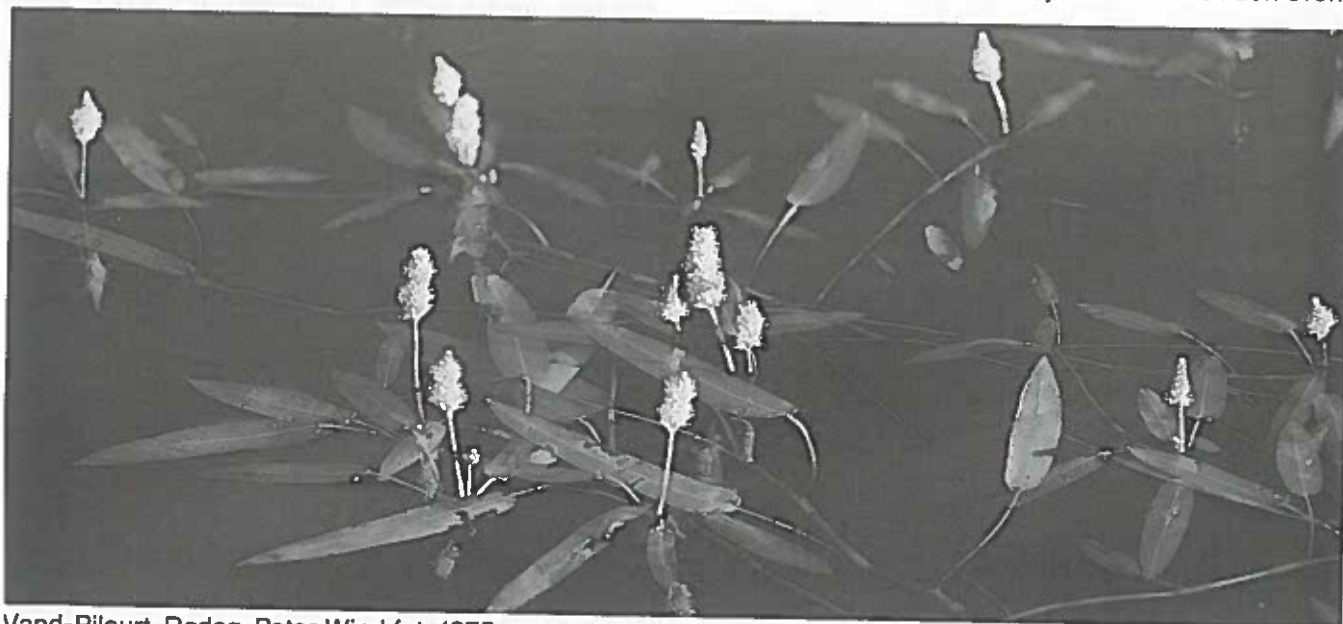
Foreløbig lokalitetskode: + V III s

Kilder: 110a, 433, 509, 843, 973, 979.

14/27 Alling Sø

Amtsgrænsen mellem Viborg amt og Århus amt forløber i Mausing Møllebæk gennem *Hinge Sø* (omr. 14/26), *Alling Å*, *Alling Sø* og *Allinggård Sø* (omr. 14/28) til *Gudenåen*. Af praktiske årsager behandles *Alling Sø* her.

Alling Sø er lavvandet, næringsrig og helt uden regulering. Søen rummede i hvert fald tidligere en naturlig vegetation. Søens tilstand er formodentlig ændret betydeligt inden for de senest år, jvf. forholdene i den oven-

Vand-Pileurt. Rødsø. Peter Wind fot. 1975.

for liggende *Hinge Sø* (omr. 14/26). Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + V III s

Kilder: 110a, 509, 843, 973, 979.

14/28 Grauballe

1. *Alling Klosterskov*. Den 210 ha. store, privatejede skov består overvejende af nåleskov tillige med noget løvskov, især af Bøg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. *Allinggård Skov*. Den 198 ha. store, privatejede skov består overvejende af nåleskov tillige med noget løvskov af blandet skov og af Bøg og Eg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. *Kildegårdens Plantage*. Den 35 ha. store, privatejede plantage består overvejende af nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

4. *Allinggård Sø*. Den lille sø er en kunstig opstemning på *Alling Å*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

5. *Vådområder omkring Alling Sø*. Ved vestenden af *Alling Sø* (omr. 14/27) forekommer græsningspåvirkede kærmoser med krat af Pil, samt vældmoser med Elle- sump langs søerne og åerne. Flere af området's vandløb betegnes af Worsøe (1985) som rene.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Alling Klosterskov:
+ S IV 0
2. Allinggård Skov: + S IV 0
3. Kildegårdens Plantage:
+ S IV 0
4. Allinggård Sø: + V IV 0
5. vådområder omkring Alling Sø: + V-E III s

Kilder: 128, 509, 979.

14/29 Vestsiden af Gudenå Dalen fra Silkeborg Langsø til Asmild Gårde

Nordsiden af Gudenåen på strækningen Silkeborg Langsø - Resenbro er fredet 1978 tillige med strækningen til udløbet af Nebel Bæk til bevaring af *Pramdragerstien*. Bredzonen på førstnævnte strækning domineres af tætte bevoksninger af Tagrør isat Bidende Ranunkel, Rørgæs, Kalmus, Eng-Kabbeleje, Alm. Mjødurt, Nikkende Star, Kær-Svovlrød, Alm. Fredløs, Øret Pil, Toradet Star, Vand-Skræppe, Gul Iris, Eng Nellikerod, Mosebunke, Alm. Syre, Vejbred-Skeblad, Bittersød Nat-skygge, Sværtevæld, Rød-Ei og Alm. Baldrian. Nord for *Pramdragerstien* ligger fugtige til våde, gødskningspåvirkede enge, der er gennemsat af parallelle grøfter, med enkelte fritstående buske af Grå-Pil og Øret Pil. Her vokser foruden flere af de ovenfor nævnte arter Engkarse, Kragefod, Lav Ranunkel, Eng-Rap-

græs, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Alm. Star, Eng- Rævehale, Knæbøjet Rævehale og Høj Sødgræs. I gamle tørvegrave vokser Frøbid. Her er tillige kendt den meget sjældne, rødlistede Rust-Skæne(ox). Længere mod øst ligger flere gamle tørvegrave.

Ved *Fiskbækgård* ses en lille, langstrakt Birkeomkranset mose med en hængesæk i midten. Her vokser Eng-Viol, Grå Star, Bukkeblad, Gifftyde, Kragefod, Manna-Sødgræs, Engkarse, Dynd-Padderok, Dusk- Fredløs, Næb-Star, Tue-Kæruld, Alm. Star, Smalbladet Kæruld, Tranebær og Hedelyng.

Lokalitetskode: Gudenå Dalen, Silkeborg Langsø - Resenbro: + V-E III r

I og ved *Gudenåen* er i øvrigt kendt Krebsklo og Stivtoppet Rørhvene.

Kilder: 43, 85, 172, 719, 949, 950, 955, 956, 973.

14/30 Gødvad

1. *Gudenå Dalens* syd- og sydøstvendte skråninger ved *Gødvad* er fredet 1978 på strækningen fra Silkeborg Langsø (omr. 20/1) og til Nebel Bæk. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. *Overdrev ved Silkeborg Højskole*. Vest for højskolen ligger et sandet, ubenyttet område med hede- og overdrevsvegetation. Her optræder Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Alm. Ene, Blæresmælde, Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Eng-Brandbæger, Alm. Brunelle, Engelskgræs, Alm. Engelsød, Mark-Frytle, Gråris, Alm. Gyldenris, Djævelsbid, Gyvel, Vår Gæslingeblomst, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kællingetand, Bakke- Nellike, Kantet Perikon, Krybende Potentil, Sølv-Potentil, Revling, Rødknæ, Tormentil, Hunde-Viol, Mark-Ærenpris og Øjentrøst.

Lokalitetskode: 2. overdrev ved Silkeborg Højskole:
+ E III r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Gudenå Dal: 0 E IV 0

Kilder: 43, 85, 865, 955.

Knold-Ranunkel. Strandoverdrev. Hornsved syd for Kulhuse. Peter Wind fot. 1977.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 19.

En beskeden del af TBU distrikt 19 ligger i Århus amt. Hovedparten af distriktet ligger i andre amter: 1. Brande - Blåhøj - området i Ringkøbing amt 2. Sønder Omme - Filskov - området i Ribe amt 3. Ejstrup - Nr. Snede - Give - Givskud - området i Vejle amt. I det efterfølgende behandles udelukkende den del af TBU distrikt 19, der ligger i Århus amt.

19/1 Gludsted Plantage

1. *Gludsted Plantage*. Hovedparten af *Gludsted Plantage* (Palsgård statsskovdistrikt) ligger i Århus amt. Den sydlige del ligger i Vejle amt, mens den vestlige og nordvestlige del hører til Ringkøbing amt.

Den nordlige del af lokaliteten ligger i øvrigt i TBU distrikt 18 (Ringkøbing amt).

Plantagen består overvejende af monoton nåleskov med Rød-Gran af forskellig alder som dominerende skovtræ. Tillige forekommer især yngre beplantninger af Bjerg-Fyr og Sitka-Gran. Plantagen ligger på relativt fladt terræn (hedeslette) lige vest for den jyske højderyg, og jordbunden domineres af senglacielt ferskvandssand.

Imellem nåletræsbeplantningerne forekommer utilplantede afdelinger med hedevegetation. På flere af

disse foretages en pleje. Det største samlede hedeareal er *Kolpendal Hede* (= *Gludsted Hede* incl. *Christianshede Hede*), der omfatter ca. 65 ha. Plejen foregår ved regelmæssige afbrændinger, idet lyngen ikke må slås, og der ikke må hegnes efter de gældende fredningsbestemmelser.

I andre afdelinger foregår forsøg med lyngretablering ved hjælp af fåregræsning. Flere afdelinger rummer egentlig hedevegetation. Her forekommer Alm. Ene, Hedelyng, Bølget Bunke, Blåtop, Børste-Siv, Håret Frytle, Katteskæg, Klokkelyng, Klokke-Ensian, Rundbladet Soldug, Lyng-Snerre, Mangeblomstret Frytle, Pille-Star, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Revling, Tormentil, Tyttebær og Østlig/Vestlig Tue-Kogleaks.

2. *Hede ved Lille Hjælland*. Her ligger et mindre hedeparti med en vegetation bestående af en mosaik af lichénhede, græshede og dværgbuskhede og med et mindre hedekær. her forekommer Alm. Star, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Hedelyng, Hede-Melbærris, Hør-Star, Klokkelyng, Krybende Pil, Mose-Bølle, Pille-Star, Revling, Tyttebær og Vestlig Tue-Kogleaks.

Lokalitetskode: 1. Gludsted Plantage: + S-E-V III r
2. Hede ved Lille Hjælland: + H-V II r-s

Kilder: 43, 128, 284, 413, 508, 526, 527, 673, 784, 874, 991.

Fingerbøl på vejside i beplantning af Rød-Gran. Store Hjælland Plantage. Peter Wind fot. 1984.

Rød-Gran med unge kogler. Æblegårdens Skov, Svejbæk. Peter Wind fot. 1976.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 20.

TBU distrikt 20 ligger for godt halvdelens vedkommende i Vejle amt. Resten ligger i Århus amt, hvilket i store træk vil sige områderne nord for en linie forløbende ca. fra nordenden af Hampen Sø, gennem Torup Sø og Boest Bæk, sydenden af Kongsø Plantage, nord om Løvet Skov og gennem Karlsø, nord om Slagballe og til Additmark, forbi Løndal til Salten Bro, gennem Salten Langsø, Salten Å og endelig gennem Mossø til "tre-distriktsgrænsen" TBU distrikt 20/21/24 ved Fuldbro Mølle.

I det efterfølgende behandles kun de lokaliteter i TBU distrikt 20, der ligger i Århus amt.

20/1 Silkeborg

1. Silkeborg Vesterskov

1. *Silkeborg Vesterskov*. Den 690 ha. store *Silkeborg Vesterskov* (Silkeborg statskovdistrikt) ligger i et område, der i regionplanen er udpeget som særligt naturområde og udflugtsområde. Skoven og dens omgivelser omkranses af markante ådale med søer og vandløb. I nord og øst ligger Gudenådalen med *Almind Sø*, *Vejlsø*, *Brassø* og *Borresø*, mod vest *Funder Ådal* med *Ørnsø* og *Tranevig*, mens *Thorsø Dal* med *Thorsø* og *Jenskær* afgrænser *Silkeborg Vesterskov* mod syd. Om sammensætningen af skoven foreligger kun få oplysninger. I skovens centrale og vestlige dele indgår flere afdelinger med løvskov af især Bøg med aldre op til 250 år. Nogle afdelinger især på skrænter rummer mangestammede og vrang Bøge. Afdelingerne Knagerne er fredet 1921 for at bevare Bøgen. I kendelsen er indføjet, "at Granbevoksninger skal fjernes og erstattes med Bøgevekst." På de tidligere hedearealer mod øst er plantet nåleskov af især Rød-Gran. I skoven forekommer tillige nogle af Danmarks første beplantninger af den fra Amerika indførte Douglasgran, der nu er blandt Danmarks højeste, levende træer.

Jordbunden i skoven består overvejende af istidsaflejret smeltevandssand overljet af grovsand.

I skovbundsvegetationen vides at indgå Kristtorn, Bølget Bunke, Miliegræs, Hindbær, Krybende Hestegræs, Skovmærke, Enblomstret Flitteraks, Skovsyre, Kambrægne, Ørnebrægne, Smuk Perikon, Blåbær, Tyttebær, Mose-Bølle(o), Alm. Høgeurt, Liljekonval, Stor Fryttele, Skov-Rørhvene, Skov-Svingel, Alm. Ulvefod, Femradet Ulvefod, Hjertebledet Fliglebe, slimsvampene *Physarum viride* og *Amaurochaete fuliginosa* og lichéner *Usnea florida*.

På skrænten mod *Thorsø* har i hvert fald tidligere forekommet Vinter-Eg(o), Blåbær(o), Alm. Kohvede(o), Kristtorn(o), Stor Fryttele(o), Smuk Perikon(o), Ørnebrægne(o) og Vedbend(o). Som epifytter på Bøg kendes *Ulota bruchii*, *Hypnum cupressiforme*, *Antitrichia curtipendula*, *Neckera complanata*, *Neckera pumila*, *Isoetium myurum*, *Homalothecium sericeum*, *Metzgeria fur-*

cata *Frullania dilatata*, *Frullania tamarisci* og *Plagiothecium ruthei*.

I skovens sydlige del på skrænterne mod *Jenskær* forekommer dels en "sort tip" med nøgen jordbund efter gravning af brunkul dels nogle særdeles værdifulde kilder med rent vand og en særpræget mosflora. Her kendes Rundbladet Soldug(o), Lyse-Siv, Glanskapslet Siv, Børste-Siv(o), Liden Siv(o), Blåtop, Hedelyng, Klokkeling, Vorte-Birk, Dun-Birk, Grå-Pil, Skov-Fyr, levermosserne *Cephalozia bicuspidata*, det klorofylløse, underjordiske *Cryptothallus mirabilis* og det sjældne *Trichocolea tomentella*, tørvemosserne *Sphagnum fallax*, *Sphagnum girgensohnii*, *Sphagnum lindbergii*, *Sphagnum palustre*, *Sphagnum riparium*, *Sphagnum squarrosum*, *Sphagnum auriculatum*, *Sphagnum fimbriatum* og bladmosserne *Polytrichum commune*, *Rhytidiadelphus triquetrus*, *Dicranum majus*, *Plagiothecium undulatum*, *Drepanocladus fluitans*, *Rhizomnium punctatum* og den meget sjældne *Hookeria lutescens(x)*, der første gang blev fundet her i 1954.

Tranevig er en mindre, stærkt forurenset sø i *Funder Ådal* (omr. 14/20) mellem *Silkeborg Vesterskovs* vestside og *Funder Holm*. Jordtypen i søen og i omgivelserne er postglacialt ferskvandstørv med humus. Forureningen af søen skal ifølge Dahl (1987) have nået et sådant et omfang, at alt liv i søen er ved at uddø. Fra eng ved søen foreligger en ældre angivelse af den sjældne Svensk Øjentrøst(o).

Lokalitetskode: 1. Silkeborg Vesterskov: + S-Sv-V I r-s (kategori I på grund af forekomsten af flere sjældne eller meget sjældne mosser)

Kilder: 29, 46, 85, 128, 191, 196, 274, 277, 285, 317, 327, 343, 394, 413, 448, 662, 664, 673, 719, 962.

2. Thorsø Dal

I den smalle øst-vest gående tunneldal, *Thorsø Dal*, ligger *Thorsø* og *Jenskær*.

2. *Thorsø* er en naturlig eutrof sø med rent vand. Tilførsel af vand sker fra *Jenskær* i vest og fra væld i brinkerne både nord og syd for søen (se nedenfor). Vandet i søen er brunligt med sigtedybder på op til 2 m og vandet er svagt basisk (1975). Rørskoven er ringe udviklet og består af lave og spredte Tagrør, mens de frie vandmasser domineres af Aks-Tusindblad og Alm. Kilde-mos. Endvidere forekommer Hvid Åkande, Gul Åkande, Svømmende Vandaks, Sø-Kogleaks, Tagrør, Dynd-Padderok, Langbladet Ranunkel, Høj Sødgræs og Kær-Galtetand.

Wiinstedt (1914) deler rørskoven i tre zoner på grundlag af de dominerende planter. Yderst i søen omtales en zone med Sø-Kogleaks, som afløses af Tagrør. Visse steder erstattes Tagrør af Dynd-Padderok. I inderste zone dominerer Næb-Star(o) på skyggede steder iblandet Akselblomstret Star og Krognæb-Star(o), mens der på lysåbne steder optræder Dusk-Fredløs. Endvidere

angives fra vandkanten spredte bevoksninger af Strandbo(o), Hjerterbladet Vandaks(o), Glinsende Vandaks(o) og Vandpest(o).

Søen har tillige er veludviklet planktonalgeflor. Fra søen er noteret *Microcystis* sp., *Anabaena flos-aquae*, *Anabaena spiroides*, *Ceratium* sp., *Glenodinium* sp., *Peridinium* sp., *Synura petersenii*, *Uroglena* sp., *Mallomonas* sp., *Dinobryon* sp., *Melosira* sp., *Salpingoeca* sp., *Asterionella* sp., *Diatoma elongata*, *Attheya zachariae*, *Fragilaria capucina*, *Fragilaria crotonensis*, *Cymbella* sp., *Tabellaria* sp., *Synedra* sp., *Cyclotella* sp., *Desmidium cylindricum*, *Stephanodiscus* sp., *Rhizosolenia* sp., *Suriella* sp., *Navicula* sp., *Euglena* sp., *Volvox* sp., *Pediastrum duplex*, *Pediastrum boryanum*, *Scenedesmus armata*, *Tetraëdron* sp., *Staurostrum paradoxum*, *Coelastrum* sp. og *Cosmarium* sp.

3. **Væld ved Thorsø.** Langs sydsiden af *Thorsø* findes et ca. 1 km. langt vældkær, der gennemskåret af tre bække fra moser i de bagved liggende, skovklædte bakker, *Thorsø Bakker* (der omtales senere). Jordtypen er postglacialt ferskvandsdynd domineret af humus. I vældkærets vestlige del har Elletræerne været stævnet regelmæssigt i større eller mindre udstrækning frem til først i 1950'erne, hvor hugst endelig er ophørt. Denne driftsform er per definition løvengsdrift. Den østlige del har ikke været underkastet regelmæssig drift og rummer enestående rester af uforstyrret Ellesump, der rummer karakteristiske arter.

Her forekommer "enge" med Stor Frytle som enerådende plante på steder langs skræntfoden med rigelig vandtilførsel. På andre steder forekommer Småbladet Milturt, Alm. Milturt, Skovmærke, Alm. Bingelurt, Alm. Baldrian, Stinkende Storkenæb, Vandkarse, Skov-Springklap, Hvid Anemone, Kær-Tidsel, Lav Ranunkel, Krybende Læbeløs, Bredbladet/Smalbladet Mangeløv, Alm. Syre, Kær-Høgeskæg, Eng-Nellikerod, Lund-Fredløs, Skov-Star og Stiv Star som vidt udbredte arter. På lysåben bund uden Elletræer ud mod *Thorsø* forekommer Alm. Mjødurt, Eng-Nellikerod, Skov-Angelik, Vandkarse, Knop-Siv, Skov-Galtetand, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Vorterod og Stor Nælde og med *Brachythecium rutabulum* som dominerende bladmos. Endvidere kendes *Antitrichia curtispindula*, *Brachythecium rivulare*, *Calliergonella cuspidata*, *Cirriphyllum piliferum*, *Climacium dendroides*, *Dicranum polysetum*, *Diplophyllum albicans*, *Eurhynchium striatum*, *Frullania dilatata*, *Isoetecium myosuroides*, *Lophocholea bidentata*, *Lepidozia reptans*, *Plagiomnium ellipticum*, *Plagiomnium undulatum*, den sjældne *Rhizomnium pseudopunctatum*, *Rhizomnium punctatum*, *Plagiothecium laetum*, *Plagiochilla asplenioides*, *Riccia fluitans*, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum nemoreum*, den sjældne *Trichocolea tomentella* og *Ulota crispa*.

I kildebækkene findes Eng-Kabbeleje, Smalbladet Mærke og Tykbladet Ærenpris.

Nord for *Thorsø* forekommer væld i den sydvendte skrænt. Her har i hvert fald tidligere vokset mange bregner. Her kendes Smalbladet Mangeløv(o), Bredbladet Mangeløv(o), Fjerbregne(o), Kambregne(o) og Dunet Egebregne(o) samt blomsterplanterne Vandkarse(o), Skov-Springklap(o), Småbladet Milturt(o), Vand-Mynte(o), Bittersød Natskygge(o) og Skov-Padderok(o) i mængder. I væld kendes Rundbladet Soldug(o), Vibefedt(o), Kær-Fladstjerne(o) og Liden Ulvefod(o), samt pletter af Skavgræs(o) og Alm. Ulvefod(o).

4. **Enge vest for Thorsø.** Disse har tidligere været anvendt til landbrugsmæssige formål. Driften er imidlertid ophørt, og engene domineres af Pilekrat og høje urter. Her forekommer en artsrig vegetation med Skov-Angelik, Dun-Birk, Vorte-Birk, Mose-Bunke, Kirtlet Dueurt, Kær-Dueurt, Lådden Dueurt, Rød-El, Eng-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Alm. Mjødurt, Eng-Nellikerod, Stor Nælde, Femhannet Pil, Grå-Pil, Selje-Pil, Knop-Siv, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Alm. Star, Top-Star, Kær-Svovlrod, Sværtevæld, Kær-Tidsel, Eng-Viol, Tykbladet Ærenpris, Knoldet Brunrod, Æglbladet Fliglæbe, Dusk-Fredløs og Krybende Læbeløs. Her er tillige fundet Guldnælde.

I eng ved *Thorsø* har i hvert fald tidligere forekommet Sump-Fladstjerne(o) og Bredbladet Kæruld(o) samt det halvsjældne bladmos *Racomitrium aciculare*(o). Det er uvist, om de naturlige kær og enge nord og syd for *Thorsø* fortsat forekommer.

5. **Jensskær** er overgangsfattigkær, der drives med lystskovdrift med regelmæssig fjernelse af opvæksten. Kæret fremstår som et uvejsomt kærrområde groet til med buske af Pil og træer af især Birk. Omkring 1914 rummede dalen vældenge med talrig grøfter, der opsamlede vandet og forenedes i en midterrende. Nærmest skoven forekom egentlig mose med meget våde mosuer. Dele af kæret har rummet overgangsrigkær(o). Kæret har i hvert fald tidligere rummet en artsrig og karakteristisk vegetation med flere halvsjældne til meget sjældne arter. Her optræder Alm. Star, Stjerne-Star, Hirse-Star, Dværg-Star, Grøn Star, Krognæb-Star, Grå Star, Næb-Star, Top-Star, Skov-Padderok, Rundbladet Soldug, Tranebær, Klokkelyng, Benbræk, Tue-Kæruld, Mangelblomstret Frytle, Enkelt Pindsvineknap, Tormentil, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Blåtop, Pors, Bukkeblad, Djævelsbid, Engkarse, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Kær-Trehage, Kær-Dueurt, Liden Vintergrøn, Tyttebær, Skavgræs, Aks-Rapunsel, Smuk Perikon, Alm. Milturt, Småbladet Milturt og Krybende Læbeløs.

Herfra kendes tillige Skov-Kogleaks(o), Katteslæg(o), Alm. Mælkeurt(o), Vild Hør(o), Tue-Kogleaks(o), Eng-Troldurt(o), Hjertergræs(o), Lancet-Høgeurt(o), Kær-Mangeløv, Blågrøn Star(o), Trindstænglet Star(o), Loppe-Star(o), Tvebo Star(o), Dynd-Star(o), Gul Iris(o), Tykbladet Ærenpris(o), Smalbladet Ærenpris(o), Sump-Fladstjerne(o), Liden Vandarve(o), Aflangbladet Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Liden Vandaks(o), og svampen *Mitruia paludosa*, samt de to rødlistede arter Liden Kæruld(ox) og Fåblomstret Star(ox), der begge er fundet her i 1920.

Omkring 1966 er konstrueret en dæmning på tværs af Jensskær. Ved gravning af grus fremkom en nordvendt, sandet skråning med et lille væld. Fra grusgraven kendes Hedelyng, Bølget Bunke, Dun-Birk, Rød Svingel, bladmosserne *Polytrichum piliferum*, *Philonotis fontana*, *Atrichum tenellum*, *Pogonatum urnigerum*, *Ditrichum heteromallum*, den sjældne *Anisothecium palustre* samt levermosserne *Pellia neesiana*, *Cephalozia divaricata*, *Blasia pusilla*, *Riccardia chamedryfolia*, de sjældne *Haplomitrium hookeri* og *Lophozia capitata* og den meget sjældne *Cephalozia lammersiana*(x).

Bevaring: Det er af største botaniske betydning, at de enestående, uberørte Ellesumpe langs *Thorsø* bevares. Dette indebærer, at den nuværende driftsform bibehol-

des, at der ikke sker afvanding eller foretages terræændringer. Det er ønskeligt, at forstlige indgreb begrænses til de absolut nødvendige og tilplantning med andre træarter i sumpene og deres omgivelser ikke foretages.

- Lokalitetskode: 2. Thorsø: ++ V III r-s
3. Thorsø, vældenge ved søen:
++ Sv-V I s (kategori I på grund af I-bio-top: naturlig uberørt ellesump)
4. Enge vest for Thorsø: + E-Sv II s
5. Jenskær: ++ V-E II s

Kilder: 85, 240, 241, 254, 277, 383, 448, 462, 477, 479, 499, 500, 508, 564, 579b, 657, 661b, 662, 664, 669, 673, 719, 746, 962, 973.

3. Thorsø Bakker området

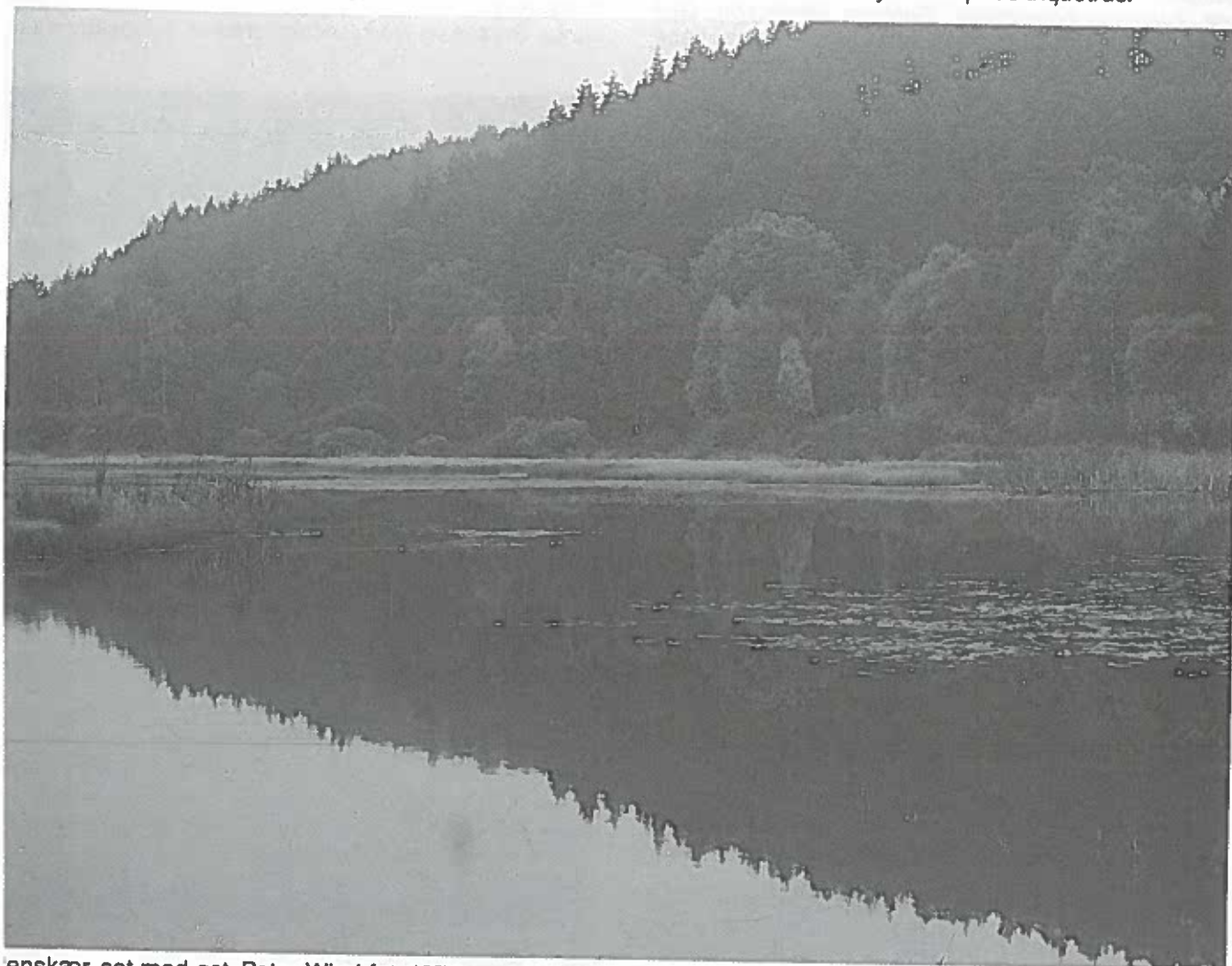
6. *Thorsø Bakker*. Den 181 ha. store skov (Silkeborg statskovdistrikt) består næsten udelukkende af nåleskov. I skoven indgår tillige et løvskovparti på skrænt med mild morbund beklædt med træer af gammel Bøg. Jordbunden i den sydlige del er moræneler overlejret af lerblandet sand. I den østlige og nordlige del findes istidsaflejret smeltevandssand af grovsandet jord. *Store Gunnes Mose* er mose, der i den nordlige halvdel

består af en næsten uberørt højmosse omgivet af en 4-6 m bred Lagg-zone. Tue-Kæruld er dominerende blomsterplante, mens der af tørvemusser optræder *Sphagnum fallax* og *Sphagnum rubellum*. Stedvis optræder ret tæt opvækst af Skov-Fyr og Rød-Gran. I den sydlige del af mosen forekommer fattigkær, der domineres af Blåtop med kraftig opvækst af Dun-Birk og Rød-Gran. Fattigkæret er opstået ved tørvegravning.

Langkær er højmosse, der er stærkt præget af tidligere tørvegravning uden at underliggende mineralrige jordlag er nået. Tilgroningen er derfor præget af arter, der ikke stiller store krav om næringsrigdom. Her optræder opvækst af Birk, Gran og Fyr.

Yderligere oplysninger om Thorsø Bakker og især om højmoserne er meget ønskelige.

7. *Rustup Skov*. Om sammensætningen af den ca. 80 ha. store, private partsskov foreligger oplysninger ikke. På den nordvendte skråning mod Thorsø forekommer en del selvsået løvskov, mens det meste af skråningen er tilplantet med Gran. I den tildels forhuggede løvskov optræder gamle træer af Bøg som hyppigste træart, Stilk-Eg og Skov-Elm. De sidste to træarter røber, at den naturlige skov har været en løvblandingsskov. I skovbundsvegetationen indgår Skov-Rørhvene, Skov-Svingel, Aks-Rapunsel, Skov-/Krat-Viol, Kambregne, Skavgræs, Alm. Engelsød, Skov-Star, Liden Vintergrøn, samt bladmosset *Rhytidiadelphus triquetrus*.

Jenskær, set mod øst. Peter Wind fot. 1973.

Hvor udsivende vand et sted holder bunden fugtig, forekommer Ensidig Vintergrøn, Alm. Ulvefod og den rødlistede Otteradet Ulvefod(x), der i Århus amt inden for de seneste tredive år kun er fundet på tre andre lokaliteter *Anholt* (omr. 12/3), *Bøgelund Banke* (omr. 20/36) og *Velling Kalv* (omr. 20/38).

8. *Lovdal Skov*. Den 33 ha. store skov (Silkeborg stats-skovdistrikt) er overvejende nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

9. *Løgager Skov* beskrives hos Gram, Jørgensen & Køie (1944, lok. 263) som "mer eller mindre gaaet op i en frodig Plantage af Rødgran og Bjergfyr, mellem hvilke de oprindelige Buske af *Fagus* (Bøg) og nogle *Quercus petraea* (Vinter-Eg) staar spredt; meget *Juniperus* (Ene). Mod Ø gaar Krattet over i Bøgeskov." Det er således tvivlsomt, om der eksisterer rester af egekrat.

10. *Gjessø Skov*. Om sammensætningen foreligger kun få oplysninger. På skrænterne mod *Thorsø Dal* ses mange træer af gammel Bøg. Her forekommer tillige en del nåleskov af overvejende Rød-Gran.

I skoven kendes Maj-Gøgeurt og Hjertebladet Flig-læbe(o), samt lichénerne *Acrocordia alba*, *Bacidia beckhausii*, *Bacidia chlorococca*, *Bacidia incompta*, *Bacidia phacodes*, *Catillaria prasina*, *Catilaria laureri*, *Cetraria chlorophylla*, *Cladonia digitata*, *Cladonia pityrea*, *Cladonia polydactyla*, *Collema fragrans(x)*, *Gyalecta flotowii*, *Gyalecta ulmi*, *Lecanora chlorotera*, *Lecanora glabrata*, *Leptogium lichenoides*, *Lobaria pulmonaria*, *Ochrolechia androgyna*, *Opegrapha atra*, *Opegrapha lichenoides*, *Opegrapha vermicellifera*, *Opegrapha vulgata*, *Pachyphiale cornea*, *Parmelia subaurifera*, *Peltigera polydactyla*, *Pertusaria amara*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria hymenea*, *Pertusaria pertusa*, *Phlyctis agelaea*, *Platismatia glauca*, *Porina carpinea*, *Pyrenula nitida*, *Sphaerophorus globosus*, *Thelopsis rubella*, *Thelotrema lepadinum*, *Usnea filipendula*, *Usnea subfloridana*, *Coniocybe furfuracea*, *Micarea peliocarpa* og *Mycocalicium parietinum*. Denne lokalitet er den eneste kendte lokalitet for *Collema fragrans*.

Skovlaget i den landskabeligt smukke, nord-sydgående *Kjellerup Dal* er domineret af gammel, tæt Bøgeskov. I bunden af dalen løber en stenet bæk. Bækken er stemmet op ved udløbet til *Thorsø Dal*, og vandkraften udnyttes af et savværk. Vegetationen er artsfattig på den skyggede og overvejende fattige skovbund. Her vokser Skov-Rørhvene, Alm. Engelsød, Skov-Salat, Skovsyre og Krat-Viol. Endvidere er kendt levermosserne *Lophozia incisa*, *Lophozia ventricosa* og den sjældne *Scapania undulata*. I væld ved savværket vokser Eng-Viol.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den nordvendte skrænt i *Rustup Skov* mod *Thorsø* bevares uændret. Det er derfor ønskeligt, at yderligere tilplantning med nåltræ forhindres, at der ved afdrift plantes løvblandingsskov, og at vældene sikres mod afvanding og gødkning.

Det er af botanisk stor betydning, at højmosen i *Thorsø Bakker* beskyttes mod yderligere tilgroning. Det er derfor ønskeligt, at en let rydning af uønsket opvækst af træer og buske iværksættes.

Lokalitetskode: 6. *Thorsø Bakker*: + S-Sv I s-ms (kategori I på grund af I-biotopen: Højmose)
7. *Rustrup Skov*: + S-Sv I r-s (kategori I på grund af I-arten: Otteradet Ulvefod)
10. *Gjessø Skov*: + S I r-s (kategori I på grund af flere sjældne eller meget sjældne lichéner)

Foreløbig lokalitetskode, 8. *Lovdal Skov*: + S III 0
9. *Løgager Skov*: + S III 0

Kilder: 6, 81, 115, 128, 316, 317, 413, 448, 477, 482, 573, 579b, 664, 719, 836, 842, 849, 871, 872, 904b, 962, 973.

4. Silkeborg Østerskov

11. *Silkeborg Østerskov*. Om sammensætningen af den 400 ha. store skov (Silkeborg statskovdistrikt) foreligger kun få botaniske oplysninger. Den sydligste del af skoven ligger i en markant dal og jordbunden her er postglacialt ferskvandstørv med en del humus, men resten af skoven står på istidsaflejret smeltevandssand, der er overlejret af grovsandet jord. Skoven består ca. af halvt løvskov og halvt nåleskov med Rød-Gran og Douglasgran.

I skoven vokser Hjertebladet Flig-læbe. Botaniske oplysninger om skovbundsvegetationen foreligger i øvrigt ikke.

Langs *Brassø* og *Borresø* forekommer sumpskov med

Ren bøgeskov med forårsløv. *Kjellerup Dal*, *Gjessø Skov*. Peter Wind fot. 1986.

Rød- El, Birk, Alm. Eg og Bøg, hvor der tidligere har været stævningsdrift. Om bundvegetationen foreligger ingen oplysninger i litteraturen, bortset fra en oplysning om fund af det kosmopolitiske bladmos *Orthodontium lineare* og af svampene *Collybia gibberosa* og *Psathyrella carbonicola*. Sidstnævnte blev fundet i skoven første gang i 1947, mens *Orthodontium lineare* blev fundet her første gang i 1952. Dette har siden spredt sig hastigt over hele landet.

Avnsø er opstået i et dødshul omgivet af stejle skrænter. Siderne i søen er stejle, mens bunden er plan. Gennem Klüwers Kanal står søens vand i direkte forbindelse med Brassø og Gudenåen. Tilførsel af vand sker dels diffust fra grundvand, dels fra vegetation og dels fra de omkringliggende søer og moser. Vandet i søen er moderat eutrofieret på grund af den direkte forbindelse med Gudenåen.

Søen omgives af løvskov, hvilket bevirker, at bredvegetationen kun er ringe udviklet. Rørskoven består af Tagrør. Søen rummer et ret veludviklet planktonalgeflor med *Anabaena scheremetievi*, *Anabaena spiroides*, *Aphanizomenon flos-aqua*, *Gomphosphaerium apoina*, *Microcystis wesenbergii*, *Microcystis viridis*, *Ocillatoria redekei*, *Peridinium sp.*, *Ceratium hirundinella*, *Gymnodinium sp.*, *Asterionella sp.*, *Nitzschia sp.*, *Diatoma sp.*, *Gomphonema elongatum*, *Colacium sp.*, *Phacus sp.*, *Gloeocystis sp.*, *Pediastrum duplex*, *Pediastrum boryanum*, *Scenedesmus sp.*, *Xanthinium sp.* og *Staurastrum paradoxum*.

Hoksmose (incl. Mørke Sø) er en næsten uberørt højmosse omgivet af en lagg-zone. Selve mosen er domineret af tuer af Tue-Kæruld og af tørvemosser. Omkring Mørke Sø forekommer en bred overgangszone med Lyse-Siv og Kryb(?) -Hvene. Lagg-zonen domineres af Blåtop og tæt opvækst af Birk samt enkelte nåletræer. Her kendes endvidere Rundbladet Soldug, I Uglelø (incl. Hvid Mose) er omkring århundredets begyndelse fundet Dynd-Star(o) og den rødlistede plante Blomstersiv(ox).

Borresø Kær er skovsump uden rationel skovdrift. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke. Nyere oplysninger om Silkeborg Sønderskov og især om skovens moser og deres tilstand er meget ønskelige.

12. Ellesø ligger mellem Silkeborg Østerskøvs vestlige udkant og Virklund. Søen er stærkt belastet af eutrofiering med rigelig vandblomst i sommermånederne, hvor sigtedybden er på kun 25 cm (1975). Søen er lavvandet med dybde på op til 3 m, og vandet er stærkt basisk. Rørskoven er kraftig og artsrig. Heri indgår Tagrør, Top-Star, Knippe-Star, Kær-Star, Bredbladet Dunhammer, Gul Iris, Vand-Skræppe, Gifftyde, Dusk-Fredløs, Alm. Skjolddraget og Bittersød Natskygge. På frit vand forekommer Hvid Åkande og Gul Åkande. På bredden findes Femhannet Pil, Bånd-Pil og Kær-Svovlrod. Endvidere kendes Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Dynd-Padderok, Vand-Pileurt, Liden Andemad og Kruset /andaks. Planktonalgefloret er artsrigt. Her forekommer *Microcystis sp.*, *Anabaena spiroides*, *Aphanizomenon flos-aqua*, *Ocillatoria sp.*, *Merismopedia glauca*, *Cryptomonas sp.*, *Melosira sp.*, *Stephanodiscus sp.*, *Cyclotella sp.*, *Fragilaria sp.*, *Navicula sp.*, *Pediastrum boryanum*, *Pediastrum duplex*, *Scenedesmus armata* og *Selenastrum sp.*

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at højmo-

sen i Silkeborg Østerskov beskyttes mod yderligere tilgroning. Det er derfor ønskeligt, at en let rydning af uønsket opvækst af træer og buske iværksættes.

Lokalitetskode: 11. Silkeborg Østerskov: + S-Sv-V I r-s (kategori I på grund af I-biotopen: Højmosse)
12. Ellesø: ++ V III r

Kilder: 82, 128, 191, 230, 252, 254, 265, 287, 303, 316, 413, 499, 500, 669, 673, 719, 745, 973.

5. Lyngsø, Vejlbø Mose, Vejslø, Kobskov og Almind Sø

13. Lyngsø er på nordsiden omkranset af Silkeborg By, mens Kobskov beklæder sydsiden. Vandet er brunt af diatoméer med en sigtedybde på 1,5 m og svagt basisk (1975). Bredzonen domineres af en artsrig, smal rørskov. I og ved søen vokser Tagrør, Høj Sødgræs, Alm. Sumpstrå, Sø-Kogleaks, Alm. Star, Næb-Star, Lyse-Siv, Glanskapslet Siv, Tudse-Siv, Vejbred-Skeblad, Brudelys, Bredbladet Dunhammer, Smalbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Gul Iris, Rød-El, Bånd-Pil, Femhannet Pil, Vand-Pileurt, Vand-Skræppe, Vandpeberrod, Kragefod, Vandnavle, Gifftyde, Dusk-Fredløs og Bittersød Natskygge. Endvidere kendes Tornløs Hornblad (1965) og Tvepibet Lobelie(o) fra søen.

Søen rummer et veludviklet planktonalgeflor. Her forekommer *Microcystis sp.*, *Anabaena spiroides*, *Aphanizomenon flos-aqua*, *Cryptomonas sp.*, *Ceratium hirundinella*, *Mallomonas sp.*, *Dinobryon sp.*, *Pediastrum boryanum*, *Melosira sp.*, *Fragilaria sp.*, *Sphaerocystis sp.* og *Staurastrum sp.*

14. Vejlbø Mose er tørvemose med løvskovsvegetation domineret af Birk i randen. Hele mosen omgives igen af Sitka-Gran. I mosen forekommer Tyttebær, Tranebær og Mose-Bølle. Endvidere kendes Kær-Mysse, Tue-Kæruld(o), Rosmarinlyng(o), Rundbladet Soldug(o) og Høsebær(o), samt Slangegrøn (*Picea abies var. virgata*).

Mosfloret er artsrigt. Her har i hvert fald tidligere forekommet levermosserne *Mylia anomala(o)*, *Odontoschisma sphagni(o)*, *Calyptogeia trichomanis(o)*, *Lepidozia reptans(o)*, tørvemosserne *Sphagnum cuspidatum(o)*, *Sphagnum fallax(o)*, *Sphagnum rubellum(o)*, *Sphagnum tenellum(o)*, *Sphagnum squarrosum(o)*, *Sphagnum palustre(o)*, *Sphagnum angustifolium(o)*, *Sphagnum fimbriatum(o)* og bladmosserne *Tetraphis pellucida(o)*, *Dicranoweissia cirrata(o)*, *Pohlia nutans(o)* og *Campylopus pyriformis(o)*.

15. Vejslø ligger i Kobskøvs sydøstlige del og er forbundet med Brassø. Søen er stærkt eutrofieret. Her optræder planktonalgerne *Aphanizomenon flos-aqua*, *Anabaena spiroides*, *Anabaena flos-aqua*, *Microcystis sp.*, *Synedra sp.*, *Suriella sp.*, *Bacillaria crotonensis*, *Asterionella sp.*, *Sphaerocystis sp.*, *Pandorina morium*, *Pediastrum tetras*, *Pediastrum boryani*, *Scenedesmus sp.*, *Tetraëdron miniumum*, *Tetraëdron caudatum* og *Staurastrum paradoxum*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

16. Kobskov. Om sammensætningen af den 163 ha.

store skov (Silkeborg statsskovdistrikt) foreligger kun få botaniske oplysninger. Randskoven mod *Almind Sø* i sydvest er uens sammensat og består af Bøg og Vinter-Eg af forskellig alder iblandet Vorte-Birk, Dun-Birk, Alm. Røn og Bævreasp. Flere træer er stødkudsprægede og hyppigt dækket af mosser og lichéner. I skovbunden indgår Bølget Bunke, Blåbær, Tyttebær og *Leucobryum glaucum*. Botaniske oplysninger om den øvrige del af skoven foreligger ikke.

17. *Almind Sø* er en renavandet, alkalisk sø uden forurening, hvis primærproduktion er af samme størrelsesorden som Lobelie-søer. Til søen knytter sig store botaniske og ferskvandsbiologiske interesser, idet søen er en af de få tilbageværende, lidt større rene søer, der er eksempel på overgangstypen mellem næringsfattige Lobelie-søer og næringsrige rankegrøde-søer. Fra søen kendes Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Dynd-Padderok, Tagrør, Næb-Star, Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt, Gul Åkande, Hvid Åkande, Frøbid, Liden Andemad, Kors-Andemad, Liden Blærerod, Hjer-tebladet Vandaks, Glinsende Vandaks, Butbladet Vandaks, Vandpest, Tornet Hornblad, Kredsbladet Vandranunkel, Aks-Tusindblad, Hår-Tusindblad, Strandbo, Tvepibet Lobelie, Sortgrøn Brasenføde, Nedbøjet Ranunkel, Liden Siv, bladmosset *Fontinalis antipyretica* og kransnålealgerne *Chara globularis* og *Nitella translucens*.

Ved *Almind Sø* blev Kirtlet Dueurt fundet første gang i Jylland i 1965. Denne plante har siden bredt sig eksplosivt i landsdelen og kendes nu på henved 100 lokaliteter.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at *Vejlbo Mose* bevares. Det er ønskeligt, at mosen (ifl. 43) friholdes for opvækst af uønskede vedplanter, ligesom dræning og gødskning bør undgås.

Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at den renavandede *Almind Sø* bevares som naturvidenskabeligt referenceområde. Det er derfor ønskeligt, at friholdes for øget rekreativ anvendelse, der kan medføre øget eutrofiering og dermed en forrykkelse af den økologiske balance.

Lokalitetskode: 13. Lyngsø: + V III r
14. *Vejlbo Mose*: + V II s
17. *Almind Sø*: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Alkalisk sø)

Foreløbig lokalitetskode, 15. *Vejlsø*: + V III 0
16. *Kobskov*: + S-Sv III 0

Kilder: 85, 128, 142, 156, 218, 252, 287, 317, 319, 328, 341, 379, 413, 448, 493, 499, 500, 508, 669, 719, 836, 962, 973.

6. Silkeborg Langsø, Lysbro Skov og Ørnsø

18. *Silkeborg Langsø* gennemskæres af distriktsgrænsen mellem TBU 14 og 20. Af praktiske årsager beskrives søen samlet her. Søen, der er stærkt eutrofieret, modtager vand fra både Gudenåen og Funder Å. Her kendes Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt, Gul Åkande, Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Dynd-Padderok, Tagrør og Næb-Star.

19. *Lysbro Skov*. Om sammensætningen af den 154 ha. store (Silkeborg statsskovdistrikt) foreligger kun få botaniske oplysninger. I skoven vides at indgå gammel Bøg, Alm./Vinter-Eg og Birk. I et par afdelinger forekommer over 200-årige træer af Bøg. I litteraturen foreligger ingen oplysninger om skovbundsvegetationen. Skoven er i regionplanen udpeget som almindeligt naturområde. Fra skoven foreligger et fund (1970) af Tandrod. *Glarimesterkær* er overgangsrigkær i lystskovområde med åben kærvegetation i den centrale del og med Rød-El og Birk i kanten. Kæret drænes.

20. *Ørnsø* ligger i *Funder Ådal* (omr. 14/20) mellem *Lysbro Skov* og *Silkeborg Vesterskov*. Jordtypen er postglacial ferskvandstørv domineret af humus. Vandet er stærkt basisk med pH på 9,5 (1975). Søen er stærkt eutrofieret med dominans af blågrøn-alger og grøn-alger som følge af tilledning fra dambrug. Fra søens bredder kendes Kær-Mysse(o), Alm. Kohvede(o), Tue-Kæruld(o) og Koralrod(o), samt bladmosset *Plagiothecium laetum(o)*. Nyere oplysninger er ønskelige.

Bevaring: Det er ønskeligt, om flere af drængrofterne i *Lysbro Skov* sløjfes, og at tilvækst sker ved selvforyngelse.

Lokalitetskode: 18. *Silkeborg Langsø*: + V III r
Foreløbig lokalitetskode, 19. *Lysbro Skov*: + S-Sv III 0
20. *Ørnsø*: + V III r-s

21. *Silkeborg By*. Herfra foreligger fund af adventivarterne *Burreskærm(o)*, *Svinenød(o)*, *Hulrodet Lærkespore(o)*, *Heliopsis scabra* (kurvblomstfamilien), *Hjer-tebladet Gåsefod*, *Gul Abeblomst*, *Filtet Potentil(o)* og *Amsinckia micrantha* (rubladfamilien).

Kilder: 8, 85, 95, 121, 128, 152, 154, 158, 274, 287, 288, 316, 317, 346, 347, 354, 413, 448, 452, 499, 500, 669, 719, 962.

20/2 Silkeborg Nordskov

1. *Silkeborg Nordskov*. Den 957 ha. store skov rummer overvejende nåleskov med stor andel af Skov-Fyr tillige med Rød-Gran, Alm. Ædelgran og Douglasgran. Visse afdelinger især i skovens centrale dele og på det kupe-rede terræn med fald langs Gudenåen rummer skov af gammel Bøg, der visse steder er iblandet Vinter-Eg. I afdelinger med løvskov kan forekomme opvækst af Selje-Røn, Selje-Pil, Alm. Hyld, Vorte-Birk, Skov-Fyr, Rød-Gran og Tørst. I skoven indgår tillige enkelte lysninger med karakter af lynghede eller lyng-lichénhede. Fra skoven kendes tillige Femradet Ulvefod, Skov-Svingel, Bølget Bunke, Gederams, Blåbær, Hindbær, Tyttebær og Hedelyng, bladmosserne *Ulota bruchii(o)*, *Hypnum cupressiforme*, *Antitrichia curtipendula(o)* levermosserne *Metzgeria furcata* og *Frullania tama riscii(o)*, svampene *Mycena atroalboides*, *Mycena ura ceac*, *Cortinarius acutus*, den temmelig sjældne Karbol-Champignon og lichéerne *Peltigera horizontalis*, *Conio cybe peronella* og *Calicium quercinum*. Skoven anvendes i første række som lyst- og udflugts skov.

2. *Hårup Sande* er indsande, der i 1830'erne og 40'erne blev tilsået med Skov-Fyr for at hindre sandflugt, og er en af Danmarks rigeste lichénlokaliteter. Her er kendt *Bryoria capillaris*, *Cetraria chlorophylla*, *Cladonia arbuscula*, *Cladonia bacillaris*, *Cladonia chlorophaea*, *Cladonia ciliata*, *Cladonia coccifera*, *Cladonia coniocraea*, *Cladonia cornuta*, *Cladonia crispata*, *Cladonia digitata*, *Cladonia foliacea*, *Cladonia floerkeana*, *Cladonia glauca*, *Cladonia gracilis*, *Cladonia macilenta*, *Cladonia mitis*, *Cladonia ochrochlora*, *Cladonia phyllophora*, *Cladonia pityrea*, *Cladonia polydactyla*, *Cladonia portentosa*, *Cladonia pyxidata*, *Cladonia rangiferina*, *Cladonia scabriuscula*, *Cladonia squamosa*, *Cladonia subulata*, *Cladonia sulphurina*, *Cladonia uncialis*, *Cladonia verticillata*, *Evernia prunastri*, *Hypogymnia physodes*, *Hypogymnia tubulosa*, *Lecanora conizaeoides*, *Lecanora expallens*, *Lecanora symmicta*, *Lecidea granulosa*, *Lecidea scalaris*, *Placynthiella uliginosa*, *Lepraria incana*, *Platismatia glauca*, *Pseudevernia furfuracea*, *Stereocaulon saxatilis*, *Usnea hirta*, *Usnea subfloridana* og *Haematomma coccineum*.

3. *Schoubyes Sø* ligger i *Hårup Sande* og er opstået omkring 1960 i forbindelse med fjernelse af sand til vej-anlæg. Søen er blevet bevaret af skovvæsnet og er en ren, oligotrof hedesø uden afløb og uden tilledning af spildevand. Året efter blev søen koloniseret af *Liden Siv*. I 1971 blev algen *Chrysochromulina parva* påvist her for første gang i Danmark.

4. *Brassø* er en del af Gudenåsystemet. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

5. *Lillesø* er en ren-moderat eutrofieret sø. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Bevaring: Det er af største betydning, at den artsrige lichénhede på *Hårup Sande* bevares og at *Schoubyes Sø* skånes for eutrofiering. Det er derfor ønskeligt, at al uønsket opvækst fjernes, og at publikumsslitagen begrænses mest muligt.

Lokalitetskode: 2. *Hårup Sande*: + H I s-ms (kategori I på grund af forekomsten af I-biotop: Lichénhede)

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Silkeborg Nordskov*: + S III r,

3. *Schoubyes Sø*: + V I s-ms (kategori I på grund af fundet af *Chrysochromulina parva*)

4. *Brassø*: 0 V IV 0

5. *Lillesø*: 0 V IV 0

6. *Hattenæs*. Her er fundet *Tue-Siv*(o).

Kilder: 6, 80, 85, 128, 191, 253, 265, 285, 311, 312, 317, 327, 339, 358, 413, 419, 448, 499, 659, 662, 673, 719, 872.

20/3 Linå

1. *Linå Vesterskov*. Om sammensætningen af den 452 ha. store, privatejede skov foreligger kun få botaniske oplysninger. Skoven består overvejende af nåleskov med noget løvskov af især Bøg samt Ægte Kastanie og noget blandskov. Af nåletræer vides at indgå Douglasgran. Kristtorn er udbredt.

Fra skoven kendes Knærod(o), Benbræk(o), Småblomstret Balsamin, svampene *Ascobolus sacchariferus*, *Ascobolus crenulatus*, Foldtrøffel, *Hypocrea citrina*, *Hypomyces violaceus*, Ravsvamp, Højstokket Foldhat, *Tuber puberulum*, Røggår Køllesvamp, Kogle-Pigsvamp, Duftende Læderpigsvamp, Violetbrun Duftpigsvamp, Birke-Korkhat, Fyrre-Korkhat, Rødfordærver, Sortfodet Stilkporesvamp, Elle-Spejlporesvamp, Ribsilporesvamp, Støvende Kødporesvamp, *Claudopus byssisedus*, Stinkende Blækhat, Gulfnugget Slørhat, Kanel-Slørhat, Cinoberbladet Slørhat, Bæltet Rødblåd, Safran-Flammehat, Dværg-Flammehat, *Hypoholoma polytrichum*, Bittersød Trævlhat, Roeknoldet Trævlhat, Liden Trævlhat, Kokus-Mælkehat, Mose-Mælkehat, Lys Elle-Knaphat, Mørk Elle-Knaphat, Voks-Rødblåd, Tørve-Navlehat, Alm. Glanshat, Høj Glanshat, Melhat, Sortfiltet Netbladhat, Sortfiltet Netbladhat, Flamme-Skælhat, Foranderlig Skælhat, *Pleurotus acerinus*, Spids Nøgenhat, Blågrå Skærhat, Quellet Skørhat, Eng-Bredblad, Violet Hekseringshat, Karmin-Væbnerhat, Stribet Redesvamp og Mørk Stjernebold. Knærod blev fundet her i 1965 på sit hidtil eneste kendte voksested i Århus amt, mens Benbræk, der kendes fra en halv snes andre voksesteder fortrinsvis på Silkeborgkanten, er fundet her i 1946.

2. *Sejs Hede* ligger nordøst for jernbanen mellem Silkeborg og Ry på siden af Gudenådalene og er lyngklædt. De markante højdepunkter *Sindbjerg* (103 m. o. h.) og *Stoubjerg* (99 m. o. h.) er i lighed med Himmelbjerget falske bakker og fredet 1919. Denne fredning udgør sammen med det fredede areal på *Sejs Hede* (fredet 1947) ialt 56 ha. Her foretager amtskommune naturpleje i form af rydning af krat, afslåning og græsning. Herfra foreligger et fund (1919) af Hede-Melbærris. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke. Umiddelbart øst herfor ligger den 67 ha. store ejendom *Bjørnholt* (Silkeborg statsskovdistrikt), der ligger i en erosionsdal i det kuperede morænelandskab. Jordbunden er fattig og består af grovsandet jord. 2/3 del af arealet er skov, der overvejende består af tæt nåleskov, mens resten er vedvarende græsgange og marker. I regionplanen er *Bjørnholt* udlagt til særligt naturområde og udflugtsområde. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. *Gammelkol*. Et areal omkring det middelalderlige voldsted, 91 m. o. h., er sammen med et areal nordvest for *Laven* og *Dynæs* (omr. 20/4), ialt 91 ha., fredet 1965. *Gammelkol* rummer højskov med Ask, Bøg, Bævreasp, Alm./Vinter-Eg, Storbladet/Park-Lind, Alm. Røn, Alm. Gyldenris, Liden Klokke, Vild Kørvel, Stor Konval, Lund-Rapgræs, Skovmærke, Majblomst og Skvalderkål.

Lokalitetskode: 1. *Linå Vesterskov*: + S III r
2. *Sejs Hede* og *Bjørnholt*: + H-E-S-B III r
3. *Gammelkol*: + E III r

4. *Laven*. Herfra kendes Tue-Siv(o).

Kilder: 43, 84, 85, 128, 142, 215, 263, 284, 339, 340, 353, 413, 430, 438, 448, 659, 673, 719, 836, 962, 973, 988, 995.

20/4 Jul Sø og Rye Nørreskov

Distriktsgrænsen mellem TBU-distrikt 20 og 21 forløber fra *Laven* gennem *Bomholt Vig*, *Rosvig* og *Alling Å* til *Birk Sø*. Af praktiske årsager er oplysninger om *Bomholt Vig*, *Rosvig* og *Birk Sø* samlet her, mens oplysninger om *Alling Å* er samlet under omr. 21/78.

1. Jul Sø

1. *Jul Sø*. Den øst-vest gående sø ligger i det midtjyske søhøjland og er en markant del af Gudenåsystemet. Flere steder langs bredden forekommer rørskov af vekslende bredde tættest i beskyttede vige og tyndest på eksponerede steder. Rørskovene består overvejende af Tagrør. Skoven står flere steder især på øst- og sydsiden tæt på bredden, og træerne rækker ud over vandet.

2. *Alø*. Omkring øen forekommer især på østsiden store rørskove med Tagrør. Øen er fuglereservat.

3. *Møgelø* er 16 ha. stor og privatejet. Den når en højde af 41 m.o.h. og rummer mange plantede træer af Sød-Æble, Navr, Blomme, Sur-Kirsebær og Pære. I øvrigt forekommer sammenhængede, artsrig skov med Spids-Løn, Ahorn, Rød-El, Grå-El, Avnbøg, Engriflet Hvidtjørn, Dun-Birk, Vorte-Birk, Bøg, Alm. Ene, Dunet Gedeblad, Klit-Fyr, Skov-Fyr, Mirabel, Alm. Hæg, Vinter-Eg, Alm. Eg, Rød-Eg, Selje-Pil, Grå-Pil, Glans-Pil, Femhannet Pil, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Aksel-Røn, Alm. Røn, Selje-Røn og Skov-Elm. Undtaget er dog øens lysåbne, centrale del, hvor der forekommer artsrig, lavtvoksende vegetation med Muse-Vikke, Græsbladet Fladstjerne, Alm. Syre, Blåhat, Bølget Bunke, Alm. Hvene, Rød Svingel, Tjærenelike, Alm. Torskemund, Liden Klokke og Kanadisk Bakkestjerne med Glat Hunde-Rose langs randen. Ud mod Jul Sø forekommer skrænter, der overvejende er dækket af tætte krat af Brombær. Langs bredden forekommer smal rørskov bestående af Tagrør tillige med Sø-Kogleaks, Kalmus og Grenet Pindsvineknap.

En grundig gennemgang af øens vegetationforhold er foretaget af Wessberg (1985), der ialt har fundet 225 forskellige taxa på øen.

4. *Dynæs*. Halvøen er sammen med et areal omkring *Gammelkol* (omr. 20/3) og nordvest for *Laven* (omr. 20/3), ialt 91 ha., fredet 1944. På overdrev omkring voldstedet forekommer Ask, Brombær, Alm./Vinter-Eg, Kirsebær, Tjørn, Alm. Hundegræs, Alm. Kvik, Alm. Pimpinelle, Alm. Røllike, Alm. Syre, Blåhat, Bølget Bunke, Draphavre, Lancet-Vejbred, Liden Klokke, Prikbladet Perikon, Stor Nælde, Tveskægget Ærenpris, Vild Kørvel, Valnød, Hindbær, Ager-Padderok, Hamp- Hanekro og Mark-Krageklo.

5., 6. + 7. *Lilleø*, *Bomholt Vig* og *Rosvig*. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 2. Alø: 0+ E-S III 0
3. Møgelø: ++ S-E-V III r
4. Dynæs: + E III r

Foreløbig lokalitetskode, 1. Jul Sø: 0+ V IV 0
5. Lilleø: 0 E IV 0
6. Bomholt Vig: 0 V IV 0
7. Rosvig: 0 V IV 0

Kilder: 43, 84, 85, 891, 995.

2. Rye Nørreskov

Det stærkt kuperede terræn syd for *Jul Sø* og *Birk Sø* består af flere markante, falske bakker, af hvilke *Himmelbjerget*, 147 m. o. h., er den kendteste. Terrænet er overvejende skovklædt og delt i mange private skifter, der på Gls kort tilsammen betegnes *Rye Nørreskov*. Af disse skifter kan nævnes *Himmelbjerggårdens Skov* (81 ha.), *Rye Nørskov* (778 ha.), *Bøgedal* (35 ha.), *Mølleskov* (173 ha.) og *Æblegården Skov* (98 ha.).

8. *Rye Nørskov*. Om sammensætningen foreligger kun få botaniske oplysninger. Langs syd- og vestsiden af *Birk Sø* og *Alling Å* ligger flere smalle, langstrakte zoner, der i hvert fald tidligere har været skovløse med hedemose eller med høsleteng. På de tidligere hedemose har så sent som i 1912 forekommet en artsfattig, men karakteristisk vegetation bestående af Hedelyng(o), Pors(o), Blåtop(o), Revling(o), Klokkelyng(o), Tue-Kæruld(o), Blåbær(o), Tyttebær(o), Dun-Birk, Vorte-Birk og Alm. Ene, samt tørvemosser tillige med Bævresp og Vinter-Eg. I udkanten af en lille Birkelund(o) er fundet hybriden(o) mellem Blåbær og Tyttebær. Såvel hedemosearealerne som høsletengen er nu under kraftig tilgroning med Dun-Birk. På lysåbne steder forekommer Tørst, Kristtorn, Alm. Ene, Blåtop, Bølget Bunke og tørvemosser.

På *Allinghoved* forekommer ældre træer af Alm./Vinter-Eg. Ved roden af *Ringholm Hoved* forekommer arealer, der tidligere har rummet hedemose og græsset skov. Hedemoseerne er under kraftig tilgroning med især Dun-Birk tillige med Vorte-Birk, Rød-El og Tørst. I bundvegetationen indgår Blåtop, Mose-Bunke, Eng-Rørhvene, Pors, Hindbær, Kragefod, Alm. Mjødurt, Trindstænglet Star, Stiv Star, Kær-Svovlrød, Eng-Viol, Alm. Syre, Vandnavle, Kær-Tidsel, Kær-Snerre, mosserne *Climacium dendroides* og *Rhytidelphus squarrosus*.

På skovarealet, der tidligere har været anvendt til græsning, forekom ifølge Mentz (1912) en artsrig Birkeskov med artsrig undervegetation. I 1973 har arealet mistet sin karakter af Birkeskov, der er afløst af tæt højskov af Bøg af dårlig proveniens og nogle store træer af Alm./Vinter-Eg. Bundvegetationen er sparsom. Her indgår Kristtorn, Bølget Bunke, Majblomst, Hvid Anemone, Liljekonval, Blåbær, Mose-Bunke, Ørnebregne og Alm. Gedeblad.

9. *Æblegårdens Skov* (= *Sletten*). Heri indgår flere partier med højskov af gammel Bøg. Andre partier består af Stilk-Eg tillige med beplantninger af nåletræer, især af Rød-Gran. Skovbundsvegetationen er i lysåbne partier frodig, mens den er sparsom under Bøgehøjskoven og i

partier med nåletræsbeplantningerne. På skovbunden vokser Kristtorn, Skov-Rørhvene, Aks-Rapunsel, Blåbær, Skovstjerne, Majblomst, Alm. Kohvede, Bølget Bunke, Alm. Engelsød og Krat-Viol. På fugtige steder optræder Skov-Padderok, Sump-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Mose-Bunke og Lyse-Siv. Nedenfor skrænten mod Jul Sø forekommer flere fugtige partier. Her vokser Dun-Birk med opvækst af Tørst og Alm. Røn. I bunden dominerer Eng-Rørhvene sammen med Alm. Fredløs, Stor Nælde, Alm. Skjolddrager og Eng-Viol.

Ved Æblegården ses en stor bestand af Sødskærm.

10. *Himmelbjerget*. Her findes et stort lyngareal, der friholdes for opvækst af træer. Dette areal administreres sammen med et mindre skovareal af Silkeborg stats-skovdistrikt, ialt 8 ha. Arealet er i regionplanen udlagt til naturområde og udflugtsområde.

På *Himmelbjerget* optræder Hedelyng, Tyttebær, Blåbær, Gyvel, Engelsk Visse(o), Hunde-/Sand-Hvene(o), Blåtop(o), Bølget Bunke, Tidlig Dværgbunke(o), Alm. Kongepen, Håret Høgeurt, Alm. Brandbæger, Skov-Brandbæger, Liden Museurt(o), Kattefod(o), Bitter Bakkestjerne(o), Flipkrave, Rødknæ, Skovstjerne og Majblomst samt det sjældne tørvemos *Sphagnum quinquefarium*.

Her kendes tillige Skov-Svingel, de meget sjældne bladmosser *Sharpiella striatella(x)*, *Pohlia elongata(ox)* og *Andraea rupestris(ox)*, levermosserne *Barbilophozia kunzeana(o)*, *Scapania undulata(o)* samt svampene *Schizophyllum alenum*, *Clitocybe connata* og *Panus conchatus*.

11. *Mølleskov* (= *Rye Mølleskov*). Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Omkring 1912 lå der en højmose(o) i skoven med Hedelyng(o), Pors(o), Hvid Næbfrø(o), Benbræk(o), Liden Soldug(o) og Rundbladet Soldug(o). For flere af blomsterplanternes vedkommende er der her tale om arter der tidligere har været hyppigere i Århus amt, men som nu kun er kendt fra et fåtal af lokaliteter.

12. *Birksom*. Herfra kendes Sø-Kogleaks og Tagrør. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

13. + 14. *Himmelbjerggårdens Skov* og *Bøgedal*. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Yderligere oplysninger om *Rye Nørreskov* som helhed er meget ønskelige. Især er det af meget stor betydning at få oplyst, om der fortsat forekommer fattigkær og rester af højmose.

Lokalitetskode: 9. Æblegårdens Skov: + S-Sv-V III r
10. Himmelbjerget: + S-E III r-s
Foreløbig Lokalitetskode, 8. Rye Nørskov: + S-Sv III r
11. Mølleskov: + S-Sv-(V) III r
12. Birk Sø: 0-+ V III 0
13. Himmelbjerggårdens Skov:
0 S IV 0
14. Bøgedal: 0 S IV 0

Kilder: 43, 54, 57, 98, 128, 141, 194, 214, 215, 263, 274, 297, 367, 401, 413, 438, 474, 573, 719, 904a, 973.

20/5 Silkeborg Sønderskov

1. Silkeborg Sønderskov og Slåensø

1. *Silkeborg Sønderskov*. S sammensætningen af den 693 lum, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum magellanicum* og *Sphagnum cuspidatum*, samt Rundbladet Soldug.

mor. I skovens sydvestlige del domineres jordbunden af moræneler overlejret af lerblandet sand. I den nordvestlige del forekommer istidsaflejret, grovkornet smeltevandssand. *Foldbækkær-Lodenkær* langs *Rødebæk* og engarealerne ved Borresø samt området omkring Gravbæks udløb har postglaciale ferskvandstørve overlejret af humus.

Silkeborg Sønderskov er i regionplanen udlagt til særligt naturområde og på nær den sydvestlige del tillige til udflugtsområde.

I afdelingerne omkring *Slåensø* indgår meget, gammel Bøg på sandet mor samt noget Alm. Eg og Vinter-Eg. Tillige forekommer monokulturer af nåleskov bl. a. meget Rød-Gran og ung Lærk, ligesom blandskov af Bøg og Skov-Fyr forekommer. Et enkelt sted ses flere meget høje, gamle træer af Douglasgran. I skoven er tillige indplantet Weymouths-Fyr. Flere steder forekommer busklag, i hvilket opvækst af Ahorn, Dun-Birk, Vortebirk og Bævreasp indgår tillige med Drue-Hyld, Alm. Røn, Alm. Hæg, Glansbladet Hæg, Selje-Pil og Kristtorn.

Skovbunden er præget af morbundsvegetation domineret af Bølget Bunke og stedvis af Majblomst. Hvor jordbunden er rigere, dominerer Hindbær eller over store strækninger Skov-Rørhvene. Endvidere vokser her Hvid Anemone, Blåbær, Skov-Brandbæger, Mose-Bunke, Glat Dueurt, Dunet Egebregne, Tredelt Egebregne, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Håret Frytle, Skov-Galtetand, Gederams, Skov-Hanekro, Haremad, Krybende Hestegræs, Alm. Hundegræs, Alm. Kohvede, Bredbladet Mangeløv, Miliegræs, Feber-Nellikero, Stor Nælde, Hvas Randfrø, Skov-Salat, Skovbyg, Skovmærke, Skovstjerne, Skovsyre, Akselblomstret Star, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Kæmpesvingel, Liden Vintergrøn, Krat-Viol, Bjerg-Ærenpris, Ørnebregne, Hedelyng, Lyng-Snerre og Tormentill tillige med Stor Frytle og Lund-Fredløs, samt bladmosserne *Plagiothecium undulatum*, *Scleropodium purum* og *Pleurozium schreberi*. Desuden er kendt det sjældne tørvemos *Sphagnum quinquefarium* samt svampene *Pluteus hispidulus*, *Pholiota teneroides*, Tørvemos-Hjælmmhat, Kuglesporet Huesvamp, *Ciboria rufa*, *Omphalia epichysium* og *Conocybe laricina*. Sidstnævnte blev fundet i skoven i 1947 for første gang i Danmark.

Af lichener kendes *Catillaria intermixta*, *Evernia prunastri*, *Haematomma coccineum*, *Hypogymnia physodes*, *Lecanora chlarothera*, *Lecanora expallens*, *Lecidea querneae*, *Lepraria candelaris*, *Lobaria pulmonaria*, *Opegrapha viridis*, *Parmelia glabratula*, *Parmelia saxatilis*, *Parmelia sulcata*, *Parmeliopsis hyperopta*, *Pertusaria amara*, *Pertusaria hemisphaerica*, *Pertusaria hymenea*, *Pertusaria pertusa*, *Pertusaria coronata*, *Helotrema lepadinum*, *Usnea subfloridana*, *Baeomyces rufus*, *Cladonia caespiticia*, *Cladonia chlorophaea*, *Cladonia coniocraea*, *Cladonia digitata*, *Cladonia fimbriata*, *Cladonia flabelliformis*, *Cladonia glauca*, *Cladonia ochrochlora*, *Cladonia scabriuscula* og *Lecidea granulosa*.

Skoven rummer flere, mindre lokaliteter med en karakteristisk vegetation af mange halvsjældne til sjældne arter. Nedenfor er givet en samlet fremstilling af disse lokaliteter.

2. *Foldbækkær* og *Loddenkær* er et artsrigt, stort, sammenhængende overgangsrigkær, der omkranser den fra syd mod nord gående *Rødebæk*. Kæret er uden træer. Her dominerer Mose-Bunke, Alm. Mjødurt, Lyse-Siv, Alm. Fredløs, Eng-Rørhvene og Bredbladet Dunhammer.

3. *Ryttermose* er en delvis tilgroet højmose, hvor trævegetationen domineres af Skov-Fyr med Dun-Birk og Rød-Gran. Af tørvemosser dominerer *Sphagnum rubellum*, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum magellanicum* og *Sphagnum cuspidatum*, samt Rundbladet Soldug.

4. *Tyges Kær* er et velbevaret overgangsfattigkær med fin zonerings. Typiske arter i vegetationen er Blåtop og Mose-Bunke. Fra et mindre vældområde og fra en kløft, hvis nøjagtige placering er uvis, er kendt mosserne *Rhodobryum roseum*, *Eurhynchium angustirete*, *Eurhynchium striatum*, *Cratoneuron commutatum*, *Plagiocchia asplenioides*, *Blasia pusilla*, *Diplophyllum albicans*, *Frullania fragillifolia*, *Thamnobryum alopecurum*, *Mnium marginatum* og det sjældne *Trichocolea tomentella*.

5. *Slåensø*, hvis længderetning er øst-vest, er en klarvandet, alkalisk sø med dybder op til 12 m. Surhedsgraden ligger på pH 7-8, og her er målt sigtedybder op til 5-6 m. Søen forsynes med grundvand, der siver ud af de stejle sider, og den belastes ikke af tilledning af overfladevand. I søens vestlige ende ligger et stemmeværk for *Millingsbæk*, gennem hvilken der er forbindelse til *Borre Sø*.

Søens bredder er faste, og søbunden består overvejende af fint sand eller ler. Rørskov forekommer kun spredt og er oftest tynd. Den består af enten Sø-Kogleaks eller Smalbladet Dunhammer, mens Tagrør kun optræder sporadisk men uden at være sammenhængende. Træerne står ofte direkte på søens bredder, og

grenene rækker ud over vandet. På disse steder mangler rørskov.

Vegetationen i søen er rig på grundskudsplanter som følge af det rene og klare vand, ligesom der optræder rigeligt med flydebladsplanter. Fra søen kendes ikke mindre en ni forskellige arter af Vandaks. Den er dermed en af landets mest artsrige Potamogeton-søer. I det åbne vand vokser Glinsende Vandaks, Svømmende Vandaks, Vandpest, Gul Åkande og Hvid Åkande. På lavere vand langs bredden optræder Dusk-Fredløs, Gifttyde, Enkelt Pindsvineknop, Kær-Snerre, Akselblomstret Star, Knippe-Star, Top-Star og Kær-Svovlrod. Endvidere er kendt Langbladet Ranunkel, Dynd-Padderok, Næb-Star, Vand-Pileurt, Frøbid, Liden Andemad, Kors-Andemad, Slank Blærerod, Tråd-Vandaks, Kruset Vandaks, Hjertebladet Vandaks, Langbladet Vandaks, Butbladet Vandaks, Tornfrøet Hornblad, Kredsbladet Vandranunkel, Aks-Tusindblad, Strandbo og Liden Siv. Fra søen foreligger to ældre, udaterede angivelser af Rust-Vandaks og Liden Vandaks.

Af kransnålealger kendes *Chara contraria* og *Chara globularis*. Planteplanktonet består især af kiselalger. Det drejer sig om arter af slægterne *Asterionella* sp., *Tabellaria* sp., *Fragilaria* sp., *Nitzschia* sp., *Synedra* sp., *Attheya* sp., *Rhizosolenia* sp., *Melosira* sp. og *Cyclotella* sp.

Bevaring: Det er af stor betydning, at de lysåbne, botanisk interessante partier i *Foldbækkær*, *Loddenkær*, højmosen i *Ryttermose* og *Tyges Kær* bevares i den nuværende tilstand. Det er derfor ønskeligt, at opvækst af vedplanter fjernes, at indgreb i form af dræning og afvanding forhindres, og at gødsugning især i højmosens nærhed undgås. Ligeledes bør eksisterende grøfter i højmosen lukkes.

Det er af meget stor betydning, at *Slåensø* bevares i den nuværende tilstand, da den er enestående både botanisk og ferskvandsbiologisk som repræsentant for søer af Potamogeton-typen. Af denne typer er der nu kun få søer tilbage i Danmark.

Det er derfor meget ønskeligt, at den rekreative udnyttelse af søen og dens omgivelser ikke øges, at opstemningen af *Millingsbæk* bibeholdes, at løvskoven langs

Slåensø, set fra vestenden. Peter Wind fot. 1988.

søen og i dens nærmeste omgivelser samt langs *Millingbæk* bevares, ligesom enhver form for næringstilførsel, f. eks. i form af gødskning, undgås.

Lokalitetskode: 1. Silkeborg Sønderkov: + S II r
2. Foldbækkær og Loddenkær: + V III s
3. Ryttermose: + V I s (kategori I på grund af I-biotop: Højmose)
4. Tyges Kær: + V III s
5. Slåensø: ++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Renvandet potamogeton-sø)

Kilder: 6, 36, 46, 85, 128, 191, 194, 244, 252, 265, 287, 317, 328, 413, 418, 499, 659, 669, 719, 743a, 849, 873, 957, 958, 962, 973, 992.

2. Borresø

6. *Borresø*, der gennemstrømmes af Gudenåen, er en ret dyb sø. Vandet er næringsrigt med pH på ca. 8, sigtedybde i sommertiden på ca. 1 m og noget forurenset. Langs bredden forekommer en bredere eller smallere rørskov. På åbent vand og i rørskoven forekommer Langbladet Ranunkel, Sø-Kogleaks, Smalbladet Dunhammer, Dynd-Padderok, Tagrør, Næb-Star, Svømmende Vandaks, Vand-Pileurt, Gul Åkande, Hvid Åkande, Frøbid, Liden Andemad, Kors-Andemad, Børsteblandet Vandaks, Hjerteblandet Vandaks, Glinsende Vandaks, Butbladet Vandaks, Vandpest, Tornfrøet Hornblad, Kredsbladet Vandranunkel, Aks-Tusindblad, *Fontinalis antipyretica* og grønalgen *Cladophora aegagropila*.

Planktonalgefloret er artsrigt, og her optræder blågrønalgerne *Aphanizomenon flos-aqua*, *Anabaena flos-aqua*, *Anabaena spiroides*, *Coelosphaerium* sp. *Beggiatoa* sp. *Microcystis wesenbergii*, *Microcystis aeruginosa*, *Microcystis flos-aqua*, kiselalgerne *Stephanodiscus* sp., *Cyclotella* sp., *Melosira* sp., *Fragilaria* sp., *Attheya* sp., *Asterionella* sp., *Tabellaria* sp., *Suriella* sp. og grønalgerne *Phacus* sp., *Conium* sp., *Pandorina* sp., *Sphaerocystis* sp., *Scenedesmus armatus*, *Scenedesmus dimorphus*, *Pediastrum* sp., *Coelastrum* sp., *Ankistrodesmus* sp., *Staurastrum* sp. og *Closterium* sp.

7. *Paradisøerne* er fire småøer, der ligger i *Borre Sø*. Øerne er trods deres ringe størrelse stærkt kuperede med højder op til 8 m over søspejlet for den største, *Borre Øs* vedkommende.

Øerne er skovklædte, og her optræder Rød-Gran, Dun-Birk, Rød-El, Bævreasp, Grå-Pil, Grå-El, Ahorn og Bøg. På steder, hvor Bøg er dominerende skovtræ, er bundvegetationen artsfattig, mens den er rigere på mere lys-åbne steder. Her forekommer Ørnebregne, Bredbladet Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Finbladet Mangeløv, Majblomst, Alm. Gedeblad, Skov-Hullæbe, Bølget Bunke, Skovstjerne, Alm. Kohvede, Blåbær, Alm. Gyl-dennis, Fljlsgræs, Dunet Steffensurt, Liljekonval, Glat Hunde-Rose, Blød Filt-Rose samt *Rubus insularis* og den ret sjældne *Rubus scissus*.

I rørskoven ved øerne indgår Tagrør, Blågrøn Kogleaks, Alm. Mjødurt, Hjortetrøst, Knoldet Brunrod, Alm. Fredløs, Kattehale, Sværtevæld, Kær-Galtetand, Smalbladet Dunhammer, Skov-Angelik, Eng-Kabelleje og Giftyde. Fremhæves bør, at alle Danmarks fire arter af Rørhvene

forekommer på øerne, nemlig Skov-Rørhvene, Eng-Rørhvene, Bjerg-Rørhvene tillige med den sjældneste Stivtoppet Rørhvene. På øerne er ialt fundet 135 arter af karplanter inkl. småarter af Brombær og Mælkebøtte. En samlet oversigt over vegetationsforhold og fund af planter er samlet af Wessberg (1985).

Lokalitetskode: 6. Borre Sø: + V III r-s
7. Paradisøerne: ++ S-Sv II r-s

8. *Svejbæk*. Herfra kendes Kæmpe-Mandstro, Tue-Siv, Kegle-Limurt(o), Høj Skjolddrager og brombærarten *Rubus sprengelii*, samt det meget sjældne bladmos *Sharpiella striatella(x)*.

Kilder: 152, 252, 274, 287, 306, 316, 351, 354, 357, 358, 458, 494, 499, 669, 719, 892, 962.

3. Them - Salten Skov området

9. *Hummelsø*. Den højtliggende sø er med dele af det omgivende, opdyrkede bakkeland, ialt 165 ha., fredet 1969. Fredningen hjemler ret til naturpleje. En del af banestien fra den nu nedlagte Horsens-Silkeborg jernbane passerer arealet. I den nordligste ende ved *Voldby* ligger et par kæmpehøje, der er bevokset med ældre, flerstammede træer af Bøg. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

10. *Høgdaal*. Terrænet omkring den 121 ha. store ejendom (Silkeborg statsskovdistrikt) rummer overvejende jord af dårlig bonitet med terrasser, stenrydningsdynger og overdrevsvegetation og står derved i kontrast til naboejendommene på den rigere jordbund. Botanisk oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

11. *Nøjkær Skov*. Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. På skrænter langs naturstien kendes Alm. Bjerg-Fyr, Blåbær, Bølget Bunke, Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Rød-Gran, Femradet Ulvefod og Alm. Ulvefod.

Skov-Rørhvene. Velling Skov. Peter Wind fot. 1984.

12. *Salten Skov* Om sammensætningen af den ca. 32 ha. store, private partsskov foreligger oplysninger ikke. I skoven vokser Skov-Rørhvene og Stor Frytle i løvskov af Bøg. Yderligere botaniske oplysninger er ønskelige.

13. *Them Krat* er et lille, smalt krat, der delvist er gen-
nemplantet med gran og delvist er græsset. Fra kratet kendes Alm. Eg, Tjørn og Hvid Anemone. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 9. Hummelsø: + V-E III r-s
10. Høgdal: 0 E-B IV 0
11. Nøjkær Skov: + S-E II s
12. Salten Skov: 0-+ S III r
13. Them Krat: 0-+ S III 0

Kilder: 8, 43, 84, 85, 128, 284, 413, 479, 508, 535b, 558, 573, 719, 988, 955.

20/6 Rye Sønderskov

Amtsgrænsen mellem Århus og Vejle amter forløber gennem *Salten Langsø*. Selve søen er beskrevet i bindet om Vejle amt, mens søens nordside sammen med omgivelser beskrives nedenfor.

1. *Rye Sønderskov*. Om sammensætningen af den 530 ha. store, private partsskov foreligger oplysninger ikke. I skovens sydlige udkant er i 1985 fundet Klatrende Lærkespore, der tillige er dukket op ved *Velling Igelsø* i begyndelsen af 1980'erne (se omr. 20/38).

2. *Løvenholt-Ildal Skov*. I den 108 ha. store, privatejede skov vides at indgå såvel løvskov, især Bøg og Eg, som nåleskov. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

3. *Mørksø* er ekstremfattigkær med hængesæk af tørvemos og flere næsten sammenhængende tørvegrave med dystroft vand med en karakteristisk vegetation. På hængesække forekommer Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Tranebær, Revling, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Alm. Star og Blåtop, mens der fra søen kendes Næb-Star, Smalbladet Kæruld og Gul Åkande, samt arter af tørvemos og *Drepanocladus sp.*. Endvidere er kendt Tråd-Star(o) og Mose-Bølle(o).

4. *Ildal Bæk*. Den dybt nedskårne, uregulerede bæk løber fra det kuperede bakkeland mod syd til *Salten Langsø*. På dalens sider ligger flere afgræssede parceller med artsrig hede- og overdrevsvegetation, mens dalbunden rummer enge. Andre steder forekommer småskove. Af vedplanter indgår Vorte-Birk, Alm. Eg, Vinter-Eg, Bøg, Alm. Ene, Tjørn, Håret Blågrøn Rose, Rød-Gran, Sød-Æble (forvildet), Havtorn (måske plantet), Grå-Pil, Selje-Pil, Øret Pil og Alm. Røn. Af urter og dværgbuske kan nævnes Blåbær, Blåhat, Blåmunke, Djævelsbid, Tidlig Dværgbunke, Hedelyng, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Rundbælg, Rødknæ, Flipkrave, Gul Snerre, Hvid Snerre, Alm. Syre, Tormentil, Hunde-Viol og Læge-Ærenpris. På fugtigere bund optræder Knop-Siv, Dunet Dueurt, Alm. Fredløs, Alm. Mjødurt, Svøm-

mende Vandaks, Enkelt Pindsvineknap, Eng-Forglem-migej, Eng-Kabbeleje, Sværtevæld, Vand- Mynte, Tyk-bladet Ærenpris, Knæbøjet Rævehale, Sump-Kællingetand og Nyse-Røllike.

5., 6., 7., 8. + 9. *Hvidmose Bakker, Mørksø Kol, Salten Ø, Næsset* og *Sukkertoppen*. På nordsiden af *Salten Langsø* er et sammenhængende areal fra Skeldal til Rye Bro fredet 1982. På nordvestsiden af søen er på sandet tørvejord fundet det meget sjældne bladmos *Leptodontium flexifolium*.

Botaniske oplysninger fra de varierede hede- og skov-områder er meget ønskelige, idet de tilsvarende arealer (lok. 20/17) syd for søen i Vejle amt er botanisk meget værdifulde.

Leptodontium flexifolium er meget sjælden i Århus amt. Planten kendes tillige fra *Strandkær* (omr. 22a/23) på Mols.

Lokalitetskode: 3. Mørksø: ++ V II s

4. Ildal Bæk: + S-E-V II r-s

Foreløbig lokalitetskode, 1. Rye Sønderskov: 0-+ S IV 0

2. Løvenholt-Ildal Skov:

0 S IV 0

5. Hvidmose Bakker: 0 S IV 0

6. Mørksø Kol: 0 S IV 0

7. Salten Ø: 0 S IV 0

8. Næsset: 0 S-E-H IV 0

9. Sukkertoppen: 0 S IV 0

Kilder: 6, 8, 30, 52, 85, 128, 179, 287, 382, 508, 534, 575, 674, 730.

20/7 Gudenåen mellem Mossø og Ry

Amtsgrænsen mellem Århus og Vejle amt løber i *Salten Å* og videre i *Gudenå* til *Mossø*. Sydsiden af *Salten Å* og vestsiden af *Gudenå* ligger i Vejle amt og er beskrevet i bind 5.

1. *Lammehoved Skov*. Om sammensætningen foreligger oplysninger ikke. Fra skoven findes en liste over svampefund i 1951 hos Lange (1953).

2. *Galgebakke*. Den 101 m. høje bakke ved Gl. Rye er

Fig 36. Mørksø. Peter Wind fot. 1975.

med sine omgivelser, ialt 23 ha., fredet 1971. I kendelsen hjemles mulighed for naturpleje. Bakken rummer artsrig hede- og overdrevegetation. Her forekommer Alm. Ene, Ørnebregne, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Alm. Engelsød, Alm. Syre, Rødknæ, Kantet Perikon, Prikbladet Perikon, Hunde-Viol, Hedelyng, Blåbær, Tyttebær, Revling, Skovstjerne, Bidende Stenurt, Skt. Hansurt, Tormentil, Gyvel, Håret Visse, Engelsk Visse, Farve-Visse, Mark-Krageklo, Alm. Kællingetand, Bugtet Kløver, Krat-Fladbælg, Alm. Mælkeurt, Alm. Brunelle, Læge-Ærenpris, Alm. Kohvede, Liden Klokke, Blåmunke, Hvid Snerre, Lyng-Snerre, Blåhat, Djævelsbid, Alm. Gyldenris, Hvid Okseøje, Bitter Bakkestjerne, Lav Skorsoner, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Alm. Høgeurt, Alm. Kongepen, Sand-Star, Pille-Star, Vellugtende Gulaks, Alm. Hvene, Bølget Bunke, Blåtop, Tandbælg, Kattesæg, Eng-Rapgræs, Fåre-Svingel og Plettet Gøgeurt.

3. *Gudensø* omgives af rørskov af varierende bredde domineret af i første række Tagrør. I rørskovene kendes tillige Sø-Kogleaks, Høj Sødgræs, Rørgæs, Dynd-Padderok, Grenet Pindsvineknap, Brudelys, Næb-Star, Kalmus, Vand-Skræppe, Langbladet Ranunkel, Gifttyde, Dusk-Fredløs, Sværtevæld, Kær-Galtetand, Bittersød Natskygge, Vejbred-Skeblad, Kær-Snerre, Hvid Åkande, Liden Andemad, Kors-Andemad og Frøbid. Nyere oplysninger om bredvegetationen er ønskelige.

4. *Gudenåen mellem Mossø og Gudensø*. Åen snor sig her i en bred ådal fortrinsvis med enge, der anvendes til græsning og høslet. Her forekommer tillige flere ubenyttede parceller med Ellesump eller Starsumpe samt vandhuller. På denne strækning modtager *Gudenåen* tilløb fra *Salten Å*. Selve åen kranses på det meste af strækningen af tætte, artsrige rørskove bestående af Høj Sødgræs, Tagrør, Dynd-Padderok, Dusk-Fredløs, Bittersød Natskygge, Langbladet Ranunkel, Alm. Baldrian, Gifttyde, Vandpeberrod, Kær-Galtetand, Nikkende Star, Gul Iris og Lådden Dueurt. Engene er ligeledes artsrige, og her forekommer Skov-Angelik, Mose-Bunke, Kær-Dueurt, Engkarse, Eng-Forglemmevej, Alm. Fredløs, Vellugtende Gulaks, Maj-Gøgeurt, Hjertegræs, Hedelyng, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Bukkeblad, Skov-Kogleaks, Smalbladet Kæruld, Krybende Læbeløs, Smalbladet Mærke, Vand-Mynte, Kær-Padderok, Eng-Rørhvene, Kær-Ranunkel, Alm. Rapgræs, Glanskapslet Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Tråd-Siv, Alm. Skjolddrager, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Alm. Star, Kær-Star, Næb-Star, Stjerne-Star, Toradet Star, Tykakset Star, Rød Svingel, Kær-Svovlrod, Sværtevæld, Alm. Syre, Manna-Sødgræs, Kær-Tidsel, Tormentil, Trævlekrone, Eng-Troldurt, Mose-Troldurt, Vandnavle og Eng-Viol.

I engen modsat *Salten Ås* udløb ligger en hængesæk omkranset af en grav, der formodentlig er udgravet i nyere tid. I vandet er opsat andehuse. Vandet er dystroft og næringsfattigt med meget submerst tørvemos. På og ved hængesækken forekommer Dun-Birk, Øret Pil, Grå-Pil, Kær-Svovlrod, Solbær, Mangelblomstret Frytle, Tranebær, Blåtop, Bukkeblad, Dusk-Fredløs, Hedelyng, Kragefod, Smalbladet Kræuld, Tue-Kæruld, Knop-Siv, Lyse-Siv, Alm. Star, Grå Star, Næb-Star, Tormentil, Vandnavle og Eng-Viol.

5., 6., 7., 8., 9. + 10. *Odderholm* (Silkeborg statskovdistrikt), *Hejnæs Plantage* (Rye Nørskov distrikt, 368 ha.),

Loftsbjerg, Musebakke, Sillebjerg og Tibirke. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 2. Galgebakke: ++ E II s

Foreløbig *lokalitetskode*, 1. Lammehoved Skov: + S III r
3. Gudensø: + V III r-s
4. Gudenå mellem Gudensø og Mossø: + V-E II r-s
5. Odderholm: 0 E IV 0
6. Hejnæs Plantage: 0 S IV 0
7. Loftsbjerg: 0 H IV 0
8. Musebakke: 0 H IV 0
9. Sillebjerg: 0 H IV 0
10. Tibirke: 0 H IV 0

11. *Ry Mølle*. Herfra kendes Sø-Kogleaks.

På sandede marker syd for *Gammel Rye* har i hvert fald tidligere vokset (1930) Brudurt(o), Flerårig Knavel(o), Femhannet Hønsetarm(o), Storbloomstret Hønsetarm(o), Hejrenæb(o), Flipkrave(o), Gul Evighedsblomst(o), Sand-Hanekro(o), Mark-Bynke(o), Svineøje(o), Sand-skæg(o), Udspærret Dværgbunke(o), Alm. Månerude(o), tillige med Alm. Ene(o) og Gyvel(o). I et gadekær tæt ved *Gammel Rye* er fundet Liden Vandarve(o).

Kilder: 35, 54, 74, 77, 84, 85, 128, 263, 284, 286, 342, 382, 413, 508, 537, 554, 579a, 674, 973.

20/8 Mossø

Mossø gennemskæres af grænsen mellem Århus og Vejle amter og er af praktiske grunde behandlet i bind 5 om Vejle amt. Ved lok. 20/8 forstås i det væsentlige selve søen og bredzonen umiddelbart omkring den. De tilgrænsende landområder behandles for Århus amts vedkommende under områderne 20/9, 21/86 og 21/88 og under lokaliteterne 20/10 og 20/11 i Vejle amt.

20/9 Emborghalvøen

1. *Emborghalvøen* er i sin helhed sammen med *Mossø* fredet 1977. Flere ejendomme er erhvervet af staten med henblik på landskabspleje og for at sikre et offentligt opholdsareal. Kendelsen giver det offentlige gode muligheder for at udføre naturpleje så som rydning og uddynding af krat på visse sønære arealer. Dertil kommer et behov for kontinuerlig rydninger af krat for at friholde enge, kær, overdrev og heder.

Ejendommen *Dalgård* (Silkeborg statskovdistrikt) med tilhørende arealer består af dyrkede marker og græsningoverdrev. Randområdet mod vest er nåleskov, mens der mod *Gudensø* forekommer Ellesumpe.

Ejendommen *Mariendal* (Silkeborg statskovdistrikt) med tilhørende arealer udgør en mosaik af mindre plantager og græsklædte parceller. Den vestlige del omfatter et sumpområde med Pilekrat, der grænser op til et par mindre vandfyldte tørvegrave. Botaniske oplysninger foreligger iverigt ikke for *Dalgård* og *Mariendal*. Jordbunden på *Emborghalvøen* er senglacialt, grovkornet ferskvandssand. Opdyrkning er flere steder opgivet.

I stedet er indplantet juletræer f. eks. Rød-Gran. I en sådan mark, hvor opdyrkning er indstillet i begyndelsen af 1980'erne, forekommer en interessant sandjordsvegetation. Her vokser Blåmunke, Flipkrave, Alm. Hvene, Kiddike, Flerårig Knavel, Sølv-Potentil, Rødknæ, Alm. Røllike, Sandskæg, Alm. Spergel, Bidende Stenurt og den sjældne Svineøjje.

På et ugræsset overdrev lige sydvest for *Øm Kloster* med spredt opvækst af træer forekommer Knold-Ranunkel, Kornet Stenbræk, Blåmunke, Gul Evighedsblomst, Mark-Frytle, Vellugtende Gulaks, Gyvel, Håret Høgeurt, Alm. Knopurt, Prikbladet Perikon, Rødknæ, Alm. Røllike og Sand-Star. I marker optræder Hamp-Hanekro. Yderligere oplysninger om sandede marker og overdrev er meget ønskelige.

På *Lindholm Odde* findes kær med Langbladet Ranunkel, Gifftide, Grå Star, Alm. Star, Kragefod og Dusk-Fredløs.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den lyskrævende sandjordsvegetation kan bevares. Det er derfor ønskeligt, at dyrkning af de sandede jorde oprettholdes, og at nåleskoven ryddes.

Foreløbig lokalitetskode: + S-E-V-B II r-s

2. Øm Kloster. Ved *Emborg By* ligger resterne af det anseelige kloster bygget af cisterciensermunke. Hovedparten af ruinerne er blotlagt. Her er tillige oprettet en mindre klosterhave, hvor mange munke- og lægeplanter er søgt bevaret. En oversigt findes hos Lind (u.å.).

Nogle af disse planter er forvildet til klosterets omgivelser og til *Emborg By*. Flere af disse kan betragtes som reliktpanter. Her kendes Opret Springklap, Katteurt, Hundetunge, Rød Tandbæger, Mørk Kongelys, Alm. Hjertespand, Humle, Alm. Katost, Moskus-Katost, Rundbladet Katost, Kræge, Sødskærm, Bukketorn, Kruiset Tidsel, Enbo Galdebær, Fingerbøl, Liden Burre, Judaspenge, Hundepersille, Bulmeurt, Skarntyde, Svalleurt og Stakløs Hejre.

Kilder: 43, 85, 128, 159, 179, 244, 275, 284, 348, 351, 389, 396, 413, 589, 607, 719, 730, 761, 874, 948.

20/17 Salten Langsø

Grænsen mellem Århus og Vejle amt forløber igennem *Salten Langsø*, der af praktiske årsager er behandlet i bind 5 om Vejle amt. Nordbredden er behandlet under område 20/6.

20/23 Karlsø

Halvdelen af *Karlsø* ligger i Vejle amt. Søen er foreløbig behandlet i bind 5 om Vejle amt. Beskrivelsen af søen er gentaget her og suppleret med nyere oplysninger.

Karlsø har været en relativ ren sø, som i perioden 1972-76 havde en gennemsnitlig sigtedybde på mellem 2 og 3 m om foråret, men aftagende til omkring 1 m om efteråret. Fra nord modtog søen tilløb fra *Kringelbæk* (omr. 20/24), hvis vand er ret næringsrigt. I 1986 omlagdes

bækken til *Bryrup Langsø* i et forsøg på en bedring af vandkvaliteten i *Karlsø*. I 1988 beskrives søen som eutrofieret med jævnlig forekomst af vandblomst af blågrønalger og med mangel på submerse makrofyter. Selve søen er sammen med dele af omgivelserne og med *Bryrup Langsø*, ialt 124 ha., fredet 1985 (omr. 20/24 og 20/25).

I og ved søen forekommer Femhannet Pil, Grå Pil, Dun-Birk, Selje-Pil, Stilk-Eg, Dusk-Fredløs, Kragefod, Kær-Snerre, Vand-Pileurt (landform), Kær-Fladstjerne, Alm. Mjødurt, Lyse-Siv, Næb-Star, Tagrør, Alm. Sumpstrå, Sø-Kogleaks, Gul Åkande, Hvid Åkande og Høj Sødgræs. På Botanisk Museum foreligger herfra et belæg af den indslæbte Sorthoved Knopurt fra 1974.

Bevaring: På ca. ti år har vandkvaliteten ændret sig radikalt i *Karlsø*, idet tilstanden er blevet klart forværret med hyppige maxima af vandblomst. En restaurering af søen er derfor meget ønskelig, idet den flora og fauna, der er knyttet til en bedre vandkvalitet, fortsat kan være til stede.

Lokalitetskode: + V III s-t

Kilder: 85, 284, 446, 510, 836, 962, 973.

20/24 Vinding

1. Hede øst for Karlsø. Her ligger et ca. 1 ha. stort, mod vest skrånende areal, der er indeholdt i fredningen af *Karlsø* og *Bryrup Langsø*, ialt 124 ha., 1985 (omr. 20/23 og 20/25). Fredningen hjemler mulighed for at udføre naturpleje for at hindre tilgroning. Fra området kendes Alm. Gyldenris, Bølget Bunke, Alm. Ene, Gyvel, Hedlyng, Kattesæg, Lyng-Snerre, Sand-Star, Skov-Fyr, Ørnebregne, Alm./Vinter-Eg, Alm. Kongepen, Gul Snerre og Hindbær.

2. Kaldal er en langstrakt, øst-vestgående dal øst for *Bryrup*, der rummer tracéen efter den nedlagte Horsens-Bryrup-Silkeborg jernbane. På skråningerne forekommer en mosaik af græshede og dværgbuskhede på omkring 3,5 ha. med hede- og overdrevsvegetation. Her forekommer Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Alm. Gyldenris, Blåtop, Bævreasp, Bølget Bunke, Alm. Ene,

Rank Potentil. Vejkant ved Vindinge. Peter Wind fot. 1984.

Engelsk Visse, Gederams, Gyvel, Hedelyng, Hvid-Gran, Lyng-Snerre, Pille-Star, Sand-Star, Smalbladet Høgeurt, Tormentil og Ørnebregne.

Lokalitetskode: 1. hede ved Karlsø: + H II s
2. Kaldal: + H-E III s

Kilder: 12, 284, 991.

20/25 Bryrup

1. *Bryrup Langsø*. Den sydøst-nordvest gående sø er sammen med *Karlsø* og dele af omgivelserne, ialt 124 ha., fredet 1985. Ved fredningen er sikret mulighed for at udføre naturpleje på såvel heder, enge, kær og skrænter. Om søen foreligger ældre beskrivelser af vegetationen. Wiinstedt (1914) skelner mellem seks zoner domineret af 1. Sø-Kogleaks(o), 2. Tagrør(o), 3. Høj Sødgræs(o), 4. Dusk-Fredløs(o), undertiden 5. Alm. Sumpstrå(o) og 6. Strandbo(o), der flere steder stod tæt sammen med Krybende Ranunkel(o). Andre steder har Dynd-Padderok(o) indgået i bæltedannelsen. I søens vestende forekom i hvert fald tidligere udstrakt rørskov af Sø-Kogleaks(o) med Hvid Åkande(o) på åbent vand. I søen er tillige fundet Hjertebladet Vandaks(o), Bændel-Vandaks(o), Rust-Vandaks(o), Liden Vandaks(o) samt krydsningen(o) mellem Glinsende Vandaks og Græsbladet Vandaks. Fra den sydlige bred ved *Grenen* kendes Høj Sødgræs, Tagrør, Sø-Kogleaks, Gul Åkande, Hvid Åkande, og Alm. Vandraunkel.

På skrånede terræn langs den sydøstlige del af *Bryrup Langsø* ligger et par store hede- og overdrevspartier, *Grenen*, der er omfattet af fredningen, på ialt ca. 22 ha. med delvis græsning. Områderne rummer en mosaik af lichénhede, græshede og dværgbuskhede samt kær. Fra de tørre partier er kendt Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Blåtop, Alm. Ene, Håret Visse, Engelsk Visse, Håret Høgeurt, Alm. Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Rødknæ, Alm. Kongepen, Alm. Gyldenris, Blåmunke, Gul Snerre, Udspærret Dværgbunke, Bølget Bunke, Sand-Star, Flipkrave, Blåhat, Enårig Knavel, Flerårig Knavel, Sølv-Potentil, Hare-Kløver, Kambregne, Blåbær, Mosebølle, Tyttebær, Revling, Alm. Pimpinelle, Gyvel, Gederams, Hedelyng, Hvid-Gran, Rød-Gran, Katteslæg, Lyng-Snerre, Smalbladet Høgeurt, Majblomst, Tormentil, Skovstjerne, Alm./Vinter-Eg, Birk, Ørnebregne og Alm. Engelsød.

Fra de fugtigere dele kendes Alm. Brunelle, Djævelsbid, Kær-Dueurt, Gul Fladbælg, Eng-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Maj-Gøgeurt, Gul Iris, Liden Klokke, Kragefod, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Grå-Pil, Krybende Pil, Gåse-Potentil, Kær-Ranunkel, Tigger-Ranunkel, Eng-Rapgræs, Børste-Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Kær-Snerre, Hare-Star, Næb-Star, Stjerne-Star, Alm. Sumpstrå, Rød Svingel, Alm. Syre, Kær-Tidsel, Tormentil, Vandnavle, Muse-Vikke, Eng-Viol, Pors, Kær-Guld-karse, Storfugtet Vandstjerne, Smalbladet Mærke og Solbær.

Nyere oplysninger om vegetationsforholdene i *Bryrup Langsø* er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Bryrup Langsø: + H-E-V III r-s

2. *Bryrup By*. Her forekommer flere ruderatplanter og

kulturflygtninge. Her vokser Alm. Akeleje, *Cornus sericea* (kornelfamilien), Døvnælde, Fingerbøl, Foder-Kul-sukker, Glansbladet Rose, Glansbladet Hæg, Hestekastanie, Klokke-Hyacint, Kæmpe-Bjørneklo, Marts-Viol, Matrem, Pibeved, Rynket Rose, Sildig Gyldenris, Slangerod, Småhjerte, Snebær, Stor Stjerneskaerm, Strudsvinge, Svaleurt og Syren. Endvidere kendes Spi-selig Stenmorkel fra en have.

Kilder: 12, 85, 284, 199a, 353, 446, 555, 901, 973, 991.

20/26 Snabegård Plantage

1. Snabegård Plantage

1. *Snabegård Plantage*. Den 137 ha. store plantage (Palsgård statsskovdistrikt) ligger i et stærkt kuperet morænelandskab, der er gennemskåret af en markant dal. Plantagen rummer fortrinsvis nåleskov, hvoraf hovedparten er Rød-Gran og Skov-Fyr af høj alder. De første plantninger er foretaget i 1808. I plantagen forekommer tillige et mindre parti (afd. 627a) med ca. 160 årige træer af Vinter-Eg iblandet gamle træer af Bøg på svag sydhælde. Egetræerne virker støds-kudsprægede med noget bugtede stammer. Partiet er i følge Møller (1988) tordodentligt oprindeligt. Jordbunden her er podsoleret sand og grus med tyndt morlag og førn. *Snabegård Plantage* er med omgivende terræn fredet 1976. Af skovbundsplanter kendes Blåbær, Bølget Bunke, Majblomst, Skovsyre, Håret Fryttele, Alm. Gedeblad og lidt Kristtorn. Bøgestammerne er i flere tilfælde tæt bevokset med epifytter af både mosser og lichéner som *Parmelia sulcata*.

2. *Katkær og Snogemosen*. *Katkær* (afd. 118) ligger i samme dal som *Snabe Igelsø*, men er langt mindre. Det er fattigkær med hængesæk med begyndende dannelse af højmosse. Omkring ca. år 1900 har kæret været mere åbent delvis omgivet af opdyrkede parceller. Her forekommer Benbræk, Tranebær, Klokkeling, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Alm. Star, Grå Star, Næb-Star, Tråd-Star, Blåtop og Rundbladet Soldug, samt opvækst af Gran og Fyr.

Snogemosen (afd. 130) er et nu næsten fuldt tilplantet, tidligere fattigkær med tørvemos og -bund. Der resterer kun en lille del af kæret. Her forekommer endnu levende tørvemos, samt en smule Tue-Kæruld, der er næsten overvokset af døde eller døende træer af Rød-Gran og Sitka-Gran.

3. *Snabe Igelsø*. Den klarvandede sø er omkranset af gamle nåltræer, fortrinsvis Rød-Gran, på høje skrænter samt mod vest af løvskov af Bøg. Søen tilhører Lobelie-typen med en surhedsgrad, der er neutral (pH = 7 i 1975). Rørskoven er relativ sparsom, idet den på bredeste steder er op til 10 m, mens den mangler andre steder. Tagrør er hyppigste art i rørskoven, men de enkelte strå er lave og står spredt. I søen vokser tillige Kær-Ranunkel, Vandnavle, Liden Siv, Tvepibet Lobelie, Strandbo, Aks-Tusindblad, Hår-Tusindblad, Næb-Star, Sekshannet Bækarve, Alm. Sumpstrå, Manna-Sød-græs, Bredbladet Dunhammer og Vand-Pileurt sammen med *Fontinalis antipyretica* og arter af *Drepanoc-*

ladus sp. og Tørvemos. Endvidere kendes Vandarve, Sortgrøn Brasenføde, Vibefedt(o) og Nåle-Sumpstrå(o) samt det meget sjældne levermos *Chiloscyphus pallens*(o).

Floret af planktonalger er rigt, og her forekommer *Microcystis viridis*, *Microcystis aeruginosa*, *Merismopedia elegans*, *Chroococcus* sp., *Navicula diatoma*, *Tubellaria focculosa*, *Suriella* sp., *Pinnularia* sp., *Gymnodinium aeruginosa*, *Peridinium* sp., *Dinobryon divergens*, *Uroglenopsis* sp., *Eudorina elegans*, *Dictyosphaerium pulchellum*, *Coelastrum microporum*, *Sphaerocystis* sp., *Pacus caudata*, *Dicrasterias alota*, *Micrasterias foliaceae*, *Micrasterias crenata*, *Staurastrum gracile*, *Staurastrum apiculatum*, *Cosmarium botrytis*, *Desmidium* sp., *Euastrum pulchellum*, *Euastrum affine*, *Euastrum laticolle*, *Euastrum ausatura*, *Closterium lunula*, *Closterium grazilis*, *Pleurotaenium* sp., *Tetmemorus grannulatus*, *Scenedesmus quadricauda*, *Anabaena flos-aquae*, *Coelosphaerium naegelianum*, *Mougeotia* sp., *Zygonema* sp., *Xanthidium antilopaeum*, *Hyalotheca mucosa*, *Oedogonium* sp., *Ceratium hirundinella*, *Stephanodiscus* sp., *Nougeotia* sp. og *Gloeocystis gigas*.

På bredderne forekommer en morbunds- og fattigkærsvegetation med Hunde-Hvene, Blåtop, Bølget Bunke, Grå Star, Dværg-Star, Sand-Star, Stjerne-Star, Glanskapslet Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Mangeblomstret Frytle, Håret Frytle, Plettet Gøgeurt, Vorte-Birk, Bævreasp, Grå-Pil, Krybende Pil, Smuk Perikon, Tormentil, Kragefod, Engelsk Visse, Gyvel, Hedelyng, Klokkelyng, Blåbær, Smalbladet Ærenpris, Alm. Kohvede, Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Kær-Tidsel, Kær-Snerre og Blåmunke, samt mosserne *Polytrichum commune*, *Aula-*

comnium palustre, *Dicranum scoparium*, *Hypnum cupressiforme*, *Campylopus flexuosus*, *Lophocolea heterophylla*, *Odontoschisma sphagni* og *Sphagnum squarrosum*. Endvidere kendes Langbladet Soldug(o) samt Liden Vintergrøn, Ensidig Vintergrøn og Femradet Ulvefod fra skovrand ved søen.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at *Snabe Igelsø* bevares uforandret. Noget tyder på, at der er foregået en ændring gennem de sidste hundrede år, måske som følge af tilplantningen af søens sider. Det er derfor ønskeligt, at skovranden rykkes tilbage, ligesom en begrænsning af den rekreative belastning, f. eks. badning, ophold og jagt, gennemføres.

Det er ønskeligt, at både *Snogemosen* og *Katkær* ryddes for uønsket trævækst, at det grenaffald fjernes, og at fattigkærene fremover friholdes for opvækst af træer og buske.

Lokalitetskode: 1. Snabegård Plantage: + S III r
2. Snogemosen og Katkær: + V II s
3. Snabe Igelsø: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobelie-sø)

Kilder: 43, 59, 85, 128, 211, 317, 413, 421, 446, 500, 508, 519, 545, 569, 670a, 674, 784.

2. Kulsø og Kvindsø

Mellem *Bryrup* og *Snabegård Plantage* ligger en sydøst- nordvest gående tunneldal, der rummer naturty-

Fig 38. Snabe Igelsø. Lobeliesø tæt omgivet af træer. Peter Wind fot. 1975.

perne sø, mose, vandløb og hede med en artsrig vegetation med karakteristiske arter.

4. *Kulsø* er nu stærkt forurenet som følge af spildevandstilladning fra bl. a. *Bryrup By* med vandblomst i sommermånederne af blågrønalger og ringe sigte-dybde.

I søens vestende forekommer kær og rørskove med Djævelsbid, Lådden Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Sump-Fladstjerne, Kær-Fladstjerne, Eng-Forglemmig-ej, Alm. Fredløs, Dusk-Fredløs, Maj-Gøgeurt, Hjerter-græs, Gul Iris, den naturaliserede *Iris versicolor*, Eng-Kabbeleje, Kragefod, Sump-Kællingetand, Smalbladet Mærke, Alm. Mjødurt, Krans-Mynte, Eng-Nellikero, Dynd- Padderok, Kær-Padderok, flere arter af Pil, Kær-Ranunkel, Kær-Snerre, Sump-Snerre, Alm. Star, Næb-Star, Tormentil Trævekroner, Kær-Trehage, Eng-Trold-urt, Eng-Viol, Sø-/Blågrøn Kogleaks, Eng-Rørhvene, Tråd-Siv, Vejbred-Skeblad, Vand-Skræppe, Alm. Sump-strå, Høj Sødgræs, Tagrør, Gifftyde og Aflangbladet Vandaks.

I søen er tidligere fundet Rust-Vandaks(+), Hjerterbladet Vandaks(+), Krans-Tusindblad(+), Hårfliget Vandranun-ke(+), Høst-Vandstjerne(+), Høst-Krebseklo(+).

5. *Heder og moser ved Kulsø*. Vest og syd for søen lig-ger fortsat strækninger med hede- og overdrevsvege-tation, der domineres af græshede og dværgbuskhede. Det vestlige areal har tidligere været græsset. Det er under udvikling til græshede, men her forekommer fort-sat mange unge lyngplanter. Det sydlige er meget til-groet med træer og rummer lyng af høj alder. Mellem bakkerne forekommer tillige flere, uberørte væld med en artsrig vegetation.

På disse arealer forekommer Bjerg-Fyr, Alm. Gyldenris, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gederams, Gyvel, Hedelyng, Hvid-Gran, Håret Høgeurt, Katteskeg, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skov-Fyr, Tormentil, Tyttebær, Ørnebregne, Alm. Kongepen, Alm. Hvene, Gul Snerre, Djævelsbid, Blåhat, Rød-Gran, Krat-Fladbælg, Alm. Røllike, Alm. Engelsød, Liden Klokke, Alm. Røn, Alm. Eg, Vinter-Eg, Sump-Fladstjerne, Små-bladet Milturt, Ris-Dueurt og Vandarve.

Ved nordvestbredden af søen forekommer en stor, uforstyrret sphagnummose. Herfra er kendt Ben-bræk(o), Langbladet Soldug(o) og den rødlistede Otte-radet Ulvefod(o).

På skærterne langs nordsiden af *Kulsø* står gammel, blandet løvskov med Alm. Eg, Vinter-Eg, Skov-Élm, Bøg, Fugle-Kirsebær, Rød-El, Hvid-El, Dun-Birk, Vorte-Birk, Hassel, Selje-Pil, Bævreasp, Alm. Røn, Alm. Hvidtjørn, Engriflet Hvidtjørn, Ask, Tørst, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Alm. Gedeblad, Solbær, Alm. Ene, Æble-Rose og Glat Hunde-Rose.

I skovbunden indgår Skavgræs, Skov-Padderok, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Smuk Perikon, Skov-Skræppe, Skov-Jordbær, Sød Astragal, Gærde-Vikke, Hvas Randfrø, Krybende Læbeløs, Knoldet Brunrod, Skovmærke, Skov-Salat, Haremad, Håret Frytle, Kæmpe-Balsamin og Fingerbøl. Fra en lyngbakke ved søen er tillige kendt Hede- Mel-bærris(o).

6. *Kvind sø* er nu stærkt forurenet af nærings-salte. Sig-tedybden i sommermånederne er ringe som følge af vandblomst domineret af blågrønalger. I søen forekom-

mer nu kun lidt rørskov domineret af Tagrør isat Høj Sødgræs, Lådden Dueurt, Bredbladet Dunhammer, Smalbladet Dunhammer, Gul Iris, Dynd-Padderok, Rør-græs, Vand-Skræppe samt lidt Dusk-Fredløs, Sø-Kogleaks og Alm. Sumpstrå. På og i åbent vand fore-kommer Vand- Pileurt, Storfrugtet Vandstjerne, Alm. Vandranunkel og Gul/Hvid Åkande.

Søen har tidligere været en renvandet Lobelie-sø, hvor vegetationen i følge Wiinstedt (1914) har dannet bælte af følgende opbygning: yderst et bælte domineret af 1. Sø-Kogleaks, dernæst et af 2. Tagrør, 3. Høj Sødgræs, 4. Dusk-Fredløs, 5. Alm. Sumpstrå og inderst mod bred-den et bælte af 6. Strandbo(+).

Af eloider er tidligere kendt Hjerterbladet Vandaks(+), Bændel-Vandaks(+), Rust-Vandaks(+), Liden Vand-aks(+), Aflangbladet Vandaks(+), Glinsende Vand-aks(+), Kruset Vandaks(+), Kredsbladet Vandranun-ke(+), Hår- Tusindblad(+), tillige med Krybende Ranunkel(+), og Tvepibet Lobelie(+).

7. *Overdrev og fattigkær ved Kvindsø*. Ved søens nord-og vestende forekommer overdrev med en strimmel fattigkær ved foden. Her forekommer artsrig overdrevsvegetation med Blåmunke, Høst-Borst, Alm. Brunelle, Djævelsbid, Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Hare-Kløver, Knold-Ranunkel, Revling, G1 Snerre, Lyng-Snerre, Tormentil, Tyttebær, Hunde-Viol, Børste-Siv, Katteskeg, Flipkrave og Liden Fugleklo. Herfra er tillige kendt Tråd-Siv(o), Fåblomstret Kogleaks(o) og Rundbladet Sol-dug(o).

På sandede marker ved søen har vokset (1906) Syl- Firling(o) og Alm. Firling(o) samt deres indbyrdes kryds-ninger(o).

8. *Kalskov*. Det lille Egekrat ligger syd for *Kvind sø*. Her har i hvert fald tidligere forekommet Alm. Kohvede(o) og Liljekonval(o).

9. *Løghøj* (103 m) ligger syd for *Kulsø*. Østsiden rummer hede- og overdrevsvegetation domineret af græshede og dværgbuskhede. Den vestlige del har tidligere været græsset og rummer lyngplanter i god vækst, mens den østlige del domineres af græsser med lyngplanter og opvækst af træer af Birk og Røn. På området forekommer Bølget Bunke, Alm. Ene, Gederams, Gyvel, Hede-lyng, Majblomst, Ørnebregne, Rød-Gran, Hindbær og Alm./Vinter-Eg.

Lokalitetskode: 4. *Kulsø*: + V III s
5. *heder og moser ved Kulsø*:
+ H-E-V II s
6. *Kvind sø*: + V III s
7. *overdrev og fattigkær ved Kvindsø*:
+ V-E II s
8. *Kalskov*: + S III r
9. *Løghøj*: + H-E III s

Kilder: 12, 342, 446, 508, 540, 549, 550, 556, 561, 973, 991.

3. Lystrup Å

10. *Lystrup Å*. De nedre dele af *Lystrup Å* ligger i omr. 20/38, men af praktiske årsager er beskrivelsen samlet her. Åen leder vand fra *Kulsø* mod nord gennem en

snæver tunneldal til *Salten Å*. Den del af ådalen, der løber mellem *Snabegårds Plantage* og *Velling Skov* (omr. 20/38) indgår i *Snabegårdfredningen* fra 1976.

Ådalen rummer Egekrat, hede- og overdrev samt vældenge med en særpræget og karakteristisk vegetation. På de stejle skrænter forekommer både græs- og dværgbuskhede med Alm. Gyldenris, Bølget Bunke, Alm. Ene, Fåre-Svingel, Gederams, Hedelyng, Sand-Star, Skov-Fyr, Ørnebregne, Sandskæg, Alm. Røn, Drue-Hyld, Hindbær, Alm. Gedeblad, Alm./Vinter-Eg, Brombær, Hunde-Rose og Hunde-/Sand-Hvene.

I krat og skov på disse skrænter optræder Skavgræs, Smuk Perikon, Guldnælde, Blåbær, Skov-Padderok, Kambregne, Alm. Engelsød og Stor Frytle. På en eng ved åen forekommer Mark-Parasolhat.

I og ved åen forekommer Hjertebladet Vandaks (rigeligt), Alm. Vandranunkel, Vandpest, Manna-Sødgræs, Tykbladet Ærenpris, Ten-Pindsvineknop, Høj Sødgræs, Rørgæs og Sump-Kællingetand.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de artsrige skrænter og væld langs *Lystrup Å* fortsat holdes lysåbne. Det er ønskeligt, at opvækst af træer og buske ryddes, ligesom indplantning af nåletræer bør undgås.

Lokalitetskode: 10. Lystrup Å: ++ E-H-V II r-s

Kilder: 43, 85, 389, 508, 553, 784, 991.

20/34 Torup Sø

Halvdelen af *Torup Sø* ligger i Vejle amt. Af praktiske årsager er søen behandlet i bindet om Vejle amt.

20/35 Grane Plantage og Kongsø Plantage

1. Grane Plantage og Kongsø Plantage

1. *Grane Plantage*, der er 294 ha. stor og privatejet, består overvejende af nåleskov med Rød-Gran som dominerende træ. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

2. *Kongsø Plantage*, der er 702 ha. stor og privatejet, består overvejende af nåleskov. I plantagen optræder tillige lidt blandet løvskov og Egeskov.

3. *Fuglemose* rummer en særdeles artsrig kærvegetation med både fattigkærs- og rigkærspartier.

Her forekommer Alm. Star, Alm. Syre, Blåtop, Bukkeblad, Dynd-Padderok, Eng-Forglemmigej, Eng-Kabbeleje, Eng-Viol, Glanskapslet Siv, Gul Iris, Alm. Baldrian, Knop-Siv, Kragefod, Kryb-Hvene, Kær-Dueurt, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Lyse-Siv, Lav Ranunkel, Mose-Bunke, Næb-Star, Hvid Næbfrø, Klokkelyng, Rosmarinlyng, Rundbladet Soldug, Pors, Rød Svingel, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Smalbladet Mærke, Sværtvæld, Tormentil, Tranebær, Trævlekrone, Grå-Pil, Femhannet Pil, Selje Pil, Øret Pil, Rød-El, Alm. Ene, Solbær, Kors-Andemad, Liden Andemad, Ris-Dueurt, Vandarve,

Svømmende/Aflangbladet Vandaks, Tykskulpet/Småskulpet Brøndkarse, Engkarse, Vandkarse, Sump-Fladstjerne, Grenet Pindsvineknop, Alm. Rapgræs, Vandpest, Butfinnet Mangeløv, Liden Vintergrøn, Femradet Ulvefod og Benbræk.

Bevaring: Det er af overordentlig stor botanisk betydning, at den artsrige *Fuglemose* bevares uforstyrret. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes, og at opvækst af uønsket (nåle)træer og buske fjernes.

Lokalitetskode: 1. *Fuglemose*: + V-E I ms (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Grane Plantage*: + S III r
2. *Kongsø Plantage*: + S III r

Kilder: 128, 508, 513.

2. Kongsø Hede

4. *Kongsø Hede* ligger mellem *Kongsø Plantage* og *Boest Bæk*. Hedens vegetationen rummer temmelig artsfattig dværgbuskhede med dominans af Revling og af fortrinsvis ældre lyngplanter tillige med lichénhede og særdeles artsrig græshede med mange karakteristiske arter.

Her optræder Hedelyng som dominant sammen med Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Rød-Gran, Bævreasp, Dun-Birk, Vorte-Birk, Alm. Eg, Alm. Ene, Blåbær, Tyttebær, Blåhat, Blåmunke, Alm. Engelsød, Blåtop, Alm. Gyldenris, Gråris, Gyvel, Alm. Hvene, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Femhannet Hønsetarm, Liden Klokke, Klokkelyng, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Alm. Mælkeurt, Prikbladet Perikon, Smuk Perikon, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Lav Skorsoner, Gul Snerre, Lyng-Snerre, Liden(?) Snerre, Pille-Star, Sand-Star, Fåre-Svingel, Rød Svingel, Tandbælg, Tormentil, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Håret Visse, Læge-Ærenpris, Mark-Ærenpris, Øjentrøst, Ørnebregne, Skovstjerne og Alm. Månerude. I hedemoser og fugtigere partier især mod *Kongsø* forekommer Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Rosmarinlyng, Tranebær, Revling, Pors, Øret Pil, Grå-Pil, Gråris, Krybende Pil, Kær-Padderok, Eng-Viol, Tormentil, Kær-Dueurt, Kragefod, Sump-Kællingetand, Vandnavle, Kær-Snerre, Vestlig Tue-Kogleaks, Hvid Næbfrø, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Grå Star, Grøn Star, Hirse-Star, Alm. Star, Dværg-Star, Næb-Star, Tråd-Star, Mose-Bunke, Vellugtende Gulaks, Blåtop, Kattesæg, Kær-Ranunkel, Smalbladet Ærenpris, Smalbladet Mangeløv og Butfinnet Mangeløv. Ved voldstedet i sydvest hjørnet af heden optræder den naturaliserede Stakløs Hejre.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de overordentlig artsrige hede- og hedemosepartier på *Kongsø Hede* bevares. Det er ønskeligt, at dværgbuskene gives mulighed for selvforyngelse, og at de ikke udkonkurreres af træer og buske. Derfor er en pleje nødvendig gerne i form af græsning.

Lokalitetskode: 4. *Kongsø Hede*: + H-E I s (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 508, 535a, 547, 991.

3. Tingdal

Tingdal er en sydøst-nordvest gående tunneldal, der med sine omgivelser (incl. *Kongsø Hede*) er fredet 1987. I selve dalen ligger fire klarvandede, næringsfattige og til dels uforstyrrede søer, *Kongsø*, *Kalgård Sø*, *Grane Langsø* og *Rævsø*, der alle tilhører Lobelie-typen. For alle fire søer gælder, at de er mere eller mindre afløbs- og tilløbsløse.

5. *Kongsø*. I *Kongsø* forekommer kun få m² åben rørskov domineret af Tagrør. Endvidere optræder Tvepibet Lobelie, Liden Siv, Aflangbladet Vandaks, Bredbladet Dunhammer, Alm. Fredløs, Gul Iris, Kær-Ranunkel, Strandbo, Tråd-Star, Krybende Pil, Pors og den naturaliserede *Iris versicolor*. Fra søens omgivelser angives hybrider(o) mellem Blåbær og Tyttebær.

Afløbet fra *Kongsø* breder sig få meter fra søen ud over en brandlinie. Herved er dannet en lille lavvandet sø. Her forekommer Tusindfrø i mængder, Strandbo, Høst-Star, Krans-Mynte, Vandnavle, Smalbladet Ærenpris, Kær-Ranunkel, Alm. Fredløs, Glanskapslet Siv, Liden Siv og den naturaliserede *Iris versicolor*.

6. *Kalgård Sø* er ca. 10 ha. stor og har en største dybde på 11 m. Vandets surhedsgrad ligger mellem pH 6,5 og 7,0. Rørsumpen er svagt udviklet og består af spredte strå af Tagrør og Sø-Kogleaks. Her optræder Tvepibet Lobelie, Strandbo og Sortgrøn Brasenføde rigeligt sammen med Sekshannet Bækarve og Liden Siv. I rørskoven i det sydvestlige hjørne forekommer små partier af Dynd-Padderok, Vand-Pileurt, Tråd-Star, Alm. Sumpstrå, Aflangbladet/Svømmende Vandaks, Liden Blærerod og Vandnavle. Langs bredderne forekommer Stjerne-Star, Rundbladet Soldug, Tråd-Siv, Alm. Fredløs, Lyse-Siv, Pors, Rød-El, Dun-Birk, Selje Pil, Øret Pil og Grå-Pil.

7. *Grane Langsø* er blevet benævnt "Danmarks klareste sø", idet bunden af søen i 11 m's dybde i hvert fald tidligere har kunnet ses selv ved planktonalgernes sommermaksimum.

Søen omgives mod øst af *Grane Plantage*, hvor træerne står tæt på bredden, og mod vest og nord af arealer, der i 1984 var afrevet eller stormfældet. I søens østside var krat af Pil og Birk på bredden skåret ned og grenaffaldet var kastet i søen.

I søen forekommer Kær-Ranunkel, Vandnavle, Bredbladet Dunhammer, Liden Siv, Smalbladet Ærenpris, Sekshannet Bækarve, Tvepibet Lobelie og Strandbo. På bredden optræder Øret Pil, Grå-Pil, Krybende Pil, Kragefod, Alm. Fredløs, Kær-Snerre, Knop-Siv, Lyse-Siv, Tråd-Siv, Glanskapslet Siv, Grå Star, Stjerne-Star, Alm. Star, Smalbladet Kæruld, Blåtop og Kryb-Hvene. Tillige er Kambregne(o) og Liden Soldug(o) kendt herfra.

På grund af forsuring og stormfald har søens økologiske forhold ændret sig. Dette bevirker, at arter af *Drepanocladus sp.* og Tørvemusser breder sig på bekostning af grundskudsplanterne.

8. *Rævsø*. Omgivelserne til den lille sø var i 1984 åbne som følge af stormfald. Surhedsgraden af søens vand er i 1974 målt så lavt som pH = 4,7. I søen forekommer Kær-Ranunkel, Krans-Mynte, Glanskapslet Siv, Tråd-Siv, Strandbo, Sekshannet Bækarve, Alm. Sumpstrå,

Engkarse, Gul Iris, Sump-Fladstjerne, Manna-Sødgræs, Sump-Forglemmigej, Smalbladet Ærenpris, Tvepibet Lobelie (fåtalig), Liden Ulvefod, Vandnavle og Liden Siv. Herfra foreligger tillige et fund (1965) af Dynd-Star.

Forårsmaksimumet for planteplankton består af gualger, mens sommermaksimumet domineres af desmidiaceer. I søen forekommer arter af slægterne *Beggiatoa sp.*, *Anabaena sp.*, *Cryptomonas sp.*, *Ceratium sp.*, *Gonyostomum sp.*, *Synura sp.*, *Dinobryon sp.*, *Melosira sp.*, *Surirella sp.*, *Quadrigula sp.*, *Oocystis sp.*, *Closterium sp.*, *Staurasturm sp.*, *Desmidium sp.*, *Zygonema sp.*, *Spirogyra sp.* og *Mougeotia sp.*

På grund af forsuring og stormfald har søens økologiske forhold ændret sig. Dette bevirker, at arter af *Drepanocladus sp.* og Tørvemusser breder sig på bekostning af grundskudsplanterne.

9. *Hede mellem Rævsø og Grane Langsø*. Det ca. 1 ha. store areal er dækket af mosaik af lichénhede, græshede og dværgbuskhede. Arealet er under tilgroning med Bølget Bunke bortset fra gravhøjene, hvor der optræder selvforlygende lyng. Her forekommer Alm. Bjerg-Fyr, Skov-Fyr, Rød-Gran, Blåbær, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gyvel, Hedelyng, Håret Visse, Katteskæg, Klokkelyng, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Mangblomstret Frytle, Pille-Star, Revling, Sand-Star, Tormentil og Tyttebær.

Dynd-Star er sjældnen i Århus amt. Inden for de seneste tredive år kendes planten kun fra tre andre lokaliteter *Boest Bæk* (se nedenfor), *Ansø Enge* (omr. 20/36) og *Kjellerup Mose* (omr. 13b/16).

Bevaring: Det er af overordenlig stor botanisk og ferskvandsbiologisk betydning, at de klarvandede søer i *Tingdalen* bevares. Lobelie-søer er en type på hastigt tilbagegang på landsplan, og netop i dette område af Århus amt forekommer mange. Flere af søerne er tillige videnskabelige referenceområder.

Det er derfor meget ønskeligt, at søerne undgår yderligere belastninger i form af næringstilførsel, at gødskning af jorde i omgivelserne undgås, og at øget rekreativ udnyttelse forhindres.

Lokalitetskode: 5. *Kongsø*: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobelie-sø)
6. *Kalgård Sø*: ++ V I s-ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobelie-sø)
7. *Grane Langsø*: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobelie-sø)
8. *Rævsø*: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: Lobelie-sø)
9. *Hede mellem Rævsø og Grane Langsø*: + H II r-s

Kilder: 85, 252, 353, 392, 401, 423, 508, 543, 546, 669, 674, 962, 973, 988, 991, 995.

4. Boest Bæk

Amtsgrænsen mellem Århus og Vejle amter løber i *Boest Bæk* på strækningen mellem *Torup Sø* og til et punkt mellem *Fuglemose* og Halle Bro. Ådalens vestlige side ligger således i Vejle amt og er beskrevet i bind 5 (lok.

20/33 og 20/42), mens den østlige side indtil amtsgrænsen drejer mod øst ved Halle Bro beskrives her.

10. *Boest Bæk*. Ådalen rummer på østsiden naturtyperne hede, overdrev, eng, fattigkær, rigkær, højmose, væld samt småskov og egekrat (*Torup Kraft*). Området er særdeles artsrigt med flere karakterarter for de enkelte naturtyper.

Her optræder Alm. Brunelle, Alm. Fredløs, Alm. Star, Alm. Syre, Blåtop, Bukkeblad, Djævelsbid, Kær-Dueurt, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Eng-Viol, Glanskapslet Siv, Hjertegræs, Kragefod, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Nyse-Røllike, Rosmarinlyng, Hedelyng, Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Klokkelyng, Mosebølle, Tyttebær, Tranebær, Revling, Rundbladet Soldug, Hvid Næbfrø, Vestlig Tue-Kogleaks, Tråd-Siv, Grå-Pil, Krybende Pil, Øret Pil, Gråris, Grenet Pindsvineknop, Plettet Gøgeurt, Rød Svingel, Stjerne-Star, Sump-Kællingetand, Tormentil, Trævekroner, Trindstænglet Star, Tråd-Star, Vand-Skræppe, Vinter-Eg, Alm. Eg, Bøg, Skov-Fyr, Blåbær, Solbær, Gyvel, Glat Hunde-Rose, Kvalkved, Vild Ribs, Kornet Stenbræk, Stor Fladstjerne, Sølv-Potentil, Tidlig Dværgbunke, Alm. Ene, Alm. Engelsød, Krat Fladbælg, Mark-Frytle, Gåsemad, Vårgæslingeblomst, Vellugtende Gulaks, Guldblomme, Lav Skorsoner, Alm. Gyldenris, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Flipkrave, Storblomstret Hønsetarm, Femhannet Hønsetarm, Bugtet Kløver, Hare-Kløver, Liden Klokke, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Alm. Månerude, Alm. Pimpinelle, Rødknæ, Skov-Padderok, Alm. Kohvede, Hunde-Hvene, Sandskæg, Gul Snerre, Hvid Snerre, Lyng-Snerre, Hare-Star, Pille-Star, Sand-Star, Fåre-Svingel, Hunde-Viol, Engelsk Visse, Håret Visse, Læge-Ærenpris, Mark-Ærenpris, Kortstillet Filt-Rose, Kirtel-Øjentrøst, Kær-Galtetand, Giftyde, Gul Åkande, Smalbladet Vandstjerne, Storfrugtet Vandstjerne, Frøbid, Vandarve, Butfinnet Mangeløv, Kær-Ranunkel, Sump-Fladstjerne, Kær-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Alm. Rapgræs, Engkarse, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Alm. Sumpstrå, Tvebo Baldrian, Maj-Gøgeurt, Benbræk og Dynd-Star.

Dynd-Star optræder her på et af sine få, recente voksesteder i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kun kendt fra den nærliggende *Rævsø* (se ovenfor), *Ansø Enge* (omr. 20/36) og fra *Kjellerup Mose* (omr. 13b/16).

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at de særdeles artsrige hede- og overdrevspartier, højmose, væld og kær langs *Boest Bæk* bevares. Det er ønskeligt, at den nuværende driftsform opretholdes, og at eventuel opvækst af uønskede (nåle)træer og buske fjernes.

Lokalitetskode: 10. Boest Bæk med omgivelser:
+ V-E-H I r-s (kategori I på grund af I-biotop: højmose og på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 115, 508, 515, 533, 548, 551, 573.

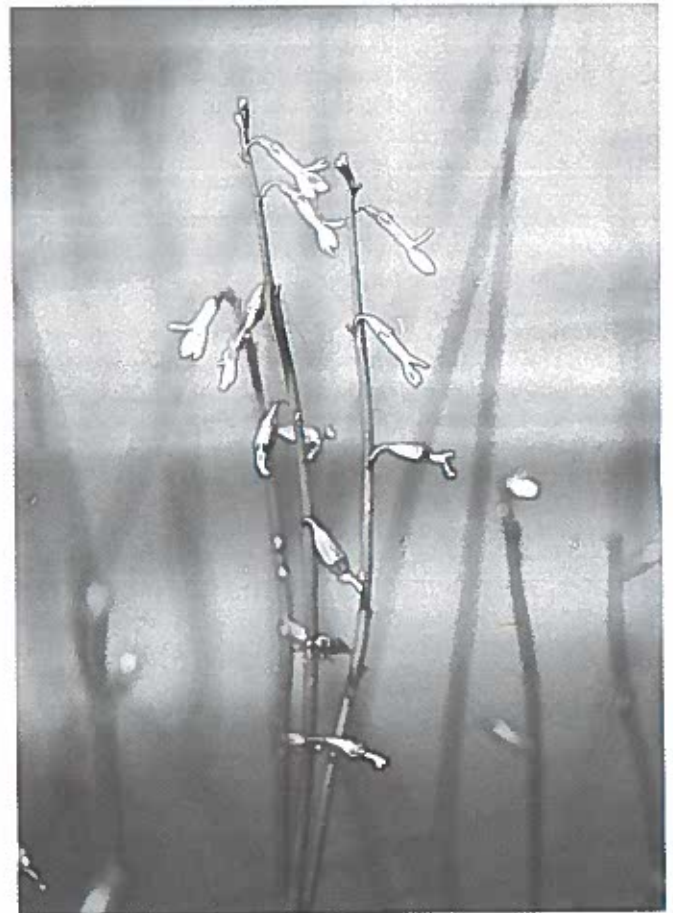
20/36 Vradsområdet

1. Vrads Sande

1. *Vrads Sande*. Det 146 ha. store indsande er fredet 1968. Området, der ikke har været opdyrket, er dækket af klitter af flyvesand. Vegetationen domineres af dværgbuskhede tillige med græshede, lichénhede, fattigkær og rester af højmose og rummer en række karakteristiske arter for fattig jordbund.

På de tørre dele forekommer veludviklet dværgbuskhede bestående af Hedelyng og Revling iblandet stattede buske i både søjleform og flade af Alm. Ene. Tillige vokser her Tyttebær, Blåbær, Bævreasp, Mosebølle, Engelsk Visse, Gyvel, Hede-Melbærris, Flipkrave, Alm. Kongepen, Blåmunke, Læge-Ærenpris, Alm. Kællingetand, Tormentil, Alm. Hvene, Lyng-Snerre, Bølget Bunke, Rødknæ, Blåtop, Håret Frytle, Håret Høgeurt, Smalbladet Timian, Liden Klokke, Sand-Star, Sand-Hjælme, Sandskæg, Skovstjerne, Smalbladet Mangeløv, Fåre-Svingel, Sand-Hvene, Hare-Kløver samt mosserne *Pleurozium schreberi*, *Dicranum scoparium*, *Polytrichum piliferum*, *Tortula murale*, *Hypnum jutlandicum* og *Racomitrium lanuginosum* og lichéneren *Cetraria islandica*.

I de fugtigere dele optræder Klokkelyng, Blåtop, Øret Pil, Krybende Pil, Kær-Ranunkel, Alm. Star, Liden Siv, Tråd-Siv, Børste-Siv, Liden Soldug, Hunde-Hvene, Vest-

Tvepibet Lobelie. Indikatorart for den meget truede naturtype: Næringsfattige, klarvandede søer. Navnsø. Peter Wind fot. 1989.

lig Tue-Kogleaks, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Tranebær, Grå Star, Katteslæg, Mose-Bølle og Kragefod. Omkring søen i den østlige ende optræder en række trivial arter, der har koloniseret flere nøgne flader fremkommet som følge af rydning af krat og deraf følgende lysåbne betingelser og næringsberigelse.

Fra området som helhed kendes tillige Smalbladet Høgeurt, Håret Visse, Plettet Gøgeurt, Alm. Månerude, Lav Skorsoner, fra væld og fugtig bund Roset- Vandstjerne(o), Flad Vandstjerne, Storfrugtet Vandstjerne, Smalbladet Vandstjerne, Aflangbladet Vandaks, Tvebo Star(o), Næb-Star, fra hedemoser(o) Liden Blærerod(o), Hvid Næbfrø(o), Rosmarinlyng(o), Bukkeblad(o), Stjerne-Star(o), Tråd-Star(o), Benbræk, Rundbladet Soldug, den sjældne Spidsblomstret Siv og Liden Ulvefod(o) samt flere planter, der har vundet indpas som følge af den øgede eutrofiering.

Vrads Sande rummer et artsrigt lichénflor med flere karakteristiske og sjældne arter. Her kan nævnes *Trapelia obtogens*, *Cladonia verticillata*, *Cladonia mitis*, *Coelocaulon muricatum*, *Placynthiella uliginosa*, de sårbare *Stereocaulon saxatile* og *Ochrolechia frigida* samt de sjældne *Cladonia anomea*, *Cladonia strepsilis* og *Trapeliopsis flexuosa*.

2. *Galgebakke*. Omkring den 93 m høje bakke i Bredlund Plantages sydlige del ligger et par arealer med hede- og overdrevsvegetation, der er sammensat af lichénhede, græshede og dværgbuskehede. Her forekommer Alm. Star, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Hunde- Viol, Håret Visse, Katteslæg, Klokkeling, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Hvene, Sand- Hjelme, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Timian, Tormentil, Tranebær, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks og Sandskæg.

Spidsblomstret Siv er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten kun kendt fra denne lokalitet samt fra *Ansø Enge* (se nedenfor).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de artsrige lichénheder på *Vrads Sande* bevares. Det er derfor ønskeligt, at indsandet fortsat friholdes for uønsket opvækst af selvsåede træer og buske.

Lokalitetskode: 1. *Vrads Sande*: +++ H-E-V I s (kategori I på grund af I-biotop: Artrige lichénheder og på grund af > 20 biotopstypiske arter.)
2. *Galgebakke, Vrads*: + H-E III r-s

Kilder: 4, 6, 43, 58, 60, 65, 84, 85, 128, 110a, 262, 353, 389, 437, 508, 525, 532, 587, 674, 818, 874, 902, 991, 995.

2. Skærbæk Plantage og Ansø Enge

3. *Skærbæk Plantage* er privatejet og dækker 1234 ha., hvoraf over halvdelen er uden beplantninger. Plantagen består næsten udelukkende af monoton nåleskov med Rød- Gran som dominerende skovtræ.

De ubeplantede partier er af meget vekslende størrelse og ligger spredt i plantagen. De rummer såvel dværgbuskhede som græshede og lichénhede. Århus amtskommune har foretaget en grundig registrering i 1981

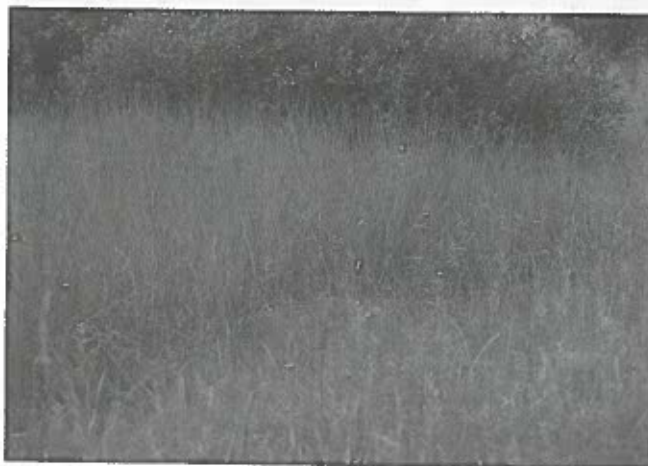
sammen med de øvrige hedearealer i amtet. Fra denne registrering kan fremhæves Benbræk, Engelsk Visse, Farve-Visse, Håret Visse, Hedelyng, Lav Skorsoner, Guldblomme, Plettet Gøgeurt, Smuk Perikon, Plettet Kongepen, Alm. Ene, Hjertergræs, Rosmarinlyng, Hvid Næbfrø og Langbladet Soldug. Herfra er tillige kendt Hede-Melbærris, Krybende Pil, Liden Skjaller, Lyng-Øjentrøst, Plettet Kongepen og Smalbladet Timian.

4. *Ansø Enge* er udstrakte og nu uforstyrrede. De ligger i et landskabeligt smukt område og er omkranset af plantager og træfrie overdrevs- og hedebakker. Engene, der tidligere har været anvendt til høslet og græsning, gennemstrømmes af *Lillebæk* og *Skærbæk*, der begge har en rigelig vandføring, og som forsynes med vand fra de vandrige væld i sider og i sidedale. På *Skærbæk* nord for *Ansø Enge* er foretaget en opstemning, *Ørredso*, mens den opstemmede *Kolsø* ligger i en sidedal. *Lillebæk* og *Skærbæk* forenes sammen med flere småbække til *Salten Å* ved *Ansø Møllegård*.

Vegetationen er frodig og særdeles artsrig med mange karakteristiske og flere sjældne arter. Langs østsiden ved *Ansø Enge* forekommer områder med rigkærspreg, der mod sydvest glider over i starsump og rørsump domineret af Top-Star og Tagrør. Mod vest forekommer fortrinsvis fattigkær.

På fugtig bund i væld og enge vokser endvidere Alm. Baldrian, Tvebo Baldrian, Kær-Dueurt, Ris-Dueurt, Mose- Bunke, Engkarse, Kær-Fladstjerne, Sump-Forglemmigej, Alm. Fredløs, Kær-Mangeløv, Kær-Galtetand, Hunde-Hvene, Kær-Høgeskæg, Eng-Kabbeleje, Skov-Kogleaks, Kragefod, Sump-Kællingetand, Eng-Nellikerod, Dynd-Padderok, Kær- Padderok, Femhannet Pil, Grå-Pil, Øret Pil, Vand- Pileurt, Bidende Ranunkel, Alm. Rapgræs, Tråd-Siv, Lyse-Siv, Vand-Skræppe, Sump-Snerre, Alm. Star, Grå Star, Næb-Star, Trindstænglet Star, Rød Svingel, Alm. Syre, Høj Sødgræs, Kær-Tidsel, Eng-Troldurt, Trævlekrone, Eng-Viol og den sjældne Spidsblomstret Siv samt bladmosserne *Aulacomnium palustre*, *Calliergonella cuspidata*, *Climacium dendroides*, *Plagiomnium affine*, *Plagiomnium ellipticum* og *Rhytidiadelphus squarrosus*.

Her kendes tillige Stjerne-Star, Tranebær, Benbræk, Mose-Bølle, Klokkeling, Tue-Kæruld, Hvid Næbfrø, Gul Iris, Langbladet Ranunkel, Vinget Perikon, Kær-Trehage, Blåtop, Smalbladet Kæruld, Bukkeblad, Djævelsbid, Eng- Svingel, Fliget Brøndsel, Glanskapslet Siv,

Spidsblomstret Siv på et af sine få, kendte voksesteder i Århus amt. *Ansø Enge*. Peter Wind fot. 1987.

Sværtevæld, Tormentil, Krybende Pil, Spyd-Pil, Maj-Gøgeurt, Plettet Gøgeurt, Butfinnet Mangeløv, By-Skræppe, Skavgræs, Hår- Tusindblad, Gifttyde, Svømmende/Aflangbladet Vandaks, Smalbladet Vandstjerne, Vandarve, Småbladet Milturt, Smalbladet Mærke og Vandkarse.

I området forekommer et mindre Paludella-væld. Her vokser flere karakteristiske mosser, der i første række er knyttet til denne vældstype. I vældet optræder *Paludella squarrosa* og *Tomenthypnum nitens* tillige med *Brachythecium rivulare*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergon giganteum*, *Calliergon stramineum*, *Dicranum bonjeanii*, *Sphagnum fallax*, *Sphagnum teres* og *Sphagnum warnstorffii* samt blomsterplanterne Tvebo-Star og Dynd-Star.

Den dominerende vegetation på lysåbne, tørre bakker, bl. a. *Blæsbjerg*, er græshede med Bølget Bunke som hyppigste art tillige med spredte buske af Alm. Ene. Af andre blomsterplanter kan nævnes Alm. Gyldenris, Hedelyng, Håret Høgeurt, Hjertegræs, Engelsk Visse, Lyng-Snerre, Katteskæg, Tandbælg, Fåre-Svingel, Gyvel, Skovstjerne, Majblomst, Plettet Gøgeurt, Revling, Sand-Star, Tyttebær, Lav Skorsoner, Vår-Star og Knold-Ranunkel.

Øst for *Ansø Møllegård* ligger et hedeparti, hvorfra der kendes Hedelyng, Benbræk, Tue-Kogleaks, Hvid Næbfrø, Alm. Ene, Gyvel, Femradet Ulvefod og Tyttebær.

På de nordvendte skrænter mod *Salten Å* ligger to mindre Egekrat, der betegnes *Skovgård Krat* (henholdsvis *Salten Langsø skovdistrikt* og *Store Hjælland Plantage A/S*). Her indgår Alm./Vinter-Eg iblandet lidt Bøg og Bævreasp. I underskoven indgår selvsåede graner sammen med Bølget Bunke, Håret Frytle, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Majblomst, Stor Fladstjerne og Blåbær.

5. Bøgelund Banke. Den 94 m høje bakke fredet 1976, holdes fortsat lysåben ved græsning som naturplejeforanstaltning efter omfattende rydninger af trævækst. Det lysåbne areal har en størrelse på omkring 30 ha. Af naturtyper forekommer her lichénhede, græshede og dværgbuskhede samt hedekær med vekslende dominans af Hedelyng og Bølget Bunke.

Her forekommer desuden Blåbær, Blåtop, Alm. Gyldenris, Alm. Ene, Børste-Siv, Engelsk Visse, Håret Visse, Gyvel, Krat-Fladbælg, Katteskæg, Klokkelyng, Lav Skorsoner, Guldblomme, Lyng-Snerre, Revling, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Mangeløv, Tandbælg, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Smuk Perikon, Kambregne, Femradet Ulvefod og den rødlistede Otteradet Ulvefod.

Ved foden forekommer væld og fattigkær med Grå-Pil, Øret Pil, Krybende Pil, Hedelyng, Klokkelyng, Mose-Bølle, Tyttebær, Tranebær, Revling, Eng-Viol, Kær-Dueurt, Bukkeblad, Plettet Gøgeurt, Vestlig Tue-Kogleaks, Tue-Kæruld, Grå Star og Blåtop.

Spidsblomstret Siv kendes nu kun fra denne lokalitet samt fra *Vrads Sande* (se ovenfor) i Århus amt. Dynd-Star er tillige kendt ved *Rævsø* og ved *Boest Bæk* (omr. 20/35), samt fra *Kjellerup Mose* (omr.13b/16) og *Tomenthypnum nitens* fra seks andre lokaliteter i amtet inden for de seneste 30 år. Otteradet Ulvefod og *Paludella squarrosa* er begge sjældne i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er Otteradet Ulvefod kun kendt fra tre andre lokaliteter *Anholt* (omr. 12/3), *Velling Kalv* (omr.

20/38) og *Thorsø Bakker* (omr. 20/1), mens *Paludella squarrosa* ligeledes er kendt fra tre *Møllerup* (omr. 13a/30), *Læsten Bakker* (omr. 14/2) og *Agri* (omr. 22a/17).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de uberrørte *Ansø Enge* med tilhørende vandløb og væld, især *Palludella*-vældet, fortsat forbliver lysåbne. Selv om noget tyder på, at de rigelige vandmængder er med til at forringe træer og buskes mulighed for at indvandre, er det ønskeligt, at der foretages en nænsom tynding af de kraftigste krat med års mellemrum for at undgå tilgroning. Det er ligeledes ønskeligt, at områdets tilgroede grøfter fortsat forbliver uoprensede, da afvanding og dermed følgende udtørring, formodentlig vil have en særdeles uheldig indflydelse lokalitetens udseende.

Det er af største botaniske betydning, at *Bøgelund Banke* fortsat holdes lysåben. Det er derfor ønskeligt, at opvækst af uønskede, selvsåede træer og buske fortsat ryddes, og at græsningen bibeholdes for at give Hedelyng de bedst mulige betingelser for selvfornyelse.

Lokalitetskode: 3. Skærbæk Plantage: + S-H III r-s

4. Ansø Enge: ++ V-E-H I r-s (kategori I på grund af I-biotop: Paludella-væld og på grund af > 20 biotopstypiske arter)

5. Bøgelund Banke: ++ H-E-V I s (kategori I på grund af I-art: Otteradet Ulvefod)

Kilder: 85, 110a, 128, 158, 175, 389, 441, 442, 473, 508, 516, 517, 529, 539, 563, 566a, 573, 760, 780, 810, 811, 815, 836, 905, 956, 959b, 962, 988, 991, 995.

3. Sepstrup Sande

6. Sepstrup Sande (= Sebstrup Sande) er et ca. 170 ha. stort indsande. Jordbunden er mager og består af sand. Dette præger vegetationen, der rummer lichénhede, græshede, dværgbuskhede, hedekær og hedesø.

På området optræder en artsrig og karakteristisk vegetation. Her forekommer Alm. Gyldenris, Benbræk, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Gyvel, Hedelyng, Hede-Melbærris, Håret Visse, Klokkelyng, Krybende Pil, Lyng-Snerre, Mose-Bølle, Pille-Star, Plettet Gøgeurt, Revling, Rosmarinlyng, Sand-Star, Skovstjerne, Smalbladet Timian, Tandbælg, Tormentil, Tranebær, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Sand-Hjælme, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Sandskæg, Rundbladet Soldug, Hvid Næbfrø, Lav Skorsoner, Alm. Kohvede, Guldblomme, Kattefod, Alm. Pimpinelle, Rundbælg, Hunde-Viol, Rødknæ, Blåhat, Blåmunke, Blæresmælde, Engelskgræs, Krat-Fladbælg, Vellugtende Gulaks, Alm. Kongepen, Alm. Kællingetand, Gul Snerre, Håret Høgeurt, Fåre-Svingel, Rød Svingel, Kær-Dueurt, Eng-Viol, Grå-Pil og Øret Pil samt den sjældne Bredbægret *Ensian(x)*. Her er tillige kendt flere bladmosser, det halvsjældne *Drepanocladus revolvens* samt de meget sjældne *Oligotrichum hercynicum(ox)* og *Racomitrium microcarpum(ox)*.

Af *Oligotrichum hercynicum* foreligger kun få indsamlinger fra Danmark, mens *Racomitrium microcarpum* kun

er samlet en gang og det kun på Sepstrup Sande. For begge mosser gælder, at indsamlingerne er foretaget i begyndelsen af dette århundrede. Bredbægret *Enslan* er meget sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredivede år er planten i øvrigt kun angivet fra *Katbjerg Odde* (omr. 13b/1).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, om de forskellige naturtyper på *Sepstrup Sande* med deres artsrige, enestående vegetation bevares. Det er derfor meget ønskeligt, at indsandet fortsat friholdes for uønsket opvækst af selvsåede træer og buske, og at begrænse rekreativ slitage mest muligt. En egentlig fredning af *Sepstrup Sande* kan anbefales.

Lokalitetskode: 6. Sepstrup Sande: ++ H-E I s-ms (kategori I på grund af > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 47, 389, 437, 560, 775, 962, 991.

4. Store Hjælland Plantage og Børgelund Plantage

7. *Store Hjælland Plantage* er 1400 ha. stor og privatejet. Den består overvejende af monoton nåleskov af især Rød-Gran. I skoven indgår tillige lidt løvskov.

8. *Hedearealer i Store Hjælland Plantage.* Nogle partier af plantagen er uden forstlig anvendelse og rummer li-

chénhede, græshede, dværgbuskhede, hedekær og hedesø.

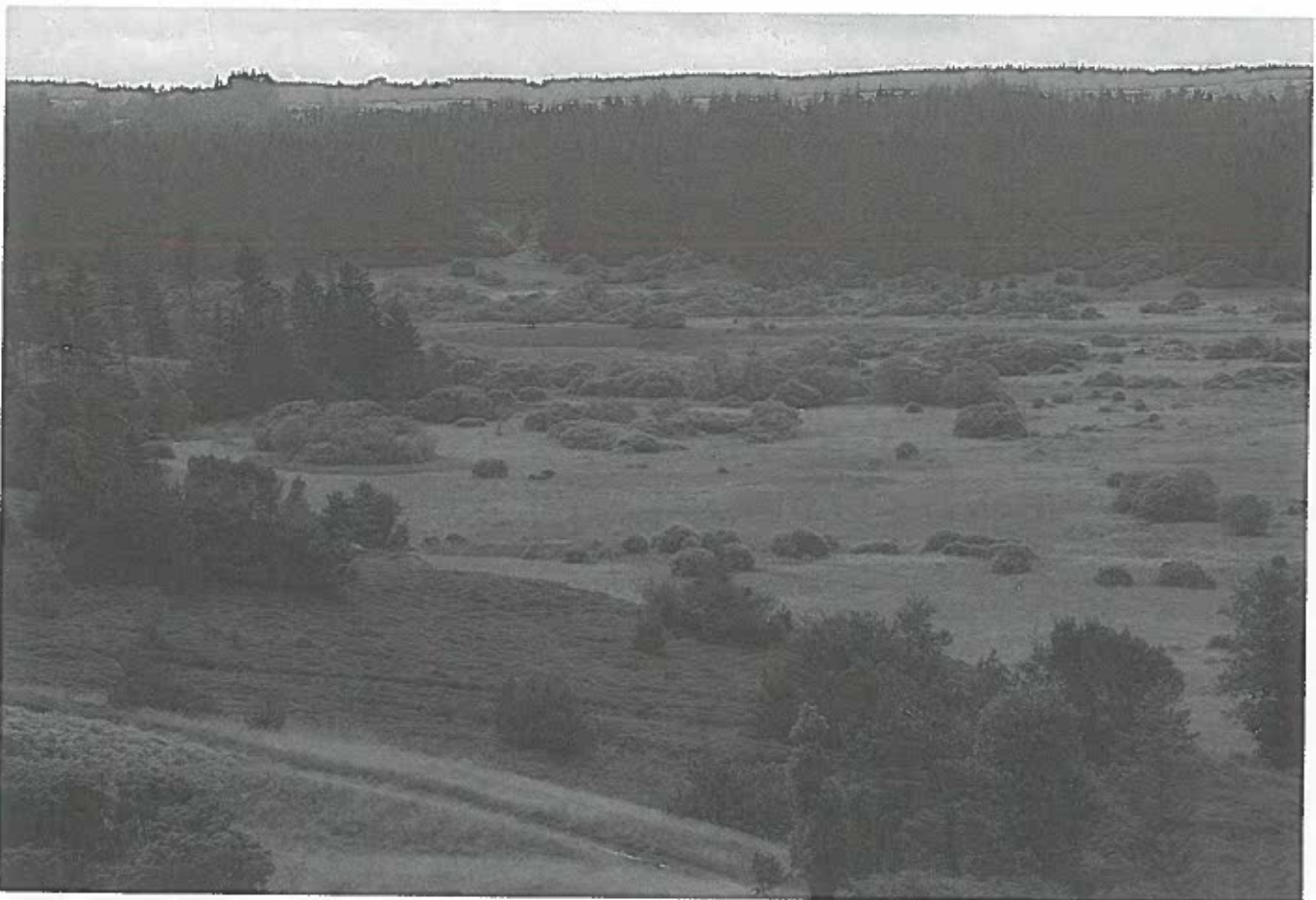
Her forekommer en artsrig, karakteristisk vegetation bestående af Alm. Gyldenris, Alm. Star, Blåbær, Blåtop, Bølget Bunke, Børste-Siv, Alm. Ene, Engelsk Visse, Fåre-Svingel, Gyvel, Hedelyng, Håret Høgeurt, Katteskæg, Klokkelyng, Lav Skorsoner, Lyng-Snerre, Mosebølle, Pille-Star, Revling, Rosmarinlyng, Sand-Star, Skovstjerne, Stor Frytle, Smalbladet Høgeurt, Smuk Perikon, Tandbælg, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Tyttebær, Vestlig Tue-Kogleaks, Ørnebregne, Gul Snerre, Blåmunke, Liden Klokke, Alm. Kongepen og Alm. Pimpinelle. Langs veje vokser tillige den naturaliserede Fingerbøl.

9. *Børgelund Plantage.* Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at den artsrige, lyskrævende vegetation på hede- og overdrevsarealerne i *Store Hjælland Plantage* bevares. Det er derfor ønskeligt, at arealerne fortsat friholdes for uønsket opvækst af træer og buske, ligesom det er vigtigt, at lyngen fortsat har mulighed for selvforyngelse.

Lokalitetskode: 7. *Store Hjælland Plantage:* + S III r
8. hedearealer i *Store Hjælland Plantage:* + H II s

Foreløbig lokalitetskode, 9. *Børgelund Plantage:*
0 S IV 0

Ansø Enge, set mod syd med Skærbæk Plantage og Vrads Sande i baggrunden. Peter Wind fot. 1987.

Kilder: 43, 128, 508, 522, 991.

5. Holt Krat

10. *Holt Krat* (Saltens Langsø skovdistrikt) er et ca. 9,5 ha. stort Egekrat bestående af en blanding af Alm. Eg og Vinter-Eg. Efter bevoksningernes karakter kan krattet deles i tre.

Den vestlige del er enkeltstammet stødskudsskov bestående næsten udelukkende af Eg, stævnet ca. 1916 og siden tyndet regelmæssigt. Underskoven er sparsom og består af få buske af Alm. Ene og enkelte selvsåede graner.

I den midterste del af krattet indgår en del træer af Småbladet Lind. Flere træer er stævnet og stubbene danner tætte stødskud. Tillige indgår anseelige buske af gammel Hassel. Egetræerne i denne del er stævnet ca. 1934.

Den østlige del af krattet rummer overvejende Eg, der har været stævnet i begyndelsen af 1930'erne. Desuden indgår enkelte store træer af Bøg.

Skovbunden rummer som helhed en artsrig og karakteristisk vegetation. Her forekommer Hedelyng, Lyng-Snerre, Ørnebregne, Fjærbregne, Alm. Mangeløv, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Krat-Viol, Skovstjerne, Krat-Fladbælg, Alm. Bingelurt, Skovsyre, Krybende Læbeløs, Skov-Hanekro, Skov-Galtetand, Alm. Kohvede, Aks-Rapunsel, Alm. Gyldenris, Majblomst, Liljekonval, Stor Konval, Håret Frytle, Stor Frytle, Enblomstret Flitteraks, Nikkende Flitteraks(o), Fruebær(o), Læge-Ærenpris,

Vorterod, Skov-Hundegræs, Bølget Bunke, Miliegræs, Skov-Storkenæb, Djævelsbid, Rank Evighedsblomst, Skov-Rørhvene, Vellugtende Gulaks, Bakke-Gøgelilje, Krybende Hestegræs, Vedbend, Alm. Gedeblad, Bakke-Star og Blåbær.

Bevaring: Det er af meget stor botanisk betydning, at den varierede sammensætning af *Holt Krat* bevares. Det er derfor ønskeligt, at løvtræerne bibeholdes, og at der ved nyplantninger ikke indplantes nåltræer.

Lokalitetskode: 10. Holt Krat: +++ S I s (kategori I på grund af I-biotop: veludviklet Egekrat med > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 115, 400, 480, 482, 508, 541, 573, 975, 988.

20/37 Hjortsballe

1. *Brade Krat* (=Hjortsballe Krat). Den ca. 80 ha. store, privatejede partsskov ligger på stærkt kuperet terræn og nordvendte skrænter gennemskåret af slugter. Jordbunden er sandet moræne. Skoven er fortrinsvis Egekrat med mange stævnedede, flerstammede Egetræer. I skoven indgår Alm. Eg, Bøg, Vorte-Birk og Rød-Gran. Skovbunden er artsfattig og rummer Alm. Røn, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Hvid Anemone og Tyttebær. Ved højdepunktet *Ørntip* (140 m.o.h.) forekommer Bøg og Alm./Vinter-Eg, der er plantet i 1940'erne.

Velling Kalv. Peter Wind fot. 1984.

2. *Bøskov Krat* ligger på stejle nordvendte sider af en tunneldal og er gennemskåret af dybe, nord-sydgående slugter. Jordbunden er sandet moræne. Omgivelserne er dyrkede marker, nåleskov og i dalen enge med vedvarende græs. Dele af krattet er Egekrat, der har været stævnet eller anvendt til græsning. Krattets vestlige ende anvendes stadig til græsning. Trælaget domineres af Alm. Eg, Vinter-Eg og Bøg iblandet Vorte-Birk, Bævreasp, Alm. Røn, Rød-Gran og Alm. Ædelgran. I skovbunden forekommer Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Håret Frytle, Hassel, Hindbær, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Liljekonval, Majblomst, Skovsyre, Tørst og Tyttebær.

3. *Christianshede Krat*. Om den private partsskov anvendes også andre navne, nemlig *Tværskov* på Gls kort og *Sepstrup Krati* i litteraturen. Her er oplysningerne samlet under det af Gram, Jørgensen og Køie (1944) anvendte navn.

Krattet ligger dels ovenfor og dels på ret stejle skråninger ned mod *Vandam*. På skrånningen er der flere væld med en speciel vegetation. Bevoksningen afløses mod syd og nord af nåleskov, mod vest af dyrkede marker og mod øst af løvskov og krat langs tracéen af den nedlagte jernbane Silkeborg-Horsens. Jordbunden er sandet moræne.

I krattets skovlag indgår træer af Alm. Eg og Vinter-Eg. Mange af Egetræerne har været udsat for stævning, især i krattets sydlige del. Her forekommer Alm. Hæg, Bøg, Hvid-Gran, Rød-Gran, Skov-Fyr, Sitka-Gran og Vorte-Birk. I bundlaget indgår Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Alm. Ene, Hvid Anemone, Krybende Hestegræs, Skovsyre, Stor Fladstjerne, Tyttebær og Vellugtende Gulaks. Fra krattet er endvidere kendt Bævreasp, Tørst, Vedbend, Håret Frytle, Ørnebregne, Tyttebær, Pille-Star, Hvid Anemone, Krati-Fladbælg, Skov-Jordbær, Læge-Ærenpris, Alm. Gyldenris, Skov/Krati-Viol og Alm. Engelsød.

4. *Sepstrup Krat* ligger på stejle, nordvendte skrænter af tunneldalen, der dels rummer *Vandam* dels *Kalkens Bæk*, og gennemskæres af dybe, nord-sydgående slugter. Krattets øverste del ligger på fladt terræn. Jordbunden er sandet moræne. Omgivelserne er dyrkede marker, nåleskov og vedvarende græs. Dele af krattet har været anvendt til græsning, og mange træer har været stævnet. En mindre del græsses fortsat.

Sepstrup Krat rummer overvejende Egekrat med unge træer af Alm. Eg og Vinter-Eg, iblandet Bøg, Bævreasp, Alm. Ene, Alm. Røn, Hassel, Kristtorn, Rød-Gran, Tørst og Vorte-Birk. I skovbunden forekommer Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Blåbær, Majblomst, Hindbær og Skovsyre.

Bevaring: Det er af botanisk betydning at bevare *Bøskov Krat* og *Sepstrup Krat* som store og sammenhængende krat. Det er derfor ønskeligt, at indplantning af nåletræer undgås, at selvsåede og allerede indplantede nåletræer fældes, at stævningsdriften genindføres og at tidvis græsning genoptages.

Lokalitetskoder: 1. Brande Krati: ++ S III r-s
2. Bøskov Krati: ++ S II r-s
3. Christianshede Krati: ++ S III r-s
4. Sepstrup Krati: ++ S II r-s

5. *Brande*. Fra stendige ved kirken kendes *Umbilicaria polyrrhiza*.

Kilder: 10, 115, 128, 480, 482, 484, 573, 962, 988.

20/38 Katrinedal

1. Salten Ådal

1. *Salten Ådal* er tunneldal, der har ledt vand mod vest til isranden. Ådalen rummer en eller flere terrasser. Jordbunden består overvejende af smeltevandssand. I bunden snor *Salten Å* sig, der stedvis er ureguleret, fra *Anso Enge* (omr. 20/36) til *Salten Langsø* (Vejle amt, lok. 20/17). Den er flere steder ret utilgængelig. Omkring åen er anlagt flere dambrug. Tunneldalens sider er stejle og stærkt kuperede; de sydlige er skovklædte, mens de nordlige rummer hede, overdrev og noget skov.

På overdrevspartier (især mellem Mønsterdal og *Engetved*) optræder Tjørn, Alm. Ene, Glat Hunde-Rose, Blågrøn Rose, Gyvel, Hedelyng, Revling, Ørnebregne, Rank Evighedsblomst, Håret Høgeurt, Liden Klokke, Stor Knopurt, Rundbælg, Kantet Perikon, Alm. Pimpinelle, Knold-Ranunkel, Alm. Sct. Hansurt, Gul Snerre, Bredbladet Timian, Smalbladet Timian, Hunde-Viol, Liden Fugleklo, Enårig, Knavel, Flipkrave, By-Skræppe tillige med flere arter af rensdyrlaver og Lerfarvet Køllesvamp.

Græsningen er opgivet på store dele af dalbunden, hvor udstrakte bestande af Høj Sødgræs, Røgræs, Alm. Mjødurt, Stor Nælde, Lyse-Siv, Kær-Tidsel og arter af Star dominerer. Flere steder er krat af Rød-El og Grå-Pil veletableret. Pletvis optræder en artsrig rigkærsvegetation. Her kan nævnes Ris-Dueurt, Kær-Dueurt, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Smalbladet Mærke, Eng-Nellikerod, Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Sump-Snerre, Tandet Sødgræs, Manna-Sødgræs, Tormentil, Eng-Viol, Nyse-Røllike, Vandarve, Kær-Guldkarse, Nikkende Brøndsel, Alm. Firling og Skovkarse.

Selve *Salten Å* er præget af okker og af de mange dambrug. I åen dominerer Enkelt Pindsvineknop, Alm. Vandranunkel og Vandpest. I rene tilløb og i vandhuller forekommer Storblomstret Vandranunkel, Ten-Pindsvine-

Hundsø. Renvandet idyl omgivet af skov. Peter Wind fot. 1975.

knop og Vejbred-Skeblad. Her foreligger tillige et fund (1966) af Tykbladet Fladstjerne. I *Salten Å* er lidt vest for *Katrinedal* tillige kendt (1904) Tæt Vandaks(+). Neden for Fløjshøj ligger et græsset kær, hvor der forekommer Alm. Mjødurt, Alm. Star, Bredbladet Dunhammer, Dynd-Padderok, Eng-Kabeleje, Eng-Viol, Høj Sødgræs, Kær-Galtetand, Kær-Star, Kær-Tidsel, Skov-Kogleaks, Sump-Kællingetand og Vand-Skræppe. Så sent som i 1940 har der neden for *Velling Gavl* været en vældmose(o), hvor den rødlistede Gul Stenbræk(o) er samlet. I mosen har endvidere vokset Sump-Kællingetand(o).

2. *Vorret*. Sydvest herfor på nordsiden af *Salten Ådal* forekommer ugræsede partier med hede under tilgroning med træer og buske, samt kær og skovsumpe. Her optræder Alm. Ene, Gyvel, Hedelyng, Katteskæg, Revling, Tormentil, Liden Klokke, Blåmunke, Blåtop, Bukkeblad, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Smalbladet Vandstjerne, Alm. Fredløs, Dynd-Padderok, Kragefod, Kær-Galtetand, Næb-Star, Skov-Kogleaks og Trævlekrone.

3. *Svinsbjerg* ligger neden for *Velling Kalv*. Her dominerer Alm. Ene, Blåbær, Bølget Bunke, Hedelyng, Revling, Tyttebær og Ørnebregne.

Oplysninger om *Lystrup Å* er samlet under omr. 20/26.

Lokalitetskode: 2. hedeparti ved *Vorret*: + H-Sv-V III r-s
3. *Svinsbjerg*: + H III r-s
Foreløbig lokalitetskode, 1. *Salten Ådal*: + V-E-H III 0

Kilder: 43, 59, 85, 110a, 128, 144, 413, 446, 508, 559, 562, 725, 784, 814, 816, 825, 962, 973, 995.

2. Velling Skov, Hund sø og Velling Igelsø

4. *Velling Skov* (Palsgård statsskovdistrikt) er 376 ha. stor og ligger på den markante, nordvendte side af *Salten Ådal* samt på ådalens terrasser. Skoven er gennemfuret af talrige nord-sydgående, dybe smeltevandskløfter. En mindre del på 40 ha. er privat partsskov. Jordbundsforholdet er stærkt afvekslende. I undergrunden forekommer moræneler og -grus samt smeltevands-sand. Jordbunden veksler fra leret muld til sandet-gruset, fattig muld, mor eller morpodsol.

I kløfterne forekommer enkelte væld. I skoven indgår flere afdelinger med gamle træer af Bøg, især er afdelingerne omkring *Velling Gavl* og *Velling Kalv* i skovens vestlige del smukke eksempler på Bøgehøjskov på jordbund af ringe bonitet med træer af høj alder. Andre steder ses flerstammede, krogede træer eller purret Bøg. Hvor busklag forekommer, optræder Kristtorn, Dun- Birk, Alm. Røn, Selje-Pil, Ahorn samt opvækst af Bøg, Alm. Eg, Vinter-Eg og diverse nåletræer.

I skoven indgår tillige en del nåleskov og det især i den østlige del på terrassen omkring og mellem *Hund sø* og *Velling Igelsø*. De enkelte afdelinger er af meget forskellig alder, og her indgår Rød-Gran, Alm. Ædelgran, Nordmannsgran, Skarntydegran, Sitka-Gran og Lærk. Skovbunden er ofte artsfattig, og vegetationen er over store stræk domineret af tæpper af Bølget Bunke, der visse steder er iblandet Majblomst, Skovsyre, Stor Flad-

stjerne, Aks-Rapunsel, Krat-Viol, Håret Frytle, Hvid Anemone, Skovstjerne, Smuk Perikon, Lund-Rapgræs, Enblomstret Flitteraks, Lyng-Snerre, Alm. Gyldenris, Blåbær, *Hypnum cupressiforme* og *Dicranum scoparium*.

I kløfterne bliver forholdene mere næringsrige og fugtige. Vegetationen er her tilsvarende mere artsrig. Her vokser Skov-Svingel, Skov-Rørhvene, Kambregne, Liden Steffensurt, Småbladet Milturt, Hindbær, Bredbladet Mangeløv, Tredelt Egebregne, Dunet Egebregne, Mose-Bunke, Skovmærke, Stor Frytle, Skov- Padderok, Spring-Balsamin, Akselblomstret Star, Dunet Steffensurt, Fjærbregne, Krybende Læbeløs, Bjerg- Ærenpris, *Atrichum undulatum*, *Brachythecium rutabulum*, *Pleurozium schreberi*, *Rhizomnium punctatum* og *Plagiothecium undulatum*. Fra *Velling Skov* kendes tillige Ris-Dueurt, Skovkarse, Liden Lærkespore, Skov-Storke-næb, Alm. Milturt, Miliegræs, *Hieracium pycnidon* *Hieracium philanthrax* og den rødlistede Otteradet Ulvefod(x).

Af svampe kendes Blomkålssvamp, Skjold-Bægersvamp, Kødfarvet Sejgbæger, Grenet Stødsvamp, Cinnobersvamp, Tøndersvamp, Blålig Kødporesvamp, Svovl-Ridderhat, Bredbladet Væbnerhat, Anis-Savbladhat, Hus-Blækhat, Slimet Skælhat, Punktstokket Indigo-Rørhat, Quelets Skørhat, Rødbrun Mælkehat, *Hypocrea citrina* og *Sistotrema pistilliferum*.

I *Velling Skov* forekommer flere distinkte afdelinger med en afvigende og særpræget vegetation, der vil blive gennemgået særskilt i det følgende.

5. Højmoser i Velling Skov.

Bregnemose ligger i en kedel. Mosen er udgrøftet og gennemgravet og derfor ret tør. Mosen var en mindre højmose, men domineres nu af indplantede grantræer, gammel, selvsåede træer af Skov-Fyr og Birk. I urtevegetationen indgår Hedelyng, Tranebær, Klokkeling, Revling, Blåbær, Alm. Kohvede, Tue-Kæruld og Blåtop. Levende tørvemos begrænses nu til småpartier langs grøfterne og til bunden af de dybeste tørvegravshuller. *Brunmose* ligger i en lavning uden tilløb og med ringe afløb. Vandstanden er meget høj. Mosen er et tørvemosfyldt fattigkær, hvor tørvemosset stedvis er i vækst med dannelse af højmose. I urtevegetationen indgår Tue-Kæruld, Smalbladet Kæruld, Hvid Næbfrø, Bukkeblad, Tranebær, Klokkeling, Hedelyng, Tyttebær, Revling, Blåbær, Ørnebregne, Blåtop, Mose-Bunke, Rundbladet Soldug og *Polytrichum affine*.

Langkær var tidligere en stor hedemose med udstrakte partier med højmosevegetation. I den vestlige del forekommer endnu et meget fint hedekær, mens den østlige del er drænet og naturplejes med græsning. Dele af *Langkær* har i alt fald tidligere været gødet. I kær- og højmosevegetationen forekommer Hedelyng, Klokkeling, Mose-Bølle, Revling, Eng-Viol, Femradet Ulvefod, Kragefod, Vandnavle, Liden Siv, Smalbladet Kæruld, Rundbladet Soldug, Hvid Næbfrø, Næb-Star, Tråd-Star, Blåtop, Rosmarinlyng, Tormentil, Tranebær, Tue-Kæruld, Aflangbladet Vandaks, Tyttebær og Benbræk.

6. *Hund sø* ligger på en af *Salten Ådals* terrasser helt omkranset af skov. Søen er oligotrof og brunvandet, er uden tilløb og har et lille afløb mod nordøst gennem et fattigkær, *Hund sø Mose* (Løndal skovdistrikt). Vandet er surt; i 1975 blev surhedsgraden målt til pH = 4,5. Søen

er lobelie-sø med Sortgrøn Brasenføde og meget fåtal-
lig eller forsvundet Tvepibet Lobelie og Strandbo.

Især i søens østlige ende foregår en kraftig dannelse af hængesæk, hvor et tæppe af tørvemos breder sig. Her vokser Tranebær, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Rundbladet Soldug, Næb-Star, Kragefod, Dusk-Fredløs, Bukkeblad, Lyse-Siv, Revling, Dun-Birk, Rød-Gran, Skov- Fyr, Blåtop, Alm. Fredløs, Alm. Star, Grå Star, Hunde- Hvene, Vandnavle, Klokkelyng samt *Polytrichum commune*, *Sphagnum fallax* og *Sphagnum cuspidatum*. I og ved søen optræder desuden Alm. Sumpstrå, Enkelt Pindsvineknop, Kryb-Hvene, Kær-Dueurt, Stjerne-Star, Tormentil, Øret Pil, Grå-Pil, Tørst, Stor Fryt, Liden Vintergrøn, Ensidig Vintergrøn, Liden Andemad, Tråd-Siv og Kær- Svovlrod. Af planktonalger er fundet *Dinobryon sp.* og *Scenedesmus sp.*

Fra søens omgivelser foreligger et ældre fund af Linnæa(o) (1906). Planten er kendt et par andre steder i skovområdet, nemlig ved *Velling Igelsø* (1942) og fra *Vinding Overskov* (Wiinstedt 1914).

7. *Velling Igelsø* ligger på en af *Salten Ådals* terrasser. Den er klarvandet med stejle sider og flad bund i en dybde af 13 m. Søen omgives af skov på tre af siderne, mens der mod øst forekommer eng, der har været opdyrket. Til søen kommer tilløb fra det vest for liggende *Langkær*. Søen har afløb mod øst gennem en afvandingskanal. Søen har formodentlig tidligere været en brunvandet hedesø.

Velling Igelsø blev så sent som i 1975 fundet et blomstrende eksemplar af Tvepibet Lobelie sammen med mængder af Strandbo. Ved besigtigelse af søen i 1984 kunne Tvepibet Lobelie ikke genfindes. Langs bredden i søens sydøst hjørne var ryddet en del træer og meget grenaffald var kastet i søen.

I søen forekommer rørskov af vekslende bredde. Den er tyndest på nordsiden under træerne, der strækker sig ud over vandspejlet, og tættest i det sydøstlige hjørne. I rørskoven vokser Sø-Kogleaks og Tagrør tillige med Dynd-Padderok, Næb-Star, Tråd-Star, Dusk-Fredløs, Bredbladet Dunhammer og Smalbladet Dunhammer. Uden for rørskoven forekommer flydebladsplanterne Gul Åkande og Hvid Åkande sammen med Aks-Tusindblad og Hjertebladet Vandaks og med Strandbo på bunden. Især langs den sydlige bred forekommer rester af hedemosevegetation med Hedelyng, Klokkelyng, Liden Siv, Rundbladet Soldug, Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Tormentil, Hunde-Hvene, Kragefod, Vandnavle, Eng-Viol, Børste-Siv, Blåtop, Stjerne-Star, Tranebær og Benbræk. I og ved søen er tillige kendt Storfugt Vandstjerne, Hår-Tusindblad, Liden Siv, Tråd-Siv, Alm. Star, Grå Star og Hirse-Star.

Planktonalgefloret er artsrigt, men artssammensætningen er præget af eutrofiering. I søen forekommer flere arter af blågrøn-alger og centriske diatoméer, samt *Nostoc sp.*, end forventeligt i tilsvarende brunvandede søer. En årsag kan være tilledning af næringsrigt spildevand fra omkringliggende bebyggelser, tilførsel af vand fra marken i øst og i vest fra *Langkær*, der har været gødet. Af planktonalger kendes *Anabaena spiroides*, *Oscillatoria sp.*, *Coelosphaerium sp.*, *Microcystis sp.*, *Chroococcus sp.*, *Ceratium hirundinella*, *Peridinium sp.*, *Dinobryon sp.*, *Melosira sp.*, *Tabellaria fenestrata*, *Tabellaria flocculosa*, *Asterionella sp.*, *Diatoma sp.*, *Navicula sp.*, *Fragilaria sp.*, *Rhizosolenia sp.*, *Euglena sp.*, *Shaerocystis sp.*, *Botryococcus sp.*, *Chlamydomonas sp.*, *Mall-*

omonas sp., *Cloeocystis sp.*, *Staurastrum sp.* og *Closterium gracile*.

Ved *Velling Igelsø* er i 1942 fundet Linnæa, der i skovområdet tillige er kendt ved *Hundsø* (se ovenfor) og *Vinding Overskov* (se nedenfor) og i 1982 Klatrende Lærkespore. Sidstnævnte plante er tilsyneladende i spredning, idet den ikke alene har holdt sig og spredt sig på lokaliteten, men den er inden for de sidste fem år tillige fundet ved *Rye Sønderkov* (omr. 20/6). I den omgivende skov er tillige fundet Femradet Ulvefod i mængder.

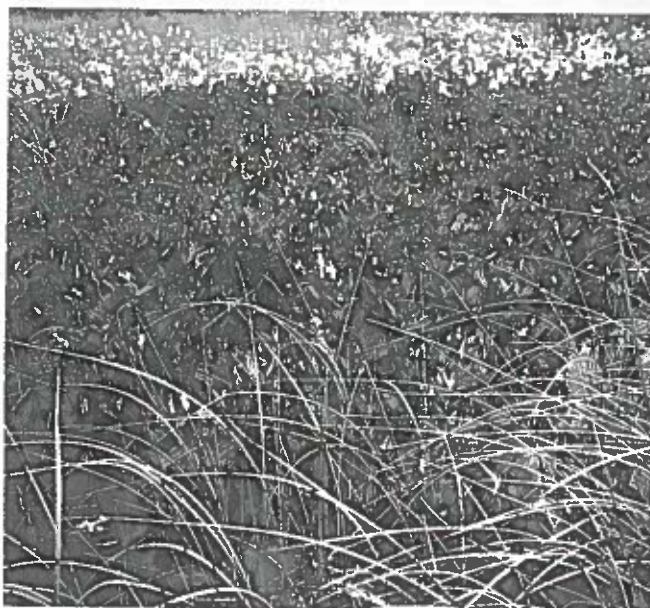
Otteradet Ulvefod er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste tredive år er planten tillige kendt fra *Anholt* (omr. 12/3), *Thorsø Bakker* (omr. 20/1) og fra *Bøgelund Banke* (omr. 20/36).

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at de smukke aldrende Bøgepartier i *Velling Skov* bevares, idet skovbunden på fugtige steder rummer vigtige floraelementer af både oceanisk og kontinentalt prægede arter. Det er derfor ønskeligt, at Bøg bevares som skovtræ. Dette kan opnås ved selvforyngelse eller ved indplantning af Bøg. Det er ligeledes ønskeligt, at disse partier friholdes for nåletræer såvel indplantede som selvsåede.

Det er af stor botanisk betydning, at fattigkærene og højmosepartierne i *Velling Skov* bevares, bl. a. *Langkær*. Det er derfor ønskeligt, at drænggrøfter får lov at gro til, at uønsket opvækst af vedplanter fjernes, at den omkringliggende skov friholdes for gødskning, og at rekreativ udnyttelse formindskes.

Hundsø er Lobelie-sø og er samtidig yderst værdifuld som eksempel på en ren, oligotrof sø med hængesækdannelse. Det er derfor ønskeligt, at enhver form for eutrofiering undgås, hvilket indebærer, at gødskning i søens nærhed ikke finder sted, og at den rekreative udnyttelse begrænses.

Det er af meget stor botanisk betydning, at *Velling Igelsø* med dens omgivelser beskyttes bedst muligt, da

Begyndende dannelse af hængesæk med Næb-Star, Bukkeblad og Smalbladet Kæruld. Hundsø. Peter Wind fot. 1975.

Tvepibet Lobelie fortsat kan forekomme. Det er derfor ønskeligt, at en bræmme omkring søen på vest-, syd- og østsiden ryddes og friholdes for skov, at engen øst for søen ikke opdyrkes, at anvendelse af gødning i skovbund undgås, at grenaffald fjernes fra søen og dens omgivelser, og at rekreativ udnyttelse af søen og de nære omgivelser begrænses.

Lokalitetskode: 4. Velling Skov: +++ S-Sv I r-s (kategori I på grund af de mange rene naturskovsbevoksninger af gammel Bøg)
5. højmoser i Velling Skov: + V I s-ms
6. Hund sø: +++ V I s (kategori I på grund af I-biotop: Lobelie-sø)
7. Velling Igelsø: +++ V II s

Kilder: 34, 59, 60, 64, 85, 110a, 128, 130, 164, 191, 192a, 244, 266, 274, 316, 317, 353, 386, 413, 421, 439, 446, 459, 482, 499, 500, 508, 518, 523, 524, 528, 530, 531, 659, 728, 784, 874, 898, 962, 964, 991.

3. Løndal Skov og Pårup Skov

8. *Løndal Skov* (incl. *Vinding Overskov* og *Vinding Nederskov*). Om sammensætningen af den 927 ha. store, privatejede foreligger kun få oplysninger. På skrænten mod *Salten Ådal* ses flere afdelinger med træer af gammel Bøg med en sparsom bundvegetation af Bølget Bunke og enkelte Kristtorn. I andre afdelinger indgår nåleskov af blandet sammensætning med Rød-Gran, Sitka-Gran, Skov-Fyr, Alm. Ædelgran, Douglasgran, Skarntydegran, Alm. Thuja og Ædelcypres. Jordbunden er overvejende mor på magert sand, men den kan også være lerblandet. Af svampe kendes Kødfarvet Topsvamp, *Polydesmia pruinosa*, Rødmende Gaffelblad, Flamme-Skælhat, Slimet Skælhat og Purpursporet Rørhat.

I skovens vestlige ende op mod *Velling Skov* ligger på *Salten Ådals* terrasse *Hund sø Mose*, der står i forbindelse med *Hund sø*. Mosen var i hvert fald tidligere fattigkær. Endnu ses rester af fattigkærsvegetationen med Hedelyng, Revling, Blåbær, Blåtop, Tue-Kæruld, Tormentil og Benbræk.

Fra *Vinding Overskov* foreligger en angivelse af Lin næa(o) fra begyndelsen af dette århundrede (Wiinstedt 1914).

Yderligere oplysninger om *Løndal Skov* er meget ønskelige.

9. *Pårup Skov* er 208 ha. stor og privatejet. Den ligger på nordsiden af *Salten Ådal* og består overvejende af nåleskov. Tillige forekommer en del løvskov af især Bøg og lidt Alm./Vinter-Eg. I en afdeling med gammel Bøg har i 1983 været gennemført et forsøg med selvforyngelse fremskyndet af svin. På denne måde bliver et areal, der kan være svært at bearbejde maskinelt, gennemrodet, hvilket forøger muligheden for, at bog kan spire. Yderligere botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: 8. Løndal Skov: + S-Sv-V III r
Foreløbig lokalitetskode, 9. Pårup Skov: + S IV 0

Kilder: 34, 128, 130, 179, 191, 446, 455, 508, 520a, 730, 784, 874.

4. Salten Profilet

10. *Salten Profilet* er Danmarks største indlandsklint med aktiv erosion og ligger i den 30 m høje *Slusebakke*. Jordbunden består af brunkulslag og glimmerler overlejret af smeltevandssand og -grus fra sidste istid. Over det vandstandsede brunkulslag dannes mange kilder. Klinten er under konstant nedbrydning, hvilket bevirker, at vegetationen ikke er sammenhængende, og der opstår til stadighed nøgne flader. Et fire ha. stort område er fredet 1937.

I de fugtige dele forekommer Smalbladet Kæruld, Rundbladet Soldug, Klokkelyng, Tranebær, Sump-Kællingetand, Tue-Kæruld, Liden Siv, Glanskapslet Siv, Børste-Siv, Knop-Siv, Lyse-Siv, Hunde-Hvene, Afrangbladet Vandaks, Stjerne-Star, Hare-Star, Næb-Star, Alm. Star, Blåtop, Plettet Gøgeurt, Djævelsbid, Kambregne og Benbræk. Endvidere kendes her bladmosset *Tomenthypnum nitens*, der i Århus amt kun kendes på seks andre lokaliteter.

Neden for fattigkæret forekommer rigkær med Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Liden Sjaller og Eng-Brandbæger.

På mere tørre steder i lyngparterne forekommer Hedelyng, Bølget Bunke, Katteskæg, Blåtop, Tandbælg, Tyttebær, Tormentil, Smuk Perikon, Skovstjerne, Gyvel, Alm. Ene, Engelsk Visse, Revling, Blåbær, Eng-Havre og Lav Skorsoner.

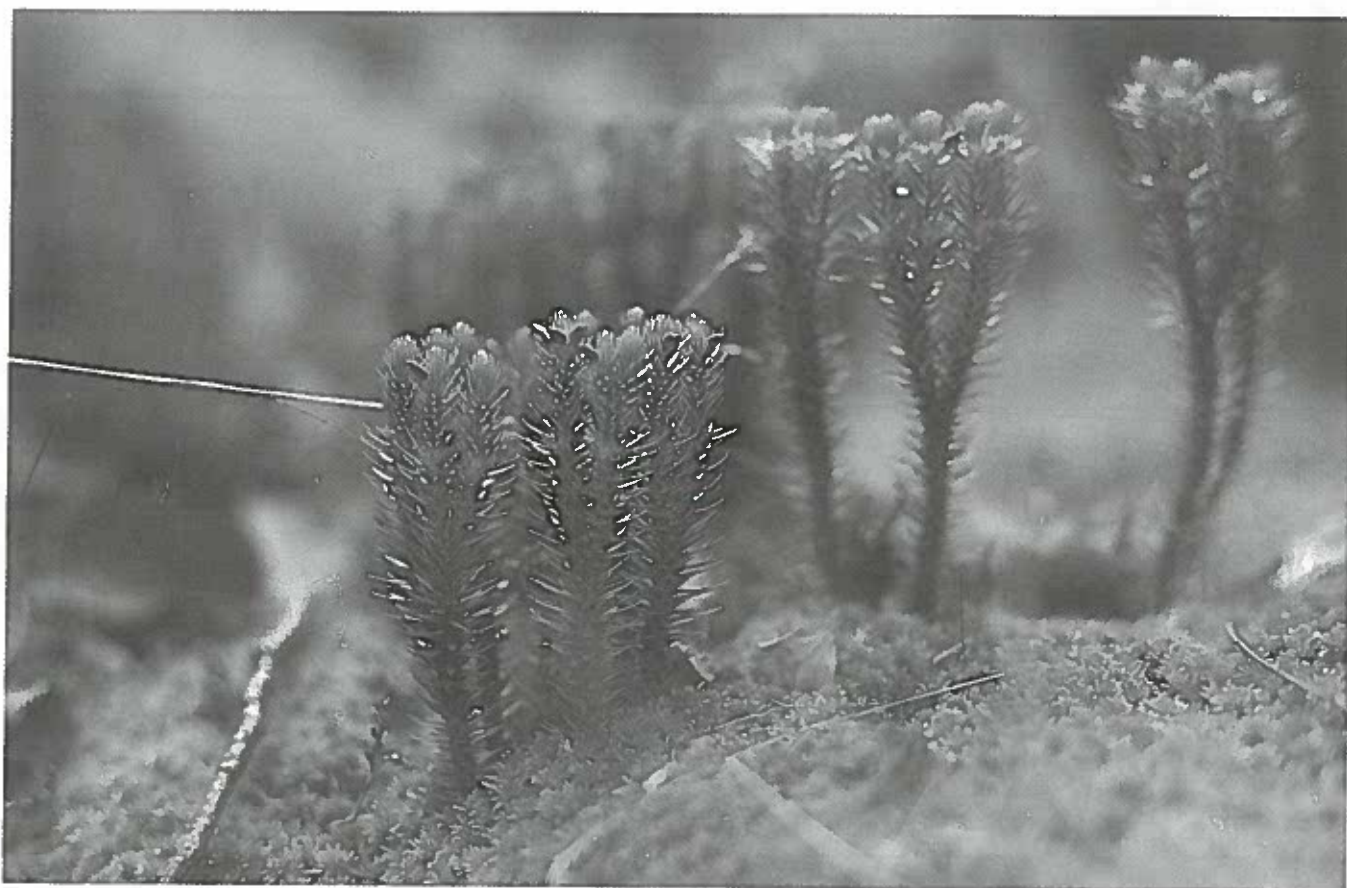
På en lokalitet ca. 300 m vest for det egentlige *Salten Profil* er omkring 1980 opstået et tilsvarende profil. Her er tillige fundet Vestlig Tue-Kogleaks, Tue-Kæruld, Liden Siv, Tudse-Siv, Benbræk, Plettet Gøgeurt, Rundbladet Soldug og Hunde-Hvene.

Lokalitetskode: 10. Salten Profilet: ++ V-H-E II r-s

Kilder: 84, 85, 110a, 244, 284, 473, 508, 512, 521, 577, 661a, 674, 727, 836.

Jordbundsprofil med tyndt morlag over udvasket sandlag og morænesand. Velling Skov. Peter Wind fot. 1984.

Otterader Ulvefod, nu kendt fra fire lokaliteter i Århus amt. Skärallid, Söderåsen, Sverige. Peter Wind fot. 1975.

Fig 46. Slusebakke med Saltens Profilet. Peter Wind fot. 1975.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTRIKT 21.

21/1 Svejstruphede Skov

1. *Svejstruphede Skov*. Om *Svejstruphede Skov* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Svejstruphede Skov:
0 S IV 0

21/2 Svejstrup

1. *Svejstrup Mose* har tidligere været afgræsset, men er nu groet til med krat af *Dun-Birk* og *Pil*. Urtevegetationen rummer almindelige moseplanter.

2. *Svejstrup Hede* er tilplantet med nåletræer og er tilsyneladende uden større botanisk interesse.

Lokalitetskode: 1. Svejstrup Mose: + V-E III r
2. Svejstrup Hede: + S III r

Kilde: 990.

21/3 Svejstrup, Volstrup og Bægård Skove

1., 2. + 3. *Svejstrup Skov*, *Volstrup Skov* og *Bægård Skov*. Om skræntskovene (*Bidstrup* skovdistrikt) langs *Voermølle Å*, foreligger kun sparsomme botaniske oplysninger.

Volstrup Skov rummer værdifuld blandskov, der overvejende består af løvtræer. S sammensætningen er dårligt kendt, men i skoven vides at indgå *Bøg*, *Rød-El* og *Rød-Gran*. Flere steder forekommer væld, og områderne ud mod *Voermølle Å* rummer kærmoser.

I skovbundsvegetationen i *Svejstrup Skov* og *Volstrup Skov* som helhed indgår *Løgkarse*, *Kambregne*, *Skov-Rørhvene*, *Smalbladet Vandstjerne*, *Alm. Hønsetarm*, *Småbladet Milturt*, *Dunet Egebregne*, *Tredelt Egebregne*, *Skavgræs*, *Lund-Padderok*, *Skov-Padderok*, *Dynd-Padderok*, *Smuk Perikon*, *Stor Frytle*, *Alm. Lungeurt*, *Liden Vintergrøn*, *Hunde-Kvik*, *Skov-Skræppe*, *Lund-Fladstjerne* (ssp. *glochidisperma*), *Bjerg-Ærenpris*, *Sildig Skov-Hejre*, *Kæmpe-Svingel*, *Skov-Star*, *Glat Løvefod*, *Skov-Kogleaks*, *Skov-Angelik*, *Blå Anemone*, *Dag-Pragtstjerne*, *Vedbend*, *Benved*, *Kvalkved*, *Kær-Mangeløv*, *Vorterod*, *Ribs*, *Solbær*, *Skovstjerne*, *Alm. Bingelurt*, *Alm. Jordbær*, *Eng-Nellikerod*, *Kåltidse* og *Krybende Læbeløs*.

4. *Blæsenborg Plantage* rummer en skovstump, der er bondeskov med plukhugst. I skovlaget indgår *Alm. Eg* og *Bøg* med aldre op til 150 år med opvækst af især *Bøg* og *Ahorn*. I skovbundsvegetationen indgår *Hvid Anemone*, *Skov-Galtetand*, *Skovsyre*, *Fjerbregne*, *Alm. Mangeløv*, *Stor Konval*, *Akselblomstret Star*, *Majblomst*, *Skovstjerne*, *Stinkende Storkenæb*, *Skov-Star*, *Feber-Nellikerod* og *Mose-Bunke*.

Lokalitetskode: 1. Svejstrup Skov: + Sv-V II r-s
2. Volstrup Skov: + Sv-V II r-s
4. Blæsenborg Plantage: + S-Sv III r-s
Foreløbig lokalitetskode 3. Bægård Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 973, 990.

21/4 Sølund

1. *Sjølund* (*Frijsenborg skovbrug*) ligger på kuperet moræne. Jordbunden betegnes ialt fald i begyndelsen af århundredet som temmelig mager.

Nyere oplysninger om skovsammensætningen foreligger ikke. I følge *Hauch* (1919-1923) indgår "Stilk-Eg, der kan nå en højde op til 20 m, med en fortrinlig undervækst af *Bøg*, *Tjørn* og *Hassel*". Endvidere kendes *Drue-Hyld* og *Tørst*.

Bundfloraen er ufuldstændig kendt. Her indgår *Hvid Anemone*, *Korsknep*, *Skovmærke*, *Vild Kørvel*, *Feber-Nellikerod*, *Stor Fladstjerne*, *Haremad*, *Skov-Galtetand*, *Skov-/Krat-Viol*, *Skov-Jordbær*, *Majblomst*, *Gederams*, *Gærde-Vikke*, *Stinkende Storkenæb*, *Skovsyre*, *Alm. Bingelurt*, *Jordbær-Potentil*, *Dunet Steffensurt* og *Krans-Konval*.

På fugtigere bund indgår *Dag-Pragtstjerne*, *Krybende Læbeløs*, *Lav Ranunkel*, *Eng-Forglemmigej* og *Tveskægget Ærenpris*.

2. *Faurskov Sø*. I skovens nordvest hjørne ligger en ubenævnt sø, der formodentlig er identisk med *Faurskov Sø*. I *Faurskov Sø* er kendt *Vandrøllike* og *Bukkeblad* i mængder, samt den meget sjældne *Dværg-Åkande(ox)*, der senest er set omkring 1970.

3. + 4. *Faurskovholt* og *Hadsten Skov* (begge *Frijsenborg skovbrug*). Om disse skove foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Sølund: + S-Sv II r
2. Faurskov Sø: + V III s
3. Faurskovholt: 0 S IV 0
4. Hadsten Skov: 0 S IV 0

Kilder: 97, 128, 132, 139, 191, 456, 677, 962, 990.

21/5 Faurskov Mark og Lyngå Plantage

1. *Lyngå Plantage* (*Frijsenborg skovbrug*) består overvejende af nålebeplantninger. Plantagen rummer langs det nordlige dige et mindre parti af buske af *Hassel*, der har været stævnet. Skovbunden her rummer en artsrig vegetation af almindelige skovplanter.

2. *Småskove på Faurskov Mark*. Botaniske oplysninger om de øvrige småskove på den østvendte skråning mod *Faurskov Bæk* er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Lyngå Plantage: + S III r
Foreløbig lokalitetskode: 2. Småskove på Fauruskov
Mark: 0 S IV 0

Kilder: 128, 990.

21/6 Lyngå Skov

Lyngå Skov (Frijsenborg skovbrug) er en mindre bland-skov af nåle- og løvskov af især Bøg ofte på næringsfattig bund. I skov- og busklag indgår tillige Ask, Alm. Hæg og Skov-Elm.

I skovbundsvegetationen indgår for skoven som helhed Skov-Hullæbe, Skov-Padderok, Spring-Balsamin, Småbladet Milturt, Hylster-Guldstjerne, Alm. Lungeurt, Aks-Rapunsel, Hvid Anemone, Skov-Skræppe, Alm. Bingelurt, Alm. Bjørneklo, Knoldet Brunrod, Skov-Burre, Druemunke, Enblomstret Flitteraks, Bredbladet Klokke, Nælde-Klokke, Stor Konval, Stor Nælde, Sanikel, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Gærde-Vikke, Krat-Viol, Skov-Viol, Lund- Fladstjerne (ssp. glochidisperma), Kæmpe-Svingel og Krans-Konval.

Lokalitetskode: ++ S II r-s

Kilder: 128, 708, 737, 962, 990.

21/7 Sandby

1. Enge langs Lilleå. Vest for Lilleå og på begge sider af grænsen mellem Hinnerup og Hadsten kommuner ligger et ubenævnt, tilgroet moseområde på 45.000 m². I mosen indgår partier med overgangsrigkær.

Området er grundigt undersøgt i 1983 og 1984. Af den artsrige vegetation kan nævnes Dynd-Padderok, Kær-Padderok, Skov-Kogleaks, Smalbladet Kæruld, Top-Star, Grå Star, Nikkende Star, Blære-Star, Næb-Star, Kær-Star, Kødfarvet Gøgeurt, Maj-Gøgeurt, Trævlekrone, Eng- Kabbeleje, Kragefod, Kær-Dueurt, Dusk-Fredløs, Kær- Snerre, Sump-Snerre, Kær-Høgeskæg og Kær-Tidse.

Sydsydøst herfor ligger langs Lilleå og øst for Sandby en delvis tilgroet tørvegrav, der på GI kortblad 1315 III SV Hinnerup er angivet som løvskov. Tørvegraven er omgivet af skov samt (i 1984) af kreaturgræsset mark.

2. Sandby Nørreskov (Frijsenborg skovbrug). I skovlaget indgår beplantninger mod syd af Alm. Eg, mod nord af Bøg, mens der mod øst optræder et mindre parti med Bøg og Alm. Eg i blanding. Skovbundsvegetationen er artsrig. Her kan nævnes Skov-Skræppe, Nøgleblomstret Skræppe, Skov-Burre, Bredbladet Klokke, Krybende Læbeløs, Lund- Padderok, Skovbyg, Aks-Rapunsel og Mellembudt Star.

3. Sandby Sønderskov (Frijsenborg skovbrug). I sammensætningen af den nordlige del af skoven indgår Ask med aldre op til 120 år, Bøg og Alm. Eg på op til 150 år og Skov-Elm samt buske af Hassel, Tjørn og Kvalved.

Skovbundsvegetationen er artsrig. Her forekommer Hvid Anemone, Alm. Bingelurt, Skov-Galtetand, Gærde-

Vikke, Stor Fladstjerne, Skov-Padderok, Glat Dueurt, Skov-Star, Skov-Skræppe, Skovmærke, Miliegræs, Skov-Hundegræs, Enblomstret Flitteraks, Skov-Storke-næb, Nælde-Klokke, Hindbær og Brombær.

4. Sandby. Det 300 m² store, grøn vandede gadekær ligger i en have og er forsynet med afløb. Vegetationen danner bælte langs bredden. Her indgår Bredbladet Dunhammer og Gul Iris. Fritsvømmende forekommer Liden Andemad.

Øst for Sandby i en lavning findes et 1800 m² stort vådområde, der omgives af kreaturgræsede marker (1983), med både tilløb og afløb.

Her kendes Mose-Bunke, Tagrør, Manna-Sødgræs, Grenet Pindsvineknap, Bredbladet Dunhammer, Eng-Kabelleje, Rød- El, Kær-Dueurt, Alm. Fredløs og Tykbladet Ærenpris.

Lokalitetskode: 1. enge langs Lilleå: ++ V-Sv II s

2. Sandby Nørreskov: + S II s

3. Sandby Sønderskov: + S II s

4. Sandby: ++ V III s

5. Hårvadsbro. Her er fundet (1968) Hylster-Guldstjerne.

Kilder: 128, 207, 978, 990.

21/8 Hår

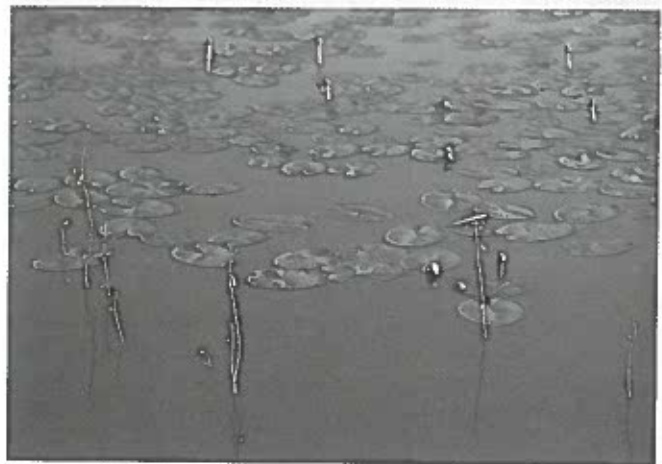
Det brun vandede, 900 m² store gadekær i Hår er omgivet af bebyggelse. Vegetationen danner bælte langs bredden. Her kendes Tagrør, Høj Sødgræs og Liden Andemad.

Nordvest for Hår ligger en ubenævnt grusgrav. Her kendes Mose-Bunke, Alm. Vandranunkel og Kragefod.

I levende hegn ved byen optræder Glat Hunde-Rose, Håret Hunde-Rose og Blågrøn Rose.

Lokalitetskode: ++ V-B III s

Kilder: 207, 990.

Dværg-Åkande. Rødsø. Peter Wind fot. 1975.

21/9 Hår Skov

1. *Hår Skov* (Frijsenborg skovbrug). I den nordøstlige del af skoven indgår bevoksninger af Bøg mens østenden domineres af nåleskov af Rød-Gran og Sitka-Gran. I skov- og busklag indgår tillige for skoven som helhed Ahorn, Ask, Benved, Rød-El, Skov-Elm, Hassel, Alm. Hyld, Drue- Hyld, Fugle-Kirsebær, Rød Kornel, Kvalkved og Slåen. Af den artsrige skovbundsvegetation kan anføres Hvid Anemone, Skovbyg, Alm. Bingelurt, Knol- det Brunrod, Aks- Rapunsel, Skov-Jordbær, Skov- mærke, Dunet Steffensurt og Skov-Storkenæb.

2. *Enge langs Lilleå*. Parcellerne omkring den regule- rede *Lilleå* rummer kreaturgræssede enge og dyrkede marker samt en klarvandet, delvist tilgroet tørvegrav på 400 m² med tilløb fra omgivelserne. Fra tørvegraven kendes Dynd-Padderok, Rørgræs, Eng-Rørhvene, Høj Sødgræs, Top- Star, Liden Andemad, Vorte-Birk, Låd- den Dueurt og Kær- Galtetand.

Lokalitetskode: 1. Hår Skov: + S II r-s
2. enge langs Lilleå: + V-E III r-s

3. *Baneskråning ved Haraldslund*. Her vokser Kornet Stenbræk, Vår-Brandbæger, Draphavre, Læge-Okse- tunge og Prikbladet Perikon.

Kilder: 128, 207, 697, 908, 956, 990.

21/10 Haraldslund

Den nordlige del af *Haraldslund* ligger i TBU 13a. Sko- ven beskrives af praktiske årsager her.

Haraldslund er skræntskov på østsiden af Lilleå dalen. I skoven indgår blandet løvskov og partier med domi- nans af Bøg. Mod vest forekommer lidt nåleskov. Af den artsrige skovbundsvegetation kan anføres Nælde- Klokke, Bredbladet Klokke, Skov-Hundegræs, Nøgle- Skræppe, Skov- Burre, Hulsvøb, Alm. Lungeurt, Bjerg- Ærenpris, Småbladet Milturt, Krans-Konval, Skov-Star og Skovbyg.

Fra skoven foreligger en angivelse fra omkring århun- dredeskiftet af den østlige Finger-Lærkespore(o). I skoven og i parken til godset Haraldslund ligger fire ubenævnte vandhuller på henholdsvis 5000 m², 3000 m², 1000 m² og 1250 m². Alle vandhuller har en bræmme af rørskov langs bredden.

Fra vandhullerne og deres nærmeste omgivelser er som helhed kendt Tagrør, Lådden Dueurt, Lyse-Siv, Mose- Bunke, Smalbladet Dunhammer, Vejbred-Ske- blad, Frøbid, Vand-Pileurt, Rød og Hvid Hestehov.

Lokalitetskode: ++ S-Sv II r-s

Kilder: 207, 268, 697, 990.

21/11 Lyngå

1. *Lyngå*. Fra *Lyngå* kendes Sort Knopurt.

140

Foreløbig lokalitetskode, 1. Lyngå: + B III 0

Kilde: 990.

21/12 Vitten

1. *Vådrområder i omkring Vitten*. I området forekommer omkring 15 vandansamlinger i lavninger og i mergel- og lergrave. Af disse vandhuller er tre af betydelig størrelse og beskrives særskilt nedenfor, mens hovedparten kun er af ringe arealmæssig udstrækning på mindre end 1000 m². Flere af disse mindre vandhuller er ødelagte eller trues af opfyldning eller dræning. Af de mindre vandhullers flora kan under et nævnes Rød-El, Dynd- Padderok, Lyse-Siv, Manna-Sødgræs, Alm./Enskællet Sumpstrå, Grenet Pindsvineknop, Svømmende Van- daks, Vejbred-Skeblad, Gul Iris, Tigger-Ranunkel, Eng- Kabbeleje, Vandrøllike, Fliget Brøndsel, Rørgræs, Fem- hannet Pil, Kær-Guldakse, Liden Andemad og Vand- Pileurt.

2. *Lille Snedstrup*. Ved gården ligger et næsten 7000 m² stort vådområde med en vandfyldt ler- eller mergelgrav med en rig urtevegetation omgivet af en smal træ- bræmme efterfulgt af dyrkede marker. Her kendes Dynd-Padderok, Rød-Gran, Ask, Rørgræs, Top-Star, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Vejbred-Ske- blad, Lyse-Siv, Dun-Birk, Rød-El, Femhannet Pil, Vand- Pileurt og Smalbladet Mærke.

3. *Skovlund*. Ved gården ligger 10 gravede huller omgi- vet af kreaturgræsset eng med krat på ialt 5000 m². Her er kendt Dynd-Padderok, Tagrør, Manna-Sødgræs, Kat- teskæg, Alm./Enskællet Sumpstrå, Blære-Star, Spæd Pindsvineknop, Kors-Andemad, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Vejbred- Skeblad, Birk, arter af Pil, Vand-Pileurt, Langbladet Ranunkel, en art af Vand- ranunkel, Vandkarse, Hestehale, Smalbladet Mærke og Vandrøllike.

4. *Rævkær* er en knap 14000 m² stor eng med en rig flora omgivet af dyrkede marker. Fra de fugtigere dele kendes Dynd-Padderok, Manna-Sødgræs, Alm. Sump- strå, Nikkende Star, Blære-Star, Vejbred-Skeblad, Vand-Pileurt, Trævlekrone, Tigger-Ranunkel, Storblo- stret Vandranunkel, Eng-Kabbeleje, Vandrøllike og Tyk- bladet Ærenpris.

5. *Vitten*. Gadekæret er en 400 m² stor branddam med en bræmme af vegetation langs bredden. Her indgår en art af Dunhammer, en art af Pindsvineknop og Vejbred- Skeblad. Endvidere kendes Butbladet og Svømmende Vandaks, Vand- Pileurt og Eng-Kabbeleje. På stensæt- ning vokser Marts- Viol.

Lokaliteskode 2. Ll. Snedstrup: + V III s
3. Skovlund: + V-E II s
4. Rævkær: ++ V-E III r-s
5. Vitten: + V III s

Foreløbig lokalitetskode 1. vådområder i omkring Vitten: + V-E III s

Kilder: 207, 955.

21/13 Over-Hadsten og Neder-Hadsten

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 B IV 0

21/14 Vivild

1. *Klosterbakke*. Her ligger permanente græsningsarealer. Her forekommer triviel overdrevsvegetation præget af gødskning.

Lokalitetskode: 1. Klosterbakke: + E III r

Kilde: 990.

21/15 Haldum Mark

1. *Vådområder omkring Haldum*. Området har i hvert fald tidligere rummet over tyve vådområder i form af ler- eller mergelgrave, lavninger og enge langs vandløb mange med en størrelse på under 1000 m². 1/3 af disse er enten forsvundet, ødelagt eller truet som følge af opfyld med jord og/eller affald, dræning eller tilgroning. Af floraen fra de recente vandhuller kan nævnes Rørgræs, Liden Andemad, Lyse-Siv, Vejbred-Skeblad, Dynd-Padderok, Top-Star, Tigger-Ranunkel, Tykbladet Ærenpris, Manna-Sødgræs, Brødbladet Dunhammer, Gul Iris, Fliget Brøndsel, Vandkarse, Rød-El, Næb-Star, Eng-Kabbeleje, Lådden Dueurt, Alm. Sumpstrå, Skov-Kogleaks, Grenet Pindsvineknop, Kattehale, Lådden Dueurt, Kær-Dueurt, Vorte-Birk og Ask. Sydvest for Haldumgård op mod *Klapskov* (omr. 21/37) ligger en 160 m² stor vandfyldt, klarvandet lavning, der er omgivet af kreaturgræsset eng. De oversigtligt undersøgte enge omkring vandhullet er botanisk værdifulde med Top-Star, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje og Engblomme. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

2. *Haldum*. Gadekæret er en 225 m² stor branddam med uklart, grønt vand omgivet af haver og uden bredvegetation. Her er kendt Rørgræs, Fladstrået Siv, Gul Åkande, Hvid Åkande og en art af Brøndsel.

Lokalitetskode: 2. Haldum Gadekær: ++ V III s
Foreløbig lokalitetskode: 1. Vådområder omkring Haldum: + V-E II r-s

Kilde: 207.

21/16 Truust

På vejkant langs A 26 mellem Fårvang og Kongensbro vokser Engelskgræs, Vild Kørvel og Rød Svingel. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 E-B IV 0

Kilde: 942.

21/17 Fårvang by

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: 0 B IV 0

21/18 Grølsted

1. *Grølsted Nørreskov* (Frijsenborg skovbrug) består af nåleskov.

2. *Grølsted Sønderskov* (Frijsenborg skovbrug) rummer flere partier med nåleskov, der anvendes til pyntegrønt. I øvrigt indgår løvskov i skovlaget med Ask og Bøg som dominerende over busklag af Hassel og Ahorn. I skovbunden indgår en temmelig artrig vegetation af almindelige skovplanter.

Lokalitetskode: 1. Grølsted Nørreskov: + S III r
2. Grølsted Sønderskov: + S II r

3. *Grølsted*. Langs vejen mellem *Grølsted Sønderskov* og landsbyen optræder Fjer-Knopurt.

Kilder: 128, 990.

21/19 Søby

1. *Søby Hestehave* består overvejende af nåleskov til lige med en mindre bevoksning af Alm. Eg og Vinter-Eg med buskelag af Ahorn. På lyse steder optræder en vegetation bestående af almindelige skovplanter.

2. *Nårup Skov* (Frijsenborg skovbrug). Om skoven foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. Søby Hestehave: + S III r

Foreløbig lokalitetskode, 2. Nårup Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 990.

21/20 Tvilum

1. *Tvilum Klosterkirke*. Ved kirkeruinen, fredet 1952, og ved den tilhørende klostertomt (efter et tidligere augustinerkloster) er kendt "klosterhaveplanterne" Moskus-Katost, Alm. Hjertespend, Aftenstjerne, Svaleurt, Tårnurt, Mørk Kongelys, Kryddermynte(o) og i åen Kalmus. Af forvildede planter kendes Cypres-Vortemælk, Eng-Storkenæb og Vedbend-Torskemund.

Lokalitetskode: 1. Tvilum Klosterkirke: + B II s

Kilder: 85, 180, 363b, 731, 735, 990.

21/21 Terrænet mellem Horn, Fårvang, Gjern og Nårup

1. *Stavrhug* er gammel stævningskov. Her forekommer Hvid Anemone, Vorterod, Stor Nælde, Skælrod, Vild Kørvel, Vedbend, Hassel, Alm. Eg, Rød-El, Skov-Elm, Bøg, Desmerurt, Krat-Viol, Alm. Bjørneklo, Alm. Guld-stjerne og Skov-Galtetand.

Lokalitetskode: 1. Stavrhug: + S II r-s

2. *Viborg-Århus landevej*. På vejkant ca. 1 km sydøst for Fårvang vokser Peberrod.

Kilder: 955, 990.

21/22 Gjern Bakker

1. *Gjern Bakker*. På Gudenå Dalens østside rejser de fredede bakker sig gennemfuret af slugter. Dele af bakkerne omkring *Store Troidhøj* er statsejede. Størstedelen af området har formodentlig aldrig været under plov men har været anvendt til græsning og plukhugst. Bakkerne har tidligere fremstået lyngklædte med spredte krat af Eg og Bævreasp. Den landbrugsmæssige anvendelse af området er imidlertid ophørt. Det har resulteret i tilgroning med selvsåede buske og træer, og bakkerne er sprunget i skov af især nåletræer. På andre områder er der indplantet nåletræer. Statskovvæsnet har i de senere år ladet en del af opvæksten rydde i et forsøg på at genskabe lysåbne partier med lyngvegetation. I de vestlige og sydvestlige dele, bl. a. omkring *Store Troidhøj* forekommer Egekrat.

Jordbunden er overvejende sandet, hvilket præger vegetationen. Her findes i første række arter, der har deres hovedforekomst i Vestjylland. På lysåben bund kendes Blåbær, Tyttebær, Hede-Melbærris, Lyng-Øjen-trøst, Plettet Gøgeurt, Kambregne, Lav Skorsoner, Håret Visse, Engelsk Visse, Smuk Perikon, Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Ene, Kattesæk, Revling, Tormentil og Pille-Star.

I bakkerne forekommer fattigkær, *Troidkær* og *Troidbæk Mose*, der ud over flere af de førnævnte arter tillige rummer Mose-Bølle, Tranebær, Pors, Klokkelyng, Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Alm. Kohvede, Benbræk (visse steder i mængder), Klokke-Ensian, Vestlig Tue-Kogleaks, Hvid Næbfrø, Alm. Star, Hirse-Star og Næb-Star.

På et areal nyttilplantet med nåletræer fandtes i 1963 Svineøje(o) og Glat Kongepen(o) i hundredevis sammen med Småfrugtet Dværgløvefod(o), Stortoppet Hvene(o), Udspærret Dværgbunke(o) og Liden Fugleklo(o).

2. *Gjern Kommuneplantage* (= *Gjern Plantage* eller *Gjern-Skannerup Plantage*). Plantagen (Gjern kommune) består overvejende af Birk, Alm./Vinter-Eg, Bævreasp, Hvid/Rød-Gran og Skov-/Bjerg-Fyr. I bundvegetationen indgår flere af de arter, der er omtalt under afsnittet om de lysåbne partier ovenfor. Hertil kommer Tørst, Skovstjerne, Gederams og Lyng-Snerre.

3. *Skorup-Tvilum-Voel Plantage*. Plantagen (Gjern kommune) består så vidt vides overvejende af nåleskov.

Klokke-Ensian er sjælden i Århus amt. Planten kendes tillige kun fra *Tved Øhoved* (omr. 22a/19).

Lokalitetskode: 1. Gjern Bakker: ++ H-V-S II ms
2. Gjern Kommuneplantage: + S III r
Foreløbig lokalitetskode: 3. Skorup-Tvilum-Voel Plantage: 0-+ S IV 0

Kilder: 43, 57, 65, 84, 85, 86a, 128, 180, 353, 404, 573, 673, 684, 719, 731, 962, 990, 991.

21/23 Gjern

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/24 Gjern Å

Gjern Å er ureguleret. Bræmmer af åbne enge, der hyppigt gødes af oversvømmelser fra åen, kanter den på begge sider. I vældzonen og på åbredden forekommer Elletræer. I urtevegetationen indgår Sump-Forglemmig-ej, Alm. Baldrian, Eng-Forglemmig-ej, Vand-Skræppe, Kær-Svovlrød, Manna-Sødgræs, Trævlekrone, Skov-Kogleaks, Skov-Angelik, Gifttyde, Kær-Galtetand og Sump-Kællingetand.

Lokalitetskode: + V-E II r-s

Kilder: 488, 990.

21/25 Gjern Å mellem Søbyvad og Søbygård Sø

1. *Søbygård Skov* (= *Søbyholt?*). Herfra er kendt den indførte Gemserod(o). Herfra foreligger tillige en liste over fundne lichener (Svane 1976).

2. + 3. *Søbyholt* (*Frijsenborg skovbrug*) og *Mølkær*. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke. Yderligere oplysninger om enge og skove langs Gjerns Ås øvre løb er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Søbygård Skov: + S III 0
2. Søbyholt: 0 S IV 0
3. Mølkær: 0 Sv-V IV 0

4. *Søbyvad*. På sydvendt vejskrænt vokser Vild Kørvel, Rød Svingel, Gyvel, Håret Høgeurt, Fjer-Knopurt, Engelskgræs og Draphavre.

Kilder: 128, 363b, 870, 943, 990.

21/26 Søbygård Sø

Den 0,4 km² langstrakte *Søbygård Sø* ligger i en sydvest-nordøst gående tunneldal omgivet af stejle delvis skovklædte dalsider. Søen er lavvandet med gennemsnitsdybder på 1 m og en maksimaldybde på 2 m. Søen har op gennem 70'erne og i begyndelsen af 80'erne

været stærkt belastet af spildevand med stort indhold af fosfor fra især via Møllebækken Hammel. Dette har bevirket en stigende eutrofiering og årligt tilbagevendende perioder med iltsvind. Efter en udbygning af Hammel rensningsanlæg med et kemisk trin er den eksterne belastning af søen reduceret væsentligt.

Bredvegetationen udgør en forholdsvis smal zone og består fortrinsvis af Tagrør. I søen forekommer hverken bund- eller rankegrøde af højere planter.

Fytoplankton er velundersøgt. En oversigt findes hos Andreasen, Søndergaard og Schierup (1984). Om undersøgelser af forureningstilstanden kan henvises til amtskommunens rapport (Andersen et al. 1979).

Fra de omgivende bakker foreligger en usikker angivelse (1913) af den rødlistede Dværgulvefod(o).

Lokalitetskode: ++ VIII s

Kilder: 17, 27, 195, 633, 973.

21/27 Søbylunde

1. *Søbylunde*. I skoven (Frijsenborg skovbrug) indgår Guld-nælde, Spidsbladet Steffensurt, Dværg-Perikon, Bakke-Star, Vandarve, Krans-Konval, Tårnurt, Lund-Padderok, Hvid Anemone, Maj-Gøgeurt, Kær-Høgeskæg, Tørst og Hassel. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Søbylunde: + S III 0

Kilder: 128, 990.

21/28 Svenstrup

1. *Gelbæk*. Syd for Kørmensvad Bro er anlagt et rodzoneanlæg. I slambassinet vokser Tagrør, Manna-Sødgræs, Vejbred-Skeblad, Rørgræs, Lyse-Siv og Bredbladet Dunhammer. På volden vokser Kruset Tidsel, Lav Ranunkel, Ager-Tidsel, Knoldet Brunrod, Stor Nælde, Kløftet Storkenæb, Alm. Mjødurt, Alm. Fløjlsgræs, Eng-Rottehale og Kål-Tidsel.

2. *Vadsted*. På vejskrænt ved landsbyen optræder en særdeles artsrig vegetation.

Lokalitetskode: 1. rodzoneanlægget ved Gelbæk:
+ V-B III r
2. Vejskrænt ved Vadsted: + B II r-s

Kilder: 739, 936.

21/29 Hammel Skov og Hammel Mølleskov

1. + 2. *Hammel Skov og Hammel Mølleskov*. Om skovene (Frijsenborg Skovbrug) foreligger oplysninger ikke.

"Egehaug". Frijsenborg Dyrehave. Peter Wind fot. 1989.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Hammel Skov: 0 S IV 0
2. Hammel Mølleskov:
0 S IV 0

Kilde: 128.

21/30 Hammel

1. *Hammel*. På marker ved *Hammel* er tidligere fundet Jord-Kastanie(o) og under udyrkede forhold Krans-Salvie(o).

Foreløbig lokalitetskode, Hammel: 0 E-B IV 0

Kilder: 48, 363b.

21/31 Lystskov og Pøtmølle Skov

1. *Lystskov* (=Frijsenborg *Lystskov*). I skoven (Frijsenborg skovbrug) er tidligere fundet den sjældne og indførte Klase-Kortlæbe(o).

2. *Pøtmølle Skov*. Om sammensætning af skoven (Frijsenborg skovbrug) foreligger oplysninger ikke. *Pøt Mølle* med tilhørende firlængede møllegård ligger landskabeligt smukt i den sidedal til *Granslev Ådal* (omr. 14/12), hvor Helstrup Bæk og Rolbæk (omr. 14/15) mødes. Ved *Pøt Mølle* kendes By-Skræppe (1975), Velugtende Agermåne (1978), Fjer-Knopurt (1978) og Alm. Lungeurt(o) (1937).

Svampefloret i skovene både syd (*Pøtmølle Skov*) og nord (omr. 14/15) for *Pøt Mølle* er rigt. Under ekskursion i 1964 noteredes omkring 110 arter, hvor af de mest interessante var Leverbrun Bægersvamp, Meldrøjer, Dværg- Champignon, Rødmende Trævlehat, Lærke-Rørhat og Hvidfiltet Mælkehat.

3. *Dyrehave*. Om sammensætningen af skoven (Frijsenborg skovbrug) foreligger oplysninger ikke. I skoven forekommer de såkaldte "Frijsenborg-Ege", der skønsmæssigt er 300-500 år gamle. De er vokset op i agerrenderne mellem de endnu synlige, højryggede agre til landsbyen Emdrup, der blev nedlagt i slutningen af 1600-tallet.

4. *Gravhøj Skov* (Frijsenborg skovbrug). Herfra foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Lystskov: 0+ S-Sk IV 0
2. Pøtmølle Skov: + S III 0
3. Dyrehave: 0 S-Sk IV 0
4. Gravhøj Skov: 0 S IV 0

Kilder: 33, 128, 140, 191, 216a, 283, 298, 336, 349, 351, 363b, 458, 479, 849, 990.

21/32 Jernit

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/33 Voldby

1. *Hammel Mose* (=Urmose?) og *Voldby Mose* var i hvert fald ved århundredets begyndelse typiske hedemoser med enkelte tørvegrave og med bevoksninger af Hede-lyng(o) og Klokkelyng(o) iblandet arter af Star(o), Siv(o), Frytle(o) samt Rundbladet Soldug(o) og spredt arter af Birk(o), Pil(o), Fyr(o) og Gran(o). Nyere oplysninger om *Urmose* og *Voldby Mose* er meget ønskelige,

2., 3. + 4. *Hammel Ure* (Frijsenborg skovbrug), *Birkemose* og vådområdet omkring *Søbakke*. Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. Urmose og Voldby Mose:
+ V III S
2. Hammel Ure: 0 S IV 0
3. Birkemose: 0 V IV 0
4. Søbakke: 0 V-E IV 0

Kilder: 113, 128, 838, 962.

21/34 Gammel Dyrehave

Sammensætningen af *Gammel Dyrehave* (Frijsenborg skovbrug) er ikke kendt. Fra skoven kendes (1970) Guldnælde. Nyere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: 0 S IV 0

Kilder: 128, 148.

21/35 Fajstrup Krat og Sønderskov

1. *Skovfryd*. I den østlige ende af skoven (Frijsenborg skovbrug) ligger en 60 m² stor, brunvandet mergelgrav, der er truet med opfyld af jord, haveaffald og skrot. Her kendes arter af Dunhammer, Andemad og Vandstjerne samt Vandrøllike og Kær-Tidsel.

2., 3., 4. + 5. *Fajstrup Krat, Sønderskov, Højskov og Vognkær Skov*. Om skovene (Frijsenborg Skovbrug) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode: 1. mergelgrav i Skovfryd:
0+ S-V III r-s

Foreløbig lokalitetskode, 2. Fajstrup Krat: 0 S IV 0
3. Sønderskov: 0 S IV 0
4. Højskov: 0 S IV 0
5. Vognkær Skov: 0 S IV 0

Kilder: 128, 207.

21/36 Tinning Skov

1. *Tinning Skov*. I skoven vides at indgå træer af Alm./Vinter-Eg i den såkaldte "Oppen Schildens Egehaug". Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. *Dronning Dagmars Kilde* ligger i *Tinning Skovs* nord-

østlige del. Kilden har ringe vandføring. Her kendes Skavgræs og Akselblomstret Star samt flere arter af Græs.

Lokalitetskode: 2. Dronning Dagmars Kilde: + V III s
Foreløbig lokalitetskode, 1. Tinning Skov: 0 S IV 0

Kilder: 191, 207.

21/37 Klapskov, Norring Vesterskov, Norring Ure og Hinnerup Skov

1. *Norring Vesterskov*. Om sammensætningen foreligger kun få oplysninger. I skoven vides at indgå partier med Alm./Vinter-Eg og en art af Lærk.

Fra Egeskovspartierne er kendt Stor Fladstjerne, Alm. Bingelurt, Burre-Snerre, Stor Nælde, Skvalderkål, Skov-Galtetand, Skovmærke, Krybende Læbeløs, Gærdevikke, Skovsyre, Skov-/Krat-Viol, Hvid Anemone, Alm. Gedeblad, Majblomst, Skovstjerne og Enblomstret Flitetraks.

Fra beplantninger med Lærk kendes Lyng-Snerre, Skovstjerne, Majblomst, Alm. Gedeblad og Skovsyre.

Fra Skovmoser kendes Ask, Rød-El, Grå-Pil, Birk, Grenet Pindsvineknop, Dynd-Padderok og Liden Andemad.

2. *Norring Ure*. I skoven (Frijsenborg skovbrug) vides at indgå både løv- og nåleskov bl. a. af den indførte Douglasgran(o). I skovbundsvegetationen indgår Tredelt Egebregne, Hvid Anemone, Lav Ranunkel, Vorterod, Stor Fladstjerne, Skov-/Krat-Viol, Løgekarse, Gærdevikke, Skovstjerne, Glat Dueurt, Alm. Bingelurt, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Småblomstret/Spring-Balsamin, Korsknop, Skov-Galtetand, Skovmærke, Skov-Salat, Majblomst, Håret Frytle, Vild Kørvel og Hylster-Guldstjerne.

Ud mod *Hal dum Bæk* findes et væld, hvor der kendes Ask, Skavgræs, Mose-Bunke og Lyse-Siv. Nord for *Hal dum Bæk* ved gården *Moselund* ligger et tilgroet engområde.

3. + 4. *Klapskov og Hinnerup Skov*. Om skovene foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig Lokalitetskode, 1. Norring Vesterskov:
+ S II r
2. Norring Ure: + S II r
3. Klapskov: 0 S IV 0
4. Hinnerup Skov: 0 S IV 0

Kilder: 56, 191, 207, 679, 683.

2. *Enge omkring Lilleå*. I engene vest for *Gammel Hinnerup* ligger flere vådområder med væld. I følge Højager (1984) rummer disse områder en rig flora. Yderligere oplysninger er ønskelige.

3. *Hinnerup*. Den 1,6 ha. store, brunvandede sø i parken ved skolen har afløb til *Lilleå*. Herfra kendes Røgræs, Mose-Bunke, Tagrør, Høj Sødgræs, Sø-Kogleaks, Top-Star, Bredbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Lyse-Siv, Vorte-Birk, Rød-El, Eng-Kabbeleje, Lådden Dueurt, Vand-Mynte og Fliget Brøndsel.

Langs *Lilleå* øst for *Hinnerup* ligger store delvist tilgroede eller tæt tilgroede engområder med artsrig flora. Her kan nævnes Røgræs, Mose-Bunke, Høj Sødgræs, Manna-Sødgræs, Skov-Kogleaks, Kær-Star, Smalbladet Dunhammer, Grenet Pindsvineknop, Liden Andemad, Vejbred-Skeblad, Lyse-Siv, Kær-Ranunkel, Tigger-Ranunkel, Eng-Kabbeleje, Kær-Guld-karse, Katte-hale, Lådden Dueurt, Bredbladet Mærke, Tykbladet Ærenpris og Fliget Brøndsel.

4. *Lilleådalens nordøstside*. Her foretages indvinding af råstoffer. Som følge heraf findes vandfyldte grave. I flere af disse grave forekommer rørsump domineret af Smalbladet Dunhammer samt Tagrør, Bredbladet Dunhammer, Katte-hale, Alm. Sumpstrå og Vejbred-Skeblad. Af flydebladplanter kendes Svømmende Vandaks. Mod landsiden er vegetationen lavere, og terrænet er til dels vældpræget, idet her kan nævnes Mose-Bunke, Lyse-Siv, Kær-Padderok, Kær-Ranunkel, Smalbladet Kæruld, Tykbladet Ærenpris, Lådden Dueurt, Krognæb-Star, Kødfarvet Gøgeurt, og Maj-Gøgeurt.

Vegetationen på skrænterne rummer overdrevsvegetation med Tjærenellike, Blåhat, Krat-Fladbælg, Rundbælg, Lav Skorsoner, Gul Snerre, Hedelyng, Mark-Tusindgylden og den i Østjylland meget sjældne Alm. Ulvefod.

Alm. Ulvefod kendes i Århus amt inden for de seneste 30 år fra yderligere 6 lokaliteter *Anholt* (omr. 12/3), *Stenholt Hede* (omr. 14/18), *Brande Krat* (omr. 20/37), *Nøjkær Skov* (omr. 20/5), *Ansø Møllegård* (omr. 20/36) og *Gjerild Nordstrand* (omr. 22b/5).

Lokalitetskode: 1. Grundfør Mølle-dam: ++ V III s
Foreløbig lokalitetskode, 2. vådområder langs *Lilleå* syd for *Hinnerup*: + V III s
3. *Hinnerup*: + V III r
4. *Lilleådalens nordøstside*: + V-E-B II s

Kilder: 207, 633, 736.

21/39 Grundfør

1. *Vådområder omkring Grundfør*. I området forekommer flere vandansamlinger i lavninger på 1000 m² eller mindre. I disse vandhuller er under et kendt Smalbladet Dunhammer, Bredbladet Dunhammer, Liden Andemad, Svømmende Vandaks, Vejbred-Skeblad, Tigger-Ranunkel, Alm. Sumpstrå, Gul Iris, Alm. Vandranunkel, Blære-Star, Grenet Pindsvineknop, Lyse-Siv og Fliget Brøndsel.

21/38 Hinnerup

1. *Grundfør Mølle-dam* er en 800 m² stor opstemning af *Lilleå* ved vejen *Hinnerup-Grundfør* med bredzonevegetation og delvist tilgroet vandspejl.

Her kendes Mose-Bunke, Grenet Pindsvineknop, Bredbladet Dunhammer, Kors-Andemad, Liden Andemad, Lyse-Siv, Vorte-Birk, Gul Iris, Katte-hale, Lådden Dueurt, Tykbladet Ærenpris og Fliget Brøndsel.

2. *Væld ved Søndergård*. Nordøst for gården (syd for *Grundfør*) ligger omgivet af dyrket mark et 16000 m² stort væld med en artsrig vegetation. Af denne kan nævnes Mose-Bunke, Ager-/Kær-Padderok, Grenet Pindsvineknap, Kær-Trehage, Lyse-Siv, Maj-Gøgeurt, Trævlekrone, Eng-Kabbeleje, Lådden Dueurt, Tykbladet Ærenpris, Kær-Tidsel, Fliget Brøndsel og Svømmende Sumpskærm.

3. *Grundfør*. Gadekæret er en grønvandet, 400 m² stor branddam med tilløb og med bredzonevegetation. Her kendes Tagrør og Liden Andemad.

Lokalitetskode: 2. væld ved Søndergård: + V-E II s

3. Grundfør: ++ V IV s

Foreløbig lokalitetskode, 1. vådområder omkring Grundfør: + V-E III s

Kilde: 207.

21/40 Søften Dal

1. *Søften Dal* er en sidedal til Lilleå Dalen i det landskabeligt smukke strøg mellem Søften og Hinnerup. Dalen stikker næsten 1,5 km i omtrent nord-sydgående retning i det opdyrkede kulturlandskab op mod Hinnerup. I dalens sydlige ende ligger flere dyrkede og gødede arealer samt beplantninger. De botanisk set mest interessante partier findes i dalens nordlige ende, idet her indgår vådområder med kær og mere eller mindre stejle skrænter med hede og overdrev. Området huser en artsrig flora med flere interessante arter.

På overdrevs- og hedepartier dominerer Bølget Bunke, Fåre-Svingel, Kamgræs, Alm. Hundegræs sammen med Håret Høgeurt, Liden Klokke, Lancet-Vejbred, Alm. Pimpinelle, Alm. Kongepen og Alm. Røllike. Mere sparsomt optræder Kornet Stenbræk, Kantet Perikon, Alm. Mælkeurt, Kattefod, Kommen, Lav Skorsoner, Krat-Fladbælg, Djævelsbid, Hjertegræs, Knold-Ranunkel, Hedelyng, Blåbær, Guldblomme, Bakke-Gøgelilje, Smalbladet Timian, Rank Forglemmigej, Børste-Siv, Bakke-Star, Vår-Star, Hvid Anemone, Tidlig Dværgbunke, Udspærret Dværgbunke, Katteslæg, Tandbælg, Hundeviolen, Engelsk Visse, Vellugtende Gulaks, Tormentil, Rødknæ, Knold-Rottehale, Tyndakset Gøgeurt og Plettet Gøgeurt.

Fleere af overdrevs- og hedepartierne er græssede. Der ved holdes vedplanternes andel nede og kun de arter, der kan modstå kreaturbid, optræder hyppigt som arter af Rose, Hvid-Tjørn og Alm. Røn.

Søften Dal rummer overgangsrigkær med en artsrig vegetation især i vældene. Her forekommer Hjertegræs, Kær-Padderok, Kær-Trehage, Tormentil, Sump-Snerre, Trævlekrone, Eng-Viol, Eng-Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Engkarse, Kær-Tidsel, Mose-Bunke, Engblomme, Bukkeblad, Smalbladet Kæruld, Alm. Star, Grøn Star, Hare-Star, Hirse-Star, Grå Star, Stjerne-Star, Maj-Gøgeurt og Purpur-Gøgeurt(x).

Bevaring: Søften Dal er en lokalitet af overordentlig stor botanisk betydning. Det er derfor ønskeligt, at den nuværende driftsform med ekstensiv græsning af specielt overdrevs- og kærparkerne bibeholdes. Samtidig bør en yderligere opdyrkning og gødskning undgås,

ligesom området bør beskyttes mod yderligere udvidelser af Hinnerup.

Lokalitetskode: 1. Søften Dal: ++ V-E I t-s (kategori I af to grunde:

a. området rummer værdifulde hede- og overdrevssamfund, der er stærkt på retur på landsbasis og stærkt truet i amtet.

b. > 20 biotopstypiske arter i kærene.

Kilder: 126a, 126b, 169, 207, 633, 735, 838, 962.

21/41 Folby

1. *Tinning Mose* er et 41,2 ha. stærkt tilgroet moseområde, der rummer flere brunvandede tørvegrave. Mosen er omgivet af skov (*Sønderskov* omr. 21/35) og opdyrkede marker. Området har i hvert fald tidligere rummet partier med højmoser og fremstår (1984) som et stort fattigkær under tilgroning med tørvemasser. Området er fugtigst i midten, hvor større åbne vandflader forekommer (højmoser?) og langs randen (lagzonen?), hvor en kraftig opvækst af træer foregår.

Dele af mosen rummer fattigkærssamfund, og her indgår Smalbladet Kæruld, Tue-Kæruld, Grå Star, Dun-Birk, Rundbladet Soldug, Liden Soldug, Kragefod, Hedelyng, Klokkelyng, Rosmarinlyng, Blåbær, Tyttebær, Tranebær og Revling. Yderligere oplysninger om *Tinning Mose* er meget ønskelige.

2. *Tinning*. Gadekæret er en 150 m² stor andedam/branddam omgivet af bebyggelse og har både tilløb og afløb. Vandet i dammen er uklart og grønt med lugt af ajle (1983), hvilket har fremkaldt kraftig opvækst af alger. Her kendes Vandpest og en art af Dunhammer. I 1984 er der sket en klar bedring af vandkvaliteten.

I *Tinnings* sydlige udkant ligger en 1500 m² stor lavning med væld. I vældet kendes Maj-Gøgeurt, Trævlekrone, Eng-Kabbeleje, Engblomme og Kær-Tidsel. Yderligere oplysninger er ønskelige.

3. *Folby Enemærke*. I skoven indgår i skov- og busklag Ahorn, Ask, Bøg, Alm. Eg, Skov-Elm, Rød-El, Rød-Gran, Alm. Hyld, Drue-Hyld, Hassel, Alm. Røn, Tørst og Alm. Hvidtjørn.

Skovbundsvegetationen er artsrig og her forekommer Hvid Anemone, Skov-Angelik, Spring-Balsamin, Alm. Bingelurt, Alm. Bjørneklo, Knoldet Brunrod, Desmerurt, Glat Dueurt, Fjærbregne, Stor Fladstjerne, Enblomstret Fliiteraks, Håret Frytle, Mangelblomstret Frytle, Skov-Galtetand, Alm. Guldstjerne, Hylster-Guldstjerne, Alm. Gyldenris, Alm. Kohvede, Stor Konval, Nælde-Klokke, Kær-Høgeskæg, Vild Kørvel, Krybende Læbeløs, Liljekonval, Majblomst, Alm. Mangeløv, Smalbladet Mangeløv, Bredbladet Mangeløv, Miliegræs, Alm. Milturt, Stor Nælde, Skov-Padderok, Lund-Rapgræs, Nyrebladet Ranunkel, Skovbyg, Skovmærke, Skov-Skræppe, Skælrod, Skov-Star, Dunet Steffensurt, Kæmpe-Svingel, Stinkende Storkenæb, Krat-Viol og Vorterod.

I sydvestenden af *Folby Enemærke* ligger *Haraldskilde*, der udspringer på en skovklædt skrænt. Her forekommer Alm./Smalbladet Milturt. Ved udløbet i *Norring Mølleå* optræder Maj-Gøgeurt. Fra vådområder i skovran-

den i østenden kendes Tagrør, Top-Star, Eng-Kabbeleje og Gul Iris. Yderligere oplysninger om Folby Enemærke samt engene omkring Norring Møllebæk er meget ønskelige.

4. *Norring Mølleledam.* Ved *Norring Vandmølle* er Møllebækken stemmet op og en kunstig sø på 6000 m² er dannet. Opstemningen anvendes i forbindelse med elproduktion, mens mølleledammen benyttes til andeopdræt. Vandet er klart, men "lammehaler" forekommer. Her kendes Svømmende Vandaks, arter af Star, en Dunhammerart samt Birk og Rød-El.

5. *Vådområder ved Tinning.* I området findes flere mindre vandhuller, af hvilke flere er mergelgrave. Hovedparten er tilsyneladende vegetationsfattige eller vegetationsløse og er derfor kun af potentiel botanisk interesse.

Enkelte af vandhullerne rummer en artsrig vegetation. Vest for Grønnegård kendes en ca. 2600 m² stor, brunvandet mergelgrav, hvis omgivelser anvendes til kreaturgræsning. Dele af mergelgraven trues af opfyld med grene, affald og skrot. Her forekommer en artsrig rørsump og artsrige enge.

Syd for Folbygård ligger en ca. 8.000 m² stor lavning med flere vandfyldte, brunvandede lavninger. Gravene anvendes til vanding af kreaturer, mens omgivelserne er opdyrkede. Her kendes Tagrør, en Dunhammer- og en Vandranunkel-art, Vejbred-Skeblad, Vand-Pileurt og Eng-Kabbeleje.

Yderligere oplysninger om områdets mindre vandhuller og særligt om mergelgraven ved Grønnegård og vådområdet syd for Folbygård er meget ønskelige.

Bevaring: Det er af stor botanisk betydning, at partierne i *Tinning Mose* med fattigkærsvegetation bevares, idet rester af højmoser fortsat kan forekomme. Det er ønskeligt, at yderligere opfyld af mosen ophører og fremover undgås.

Lokalitetskode: 1. Tinning Mose: + V II s
2. Tinning: + V II ms
3. Folby Enemærke: + S-Sv-V II r-s
4. Norring Mølleledam: + V III s

Foreløbig *lokalitetskode*, 5. vådområder ved Tinning: 0-+ V III s

Fra et gærde i *Folby* kendes den indslæbte Pindsvine-Kartebolle.

Kilder: 128, 152, 207, 633, 657, 741, 962.

21/42 Damsbro Mose

1. *Damsbro Mose* ligger i engene omkring den regulerede Lilleå ved Søften. I mosen indgår flere vegetationstyper bl. a. overgangsrigkær og rester af ekstremrigkær. Græsning er delvist ophørt, og mosen er under kraftig tilgroning med høje urter og vedplanter. Endnu er vegetationen særdeles artsrig med mange karakteristiske arter, hvoraf flere er i tilbagegang både i Århus amt og i landet som helhed. Her findes fortsat åbne partier med lavtvoksende ekstremrigkærsvegetation. Her vokser Butblomstret Siv, Mose-Bunke, Maj-Gøgeurt, Eng-Kabbeleje, Sump-Kællingetand, Alm. Mjødurt, Kær-Star, Top-Star, Kær-Tidsel og Kær-Trehage.

Fra mosen som helhed kendes Kær-Snerre, Sump-Snerre, Kær-Star, Næb-Star, Tue-Star, Alm. Star, Blågrøn Star, Loppe-Star, Hirse-Star, Langakset Star, Stjerne-Star, Krybende Læbeløs, Gul Fladbælg, Alm. Rapgræs, Langbladet Ranunkel, Liden Skjaller, Kær-Høgeskæg, Bukkeblad, Alm. Mjødurt, Djævelsbid, Tvebo Baldrian, Hjertegræs, Dynd- Padderok, Kær-Padderok, Eng-Nellikero, Leverurt, Lancetbladet Høgeurt, Tormentil, Trævlekrone, Engblomme, Kødfarvet Gøgeurt og Vinget Perikon.

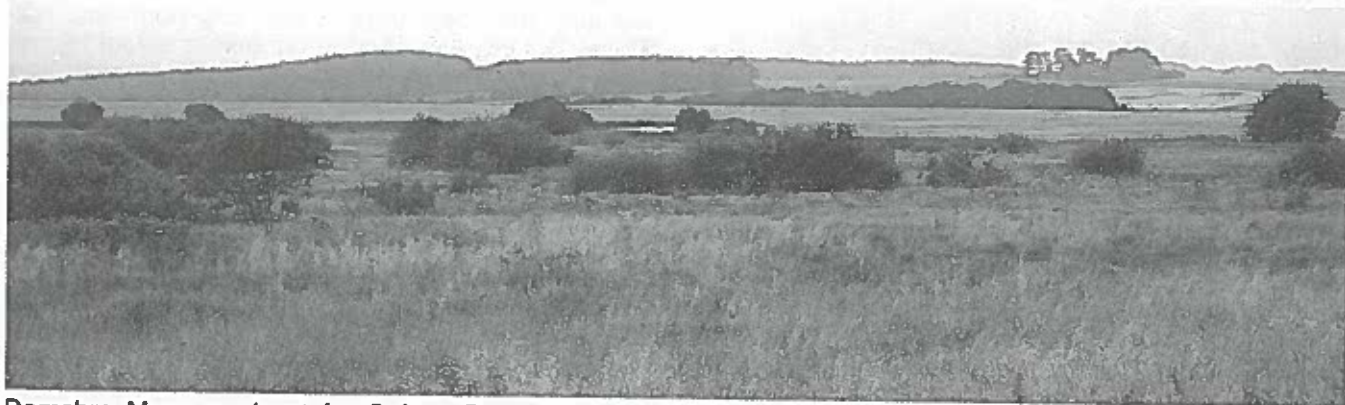
2. *Enge syd for Damsbro Mose.* Langs *Lilleå* forekommer vandfyldte lavninger, kærmoser og tørvegrave. Flere af disse enge rummer ifølge Højager (1984) en artsrig vegetation med Maj-Gøgeurt. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode: 1. Damsbro Mose: ++ V I ms (kategori I på grund af I-biotop: ekstremrigkær)
2. enge s. f. Damsbro Mose: + V III s

Kilder: 126b, 207, 467, 468, 649, 793, 810, 838, 956.

21/43 Søften

1. *Vandhuller ved Brushøj.* Fra området som helhed er tidligere kendt omkring 30 større eller mindre vandhuller i grus- eller lergrave eller som vandansamlinger i lavninger. Omkring halvdelen af disse vandhuller er

Damsbro Mose nordvest for Søften. Peter Wind fot. 1987.

enten forsvundet, eller deres eksistens er stærkt truet som følge af opfyldning, tilgroning eller afvanding. Størrelsen for hovedparten af de resterende er på mindre end 1000 m².

Disse småbiotoper er af stor betydning som refugium for både planter og for dyr ikke mindst padder og salamandre. Som eksempel herpå kan fremhæves de uspolerede vandhuller omkring gården Brushøj syd for Søften. Disse rummer flere plantesamfund med en varieret vegetation. Af den artsrige vegetation kan nævnes Hjertegræs, Trævlekrone, Kragefod, Grå-Pil, Bittersød Natskygge, Top-Star, Blære-Star, Vejbred-Skeblad, Vandrøllike, Alm. Vandranunkel, Dusk-Fredsløs, Dynd-Padderok, Manna-Sødgræs, Vand-Pileurt, Liden Andemad og Kattehale.

2. *Koldkilde* er en 2 m² stor lavning under tilgroning ved gården Englyst, hvor oppumpet vand løber over opdyrket mark. Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: 1. vandhuller ved Brushøj: + V II s-ms
Foreløbig lokalitetskode, 2. *Koldkilde*: + V IV ms

3. *Søften*. Fra losseplads ved byen kendes de indslæbte, nordamerikanske kurvplanter Skræppe-Brodfrø, Bynke- Ambrosie og Trefliget Ambrosie samt Vel-lugtende Kamille. På ruderat er iagttaget flere tropiske adventivarter bl. a. *Anoda cristata* (Katostfamilien), *Ipomoea cairica* (Snerlefamilien) og *Cassia tora* (Ærteblomstfamilien).

Kilder: 151, 153, 207, 838, 849.

21/44 Ustrup Skov og Nørreris Skov

1. *Nørreris Skov*. Fra skoven (Frijsenborg Skovbrug) foreligger en angivelse (1982) af Hylster-Guldstjerne. Herfra er tillige kendt den nordamerikanske prydblade *Rubus spectabilis* (Rosenfamilien), der her i landet er forvildet fra dyrkning. Yderligere oplysninger er ønskelige.

2. *Ustrup Skov*. Om skoven foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, 1. *Nørreris Skov*: 0-+ S III 0
2. *Ustrup Skov*: 0 S IV 0

3. *Nørreris*. Fra voldgravene er kendt Grøn Mynte(o).

Kilder: 128, 140, 351, 358, 962.

21/45 Hattemager Skov, Kvottrup Skov og Mose

Idet Hattemager Skov og Kvottrup Skov kun adskilles af et dige og overgangen til den syd for liggende Kvottrup Mose er diffus, behandles skovene og mosen samlet her.

Størstedelen af den privatejede, 20 ha. store *Hattema-*

ger Skov udgøres af nåleskov især monokulturer af Rød-Gran. Hele *Kvottrup Skov* består sammen med den nordlige og sydøstlige del af Hattemager Skov af selvforvængende løvskov. Her indgår mange træarter. Især Bøg, af hvilke mange er aldrende, er dominerende skovtræ. Visse steder indgår partier med Ahorn.

Jordbunden er overvejende frodig muld med en artsrig vegetation, men også udvasket morbund forekommer med en tilsvarende fattigere vegetation. Især Ahorns- og nåleskovebeplantningerne er artsfattige og uden arter af større botanisk interesse.

Af den artsrige skovbundsvegetation på muld kan for skovene under et nævnes Enblomstret Flitteraks, Krans- Konval, Skovsyre, Skovmærke, Alm. Bingelurt, Hvid Anemone, Stor Fladstjerne, Miliegræs, Skov-Star, Glat Dueurt, Krat-Viol, Skov-Viol, Fjerebregne, Dunet Steffensurt, Skov-Hundegræs, Alm. Lungeurt, Bjerg-Ærenpris, Skov-Fuglegræs, Skov-Storkenæb, Nikkende Flitteraks, Skov-Salat, Skov-Angelik, Gærde-Vikke, Hulsvøb, Sanikel, Lund-Rapgræs, Skov-Forglemmej, Skov-Stilkaks, Rederod, Skov-Hullæbe, Liden Lærkespore, Mellembrod Star og Skov-Galtetand.

På fugtigere bund optræder desuden Hvid Hestehov, Alm. Milturt, Vorterod, Alm. Guldstjerne, Alm. Mangeløv, Nælde-Klokke, Nyrebladet Ranunkel, Akselblomstret Star, Hylster-Guldstjerne og den i Jylland sjældne Liden Guldstjerne(x). Af speciel interesse er en bestand af den rødlistede Kæmpe-Star(x), der er fundet i 1984.

På morbund optræder hyppigt Majblomst, Liljekonval, Alm. Gedeblad, Bølget Bunke, Håret Frytle, Pille-Star, Smalbladet Mangeløv og Alm. Høgeurt.

Flere steder, især i *Kvottrup Skov*, forekommer veludviklede, artsrige skovbryn. Her indgår typisk Skov-Elm, arter af Pil, Ask, Rød-El, Kvalkvæd og Alm. Hvidtjørn. På rydninger og i naturlige lysninger forekommer en del opvækst af vedplanter bl. a. Ahorn, Druer-Hyld, Skov-Elm, Ask, Alm. Hyld, Vorte-Birk og Alm. Røn. I den fugtige, sydlige del findes langs en bæk løvblandingskov. I *Hattemager Skov* ligger flere damme og skovsumpe. Her kendes Kær-Star, Langakset Star, Gul Iris, Billebo-Klaseskærm og Alm. Fredløs, samt Bøg, Ask og Rød-El. I skovene forekommer flere indførte arter, af hvilke de mest interessante er den i Jylland sjældne Plettet Ingefær, Alm. Akeleje, Grøn Mynte og Læge-Alant.

Kvottrup Moses nuværende udseende hænger i høj grad sammen med den nutidige og den tidligere anvendelse af mosen. Især i den vestlige ende findes lysåbne enge, der anvendes til ekstensiv græsning eller høslet. På parceller, hvor drift fornylig er ophørt, dominerer samfund med høje urter, f. eks. Eng-Rørhvene, Kål-Tidsel, Gul Iris, Alm. Mjødurt og enkelte steder Hjortetrøst. På parceller, der længe har ligget ubenyttet hen, er udviklet sumpskov, der består af især Dun-Birk, Vorte-Birk, Rød-El og arter af Pil. I bundvegetationen indgår typisk Kattehale, Alm. Fredløs, Sværtevæld, Bittersød Natskygge, Alm. Skjolddrager og Stiv Star. Enkelte steder optræder Firblad, Skov- Gøgelilje og Stor Konval.

På lysåbne parceller findes overgangsrigkær med en artsrig vegetation med flere mindre almindelige arter. Her forekommer Lav Ranunkel, Knæbøjet Rævehale, Eng- Kabbeleje, Eng-Nellikerod, Engkarse, Maj-Gøgeurt, Kødfarvet Gøgeurt, Tyndakset Gøgeurt, Hjertegræs, Vild Hør, Tormentil, Alm. Løvefod, Sump-Kællingetand,

Blåtop, Gul Fladbælg, Vandnavle, Eng-Forglemmigej, Bukkeblad, Krybende Læbeløs, Kær-Snerre, Kær-Tidsel, Kær-Trehage, Glanskapslet Siv, Smalbladet Kæruld, Top-Star, Alm. Star, Grøn Star, Hirse Star, Djævelsbid, Kær-Høgeskæg, Kær-Padderok, Dynd-Padderok, Seline og Engblomme.

I vandhuller i mosen optræder Frøbid, Kors-Andemad, Hvid Åkande, Bredbladet Dunhammer, Tagrør, Alm. Blærerod og Billebo-Klaseskærm.

Bevaring: Hattemager Skov og Kvottrup Skov tilhører et karakteristisk element i bakkelandet vest for Århus, nemlig artsrige småskove på frødig muldbund i tilknytning til skrænter og sider af ådale, steder der formentlig aldrig har været opdyrket ("bondeskov"). Det er derfor af overordentlig stor betydning, at disse biotoper bevares i deres nuværende tilstand. Det er ønskeligt, at Bøge- eller løvblandingsskoven bibeholdes og evt. indplantes på bekostning af Rød-Gran og Ahorn.

Lokalitetskode: ++ S-Sv-V | s-ms (kategori på grund af a: l-arterne: Kæmpe-Star og Rank Vinterkarse, b: > 20 biotopstypiske arter)

Kilder: 128, 167, 207, 361, 633, 735, 962, 973.

21/46 Spørring

Spørring Å mellem Spørring og grænsen til TBU 13a behandles under område 13a/37.

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/47 Trige

1. *Ølsted By.* Fra grusgrav ved byen kendes anthroporene *Impomoea lacunosa*(o) (Snerlefamilien) og en art af natskygge.

Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Kilde: 147.

21/48 Lisbjerg Skov

1. *Lisbjerg Skov.* I sammensætningen af den 94 ha. store *Lisbjerg Skov* (Århus kommune 54 ha. og privatejet 40 ha.) indgår i den østlige del Ahorn, Ask, Bøg, Bævreasp, Benved, Vorte-Birk, Alm. Eg, Rød-El, Skov-Elm, Hassel, Kvalkved, Spids-Løn, Sitka-Gran, Nordmannsgran, Alm. Røn, Alm. Hvidtjørn og Engriflet Hvidtjørn.

Skovbundsvegetationen her er artsrig. Her optræder Hvid Anemone, Sød Astragal, Alm. Bingelurt, Knoldet Brunrod, Bølget Bunke, Glat Dueurt, Stor Fladstjerne, Enblomstret Flitteraks, Fruebær, Skov-Galtetand, Alm. Gedeblad, Haremad, Skov-Jordbær, Krybende Læbeløs, Majblomst, Miliegræs, Stor Nælde, Aks-Rapunsel, Sanikel, Skovmærke, Skovsyre, Dunet Steffensurt, Stinkende Storkenæb, Gærde-Vikke, Vedbend, Vorterod,

Tætblomstret Hullæbe, Tyndakset Gøgeurt, Sødskærm og Læge-Ærenpris.

Fra skoven kendes tillige Skov-Padderok(o), Dynd-Padderok(o), Engblomme(o), Hårfliget Vandranunkel(o), Kragefod(o), Småbladet Milturt(o), Dunet Dueurt(o), Eng-Storkenæb(o), Eng-Troldurt(o), Skov-Høgeurt(o), Håret Frytle(o), Alm. Star(o), Forlænget Star(o), Hjertergræs(o), Skov-Gøgelilje(o), Maj-Gøgeurt(o), Eng-Viol(o), Kantet Perikon(o), Engkarse(o), Nyrebladet Ranunkel(o), Alm. Syre(o), Gul Iris(o), Liljekonval(o), Stor Konval(o), Toradet Star(o), Bellis(o), Nælde-Klokke(o), Kær-Snerre(o), Bittersød Natskygge(o), Alm. Skjolddrager(o), Kransbørste(o), Alm. Lungeurt(o), Bukkeblad(o), Vandrøllike(o) og Alm. Fredløs(o). Fra skoven foreligger oplysninger om fund (1964 og 1965) af i Jylland meget sjældne Tykakset Star(o) og Ræve-Star(o).

I 1983 er iværksat en oprensning af vandhuller i skoven samt en rydning af krat på i hvert fald ét af de tidligere græssede overgangsrigkær i den sydlige ende.

2. *Trige Skov.* Bøg dominerer sammensætningen af den 80 ha. store private, partsskov. Her indgår tillige i skov- og buskelag Ahorn, Skov-Elm, Rød-El, Rød-Gran, Ask, Alm. Hyld, Alm. Eg, Spids-Løn, Kvalkved, Drue-Hyld, Tørst, Alm. Hvidtjørn, Hassel, Grå-Pil, Bævreasp og Benved.

Skovbundsvegetationen er artsrig og rummer Skov-Burre, Skovmærke, Stor Nælde, Dunet Steffensurt, Hvas Randfrø, Gederams, Skov-Skræppe, Alm. Gedeblad, Skovsyre, Skov-Hundegræs, Skov-Galtetand, Miliegræs, Skov-/Krat-Viol, Lund-Rapgræs, Gærde-Vikke, Akselblomstret Star, Kæmpe-Svingel, Stinkende Storkenæb, Alm. Fredløs, Gul Iris, Kær-Star, Skovarve, Skov-Star, Vedbend, Liljekonval, Kær-Høgeskæg, Enblomstret Flitteraks, Alm. Mangeløv, Stor Fladstjerne, Bølget Bunke, Haremad, Skov-Salat, Skov-Angelik, Håret Frytle, Majblomst, Skov-Hanekro, Alm. Bingelurt, Nælde-Klokke, Krybende Læbeløs, Hunde-Kvik, Aks-Rapunsel, Skov-Jordbær og Alm. Milturt.

3. *Kongsbakke.* Herfra foreligger botaniske oplysninger ikke.

Ræve-Star er sjælden i Århus amt. Inden for de seneste

Kæmpe-Star. Rødlisteart fundet første gang i Hattemager Skov i 1984. Munkebjerg. Peter Wind fot. 1975.

tredive år kendes planten i øvrigt kun fra *Skjød* (omr. 14/16).

Lokalitetskode: 1. Lisbjerg Skov: ++ S-Sv-E II r-s
2. Trige Skov: + S II r-s
Foreløbig *lokalitetskode*, 3. Kongsbakke: 0 ? IV 0

Kilder: 128, 144, 279, 505, 643, 697, 838, 962.

21/49 Lystrup-Elev

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

21/50 Sminge

1. *Gudenåen ved Sminge Sø*. Om denne strækning af *Gudenåen* og den naturlige *Sminge Sø* foreligger botaniske oplysninger ikke.
Foreløbig *lokalitetskode*: 0 V IV r

2. *Øst for Resenbro*. Her er fundet (1975) *Orientalisk Takkeklap*.

Kilder: 43, 719, 849.

21/51 Voel

1. *Voel*. Den indførte og naturaliserede *Gul Abeblomst(o)* er fundet (1913) i grøfter ved landsbyen.

Kilde: 195.

21/52 Skannerup

1. *Klintrup Skov*. Den 16 ha. store, privatejede skov står på kuperet terræn og består af beplantninger overvejende af *Bøg* og *Rød-Gran*. I *Ellesump* og i græsset kær i dens vestlige udkant forekommer *Skælrod*, *Eng-Kabeleje*, *Alm./Småbladet Milturt*, *Hvid Anemone*, *Liljekonval*, *Skovstjerne*, *Majblomst*, *Grå Star*, *Krybende Læbe-løs*, *Maj-Gøgeurt*, *Plettet Gøgeurt*, *Skov-Kogleaks*, *Vandkarse*, *Alm. Baldrian*, *Kragefod*, *Sump-Kællingetand*, *Skovmærke*, *Firblad*, *Aks-Rapunsel*, *Kristtorn*, *Sanikel*, *Stor Konval* og *Skov-Storkenæb*.

Lokalitetskode: 1. *Klintrup Skov*: + S-Sv-V II r-s

Kilder: 128, 838.

21/53 Sorring

Området rummer flere skove på kuperet morænejord samt på skrænterne mod *Lyngbygård Ådal*.

1. *Tovstrup Østerskov*. Skoven ligger på kanten af *Lyngbygård tunneldal*. Heri indgår så vidt vides *Bøgeskov* på

kalkfattig bund, løvblandingsskov, partier med *Elleskov* og *Pilekrat*, *kærmoser* og fugtige, lysåbne enge. *Løvskovspartierne* rummer en artsrig vegetation. Skoven som helhed fremstår som et interessant plantegeografisk overgangsområde, men skovbundens specifikke artssammensætning kendes ikke ud over en angivelse (1975) af *Hylster-Guldstjerne*. Yderligere oplysninger er meget ønskelige.

2. *Tovstrup Sønderkov*. I skoven (*Tovstrup skovbrug* under *Frijsenborg skovbrug*) indgår i skov- og busklag *Ahorn*, *Bøg*, *Alm. Eg*, *Rød-Eg*, *Skov-Elm*, *Dun-Birk*, *Rød-Gran*, *Sitka-Gran*, *Kæmpegran*, *Hassel*, *Alm. Hyld*, *Fugle-Kirsebær*, *Alm. Røn*, *Kvalkved*, *Selje-Pil*, *Øret Pil*, *Tørst*, *Alm. Hvidtjørn* og *Engriflet Hvidtjørn*.

I skovbundsvegetationen optræder *Hvid Anemone*, *Småblomstret Balsamin*, *Blåbær*, *Knoldet Brunrod*, *Bølget Bunke*, *Glat Dueurt*, *Stor Fladstjerne*, *Hedelyng*, *Høret Frytle*, *Skov-Galtetand*, *Alm. Gedeblad*, *Gederrams*, *Hindbær*, *Stor Konval*, *Majblomst*, *Millegræs*, *Skov-Padderok*, *Aks-Rapunsel*, *Skov-Salat*, *Skovmærke*, *Ørnebregne*, *Skovstjerne*, *Skovsyre*, *Stinkende Storkenæb* og *Gærde-Vikke*.

3. *Syvhøjgård*. Her ligger to kæmpehøje. Ud over en bevoksning af *Blåbær* på den nordligste er højene tilgroet med vedplanter af *Hvid-/Rød-Gran*, *Ahorn*, *Alm. Røn*, *Birk*, *Hindbær* og *Brombær*.

4., 5. + 6. *Sorring Skov*, *Tovstrup Nørreskov* og *Keldbjerg Skov*. Om den 90 ha. store, privatejede *Sorring Skov*, om *Tovstrup Nørreskov* og *Keldbjerg Skov* (begge *Tovstrup skovbrug* under *Frijsenborg skovbrug*) er oplysninger ønskelige.

Lokalitetskode: 2. *Tovstrup Sønderkov*: + S II r
3. *Syvhøjgård*: + E III r

Foreløbig *lokalitetskode*, 1. *Tovstrup Østerskov*:
+ S-Sv-V III 0
4. *Sorring Skov*: 0 S IV 0
5. *Tovstrup Nørreskov*:
0 S IV 0
6. *Keldbjerg Skov*: 0 S IV 0

Kilder: 128, 697, 973, 962, 995.

21/54 Røgen

1. *Hundskov = Røgen Skov*. I skoven (hvoraf hovedparten tilhører *Frijsenborg skovbrug*) indgår så vidt vides både nåle- og løvskov. Yderligere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig *lokalitetskode*, 1. *Hundskov*: 0 S IV 0

Kilde: 128.

21/55 Farre

Botaniske oplysninger foreligger ikke.
